

Nemzeti Közsolgálati Egyetem

Rendészeti lőkiképzés 1.

Tanulmánygyűjtemény

Írta:

Erdős Ágnes

Gáspár Miklós

Regényi Kund

Trombitás Zsolt

Szerkesztette: Gáspár Miklós

(Fotó: Gáspár Miklós)

„A TKP2021-NVA-18 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzetközi Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021 pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

RÖVIDÍTÉSEK LISTÁJA

Bvszt.	1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről
Ftv.	2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerokról
Hvt.	2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről
NAV tv.	2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról
Nbtv.	1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
Rtv.	1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
FBŐ	Fegyveres Biztonsági Őrség
Fegyvernorma	13/2013. (IV. 11.) ORFK utasítás
EBP	Evidence-based Policing – kb. tudományos alapú rendészet
ENSZ Kézikönyv	United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) and the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) (2017): <i>Resource book on the use of force and firearms in law enforcement</i> – United Nations New York
Szabs. tv.	2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
EU	Európai Unió
Vtv.	a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény

A kézirat lezárva: 2023. december 20.

A könyv szerkesztője a művet Gáspár János és id. Erdős János emlékére ajánlja.

A SZERZŐKRŐL

ERDŐS ÁGNES R. ALEZREDES

Többéves kiképzési, felnőttoktatási és rendészeti felsőoktatási tapasztalattal rendelkezik a lőkiképzés és az intézkedéstaktika területén. Gyakorlati tapasztalatát különböző hazai rendészeti bevetési egységek feladatainak első vonalában szerezte. A magyar rendőrség Rendészeti Szervek Kiképző Központja és a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézetének korábbi oktatója és mesteroktatója. Különböző speciális kiképzési eszközök okleveles nemzetközi instruktora. Több, a rendészeti lőkiképzéssel kapcsolatos szakmai publikáció közreműködője és társszerzője. Különböző speciális kiképzési eszközök okleveles nemzetközi instruktora.

DR. GÁSPÁR MIKLÓS R. ALEZREDES

Bűnügyi szakterületen eltöltött évei alatt párhuzamosan szerezte meg a rendészeti kiképzéssel kapcsolatos gyakorlati tapasztalatait. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem korábbi oktatója és mesteroktatója, ahol a rendészeti tisztképzés bűnüldözési, valamint kiképzési és nevelési területén szerzett oktatási, kutatási és publikációs tapasztalatot. Több, a rendészeti kiképzéssel és az intézkedéstaktika témaköreivel foglalkozó magyar nyelvű szakmai publikáció szerzője és társszerzője. Aktív sportlövő és versenybíró, a Magyar Sportlövők Szövetsége Szituációs Szakágvezetője és elnökségi tagja. Különböző speciális kiképzési eszközök okleveles nemzetközi instruktora. Különböző hazai és nemzetközi szakmai fórumokon rendszeresen előad magyar és idegen nyelven a rendészeti kiképzés, a rendészeti kényszerítő eszközök és a sportlövészet témaköreiben.

DR. REGÉNYI KUND

Precíziós, majd szituációs lövő, rendészeti lőkiképző, vadász. Két szituációs szakág nemzetközi bírója, összesen nyolc kontinens- és világbajnokság résztvevője. Fegyveres szakíró, publicista, szakfordító. Lőkiképző magyar és idegen nyelven, rendészeti és polgári közegben. Fegyveres tantárgyak egyetemi oktatója, tantárgyfelelőse magyar és idegen nyelven. Lövészszakosztály vezetője, lövészsportszövetség elnökségi tagja. A lövészet számára életforma.

TROMBITÁS ZSOLT R. ALEZREDES

Több évtizedes rendőrségi szakmai tapasztalatot szerzett a főleg a Budapesti Rendőr-főkapitányság különböző beosztásaiban. A végrehajtástól kezdve a vezetésig végigjárta ranglétrát. Fő szakterülete a rendőri intézkedések során előforduló rendkívüli események kivizsgálása, elemzése. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem rendszeres meghívott oktatója.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	11
A lőfegyverek jelentőségéről	13
A modern lőkiképzés szükségességéről.....	13
1. RÉSZ.....	17
1. A LŐKIKÉPZÉS SZEREPÉRŐL A RENDÉSZETI KIKÉPZÉSBEN	18
1.1. Néhány gondolat a rendészeti lőkiképzés és az intézkedéstaktika kutatói részére.....	19
1.2. A rendészeti lőkiképzés fogalma, feladata, jellemzői.....	21
1.3. A rendészeti lőkiképzés tantárgyi kapcsolódásai a rendészeti felsőoktatásban, interdiszciplináris kapcsolódások.....	23
2. A LŐFEGYVEREK ÉS A JOG KAPCSOLÓDÁSI PONTJAINAK EGYES KÉRDÉSEI	26
2.1. A polgári célú lőfegyvertartás jogszerű esetei:.....	27
2.2. Jogszabályi keretek.....	28
2.2.1. A rendészeti célú használat	29
2.2.2. A rendészeti lőfegyverhasználat jogi alapjai.....	30
2.2.3. A rendészeti lőfegyverhasználat szabályairól	31
2.2.4. A humanitás elvéről	32
2.2.5. A végső eszköz elve	34
3. LŐFEGYVERISMERET: A FEGYVER, MINT FOGALOM ÉRTELMEZÉSI KÉRDÉSEIRŐL, AVAGY EGY KIS NEVEZÉKTAN.....	36
3.1. A fegyverek osztályozásáról	36
4. FEGYVER RENDSZERTAN.....	44
4.1. Történeti áttekintés.....	44
4.2. A lőfegyverek fejlődéstörténete	44
4.2.1. Óskor	44
4.2.2. Ókor.....	46
4.2.3. Középkor	47
4.2.4. Újkor.....	49
4.2.5. A fegyverek reformkora	58
4.2.6. Modernkor	68
4.3. A FEGYVEREK RENDSZERTANI BESOROLÁSA	73
4.3.1. Az első pisztolyok kialakulása	76

4.3.2.	<i>Az első revolverek kialakulása</i>	78
4.3.3.	<i>Az „öntöltés”, mint rendszer</i>	83
4.3.4.	<i>Jellemzők és tulajdonságok</i>	85
4.3.5.	<i>Az ismétlési ciklus (az újratöltés folyamata)</i>	86
4.4.	Lőfegyverek jellemzése	90
4.4.1.	<i>Működési elv</i>	91
4.4.2.	<i>Irányzék</i>	92
4.4.3.	<i>Reteszelés</i>	99
4.4.4.	<i>Adogatás</i>	108
4.4.5.	<i>Biztosítás</i>	109
4.4.6.	<i>Elsütőszerkezet</i>	113
4.4.7.	<i>Lőszer</i>	113
4.5.	Szerkezeti elemek	114
4.5.1.	<i>A cső</i>	115
4.5.2.	<i>Az elsütőszerkezet</i>	117
4.5.3.	<i>A tok</i>	122
4.5.4.	<i>A reteszelő elem vagy szerkezet</i>	122
4.5.5.	<i>A másodlagos szerkezetek</i>	122
4.6.	Zárszó	123
5.	TÁMOGATÓ FEGYVEREK A RENDÉSZETBEN	124
5.1.	A támogató fegyverek jelentősége, helyük és szerepük a rendészeti eszközök között	124
5.2.	A géppisztoly	126
5.3.	A (gép-)karabély	128
5.4.	A sörétes puska	131
5.5.	A Picatinny-sín jelentősége. Modularitás, testre szabás	133
6.	A RENDÉSZETBEN HASZNÁLT SPECIÁLIS LŐFEGYVEREKRŐL (TÁVCSÖVES, ILL. MESTERLÖVÉSZ PUSKA, AUTOMATA PISZTOLY, GRÁNÁTVETŐ)	135
6.1.	Bevezető gondolatok	135
6.2.	Személyi védelmi fegyver (PDW)	136
6.3.	A távcsöves és mesterlövész puskák	138
6.4.	A gránátvetők használata a rendészeti feladatok ellátása során	140
7.	AZ EGYESÍTETT LŐSZER	143
8.	BALLISZTIKA A RENDÉSZETI LŐKIKÉPZÉSBEN	154

8.1.	Belső ballisztika	155
8.2.	Külső ballisztika	156
8.3.	Céllisztika	160
2.	RÉSZ	162
9.	A LÖVÉSZET SZABÁLYAI, A BIZTONSÁG	163
9.1.	Néhány gondolat a lőterekről	163
9.2.	A biztonságos fegyverkezelés, mint a modern lőkiképzés alapvető fontosságú építőköve	164
9.2.1.	<i>A töltetlenség ellenőrzése</i>	<i>166</i>
9.2.2.	<i>A lőfegyverekkel kapcsolatos néhány fogalom tisztázása....</i>	<i>167</i>
9.2.3.	<i>A kézi lőfegyverek ürítése, a töltetlenség ellenőrzése a gyakorlatban</i>	<i>169</i>
10.	A PONTOS LÖVÉS ALAPJAI MAROKLŐFEGYVERREL	175
10.1.	Bevezetés	175
10.2.	A pontos lövés leadásához szükséges állás.....	175
10.3.	A pontos lövés leadásához szükséges testtartás	176
10.4.	A maroklőfegyver elővétele, tűzkészé tétel	177
10.5.	A maroklőfegyver fogása (kétkezes fegyverfogással).....	179
10.6.	Célzás a maroklőfegyverrel	180
10.7.	A maroklőfegyver elsütése, a helyes légzés jelentősége.....	180
10.8.	Utóakciók (utántartás, légzés, fegyver- és területkontroll)	181
10.9.	Revolverező lövés, kakasfeszítelenítés, biztosítás (CZ P-07/09 pisztoly esetében)	182
10.10.	Tüzelési testhelyzetek maroklőfegyverrel	183
10.11.	Fekvő tüzelési testhelyzetek - hason, háton	185
3.	RÉSZ	188
11.	ALAPVETŐ TAKTIKAI ISMERETEK MAROKLŐFEGYVERREL.....	189
11.1.	A rendészeti tisztviselők szolgálati felszereléséről	189
11.1.1.	<i>Bevezető gondolatok</i>	<i>189</i>
11.1.2.	<i>A kényszerítő eszközök.....</i>	<i>190</i>
11.1.3.	<i>A hazai szakmai szabályozás keretei.....</i>	<i>190</i>
11.1.4.	<i>A felszerelés elhelyezése taktikai övön/polgári ruházaton ...</i>	<i>192</i>
11.1.5.	<i>A felszerelés elhelyezése taktikai övön (egyenruhás szolgálat – nyílt fegyverviselés)</i>	<i>193</i>

11.1.6. A szolgálati felszerelés elhelyezése polgári ruházaton (rejtett fegyverviselés)	195
11.1.7. A rendészeti szolgálatban használható fegyvertokokról	196
11.1.8. További hordmódok.....	198
11.1.9. Összefoglalás	200
11.2. Statikus és dinamikus lövészet	202
11.2.1. A tárcserék gyakorlati végrehajtásának egyes módjai maroklőfegyverrel.....	202
11.2.2. A technikai tárcsere.....	203
11.2.3. Helyváltoztatás, mozgás maroklőfegyverrel a rendészeti lökiképzésben – alapvető technikák (elméleti alapok és gyakorlati útmutató)	210
11.2.4. Az egykezes fegyverfogás/lövés erős és gyenge kézzel, lámpahasználat a rendészeti lökiképzésben.....	213
12. A LŐFEGYVERHASZNÁLAT EGYES LÉLEKTANI KÉRDÉSEI.....	216
12.1. A találati zónák, mint a lökiképzés és a magatartástudomány egy kapcsolódási pontja	217
12.2. A figyelmeztető lövésről	219
12.2.1. A figyelmeztető lövés történeti előzményeiről.....	221
12.2.2. A figyelmeztető lövés külföldön és a nemzetközi gyakorlatban	222
13. LÖVÉSVERSENYEK JELENTŐSÉGE EGY HIVATÁSOS FEGYVERFORGATÓ SZÁMÁRA.....	224
14. ALAPGONDOLATOK A RENDÉSZETI LŐKIKÉPZÉS EGYES GAZDÁLKODÁSI, PÉNZÜGYI ÉS LOGISZTIKAI SZEMPONTJAIRÓL ..	231
14.1. A szolgálati lőfegyverek és lőszerük a rendészet mindennapjaiban .	231
14.2. A szolgálati lőfegyverek karbantartásáról.....	233
14.3. A rendszeresítésről	234
14.3.1. A szolgálati lőfegyverek és a kényszerítő eszközök modifikációjának tilalma	234
14.4. A lökiképzéssel kapcsolatos környezetvédelmi megfontolásokról....	235
15. A LŐFEGYVERHASZNÁLAT KIVIZSGÁLÁSA – VEZETŐI SZEMPONTOK A LŐFEGYVERALKALMAZÁS PARANCSNOKI KIVIZSGÁLÁSA SORÁN ..	237
15.1. A lőfegyverhasználat jogi szabályozása.....	237
15.2. Lőfegyverhasználatot követő intézkedések.....	241
15.3. Az összefoglaló jelentés, a határidők	242

15.4.	Az összefoglaló jelentés alapjául szolgáló vizsgálat és a tartalmi követelmények.....	242
15.5.	A lőfegyverhasználat kivizsgálásának szempontrendszere, az összefoglaló jelentés tartalmi követelményei (az utasítás melléklete)	243
15.6.	A parancsnoki kivizsgálás helyzete, a jog- és szakszerűsége, valamint az arányosságra vonatkozó megállapítások pontos jogszabályi hivatkozással, a felelősségre vonás kezdeményezése, a tett parancsnoki intézkedések.....	244
	15.6.1. A parancsnoki kivizsgálás fogalmi meghatározása	244
	15.6.2. A rendőri intézkedés fogalmi meghatározása, a rendőr intézkedési kötelezettsége	245
	15.6.3. A rendőri intézkedések minősítésének fogalmi meghatározásai	246
15.7.	A lőfegyverhasználatnak minősülő lövés parancsnoki kivizsgálásának folyamata	247
	15.7.1. A kivizsgáló parancsnok feladatai a rendkívüli esemény tudomására jutását követően, az információáramlás jelentősége, az időfaktor.....	247
	15.7.2. A kivizsgáló parancsnok további feladatai.....	248
	15.7.3. Meghallgatások.....	250
	15.7.4. A használt lőfegyverrel kapcsolatos feladatok	252
	15.7.5. Az esemény rekonstruálása, a történeti rekonstrukció	253
	15.7.6. A felismerés szakaszának vizsgálata.....	254
	15.7.7. A felkészülés szakaszának vizsgálata.....	255
	15.7.8. A jelentési kötelezettségek vizsgálata	258
	15.7.9. A megkezdés szakaszának vizsgálata	259
15.8.	A lefolytatás szakaszának vizsgálata	259
	15.8.1. A vizsgálat további szempontjai	262
	15.8.2. A rendőr által asszisztált öngyilkosság	264
	15.8.3. Becsapódási hely, lőállás, lőirány vizsgálata	265
	15.8.4. Az adatgyűjtés végrehajtása, adatok ellenőrzése, rendszerezése, felvételek beszerzése - parancsnoki feladatok	265
15.9.	Befejezés a helyszínen	267
15.10.	Befejezés a szolgálati helyen	269
15.11.	Tárgyra (gépjárműre) leadott lövések vizsgálata.....	271

15.12.	Állatra leadott lövés vizsgálata	273
15.13.	Vétlen (nem szándékosan kiváltott) lövés vizsgálata	274
ÁBRAJEGYZÉK		275
FELHASZNÁLT IRODALOM		279
MELLÉKLETEK		289
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS		293

BEVEZETÉS

GÁSPÁR MIKLÓS

A tanulmánykötet, amit az olvasó kezében tart vagy a képernyőn/monitoron nyitotta meg, régi tartozás törlesztése. A magyar rendészeti felsőoktatásban korábban nem született hasonló kiadvány, ami mintegy tankönyv jelleggel megkísérelte volna összefoglalni a lövészeti kiképzést érintő ismereteket.

A lökiképzésről a magyar rendészeti szakirodalomban csak elvétve találunk publikációt, ugyanígy az intézkedéstaktika is a szakma mostohagyereke ilyen szempontból. A miérteket keresve több ok is felmerülhet, attól kezdve, hogy aki csinálja, annak nincs ideje leírni, egészen addig, hogy vannak, akik úgy gondolják, hogy az említett témakörök olyan szigorúan szabályozottak, hogy azokról a jogi szövegek keretein kívül nincs mit írni. Szerencsére voltak, akik nem így látták és papírra vetették gondolataikat, mi több, komoly erőfeszítések árán meg is jelentették az általuk írt könyveket. Simonyi Ottó, Szikszay Tamás és Miglécz Gyula, valamint intézkedéstaktika terén Rivasz Gábor munkásságát kell e helyen megemlíteni, akik a magyar rendészeti lökiképzéssel kapcsolatos *modern* ismeretek közkinccsé tételének úttörői voltak. Fontos említést tenni a rendészeti szakiskolák és egyes különleges státuszú rendőri-rendészeti egységek (pl. a Készenléti Rendőrség, Vám- és Pénzügyőrség) belső használatú kiadványairól, amelyek szintén fontos és hasznos segédletként szolgáltak és szolgálnak a lökiképzés mindennapjaiban. Nem mehetünk el említés nélkül Csomán János lövészettel, lökiképzéssel kapcsolatos művei mellett sem, melyek a mai kor követelményeinek megfelelően főként közösségi médiára feltöltött videós oktatóanyagokból állnak. A kutatás eredménytermékeként létrejött tanulmányokban hivatkozási alapnak tekintjük e magas színvonalon elkészített videós oktatóanyagokat, mint hiteles szakmai forrást.

A kiindulási pont a katonai lökiképzés volt, mivel az 1989-es rendszerváltozást megelőző rendőrségi lökiképzés jelentős mértékben ezen nyugodott. A múlt század 90-es éveinek főként az Egyesült Államokból „becsempészett” reformtörekvései is nehezen találtak nyitható ajtót a merev szabályokon.

Érdekes hazai jelenség, hogy az említett 90-es évektől kezdve fokozott érdeklődés alakult ki, vagy mondhatjuk úgy, hogy tört felszínre a polgári társadalomban a (kézi) lőfegyverek iránt, melynek kielégítését az akkor szabadabbá vált sajtó különböző tematikus kiadványai (pl. Top Gun, Kaliber magazinok) tették lehetővé. Mindezek azonban inkább a polgári célú lövészeti kultúrára voltak közvetlen hatással, noha sok katonai és rendészeti célú lőfegyver és felszerelés bemutatása is olvasható volt bennük.

(Napjainkban a lőfegyverekkel és lövészettel kapcsolatos ismeretterjesztés is jelentős részben az online felületekre vándorolt, a nyomtatott kiadványok száma és mennyisége sajnálatosan fogy.)

A fejlődés gátja volt a rendészetben használt rendszeresített lőfegyverek régóta szükséges cseréjének halogatása is.

Vannak olyan technikai és taktikai fejlesztések a lökiképzés területén, amelyek a régi típusú lőfegyverekkel nem valósíthatók meg¹. A tanulmányorozatban kísérletet teszünk arra, hogy a lökiképzéssel kapcsolatos ismeretek egyfajta szintézisét mutassuk be. Az egyes részek külön tanulmányként, önálló kutatási egységnek tekinthetők, de lényegük az egymásra épültségükben érhető tetten.

Az egyes részek átfogják a lőfegyverekkel kapcsolatos osztályozási, fogalmi problémák bemutatását, a lőfegyverek és lőszeres műszaki-technikai jellemzőivel kapcsolatos ismereteket, a rendészetben szolgálatot teljesítők felszerelésével kapcsolatos tudnivalókat, a lövés/ek leadásához szükséges technikai és taktikai alapismereteket. Az elengedhetetlen jogi ismeretek elemzésén túl a feldolgozott témakörök érintik azokat a szabályokat, amelyek a rendészeti lőfegyverhasználat kivizsgálására vonatkoznak. Mindezeket a lehetőségek szerinti legalaposabb hazai, külföldi és nemzetközi forrásokból táplálkozó kutatómunka alapján jegyezték le a tanulmányok szerzői.

Általános megállapításként megfogalmazható, hogy a hazai rendészeti kiképzéshez kapcsolódó tankönyvek, jegyzetek, tanulmányok túlnyomó részében általában az adott mű szerzőjének „szervezeti identitása” tükröződik. Ha rendőr a mű szerzője, akkor a rendőrségről ír a rendőröknek, ha pénzügyőr, akkor szintén a pénzügyőrök szolgálatellátásával kapcsolatos kutatások, ismeretek szerepelnek a könyvek lapjain.

A kidolgozómunka során a szerzők törekedtek arra, hogy a tanulmányok univerzális módon használhatók legyenek a magyar rendészet minden ágazatában. Ebből kifolyólag, amikor a leírásokban az intézkedő rendészeti dolgozóról van szó, nem rendőrként, pénzügyőrként vagy büntetésvégrehajtási őrként hivatkozunk rá, hanem egységesen felhasználóknak, lövőknek, tisztviselőknak nevezzük őket, ezzel is próbálva erősíteni a rendészetben dolgozók összetartásának hangsúlyozott fontosságát. Hiszünk abban, hogy a közjó érdekében a szolgálatukat fegyverrel ellátók egy nagy családot alkotnak, ahol a megkülönböztetésnek nincs helye, kizárólag szakmai alapú különbségekről lehet beszélni. A fenti szellemben remélhetőleg honvéd bajtársaink is haszonnal tudják forgatni e könyvet.

A tanulmányokban a szerzők igyekeztek feltárni az egyes témakörök minél szélesebb spektrumát. A különböző témakörök egyes részeit, figyelembe véve a tartalmi korlátokat, illetve a fontossági sorrendet is, eltérő mértékű részletességgel dolgozták ki.

A leírt technikák és taktikák jelentős részben a jó gyakorlatok ismertetésére szolgálnak, melyek közül gyakorlati tapasztalatokkal, háttérbeszélgetésekkel megbizonyosodva helyenként kihangsúlyoznak egyet-egyét, amely a többi közül valamilyen okból kiemelkedik. Ezeket ajánlásként fogalmazzák meg a szerzők.

¹ Egyszerű és szemléletes példa erre a PA-63 és a 96M P9RC vagy a CZ P-09 pisztolyokkal történő tárcsere sebességének különbsége.

Távol áll a tőlük az a szemlélet, amely az univerzális tudás birtokosaként tetszelegve csak és kizárólag egy megoldás helyességét ismeri el.

Ahogy arra Szikszay Tamás rámutat:

„Nincsen olyan, hogy valami csak így jó! Minden fegyverkezelést, tematikát és taktikát is lehet többféleképpen alkalmazni, helyzet, helyszín és szituáció függvényében².”

A lőfegyverek jelentőségéről

A kutatásaink során több tudományterületet is vizsgálat alá vontunk a lőfegyverekkel kapcsolatos egyetemes tudásanyag felmérése érdekében. Azok társadalmi, gazdasági hatásaival kapcsolatban egészen meglepő, a téma szempontjából szokatlan helyeken is adatokra akadtunk: az építészet történetéről szóló kiváló tankönyv tesz említést a lőfegyverekről. Eszerint a lőfegyverek elterjedésével megváltozott a hadviselés módja, ami társadalmi és gazdasági téren is messzeható következményeket vont maga után. Társadalmi téren: a feudális rend ugyan fennmaradt, de az erősödő városi polgársággal szemben átmenetileg vagy tartósan korlátozódott a feudális főurak hatalma. Kulturális téren: a középkor mindent átható vallásossága megszűnt. A tudomány és a művészet kezdett felszabadulni a teológia uralma alól. Új világszemlélettel bírálták az addig vitathatatlanként elfogadott hittételeket és a vallás megújítására törekvő reform mozgalmak bontakoztak ki³.

A leírtakból levonható az az általános érvényű következtetés, hogy a lőfegyverek megjelenése és elterjedése jelentős hatással volt az emberi történelemre. A tanulmány sorozat terjedelmi korlátai miatt a szerzők a történelmi fejlődésnek csak kiképzéshez is kapcsolódó elemeiről tesznek említést.

A modern löviképzés szükségességéről

A 21. század biztonságát már unalomig felsorolt tényezők veszélyeztetik: a globalizáció hátrányos következményeként felfogható terrorizmus, a technológiai fejlődés következtében felgyorsult politikai és gazdasági változások, a bűnözés, különösen annak szervezett formája és a bűnözői magatartások ugyanilyen okokból történő formálódása, mind abba az irányba mutatnak, hogy a modern rendészetnek felkészülnie kell lenni a változó kihívásokra való gyors és adekvát válaszok kialakításában és gyakorlatba ültetésében⁴.

² Szikszay, Tamás (2021) Lövész iskola 31. o.

³ Détsky, Mihály-Szentkirályi, Zoltán-Pamer, Nóra (szerk.): Az építészet rövid története, Műszaki Könyvkiadó, 1994 ISBN 963-10-6464-0; 155. o.

⁴ Ld. Europol (2021), European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Mind a társadalom, mind az egyén irreális elvárásokat támasztanak a rendőrökkel és a más rendészeti szervezetek munkatársaival szemben, illetve ők maguk is sokszor hamis képekkel rendelkeznek a munkájuk egyes területeit illetően.

A probléma gyökere a rendészetről kialakított valótlan képből származik, amit főként a média kreált a televíziós és mozifilmeken keresztül (a különböző online platformok médiatartalmai is ide tartoznak).

Ott a főhős egy zárt, falakkal körülvett helyiségben folytatott, az ellenfél részére halálos kimenetelű tűzharc után kedélyesen elbeszélget a kollégáival. Általában rögtön a tűzharcot követően megoldja a bűnügyet, majd boldogan hazamegy vacsorázni a szeretteihez. A valóság ehhez képest egy ilyen szituációban: az egyén oldaláról nézve napokig tartó halláscsökkenés, dezorientáltság, pszichés sokk és kimerültség. Hivatali szemszögből tekintve vezetői, majd ügyészi kivizsgálás, a szolgálati lőfegyver szakértői vizsgálata, jó esetben akár hónapokig elhúzódó pszichológiai tanácsadás az érintett részére.

Egy külföldi kiképzési kézikönyv⁵ mutat rá arra a fontos felismerésre, hogy az őrzötteknek és az őrzőknek is fel kell ébredni a szakmai körökben „Hollywood-effektus” -ként elnevezett jelenségből. Nem minden rendőr, pénzügyőr, büntetés-végrehajtási őr mesterlövész és feketeöves harcművész. Nem is gépek ők, akik egy szempillantás alatt képesek átkapcsolni szociális munkási vagy életvezetői tanácsadói szerepkörből kommandósba.

Fontos felismerni, hogy a rendészet a törvény, végső soron az általa védett társadalom felhatalmazása által „halálos erő” alkalmazására is jogosult. Azonban az egyén szintjén erre az „alkalmazásra” fel kell készülni, ha pedig megtörtént, azt fel kell dolgozni.

Magyarország jelen sorok írásakor szerencsés helyzetben van a biztonsági fenyegetettség szempontjából, mivel sok más tekintetben is tranzitország, így az igazán erőszakos, több ember életét követelő, kirívóan súlyos erőszakos bűncselekmények és terrortámadások vonatkozásában is, azokat –kevés kivételtől⁶ eltekintve – szerencsére csak a hírekből ismerjük.

Ami Észak-Amerikában vagy egyes nyugat-európai országok bizonyos részein, ha nem is mindennapos, de legalábbis reális opció például egy iskolai lövöldözés, hazánkban ez még jelenleg is szinte elképzelhetetlen.

Érdeemes egy pillanatra belegondolni, hogy mi lett volna, ha a közelmúlt hírhedt eseményei pl. 9/11, a párizsi Bataclan-támadás vagy a madridi vasúti merényletek Magyarországon történnek.

⁵ Haberfeld, M. R. & Murray, Kenneth R. (2021). Use of Force Training in Law Enforcement: A Reality Based Approach. Springer.

⁶ Ld. a móri bankrablás (2002. május 9.) ahol két elkövető nyolc halálos áldozattal járó mészárlást hajtott végre

Ez a helyzet a döntéshozókat és a készenléti szolgálatok vezetőit abba a (tév)hitbe ringathatja, hogy a magyar rendészeti szervezetek dolgozóinak nem szükséges extrém stresszel járó veszélyhelyzetekre, intézkedési szituációkra felkészülniük, elég, ha néhány különleges egység rendelkezik ilyen képességgel.

Fontos felismerni, hogy egy tipikus mai rendőr szocializációja, társadalmi közege pont azon tényezőkkel ellentétes, amelyek ellen küzdeni hivatott: ezek az extrém, erőszakos bűncselekmények, a kábítószer által okozott pszichés elváltozások, az utcai bandák harcai, a no-go zónák körülményei, hogy csak néhányat említsünk a leggyakoribban előfordulók közül.

A megfelelő, multidiszciplináris megalapozottságú kiképzés segít felkészülni a rendészetben dolgozóknak az olyan, magas stresszfaktorral járó szituációkban történő helytálláshoz, amelyeket addigi életükben nem tapasztaltak, a helyes, professzionális döntések meghozatalához. Adott esetben annak a pszichológiai folyamatnak megértéséhez, amely a halálos erő alkalmazásával jár.

A valóságalapú kiképzések, tréningek fontosságáról, jelentőségéről, hatékonyságáról, előnyeikről számos tanulmány született az e körben szélesnek mondható külföldi, főként angol nyelvű szakirodalomban. Hazánkban sajnálatosan kevés ilyen tárgyú publikáció készült, ami részben annak is köszönhető, hogy más országokkal összehasonlítva viszonylag kevés, az extrém stresszhelyzetre történő kiképzésre okot adó intézkedés van. Ami meg olyan, arról hajlamossá válhat a döntéshozó és a laikus is azt gondolni, hogy majd megoldják a különleges rendészeti egységek.

A 21. század már fentebb említett felgyorsult életvitele, technikai fejlődése, (világ)politikai történései azonban nem engedik meg a felelős döntéshozóknak azt, hogy ölbe tett kézzel üljenek és az aktuális trendek monitorozása, a legjobb gyakorlatok szakmai alapú vizsgálata és kiválasztása helyett a régi, megcsontosodott gyakorlatokat, technikákat konzerválják.

Jelen tanulmány sorozat témakörére visszatérve, a szerzők igyekeztek megvilágítani többféle megközelítést. Értékes és szakmailag megalapozott az – az Egyesült Államok rendészeti közegében kifejlődött – a gondolatsor, hogy fel és el kell ismerni azt, hogy a rendőröknél és más rendészeti dolgozóknál lévő lőfegyverek alapvetően halálos erő alkalmazására készültek. Használatuk során a legritkább esetben a sérülés okozása a cél, ellenben a „kisebbik rossz” választása alapján, a feltételek fennállása esetén halálos eredmény okozására szolgál. Az emberek többségében egy ún. „ölési gát” jelentkezik, ami megakadályozza, hogy elvegye más ember életét. A rendészetben dolgozók azonban szolgálatuk ellátása során kerülhetnek olyan helyzetbe, amikor ezt a gátat át kell törniük.

Ahhoz, hogy szükség esetére az emberi psziché ezen részét átformáljuk és képessé tegyük az egyént a megfelelő döntés meghozatalára, majd a trauma feldolgozására, a tapasztalatok szerint a valóság alapú tréningek jelentenek hatékony megoldást⁷.

A tréningek alapja azonban olyan tárgyi és gyakorlati tudás kell, hogy legyen, ami alapján az egyén az adott helyzet lehető legtöbb körülményének felismerése és mérlegelése alapján lesz képes professzionális alapú döntés meghozatalára.

Az ENSZ által kiadott és a továbbiakban gyakran hivatkozott „Kézikönyv a kényszerítő eszközök használatáról a rendészetben⁸” megfogalmazása lényegesen óvatosabb, főként a rendészet szabályozási területét célozza olyan követelmények állításával, amelyeket kihívást jelent a fentebb írtakkal tökéletes szinkronba hozni.

Fontos megérteni, hogy a szerzők célja egy-egy olyan témakörnek is a körbejárása, amely - a hazai politikai, tudományos és szakmai szintéren egyaránt - már-már tabutémának számít és emiatt tudományos feldolgozottsága is hiányos.

A különböző tanulmányok által vizsgált szakmai kérdések szerkezetileg jellemzően a történeti felvezetést, a jelenkori helyzet leírását követően a lehetséges jövőbeli fejlesztések irányainak bemutatásával végződnek. Célunk a professzionális rendészeti fellépés megszilárdítása, annak a felismerésnek a propagálása, hogy a modern rendészet csak a folyamatos korszerűsítéssel képes a folyamatos kihívások megválaszolására.

A kutatómunka során jó volt olyan tudományosan megalapozott szakmai művekkel találkozni, amelyek igazolták jelen tanulmánysorozat szerzőinek hitvallását: a rendészeti kiképzés, különösen a lökiképzés és az intézkedéstaktika folyamatos reformjának szükségességét.

⁷ Haberfeld&Murray (2021)

⁸ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) and the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) (2017): Resource book on the use of force and firearms in law enforcement – United Nations New York (a cím a szerző fordítása)

1. RÉSZ

(Fotó: Gáspár Miklós)

„A TKP2021-NVA-18 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzetközi Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021 pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

1. A LŐKIKÉPZÉS SZEREPÉRŐL A RENDÉSZETI KIKÉPZÉSBEN

GÁSPÁR MIKLÓS

ABSZTRAKT: E tanulmány a rendelkezésre álló keretek között rövid áttekintést ad a lökiképzéssel kapcsolatos általános tudnivalókról, az intézkedéstaktikával és más rendészeti felsőoktatási tantárgyakkal fennálló kapcsolatáról.

A cikk első része arra keresi a választ, hogy miért, milyen történeti okokra vezethetők vissza a maroklőfegyverek túlsúlya a rendészetben? Mikor és hol van helye nagyobb tűzerejű kézi lőfegyverek alkalmazásának?

Néhány gondolatot szán a kutatás során felmerült olyan további kérdésekre, munkahipotézisekre, amelyek a jövőbeni kutatások lehetséges irányait vázolják fel a rendészettudomány művelői részére.

A tanulmány kísérletet tesz a rendészeti lökiképzés fogalmának, feladatainak és jellemzőinek meghatározására a rendészeti és katonai célú lökiképzés különbségeinek elemzésén keresztül.

Felvázolja a rendészeti lökiképzés tantárgyi és interdiszciplináris kapcsolódásait a rendészeti felsőoktatásban.

KULCSSZAVAK: rendészeti lökiképzés, rendészettudomány, interdiszciplináris kapcsolatok

A lőfegyverek professzionális használata elméleti és gyakorlati tudást, ismereteket igényel. A történeti fejlődés során a rendészet kialakulásával párhuzamosan a lőfegyverek is nagy technikai fejlődésen mentek keresztül: a lőpor feltalálásával megjelentek a tűzfegyverek és ezzel a tűzérés, mint haderőnem kialakulását kényszerítették ki. A technikai fejlődéssel az egyéni tűzfegyverek is megjelentek, amelyek folyamatos evolúciója figyelhető meg napjainkig. A kezdeti elöltöltő lőfegyvereket leváltották az egyre korszerűbb, több lövés leadására alkalmas ismétlő, félautomata, majd automata lőfegyverek. A méretek is változtak: a majd embermagasságú puskák után megjelentek az egyre rövidebb, gyorsabban és könnyebben üzemeltethető puskák, karabélyok, pisztolyok. Itt érdemes egy gondolatra megállni és a kézi lőfegyverek használati céljait áttekinteni. Kezdetben egyértelműen a katonák használták a tűzfegyvereket, főként azok mérete, hordozhatóságának korlátai miatt. A kezdeti puskák a XV. század közepe előtt jelentek meg és a katonai mellett a vadászati felhasználásuk is megkezdődött. Gyártásuk azonban nehézkes volt, újratöltésük hosszú időt vett igénybe, méretük, súlyuk pedig még alkalmatlan volt a hosszútávú viselésre⁹.

⁹ Myatt, Frederick (1978): Korszerű kézfegyverek (ford.: Nagy M. Péter, Rondzik Róbert, Kondrosi Ferenc) Zrínyi Kiadó 1993 ISBN 963 327 213 0; 146. o.

A már említett technikai fejlődés következtében az egyre könnyebb, kisebb, gyorsabban és jobban kezelhető lőfegyvereket a katonák mellett a kialakuló rendészet jól tudta alkalmazni a feladatai során.

Ami a katonának hátrány volt a kisebb hatótávolságú pisztolyok vonatkozásában, az a rendészeti feladatot ellátóknál előnyként jelentkezett. A kisebb lőtávolság, a kisebb sérülés okozása, a gyors elérhetőség, könnyű viselhetőség mind a maroklőfegyverek rendészeti célú elterjedését segítették elő. A pisztoly alapvető feladata mindig is a közelharc és az önvédelem volt, ezt a felhasználónak magán vagy a közvetlen elérhetőségében (pl. a nyeregkápán), használatra kész helyzetben kellett hordoznia¹⁰. A technikai haladás, különösen az egybeszerelt lőszer megjelenése forradalmasította kézi lőfegyverek elterjedését. Míg a XVIII. században a kard viselése volt „divat”, az 1800-as éveket követően a pisztoly egyre gyorsabban és egyre nagyobb teret nyert annak nyilvánvaló hatékonysága, használhatósága okán.

Egy érdekes adalék a történelemből, amely jól mutatja a lőkiképzés jelentőségét: az 1904-es orosz japán háború során az automata fegyverek (géppuskák) hatékonysága egyértelműen napvilágra került, ennek ellenére a brit kormány nem hagyta jóvá az ilyen üzemmódú fegyverek számának növelését. Hogy valamilyen alternatív megoldást találjanak, a britek a lőkiképzés szintjének emelésében próbáltak megoldást találni, melyet N.R. McMahonra, a királyi lövésziskola főinstruktorára bízta. Ő feljebbvalói teljes támogatása mellett gyökeresen átalakította a brit katonai lőkiképzés rendszerét a puskával való tüzelés felgyorsítására fókuszálva. Az akkoriban rendszeresített rövidtáras Lee-Enfield puska és az azzal történő gyors, pontos, nagy intenzitású gyalogsági tűz bizonyítottan megállította a legelső német rohamokat az első világháború kezdetén a francia harctéren. Ezek a sikerek egyértelműen a lőkiképzés metodikai átalakításának voltak köszönhetőek¹¹.

1.1. Néhány gondolat a rendészeti lőkiképzés és az intézkedéstaktika kutatói részére

Jelen tanulmányok keretein túlmutat több érdekes elméleti dilemma, amelyek az itt tárgyalt különböző témakörök feldolgozása során felmerültek. Az alábbi kérdésekre keresett válaszokról kevés szó esik a rendelkezésre álló hazai és külföldi szakirodalomban.

Ezek közül az elsők közé tartozik, hogy hogyan, milyen történelmi alapokon fejlődött ki a rendészeti intézkedéstaktika és a lőkiképzés? Az intézkedéstaktika és azon belül a lőkiképzés vajon a hadviselés egy atomi formája?

Ahogy a hadviselés is adaptálódik az újabb és újabb technikai, taktikai és stratégiai támadások vonalán, mind a támadás, mind a védekezés vonatkozásában, úgy a rendészeti intézkedések módszertana is fejlődik, reagál.

¹⁰ Myatt (1978) 192. o.

¹¹ Myatt (1978) 151. o.

Hogyan vált el a belső rend fenntartása a hadviseléstől? Melyek a közös és melyek az eltérő elemek? Ezek miben manifesztálódtak (pl. maroklófegyverek túlsúlya a rendészeti felszerelésben)?

Fontosnak látszik kiemelni, hogy noha a rendészeti kiképzés nem nélkülözi a katonai elemeket, annak hangsúlya egészen máshol van. Munkahipotézisként megfogalmazható, hogy talán végső soron a folyamatosan fejlődő jog(tudomány) által támasztott követelmények, az arányosság, a professzionalizmus lehetnek azok a megkülönböztető és változást előidéző jegyek, amelyek megkülönböztetik és eltérő irányú fejlődést diktálnak a katonai jellegtől. Jó példa erre a tanulmánygyűjteményben többször említett 1990-es ENSZ Egyezmény¹² 20. pontja, mely szerint *„(...) A rendészeti szervezetek az egyes rendkívüli események alapján felülvizsgálják képzési programjaikat és végrehajtási eljárásrendjeiket. (...)”*

További példa a leírtakra a késes támadások elleni rendészeti intézkedések módszertanának fejlődése, ahol megfigyelhető a technikai és taktikai jellegű alakulás, finomodás, amely végső soron a jognak a jogfejlődés következtében egyre részletesebben kidolgozott követelményeivel (ld. az emberi jogok folyamatosan bővülő katalógusa) mutat párhuzamosságot.

Ezen kérdések és az azokra adott válaszok kimunkálására jelen tanulmánykötet keretei között nem volt lehetőség. A válaszok keresése a jövő kutatóinak feladata lesz. E tanulmány szerzője bízik abban, hogy a rendészeti kiképzés, különösen az intézkedéstaktika és a rendészeti lökiképzés azok gyakorlati fókuszától függetlenül méltó helyet találnak a rendészettudomány széles palettáján, és interdiszciplináris kutatások és kísérletek segítik a rendészet első vonalában szolgálatot teljesítőket.

Erre nemzetközi viszonylatban is számos példát találhatunk, amely napjainkban az evidence-based policing (EBP; kb. „tudományos alapú rendészet”) jelenségében ölt testet. Ennek lényege, hogy a rendészetben előforduló kihívásokat problémafelvetésként tudományos alapokon, az adott tudományág szereplőinek aktív bevonásával vizsgálják meg, és keresnek rá olyan válaszokat, amelyeket rövid időn belül a gyakorlatban is alkalmazni lehet. Amennyiben már létezik valamilyen megoldás az adott problémára az élet más területéről, akkor azt vizsgálják, hogy az alkalmazható-e a vizsgált kérdésre. Abban az esetben, ha a probléma korábban nem került a tudományos érdeklődés fókuszába, akkor azt az adott tudományág művelőivel megosztva, tudományos módszertan alkalmazásával (kutatások, kísérletek, szakmai konszenzuseresés stb.) keresnek rá választ.

Az EBP alkalmazásának hasznosságát, hatékonyságát és eredményességét egyre több országban felismerik.

¹² UN Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials

Jelen tanulmány szerzője saját tapasztalata és kutatómunkája során Kanadával kapcsolatban,¹³¹⁴ az Egyesült Államokban¹⁵ és Finnországban¹⁶¹⁷ találkozott a módszer rendszerszintű alkalmazásával.

1.2. A rendészeti lökiképzés fogalma, feladata, jellemzői

A rendészeti lökiképzés a rendészeti kiképzés és továbbképzés része, a rendészeti szervezetek¹⁸ rendszeresített lőfegyvereivel és azok használatával kapcsolatos ismeretek összessége.

Akár szervezetszintű kiképzési vagy továbbképzési foglalkozásként, akár felsőoktatási tantárgyként, a rendészeti lökiképzés *feladata* az adott (jellemzően állami) szervezet szolgálattevői, fegyveres szolgálatra felesküdtött tisztviselői által használt lőfegyverek biztonságos kezelésének elsajátíttatása; a jogszerűség, a szakszerűség és az arányosság, továbbá a fokozatosság és az egyéni felelősség, mint a rendészeti intézkedések alapelveinek gyakorlatba történő átültetése; valamint a megszerzett ismeretek fejlesztése, szintentartása.

A lökiképzésen, *mint tantárgyon* belül elméleti és gyakorlati ismeretanyagot különböztetünk meg. Az elméleti ismeretek felölelik a lőfegyverismerettel és -történettel, a ballisztika alapjaival, a jogi háttérrel, a biztonság alapjaival és bizonyos anatómiai ismeretekkel kapcsolatos témaköröket. Ezekon felül érintik a pszichológia egyes tárgyköreit is.

A gyakorlati ismeretek a lőfegyverek gyakorlati kezelésével kapcsolatos tudásanyagot tartalmazzák. A teljesség igénye nélkül: a lőfegyver fogása, tartása, az állás, mozgás, különböző testhelyzetekből leadott lövés speciális szabályai, a célzás, és a lőfegyver elsütése stb.

¹³ Huey, Laura. & Ferguson, Lorna. (2022). Building empowerment: The Canadian approach to evidence-based policing. In E. Piza and B. Welsh (eds.), *The Globalization of Evidence-Based Policing: Innovations in Bridging the Research-Practice Divide* (pp. 122-135). Abingdon, Oxon, UK: Routledge.

¹⁴ Judith P. Andersen and Steven Poplawski: Evidence-based police training to improve performance, decision making and resilience May 6, 2020 Blue Line – Canada's Law Enforcement Magazine

¹⁵ Pódiumbeszélgetés Scott Donovannal, az ILEA (International Law Enforcement Academy) igazgatójával a 2023 évi Ludovika Fesztiválon. Donovan megerősítette, hogy az általa korábban vezetett részlegben az amerikai szövetségi kiképzőközpontban (Georgia) rendszeresen együttműködnek a rendészeti szakemberek a felmerülő szakmai problémák megoldásán az akadémiai szcéna képviselőivel.

¹⁶ A finn rendészeti egyetem (Poliisiammattikorkeakoulu) és a finn rendőrség is a gyakorlatban alkalmazza pl. a kanadai kutatókkal közösen kifejlesztett stresszkezelési módszert, ami az intézkedés közben fellépő pszichés feszültség kezelését tűzte ki célul.

¹⁷ Andersen, J.P., Papazoglou, K., Nyman, M., Koskelainen, M., & Gustafsberg, H. (2015). Fostering resilience among police. *Journal of Law Enforcement*, 5(1).

¹⁸ A tanulmányban a rendészet fogalma alatt a Finszter Géza definícióját értjük (ld. Finszter, G. (2018). *Rendészettan*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. I. fejezet) így a rendőrségen túl minden olyan fegyveres szolgálatot ellátó szervezetet beleértünk, amelynek tevékenysége a közigazgatás rendszerén belül nyer funkciót.

Magasabb szintet elérve a rendészeti lőkiképzés és az intézkedéstaktika mint tantárgyak „összeérnek”, különböző, a rendészeti munka során előforduló szituációk megoldásával, az elméleti és a gyakorlati ismeretek valós helyzetek szimulációja során történő szintetizálásával.

A jelen tanulmánykötetben a fentiek kifejtése során a jobb és mélyebb megértés érdekében a rendszeresített lőfegyvereken túl – szűk körben – a szerzők kitérnek más lőfegyverek keletkezésével, fejlődésével, működésével kapcsolatos történeti, technikai adatokra.

Csak érintőlegesen említjük a gáz-és riasztófegyvereket, színházi és muzeális lőfegyvereket.

A fegyveres szolgálatot teljesítőknek nemcsak joguk, hanem a hivatásukkal járó kötelességük, hogy megismerjék, elsajátítsák és rendszeresen karbantartsák a (szolgálati) lőfegyverekkel kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismereteiket annak érdekében, hogy a szükség esetén biztonsággal, jogi, szakmai és erkölcsi szempontból kifogástalanul gyakorolják az állam által rájuk ruházott különleges hatalmat.

A lőkiképzés és az intézkedéstaktika laikusok, de néha még a rendészeti hivatást művelők által is gyakran hibásan használt fogalmak, melyek teljes tisztázása jelen tanulmány keretein túlmutat. A szűkebb értelemben vett szakmán belül (ez alatt a lőkiképzést végzők értendő) jelentős részben egységes álláspont szerint a lőkiképzés az intézkedéstaktika integráns része, azon belül azonban attól markánsan elkülönülő és elkülöníthető entitás¹⁹.

A rendészeti lőkiképzés jelentősen eltér a katonai lőkiképzéstől, mégis, főként az anyagi-technikai jellegű ismeretek terén sok közös vonás fedezhető fel bennük. A különbség jellemzően az alkalmazás mikéntjében rejlik, mert míg a katona az általa használt (lő)fegyvert a *szükséges* erőhatalom bevetésére használja, addig a rendészet a (lő)fegyvert (és minden más rendelkezésére álló kényszerítő eszközt) a *minimális* (szükséges és arányos) erőhatalom bevetésére alkalmazza²⁰.

A lőkiképzés szervezeti szinten minden olyan állami szervezetet (és személyt) érint, amely a hatályos jogszabályok által lőfegyverviselési és használati joggal van felhatalmazva. Ilyen módon, a lőkiképzés *alanyai* hazánkban a Magyar Honvédség, a rendőrség, a büntetés-végrehajtás, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőri ága, a nemzetbiztonsági szolgálatok fegyverviselésre jogosult személyi állománya és ide sorolandók az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek.

¹⁹ vö. Krauzer, Ernő (2019). Az intézkedéstaktika mint oktatásmódszertan, a korszerű és gyakorlatorientált képzés alapja. Belügyi Szemle 67, 7-8sz. 79-115.

²⁰ Finszter (2018). 33. o.

1. sz. táblázat: A kézi lőfegyverekkel kapcsolatos lőkiképzés felosztása azok alanyai szerint

katonai lőkiképzés	rendészeti lőkiképzés
Magyar Honvédség	rendőrség
Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (jogszabály szerinti kötelezettség)	büntetés-végrehajtás
	pénzügyőrség (NAV)
	polgári nemzetbiztonsági szolgálatok
	egyes rendészeti feladatokkal ellátott személyek ²¹
	Magyar Honvédség ²²

(Forrás: a szerző szerkesztése)

1.3. A rendészeti lőkiképzés tantárgyi kapcsolódásai a rendészeti felsőoktatásban, interdiszciplináris kapcsolódások

A lőkiképzés tantárgy összefüggései bizonyos tantárgyakkal közvetlenek, míg másokkal közvetettek. Amennyiben a rendészeti felsőoktatás tantárgyi oldala felől közelítjük meg, a legközelebbi kapcsolata nyilvánvalóan az intézkedéstaktikával van. A rendészeti lőkiképzés tulajdonképpen az intézkedéstaktika elkülönült részének is tekinthető. Logikusan végiggondolva, a lőfegyver „csupán” egy a rendészet fegyveres ágazatainak kényszerítő eszközei közül. Tekintettel azonban használatának specialitásaira, különösen arra, hogy az egyetlen „halálos erő”, valamint a használat kockázataira és a veszélyeire, indokolt, hogy külön tantárgyként foglalkozunk vele.

Megjegyzés: a rendészetben használt szolgálati lőfegyverek ún. halálos erőt (vö. „lethal force”) képviselő eszközök, használatuk célja – bizonyos esetekben, élethelyzetekben – irányulhat kifejezetten az intézkedés alá vont halálának előidézésére. Hatásukat tekintve velük szemben állnak az ún. nem-halálos eszközök (vö. non-lethal force) melyek gyakorlatilag az összes többi rendészeti kényszerítő eszközt (pl. vegyi eszköz, rendőrbot, elektromos sokkoló stb.) jelentik. Ezek használata szándékoltan nem irányulhat halálos eredmény előidézésére alapesetben. A fokozatosság intézkedéstaktikai alapelve (vö. „use of force continuum”) határozza meg azt, hogy egy adott rendészeti intézkedési helyzet milyen kényszerítő eszköz használatát kívánja meg (egy intézkedési helyzet akár több eszköz készenlétbe helyezését is megkövetelheti). Fontos szót ejteni az egyéni felelősségről, amely egy indokolatlanul keveset említett, gyakran alulértékelt rendészeti intézkedési alapelv. Az egyéni felelősség elve azt az igényt fogalmazza meg, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályait úgy kell kialakítani, hogy a törvénytelenül vagy aránytalanul alkalmazott kényszerítő eszköz felelőse utólag is egyértelműen tisztázható legyen²³.

²¹ Hogy a felsoroltak közül hogyan, milyen intenzitással valósul meg a lőkiképzés alap-, illetve továbbképzés szintjén, az a különböző ágazati jogszabályokban kap normatív megfogalmazást.

²² A MH egyes arra felkészített egységei külföldön és belföldön katonai rendészeti feladatokat látnak el. Ennek megfelelően a lőkiképzésnek a rendészeti feladatellátás követelményeihez kell igazodnia.

²³ Hautzinger, Zoltán (2002): A rendészeti kényszerítő eszközök alkalmazásának alapelvei In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. Pécs, 75 o.

A lőképzés egyes elméleti részei szoros kapcsolatban állnak a *kriminalisztikával*, főként a lőelmélet, ballisztika, fegyver- és lőszerismeret vonatkozásában.

Az interdiszciplináris kapcsolatok azonban itt nem állnak meg. A *pszichológiával* több ponton is kapcsolódik a rendészeti lőképzés: egyrészt a lövés leadásának pusztán technikai részletei sportpszichológiai ²⁴oldalról is megközelíthetők. Az alkalmazott pszichológia segítségével lehet megérteni azokat a testi folyamatokat, amelyeket az ember extrém stressz hatása alatt megél. A rendészeti tisztviselőt ért verbális és fizikai támadás is olyan élettani folyamatokat indít be, amelyek ősi ösztönöket hívnak elő. Ezek az élettani folyamatok olyan hatásokat váltanak ki az emberi szervezetben, amelyek alapvető befolyással vannak a rendészeti intézkedést végrehajtó személyek testi és szellemi képességeire²⁵. Ezeket a folyamatokat a modern, professzionális és tudományos alapokon nyugvó rendészeti kiképzésnek a pszichológia vívmányai segítségével, a tudomány és gyakorlat valós együttműködésével tudatosítani kell a későbbi rendészeti intézkedést végrehajtókban. További feladata, hogy olyan megoldási „kártyákat”, viselkedési sablonokat kell biztosítani az ilyen helyzetekre, amelyekkel képes lesz megvédeni a saját és mások életét, testi épségét és a biztonságot. Magyar nyelven kevésbé feldolgozott, a szakmában gyakran került, de mégis megkerülhetetlen kérdéskör, amely szintén a *pszichológia* tudománya által írható körbe, a rendészeti lőképzés egyik lényegi eleme: az emberre történő lövés leadása. Ez pedig súlyos lélektani kérdéseket vet fel mind a lövést megelőző, mind pedig az azt követő idővel, időszakokkal kapcsolatosan²⁶.

Ehhez a témakörhöz kapcsolódik egy szintén került kérdéskör: hogyan hat a lövés az emberi testre? Melyek a halálos és a sebesülést okozó zónák? Mire képes egy támadó, miután a testét lövés érte? Melyik lőszer milyen típusú lövedéke, milyen sérülést okoz és milyen hatást gyakorol az célszemély magatartására, mozgására?²⁷ Az ilyen jellegű kérdések sorára általában a biológiától, az *orvostudománytól*, az anatómiától várhatunk választ.

A *jogtudomány* részben közvetlen, részben közvetett módon, szintén kapcsolódik a lőképzéshez, hiszen a lőfegyverek és a velük összefüggésben lévő szakanyagok (lövedékek, lőszerek) tartásának, használatának szabályai jogszabályokban, illetve alacsonyabb szintű jogi normákban vannak lefektetve.

²⁴ Lénárt, Ágota (2020): Az alkalmazott sportpszichológia szerepe és módszerei a korszerű sportfelkészítésben. - In: Testnevelés, sport, tudomány, ISSN 2498-7646, (5. évf.), 3-4. sz., 26-40. p.

²⁵ „Üss vagy fuss, vagy tégy úgy, mintha halott lennél!” Vö. az állatvilágban megfigyelt Cannon-féle vészreakcióval, amely Selye János megállapítása alapján az emberi viselkedésre is érvényes.

²⁶ Habermeld, M. R. & Murray, Kenneth R. (2021). Use of Force Training in Law Enforcement: A Reality Based Approach. Springer.

²⁷ Ezek a kérdések hangsúlyozottan megjelennek a magyar rendőrség újonnan bevezetett szolgálati lőszerével kapcsolatban, amelynek műszaki kialakítása, hatásmechanizmusa szándékoltan arra irányul, hogy az ellenfelet megállítsa, semlegesítse. Azonban ez a hatás a korábbi teljesköpenyes lőszer okozta sérülésnél lényegesen súlyosabb sérülés okozásával valósulhat csak meg.

A lőfegyverek használatával kapcsolatos szabályokat fontos itt kiemelni: ezek határozzák meg azokat a magatartási kereteket, amelyeken belül a rendészeti intézkedés, esetünkben a lőfegyverhasználat végrehajtható. A joggal kapcsolatos kérdések részletesebb tárgyalását ld. a későbbi tanulmányokban.

Kijelenthető, hogy jelenleg passzív az intézkedéstaktika, ezen belül a *lőkiképzés és a rendészettudomány kapcsolata*. A tantárgyak szakmai érdeklődésre számot tartó, technikailag folyamatosan fejlődő témakörei a magyar rendészettudományi irodalomban sajnálatosan alulreprezentáltak. A Rendészettudományi Szaklexikon tematikus szószeretében alig található meg a rendőri/rendészeti intézkedéssel kapcsolatos fogalmak magyarázatai²⁸.

Az lőkiképzés és az intézkedéstaktika vonatkozásában fontos említést tenni olyan speciális felsőoktatási tantárgyak kapcsolódási pontjairól, amelyek kizárólag a rendészeti felsőoktatásban jelennek meg. Ilyenek pl. az Integrált rendőri ismeretek, Közrendvédelmi ismeretek és a Közlekedésrendészeti ismeretek, az Integrált pénzügyőri ismeretek és a Büntetésvégrehajtási biztonsági szolgálati ismeretek. Ezek a tantárgyak az intézkedéstaktika és lőkiképzés főként jogi szempontú elméleti alapjait tartalmazzák a rendészet ágazataira, esetenként azokon belül is egyes szolgálati ágakra lebontva. Ezen tárgyak ismerete a rendészet adott ágazatában szolgálatot teljesítők körében elengedhetetlen.

²⁸ Boda, József (2019): Rendészettudományi Szaklexikon. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest. ISBN 978-963-531-100-2

2. A LŐFEGYVEREK ÉS A JOG KAPCSOLÓDÁSI PONTJAINAK EGYES KÉRDÉSEI

GÁSPÁR MIKLÓS

ABSZTRAKT: A tanulmány célja a lőfegyverekkel kapcsolatos hazai jogi szabályozás áttekintése, a fő irányvonalak bemutatása.

A tanulmány vázlatosan bemutatja a lőfegyverek jogszerű tartására vonatkozó hazai szabályozást, felvillantva azok kapcsolódási pontjait, egyes gyakorlati alkalmazási anomáliákat.

Az Rtv.-n és a rendészet további ágazatainak jogszabályi rendelkezésein keresztül áttekinti a rendészeti lőfegyverhasználat szabályait is.

Röviden bemutatja a lőfegyverekkel kapcsolatos azon jogsértő cselekmények körét, amelyek a rendészeti feladatok végrehajtása során előfordulhatnak.

A rendészeti lőfegyverhasználat hazai szabályozása ritkábban tárgyalt elemeinek rövid elemzésével adalékot nyújt a jogszerű fegyverhasználat megítéléséhez.

KULCSSZAVAK: lőfegyverhasználat, lőfegyvertartás

A lőfegyverekkel kapcsolatos jogi normákkal kapcsolatban általánosságban elmondható, hogy azok a magyar jogrendszer számos jogágában megjelennek. Kiemelendők a közigazgatási jog és a büntetőjog területei, melyek a jogosultságok meghatározásán túl számos megkötést tartalmaznak és feltételt támasztanak a kézi lőfegyverek és lőszeresek jogszerű tartásával, használatával kapcsolatban.

A lőfegyverek legális tartása, használata a jelenlegi magyar jogszabályok értelmében az alábbi felhasználási (tartási²⁹) célok szerint csoportosítható:

Elsőként célszerű különbséget tenni a hivatásos és a polgári célú lőfegyver felhasználás között. A hivatásos fegyver"forgatók", -használók jellemzően az alábbiak:

- Katonai célú felhasználás/használat – Hazánkban a Magyar Honvédség a kézi lőfegyverek katonai célú használója³⁰. A használat célja a Hvt-ben meghatározott célok elérése és feladatok végrehajtása. E körbe tartozik a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat személyi állománya is.

²⁹ A vonatkozó jogszabályok megkülönböztetik a lőfegyver tartását, viselését és használatát, mint egymástól elkülönülő, mégis egybetartozó fogalmakat. A szolgálati célú felhasználás során a tartás nem jöhet szóba, hiszen a lőfegyver az adott állami szervezet tulajdona, a felhasználó azt (jellemzően) szolgálatban, szolgálati célból viseli, esetleg használja.

³⁰ A katonai és honvédelmi célú használatot jelen tanulmányban szinonimaként használjuk.

- Rendészeti célú felhasználás/használat: – Ez a felhasználói kör szerteágazóbb. A legnagyobb létszámú és legáltalánosabb lőfegyverhasználati jogkörrel rendelkező hazai rendészeti szervezet a rendőrség. Létszámát tekintve a következő ilyen szervezet a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőri ága, amely a korábbi Vám- és Pénzügyőrség, mint tisztán rendészeti szervezet jogutódja. A büntetés-végrehajtási szervezet szintén a rendészeti lőfegyverhasználatra jogosult szervezetek körébe tartozik. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, melyek személyi állományának jelentős része szintén hivatásos állományú, a vonatkozó ágazati jogszabály szerint szolgálati lőfegyver viselésére jogosultak.

2.1. A polgári célú lőfegyvertartás jogszerű esetei³¹:

- *Hivatásszerű személy- és vagyonvédelem*: nevezhetjük magánbiztonsági szolgálati célú használatnak – nem tévesztendő össze a fentiekben vázolt hivatásos célú szolgálati felhasználással, noha külső megjelenési formájában vannak átfedések (jellemzően az olyan magánbiztonsági vállalkozások tevékenységéről van szó, amelyek emelt szintű/feegyveres őrzés-védelemmel foglalkoznak. Legjellemzőbb esetei a feegyveres objektumvédelem, a pénz- és értékszállítás, valamint a magánbiztonsági feegyveres személyvédelmi tevékenység. Szorosan ide tartozik a Feegyveres Biztonsági Őrségek tevékenysége, feladatrendszere és személyi állománya, amely sajátos alkategóriát képez a fenti halmazon belül és külön jogszabály szabályozza a tevékenységüket.
- *Vadászat* – a vadászat egy nagy hagyományokkal rendelkező feegyvertartási cél, melynek alapjai az emberiség kezdeteire nyúlnak vissza. A vadászatot jelenleg legálisan lőfeegyverrel folytatják az arra jogosultak, de ismertek más (pl. íjjal, számszerűjjal történő – engedélyhez kötött –) jogilag megengedett vadászati formák is. Esetünkben, hazánkban a vadászat kizárólag hosszú lőfeegyverrel, azon belül golyós és sörétes puskával engedélyezett.
- *Sportlövészet* – E célból hosszú, illetve rövid lőfeegyver is engedélyezhető, az igénylő részéről történő megfelelő feltételek biztosítása és bizonyítása esetén. Fontos megkülönböztetni a sportlövészetben belül az ún. olimpiai, illetve szabadidős, más szempontból csoportosítva a statikus és dinamikus végrehajtású versenyszámokat.
- *Gyűjtemény, muzeális, színházi, egyéb. pl. filmgyártási célú használat/tartás* – meghatározott keretek között éles és hatástalanított lőfeegyverek magán személyek általi gyűjtésére (így tartására) is lehetőséget biztosít a vonatkozó jogszabály. A gyűjtés, mint tartási cél általában muzeális vagy oktatási célú, de lehet akár befektetési céllal is ritka lőfeegyvert vásárolni.

³¹ A sportlövészetrel és egyéb tartási célokkal kapcsolatos ismeretek kifejtésére e helyen csak szorosan a témához kapcsolódva szorítkozunk.

A muzeális lőfegyver és lőszer a vonatkozó jogszabály (Ftv.) szerint: „(...) az előtöltő fegyver, továbbá a korszerű perem vagy központi, illetve elektromos gyújtású lőszer használatára alkalmatlan tűzfegyver, és az ilyen fegyverekhez használható 1945 előtt gyártott lőszer.”

Fontos említést tenni arról, hogy muzeális lőfegyver sportcélra is használható, az Ftv. és végrehajtási rendeletében foglalt feltételek betartása mellett.

A színházi lőfegyverekkel kapcsolatban szintén az Ftv. vonatkozó rendelkezését idézzük: (...) kifejezetten vaktöltény működtetésére készült, lőfegyverből kialakított fegyver, amelynek csövét (forgódobját) úgy alakították át, hogy az a fegyverhez eredetileg használható lőszer befogadására nem alkalmas, illetve a csőben elhelyezett szűkítések megakadályozzák ürméretes lövedékek kilövését, továbbá az a lövedék kilövésére alkalmatlan gáz- és riasztófegyver, amelyet színházi fegyverként kívánnak használni³².

A fenti rendelkezés alapján tehát a színházi lőfegyverek két fajtája különböztethető meg:

Az egyik az olyan – egyébként egyéb átalakítás nélküli – gáz- és riasztófegyver, amelyet a felhasználás célja különböztet meg az eredeti használati céltól (önvédelem), a másik típus a kifejezetten színházi felhasználásra gyártott, vagy a meghatározottak szerint átalakított fegyver.

- *Lőfegyverek, lőszerek gyártása* – talán nem igényel különösebb magyarázatot az, hogy aki lőfegyvert gyárt, az értelemszerűen tartja is azt. A lőszergyártáshoz is nyilvánvalóan szükséges, hogy a lőszer gyártója lőfegyvert tartson, hiszen a leggyártott lőszerrel kapcsolatos különböző kötelező mérési, biztonsági és egyéb tevékenységek kizárólag lőfegyver használatával valósíthatók meg.
- *Lőfegyverek lőszerek vizsgálata, hatástalanított lőfegyverek vizsgálata, lőfegyverek hatástalanítása* – itt szintén nem igényel különösebb magyarázatot a tartási cél.

A felsorolt polgári célú lőfegyvertartással és használatával kapcsolatos felügyeleti és engedélyezési tevékenységet a rendőrség³³ végzi.

2.2. Jogszabályi keretek

A lőfegyverek tartását és használatát a fenti felsorolásnak megfelelő szervezetek és személyek Magyarországon kizárólag jogszabály felhatalmazása/engedélye alapján gyakorolhatják.

A katonai célú használatra a honvédelemről és a *Magyar Honvédségről* szóló 2021. évi CXL. törvény 59. § (1) bekezdése ad felhatalmazást.

³² 2004. évi XXIV. törvény 2. § 35. pont

³³ az Rtv. 3. § (1) bekezdés c) pont alapján

2.2.1. A rendészeti célú használat

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 52.-57. §§-ai szabályozzák a rendőr lőfegyverhasználati jogát.

Ezen felül több jogszabály és egyéb jogi norma tartalmaz a rendőrre nézve kötelező szabályokat a lőfegyverhasználatról és tárolással kapcsolatban.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományába tartozó pénzügyőr lőfegyverhasználatának jogát a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény 45.-50. §§-ai tartalmazzák.

A büntetés-végrehajtási szervezet vonatkozásában a lőfegyverhasználati jogot a büntetés-végrehajtási szervezetről 1995. évi CVII. törvény 22.-25. §§-ai szabályozzák.

A nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjainak lőfegyverhasználati jogosultsága az 1995. évi CXXV. törvény 34-36. §§-ain alapszik.

Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről szóló 2012. évi CXX. törvény 21. § (2) tartalmazza a felhatalmazást -a mezőőr, a hegyőr, az állami halőr és a hivatásos halőr;

-az erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja, a rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet, valamint a rendészeti feladatokat ellátó jogosult erdészeti szakszemélyzet;

-a hivatásos vadász;

-valamint a természetvédelmi őr lőfegyver birtoklásához, tartásához.

Az 1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról tartalmazza a felhatalmazást a *fegyveres biztonsági őrség* tagjának lőfegyverhasználatához, továbbá a természetvédelmi őr és a mezőőr lőfegyver használatához, birtoklásához és tartásához.

Megjegyzendő, hogy a jogkereső állampolgár meglehetősen nehéz helyzetben van, ha az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek lőfegyver és egyéb kényszerítő eszköz tartásával, birtoklásával és használatával kapcsolatos szabályokat igyekszik megismerni, mivel azok több külön normában található meg, melyek keletkezési ideje, ezáltal a jogalkotási folyamat során érvényesülő jogpolitikai célok is eltérnek egymástól. További fontos megjegyzés, hogy az egyes rendészeti személyek lőfegyvertartásnak feladatspecifikus céljai vannak (pl. a hivatásos vadász esetében a sérült vagy sebzett nagyvad elejtése), amelyek részletes kifejtésére jelen tanulmány nem hivatott.

A polgári célú lőfegyverek megszerzésével, tartásával és használatával kapcsolatos, előbbieken részletezett szabályokat a lőfegyverekről és lőszerkekről szóló 2004. évi XXIV. törvény tartalmazza.

Az említett törvény végrehajtási rendelete a 253/2004. Korm. sz. rendelet, amely fontos részletszabályokat tartalmaz a témát illetően.

2.2.2. A rendészeti lőfegyverhasználat jogi alapjai

Magyarországon alapvetően tilos a lőfegyver és lőszer engedély nélküli tartása és használata. Ha valaki lőfegyvert használ, abból lövést ad le és ennek következményeként személyi vagy vagyoni kárt okoz, a jog különböző szabályai szerint (negatív) szankciókat von maga után.

A leginkább kézenfekvő felelősségrevonást a tágabb értelemben vett büntetőjog szabályai között találjuk, ahol a Büntető Törvénykönyv Különös Részében található meg a jogellenes lőfegyver- és lőszer tartás, valamint ezek használatának szankciói³⁴. Ezen felül több különös részi törvényi tényállásnak is (általában súlyosító) körülménye a fegyveresen, illetve felfegyverkezve történő elkövetés, így pl. az emberölésnek (Btk. 160. §), mint a halálos eredményt okozó szándékos lőfegyverhasználatnak is. De a fegyveresen elkövetett zsarolás (Btk. 367. §), magánlaksértés (Btk. 221. §) szintén súlyosabb büntetőjogi megítélés alá esnek. A lőfegyverekkel kapcsolatos kisebb súlyú jogsértéseket a szabálysértési jog szankcionálja³⁵ részben kerettényállás formájában, melyeket az Ftv. és annak végrehajtási rendelete töltenek meg tartalommal.

A károkozással kapcsolatban felmerülhet az okozott anyagi és erkölcsi kárnak az okozó által történő megtérítési kötelezettsége, illetve a kárt elszenvedő fél vagy hozzátartozója ilyen irányú igényének érvényesíthetősége. Ezen helyzetekre vonatkozó szabályokat a polgári jog tartalmazza.

Szót kell ejteni a hivatásszerűen fegyvert viselők különleges felelősségéről, amelyet a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés³⁶ büntetőjogi tényállása tartalmaz.

Az EU jogharmonizációs törekvéseivel a lőfegyverekről és lőszerokről szóló jogszabályok is jelentős változáson mentek és jelenleg is mennek keresztül. A jogászok azonban felhívják a figyelmet az egyes – újonnan bevezetett, illetve módosult – fogalmak értelmezési kérdéseivel kapcsolatos kihívásokra, amelyek kimunkálása a bírói gyakorlat feladata lesz.³⁷

Összefoglalás: A lőfegyverekkel és lőszerekkel kapcsolatos szabálytalanságok Magyarországon szigorú jogi megítélés alá esnek. Mind a szabálysértési, mind pedig a büntető anyagi jogszabályok súlyos büntetéseket helyeznek kilátásba a lőfegyverek szabálytalan tartása, használata esetén. Ezek mellett a lőfegyverrel való tevékenységek még legális voltukban is –jogi szakkifejezéssel élve – „veszélyes üzemnek” minősülnek, így a polgári jogi felelősség is fokozott mértékben terheli a használókat.

³⁴ Btk. 325. §

³⁵ Szabs.tv. 183. §

³⁶ Btk. 165. § - a (4) bekezdés külön említi a lőfegyverekre vonatkozó szabályokat, mint tényállást megvalósító normaszegést.

³⁷ Szomora, Zsolt (2021): Jogértelmezési problémák a lőfegyverrel visszaélés büntető törvénykönyvi tényállásának módosítása nyomán.

<https://jogaszegylet.hu/jogelet/jogertelmezesi-problemak-a-lofegyverrel-visszaeles-bunteto-torvenykonyvi-tenyallasanak-modositasa-nyoman/>

2.2.3. A rendészeti lőfegyverhasználat szabályairól

A fent idézett Büntető Törvénykönyv rendelkezései általában is az ember társadalmi együttélésének keretét, mondhatni külső határát jelentik.

A másik embernek sérülés vagy halál okozása a jog által tiltott cselekmény, melyet a társadalom a törvény és a rendészeti, bűnüldöző és igazságszolgáltatási szervezetek útján üldöz és büntet. Előfordulhatnak az életben azonban olyan körülmények, események, emberi magatartások, amelyek megtörténteikor vagy éppen azok megelőzése, megakadályozása, megszakítása érdekében megengedett a törvényes erőszak, ennek végpontjaként a halálos erő használata. Ezeket a körülményeket a jogalkotó a lehető legpontosabban igyekszik körülírni és az erőszakot a legszűkebb körben engedi alkalmazni. Egy jogállamban az állam az ún. „erőszak monopóliumával” rendelkezik, amely azt jelenti, hogy a törvényekben felhatalmazott szervezeteken kívül más személy vagy szervezet nem alkalmazhat törvényesen erőszakot mással szemben (ez alól a jogos védelem és a végszükség törvényben meghatározott esetei jelentenek kivételt).

Mind a büntető, mind pedig a rendészet szereplőinek ágazati jogszabályai rendelkezéseket és felhatalmazást tartalmaznak arra vonatkozóan, hogy melyek azok az esetek, körülmények magatartások, amelyek előfordulásakor a rendészeti szervezet tagja jogszerűen használhatja a neki az állam által biztosított lőfegyvert. A Btk. a büntethetőséget kizáró okok, a rendészeti ágazati jogszabályok pedig a lőfegyverhasználat eseteinek, feltételeinek meghatározásával garantálja a használó részére – jogszerű használat esetén – a büntetlenséget, a társadalom tagjai számára pedig az állam által alkalmazható erőszak kereteit és határait.

A rendészeti lőfegyverhasználat jogi szempontú, tudományos igényű feldolgozását Zsigmond Csaba végezte el. A rendőri lőfegyverhasználatlaltal kapcsolatban tett megállapításai más rendészeti szervezetek szabályozására is analóg módon alkalmazhatók. Az általa írt mű összefoglalásaként az alábbi megállapítások tehetők:

„Ahhoz, hogy egy rendőr által leadott lövést lőfegyverhasználatként értékeljünk, a lövésnek négy fogalmi elemnek kell megfelelnie:

- a rendőrnek a lövés leadásakor az ítélőképessége birtokában kell lennie;
- a lövésnek tudatosnak kell lennie;
- a lövésnek akaratlagosnak kell lennie;
- a lövésnek más személy ellen kell irányulnia³⁸”.

Az ítélőképesség fogalmának meghatározásához a büntetőjogot hívja a szerző segítségül. A tudatosság így a beszámítási képességgel azonosítható. Ebből eredően a beszámítási képességet kizárja a kóros elmeállapot, a kényszer, a fenyegetés, illetve az önhibából eredő ittas és/vagy bódult állapot. Ezen fogalmak pontos meghatározása a Büntető Törvénykönyvben található meg.

³⁸ Zsigmond, Csaba. (2016). A rendőrségi fegyverhasználat. Belügyi Szemle 64 (5), 40-65. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.5.3.41>. o.

Tehát amennyiben a rendészeti tisztviselő tudatát felsoroltak közül valamelyik állapot befolyásolta, akkor az abban az esetben sem vizsgálható rendészeti célú lőfegyverhasználatként, ha egyébként a lőfegyverhasználat törvényben meghatározott feltételei látszólag fennálltak. Az ilyen cselekményt büntetőeljárás keretein belül kell vizsgálni.

A lövés tudatossága azt jelenti, hogy a tisztviselő tisztában van azzal, hogy a rá irányadó rendészeti ágazati jogszabály felhatalmazása alapján, annak megfelelő fegyverhasználati pontja szerint jár el, pl. „... élet elleni közvetlen támadást hárít el”.

A lövés akaratlagos volta szándékos magatartást feltételez, ahol szintén célszerű a szándékosság büntetőjogi kategóriáját, azon belül is az egyenes szándék meglétét megkövetelni.

A személyre irányultság azt jelenti, hogy „... az intézkedő rendőr a releváns tények ismeretében akarja, hogy a lőfegyverből kilépő lövedék az intézkedés alatt álló személy testét találja el³⁹”.

A rendészeti lőfegyverhasználat alapelveit több szerző⁴⁰ is feldolgozta. Ezek közül egyesek a jogszabályokban explicit módon megjelennek, míg mások a szöveg értelmezéséből levezethetők. A Zsigmond és Nagy-Juhák által felsorolt *törvényhez kötöttség, arányosság, humanitás, a jog és kötelezettség egysége*, valamint a „végső eszköz” elvei továbbá a Hautzinger Zoltán által kiemelt *egyéni felelősség*, továbbá a szerző által szintén meghatározónak tartott *fokozatosság* elvei közül e helyen azokat vesszük górcső alá, amelyek a kiképzés és a gyakorlat szempontjából, különös figyelemmel a modern rendészeti lökiképzésre, külön elemzést igényelnek.

2.2.4. A humanitás elvéről

A humanitás elvének alkotmányos alapjai vannak, melyekre Zsigmond és Nagy-Juhák is rámutatnak. A humanitás elvét az élethez, emberi méltósághoz való jogból vezetik le.

A humanitás elvének alkalmazása nem csupán a rendészeti lőfegyverhasználatra, hanem a rendészeti intézkedés egészére ki kell, hogy terjedjen.

Az Rtv.-ben különböző helyeken lelhetők fel a humanitás elvét idéző rendelkezések.

Így a 2. § (1) bekezdése szerint „A rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak. A rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.”

³⁹ Zsigmond (2016) 41. o.

⁴⁰ Zsigmond (2016); Nagy-Juhák, István (1997). A rendőr fegyverhasználati joga. BM Kiadó. Budapest ISBN 963-8036-34-6

Fontos megállapítás, hogy a rendelkezés a jogszabály elején kapott helyet, így a törvény szellemeként értelmezhető, melynek ki kell hatnia a jogalkalmazás teljességére.

Már itt felmerül a rendelkezés két irányból való megközelíthetősége, egyrészt a jogsértéssel érintett személy részéről, másrészt a jogsértést elkövető irányából.

Konkrét, a nemzetközi jogban is megjelenő rendelkezést tartalmaz az Rtv. 16. § (4) bekezdése, mely szerint „A rendőr nem alkalmazhat kínzást, kényszervallást, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot, az erre vonatkozó utasítást köteles megtagadni. A rendőr az ilyen magatartás tanúsítójával szemben, annak megakadályozása érdekében, a szolgálati beosztására, a rendfokozatára, személyére tekintet nélkül köteles intézkedni.” A szövegben jelzett magatartások a főként a kényszerítő eszközök használata során merülhetnek fel, így a lőfegyver használatakor is.

Az Rtv. 17. § (2) bekezdése szerint „A rendőri intézkedés során a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását. Az intézkedés folytán megsérült személy részére – amint ez lehetséges – segítséget kell nyújtani, szükség esetén a rendőr gondoskodik arról, hogy a sérültet orvos elláthassa, kórházi elhelyezése esetén a hozzátartozó vagy más, a sérülttel kapcsolatban álló személy erről értesüljön.”

A rendőrség szolgálati szabályzata az Rtv-ben foglalt lőfegyverhasználati szabályok végrehajtására tovább részletezi az ilyen intézkedés során követendő magatartást. A humanitás elve láthatóan áthatja ezen rendelkezéseket is, azonban a modern intézkedéstaktika és lőkiképzés szempontjából felmerülhetnek bizonyos kétségek egyes szabályok, megkövetelt magatartások életszerűségét, végrehajthatóságát illetően. Nevezetesen a sérült azonnali elsősegélyben részesítésének (véltetőként értelmezendő) kötelezettsége, valamint a támadó végtagjára célzás, mint megkövetelt és a kiképzésben is megjelenő szabályok tarthatósága kíván további elemzést.

Az *azonnali segítségnyújtást*, mint az fentebb, az Rtv. idézett 17. § (2) bekezdésében is látható, a törvény nem írja elő, mivel az „amint ez lehetséges” fordulat megfelelő keretet biztosít a rendőr részére saját maga, társai, valamint az intézkedés helyszínének biztonságban létéről megbizonyosodni.

Ennek ellenére a rendőrségi szolgálati szabályzat 49.§ (2) bekezdése szerint „A lőfegyverhasználatot, valamint a halaszthatatlan segítségnyújtást követően a rendőr közvetlen szolgálati elöljárójának haladéktalanul jelenti, és annak megérkezéséig a helyszínt biztosítja.”

Rövid értelmezés után szembetűnő, hogy a fenti rendelkezés nyelvtanilag is hagy némi kívánnivalót maga után, mivel a „jelenti” után nincs tárgya a tagmondatnak. Szerencsésebb lett volna a „jelent” vagy a „jelenti azokat” szófordulatokkal élni a normaszövegben.

Fontosabb elemezni, hogy a szöveg nem tér ki arra a helyzetre, amikor a rendőr is megsérült az intézkedés során, illetve egyéb olyan körülmények merülnek fel, amelyek a helyszín biztosításánál előbbrevalók (ilyen lehet például a kárelhárítás vagy kármentés).

Az Egyesült Államok több rendészeti szervezetének kiképzési gyakorlatában a lőfegyverhasználatot (tűzharcot) követően a tisztviselő elsődleges feladata a saját, illetve társai testi épségéről a rendelkezésére álló erővel, eszközökkel (jellemzően fedezékbe vonulást követő fizikai önellenőrzéssel és kommunikációval) történő megbizonyosodás⁴¹. Csak ezt követi, illetve ezzel párhuzamos a jelentés a diszpécserközpont részére (aki nem feltétlenül a közvetlen szolgálati előljárója, mivel az lehet, hogy nincs intézkedésre képes állapotban) a lőfegyverhasználatról. A támadó mentése csak abban az esetben szükséges, ha a tisztviselő pszichésen és fizikailag is hatékony, beszámítható állapotban van. Fontos kiemelni, hogy a leírt protokollra számos tűzharccal is járó rendészeti intézkedés tapasztalatai vezettek. Megállapították, hogy a lőfegyverhasználattal járó felfokozott lelkiállapot még fizikai sérülés hiányában is alkalmatlanná teheti a tisztviselőt a további objektív döntéshozatalra⁴².

Amint az a későbbiekben részletesebb kifejtést kap, a támadó végtagjára történő célzás bizonyos, a küzdő felekben lezajló – tudományosan bizonyított – élettani folyamatok miatt sok esetben végrehajthatatlan rendelkezés.

A téma mélyebb kifejtését a lőfegyverhasználat taktikai alapjaival, illetve a lélektani kérdésekkel kapcsolatos tanulmányok tárgyalják⁴³⁴⁴.

E helyen fontos annak kiemelése, hogy szükségesnek látszik a hazai lőfegyverhasználati szabályok normaszintű áttekintése, a szabályok megalkotása óta eltelt időszak hazai és nemzetközi elméleti és gyakorlati tapasztalatainak, jó gyakorlatainak integrálása a hatályos magyar szabályozásba.

2.2.5. A végső eszköz elve

A tárgyalandó alapelv szintén a büntetőjogból lehet ismerős: az ultima ratio elve kimondja, hogy a büntetőjog a jogrendszer szankciós záróköve⁴⁵. A lőfegyverhasználatra analóg módon elmondható, hogy az a kényszerítő eszközök között a legvégső eszköz, amely szándékoltan halál okozására is alkalmas.

⁴¹ Forrás: Rendészeti workshop Kelemen Jánossal, a floridai Orange megyei Seriffhivatal volt seriff-helyettesével (2023. június 12. BM Nemzetközi Oktatási Központ)

⁴² Az intézkedés során fellépő stressz lélektani és fizikai hatásaival kapcsolatban későbbi tanulmányokban foglalkozunk részletesebben.

⁴³ Gáspár, Miklós. (2023) Statikus és dinamikus lövészet a rendészeti kiképzésben. in: Rendészeti lökiképzés 1. tanulmánygyűjtemény.

⁴⁴ Gáspár, Miklós. (2023). A lőfegyverhasználat egyes lélektani kérdései. in: Rendészeti lökiképzés 1. tanulmánygyűjtemény.

⁴⁵ vö. Amberg, Erzsébet (2020): A büntetőjog, mint ultima ratio. Nemzeti Közszerződési Egyetem Budapest

Míg minden más rendészeti kényszerítő eszköz az ún. nem-halálos eszközök közé tartozik, tehát a használó szándéka nem terjed ki a halálos eredmény okozására, addig a lőfegyver használatakor jogszabályi felhatalmazás alapján a használó magatartása kifejezetten arra is irányulhat, hogy az intézkedés alá vont személy életét veszítse a lőfegyver, mint kényszerítő eszköz használatának eredményeként.

Az arányosság és a fokozatosság, mint intézkedési alapelvek ezért kiemelt hangsúlyt kapnak egy-egy lőfegyverhasználat kivizsgálása során. A vizsgálat fő iránya arra összpontosul, hogy ezen alapelvek érvényesültek-e, ha nem, akkor miért nem a lőfegyverhasználattal járó intézkedés során. A rendészeti lőfegyverhasználat parancsnoki kivizsgálásának részletes szabályait egy későbbi tanulmány taglalja.

3. LŐFEGYVERISMERET: A FEGYVER, MINT FOGALOM ÉRTELMEZÉSI KÉRDÉSEIRŐL, AVAGY EGY KIS NEVEZÉKTAN

GÁSPÁR MIKLÓS

ABSZTRAKT: A tanulmány a fegyver, mint fogalom meghatározási nehézségeit járja körül. Az általános fogalmi keretek körülírását követően a kézi lőfegyverekkel kapcsolatos fogalmak és elnevezések kerülnek a fókuszba. Történeti és idegen nyelvekben használt kifejezések elemzésén keresztül meghatározza a fogalmi keretek határait. Ennek során rávilágít azokra a körülményekre, különösen történelmi eseményekre és műszaki fejlesztésekre, amelyek hatással voltak az egyes, a lőfegyverekkel kapcsolatos, illetve azokra vonatkozó kifejezések kialakulására. Földrajzi területek és egyes világnyelvek vonatkozó szóhasználatának elemzésével tesz kísérletet a magyar nyelvben használt egyes, lőfegyverrel kapcsolatos kifejezések szabatoságának vizsgálatára.

Amikor laikusok előtt azt szót mondjuk ki, hogy fegyver, biztosak lehetünk benne, hogy sokan sokféleképpen értik az általunk említett fogalmat. Az ENSZ által kiadott, a rendészeti kényszerítő eszközök használatáról szóló kézikönyv⁴⁶ bevezetésében kimondja, hogy nincs is nemzetközileg egységesen elfogadott fogalom pl. a tűzfegyverek definícióját illetően. Éppen ezért, ideje tisztába tenni a leggyakrabban előforduló kifejezéseket, definíciókat, amelyeket ezen témakör érint.

KULCSSZAVAK: rendészeti lökiképzés, fegyver, lőfegyver, gépkarabély

3.1. A fegyverek osztályozásáról

Több, a fegyverekkel különböző okból foglalkozó szervezet (pl. az Egyesült Nemzetek Szervezete, a továbbiakban: ENSZ) és személy alakított ki osztályozási rendszert a fegyverekre, amelynek elsődleges céljai a rendszerezés és az egyértelmű, lehetőség szerinti egységes fogalomhasználat, kommunikáció. Kijelenthető azonban, hogy e tárggyal kapcsolatban csak korlátozott eredményeket sikerült elérni.

A *Katonai Lexikon* 1985-ben a fegyver fogalmát a következőképpen határozta meg:

„Az ellenség élőerőinek, harceszközeinek lefogására, és megsemmisítésére, harcrendjének megbontására, támadó és védő objektumainak rombolására szolgáló pusztítóeszköz.

⁴⁶ UNODC-OHCHR (2017): Resource book on the use of force and firearms in law enforcement 2.o

A fegyverek két fő csoportba oszthatók: hagyományos fegyverek és tömegpusztító fegyverek. A fegyverek fogalmába tehát éppúgy beletartozik a tőr, a szurony és a pisztoly, mint az atomfegyver, a légibomba v. a mérgező harcanyag.⁴⁷

Az *Encyclopædia Britannica* meghatározása szerint a fegyver (...) olyan eszköz melynek célja az ellenség megsemmisítése, annak sérülés okozása, illetve legyőzése. A fegyver lehet ütőfegyver, ide tartozik a pl. a bot, a buzogány és a kard. A hajítófegyverek kategóriája is több részre osztható. Vannak az emberi izommunka által működtetett fegyverek, ilyen a dárda, lándzsa vagy az íj, a hozzá tartozó nyíllal. Egyes fegyverek mechanikus erővel működnek (pl. a nyílpuska, katapult), míg mások kémiai folyamat(ok) révén (pl. a rakéta, továbbá az összes tűzfegyver pl. löveg, a puska, pisztoly stb.). Másfajta csoportosítás szerint a hagyományos fegyverek egyik csoportja kinetikus energia (pl. a lövedék), másik csoportjuk kémiai energia révén működik (pl. a bombák, gránátok), illetve fejtik ki pusztító hatásukat. A nem-hagyományos fegyverek kategóriájába tartoznak a nukleáris fegyverek, így az atombomba és termonukleáris bomba, és a kémiai és biológiai hadviselés fegyverzeti eszközei. Az előbb említettek mind támadófegyverek. Az olyan eszközök, védelmi rendszerek, mint például az erődítmény, a páncél vagy a sisak, szintén fegyverként definiálhatók (a szerző fordítása).⁴⁸

Amikor fegyverről beszélünk, az alatt bármilyen tárgy érthető, amelyet harcra, támadásra vagy védekezésre szántak annak tervezésekor. Fegyver tehát a nukleáris bomba, a harckocsi, a magyar huszárok kardja és John Wick pisztolya(i) is. Egy étkezéshez használt villa alapvetően nem fegyver, de lehet fegyverként használni, vele a harcban adott esetben az ellenfélnek sérülést okozni. Ugyanez értendő a kapanyélre, láncfűrészre stb. is. A példalózó felsorolásból is látható, hogy a fegyvert nem részegységeinek, alkatrészeinek száma, azok összeszerelésének bonyolultsága teszi fegyverré, hanem az előállítás során meghatározott használati cél.

Jelen tanulmánygyűjtemény témája a kézi lőfegyverek és azok használatával kapcsolatos tudnivalók ismertetése, így célszerű a rendszertanban eljutni addig, hogy a fegyverek nagy halmazán belül a kézi lőfegyverek hol helyezkednek el. Erre a feladatra Erdős Ágnes vállalkozik a „Fegyver rendszertan” című tanulmányában a következőkben.

A lőfegyverekkel, illetve azok alkatrészeivel, továbbá a hozzájuk tartozó lőszerekkel kapcsolatos fogalmi meghatározások meglehetősen zavaros képet mutatnak nemcsak hazánkban, de külföldön, illetve nemzetközi viszonylatban is. Ezen eltérések, fogalmi zavarok részben politikai, nyelvi, történeti és gazdasági okokkal, illetve ezek különböző arányú keverékével magyarázhatók.

⁴⁷ Dr. Damó László (főszerk.): *Katonai Lexikon* (1985) Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó 149. o.

⁴⁸ Adam Augustyn et. al.: [Weapon | Definition, Classification, & Facts | Britannica](https://www.britannica.com/technology/weapon)
<https://www.britannica.com/technology/weapon> (letöltés ideje: 2023. 07. 16.)

Elegendő a géppisztolyra, mint fogalomra gondolni, amely a magyar terminológia szerint pisztolylőszerrel tüzelő félautomata és automata működésű (sorozatlövésre képes) lőfegyver, amely rendszerint válltámasszal rendelkezik (noha ez nem minden esetben szükséges feltétel). Méretük a magyar terminológiában a puska csőhosszúságától a néhány centiméter csőhosszig terjedhet.

Nem így például az USA-ban, ahol egyes államokban a csőhossz a pisztoly és a karabély közötti megkülönböztető tényező, így egy karabélylőszerrel (pl. 223. Rem/5.56 NATO) tüzelő, de rövid csőhosszal rendelkező lőfegyvert „pistol” elnevezéssel illetik.

Ugyanígy, van olyan szerző, aki a „pistol” kifejezést használja az öntöltő pisztolyra és revolverre egyaránt⁴⁹.

Myatt szerint „...a géppisztoly olyan automata fegyver, amely pisztolylőszerrel tüzel, és elég könnyű ahhoz, hogy két kézzel – más feltámasztás nélkül – vállból vagy csípőből használják⁵⁰”.

Látható a fentiekből, hogy a lőfegyverekkel kapcsolatos fogalmak értelmezése, különböző nyelvekből történő fordítása, az egyes szakkifejezések megfeleltetése a szakemberek számára sem mindig könnyű feladat.

Még a szakmai körökben nagyrabecsülésnek örvendő Kováts-Nagy szerzőpáros is így ír 1986-ban:

„A fejlődés iránya a háború végén arra mutatott, hogy az ismétlőpuska helyett egy, a pisztolytölténynél nagyobb, de a puskatölténynél kisebb méretű és teljesítményű lőszerrel tüzelő géppisztolyt kell készíteni. Ez később meg is valósult, de a fegyver elnevezése szinte országonként különböző.

A Szovjetunióban – és a magyar szabályzatokban is – mind a pisztolytölténnyel, mind a rövid puskatölténnyel tüzelő önműködő kézi lőfegyvert géppisztolynak nevezik. Angol és német nyelvterületen csak a pisztolylőszerrel lövő fegyver neve géppisztoly. Angol nyelvterületen a puskatölténnyel működő automata fegyvert gépkarabélynak hívják, míg német nyelvterületen rohampuskának. Így pl. a mi AK géppisztolyunk neve az NDK Nemzeti Néphadseregében Sturmgewehr Kalaschnikow (Kalasnyikov rohampuska). Mivel a karabély a puskanál rövidebb, logikus lenne az új, a puskatölténynél rövidebb töltényt karabélytölténynek nevezni. Feltehetően ez a logika vezette dr. Csillag Ferencet, amikor a kézi lőfegyverekről írt munkájában (A kézi lőfegyverek és a hadművészet Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1965. 137. oldal) ezt a töltényt gépkarabélytölténynek nevezi.

⁴⁹ Wintersteen, Kyle: 9 Common Misused Gun Terms (November 21, 2018)

<https://www.gunsandammo.com/editorial/9-misused-gun-terms/249625> (letöltés: 2023.07.10.)

⁵⁰ Myatt, Frederick (1978). Korszerű kézfegyverek. (ford.: Nagy M. Péter. Rondzik Róbert. Kondrosi Ferenc). Zrínyi Kiadó. (1993). ISBN 963 327 213 0. 100. o.

Ez az elnevezés nem honosodott meg, aminek az lehet az oka, hogy az ilyen lőszerű lövő fegyvernek a mérete és tömege alig tér el a pisztolytöltényt tüzelő géppisztolytól (és talán az is, hogy ezt a töltényt ma már nemcsak géppisztolyokhoz, hanem a golyószórókhoz, sőt, esetenként a könnyű géppuskákhoz is használják.)” (Kováts István-Nagy Ferenc: Kézi lőfegyverek – típuskönyv, 1986, Zrínyi Kiadó, Budapest)

Az eltelt közel negyven év bebizonyította, hogy a szerzők akkori megállapítása már nem helytálló, mivel a gépkarabély szavunk teljes jogú tagja a jelenkor lőfegyverekkel kapcsolatos szakterminológiájának.

De kezdjük az elején! A gépfegyver szót szakember nem használja. Amikor laikusok használják ezt a szót valamilyen szövegösszefüggésben, az technikailag lehet géppisztoly, gépkarabély és géppuska egyaránt. A beszélő vagy író egyúttal a lőfegyverhez való viszonyát is leírja vele, mintegy másodlagos jelentéstartalommal, nevezetesen, hogy valami nagy és számára veszélyesnek tűnő eszköz. Amikor ilyet hall vagy olvas egy hozzáértő, abban sem lehet biztos, hogy automata működésű eszkozról van szó, tekintettel arra, hogy a közlő fél ezen kifejezés használatával jelzi, hogy nem rendelkezik megfelelő kompetenciával az eszköz meghatározását illetően⁵¹.

Azonban nemcsak a laikusok, hanem a világ különböző részein élő szakemberek is mást érthetnek egyes, a lőfegyverekkel kapcsolatos fogalmak alatt, ha azt megpróbálják a saját nyelvi terminológiájuk szerint használni.

Például a karabély fogalma a történelem különböző idoszakaiban teljesen átalakult: kezdetben a XIX. század végén az általánosan használt gyalogsági lőfegyvereknek a lovasság részére rövidített változatát értették alatta. Az ezt követő idoszakban annyira elterjedtek, hogy a karabély, mint fogalom, kezdett eltűnni. A második világháborút röviddel megelőző idoszakban, az Egyesült Államok hadseregében merült fel az igény egy új típusú, könnyű fegyver iránt, amely egyfajta átmenetet képezne a pisztoly és a puska között olyan rendfokozati és szaktevékenységet végző állománycsoportok részére, akiket munkájukban zavart volna a teljes hosszúságú gyalogsági lőfegyver. Így született meg a híres M1 karabély, amelyet egyebek mellett már a lőszer mérete is megkülönböztetett a standard gyalogsági M1 puskától⁵².

⁵¹ Példa: egy veszélyes helyzetben, amikor az első beavatkozó erők megérkeznek egy fegyveres rablás helyszínére és ezzel a kifejezéssel találkoznak a szemtanúk részéről, akkor azonnal lehetőség szerinti további információkat kell beszerezni a lőfegyvert illetően. Tisztázni kell, hogy mi alapján ítélték meg úgy, hogy a látott lőfegyver „gép-”; azaz sorozatlövés leadására képes mivel egyáltalán nem mindegy, hogy az elkövető kizárólag egyeslövés leadására alkalmas vadászpuskával, sportlőfegyverrel vagy egy sorozatlövésre alkalmas lőfegyverrel követi el a bűncselekményt. Különösen fontos ez a megerősítő egységek tájékoztatásakor, illetve az elsődleges beavatkozók további intézkedéseinek tervezése során.

⁵² Myatt (1978) 188. o.my

A XX. század második felében a politikai-történelmi okok egyrészt a hidegháborúból eredeztethetők: a NATO és Varsói Szerződés szembenállása – más területekkel együtt - a fegyverek osztályozására, fogalmi meghatározására is hatással volt.

Az internet elterjedése is befolyással van – különösen a laikus – fogalomhasználatra⁵³. Korunkban leginkább jellemző módon az angol nyelv hatásai érzékelhetők a fegyverekkel kapcsolatban használatos fogalmak terén.

Míg hazánkban – számunkra - viszonylag logikus rendszer alakult ki a lőfegyverek osztályozása vonatkozásában, Európa többi részén, különösen Nyugat-Európában, valamint az Egyesült Államokban nem minden esetben egyértelmű az egyes lőfegyverek besorolása. Gyakori, különösen az USA-piacon megvalósuló példa, hogy egyes fegyvergyártók a szövetségi és állami jogszabályok alóli kibúvókat technikai módosításokkal érik el⁵⁵.

Ahogy a magyar nyelvben a fentebb említett „gépfegyver”-nél utaltunk rá, úgy a világon lényegesen szélesebb körben elterjedt angol nyelvben is vannak olyan kifejezések, amelyek egy fegyverekkel foglalkozó szakember és egy laikus számára más jelentéstartalommal bírnak.

E helyen röviden bemutatjuk az angol „assault weapon” (szó szerinti fordításban: rohamfegyver) kifejezés evolúcióját, mivel különösen az európaiktól teljesen eltérő fegyvertartási szabályokra tekintettel éles viták keretében került az USA-ban. Ezen keresztül látható, hogy hogyan tud a politika befolyásolni szakmai (esetünkben terminológiai) kérdéseket. Fontos megállapítás, hogy az „assault weapon” kifejezés 1989 előtt nem is létezett⁵⁶.

Az Egyesült Államokban az „assault rifle” egy technikai (szak)kifejezés, magyarra szó szerint „rohampuska”-ként fordítható. Az eredeti elnevezés a német nyelvből származik, a második világháború idejéből, egyes források Hitlernek tulajdonítják elterjedését. Meghatározása alapján vegyes üzemmódú (tehát automata és félautomata üzemmódban is működtethető) katonai és rendészeti szervezetek által használt lőfegyver, amely kivehető tárból ún. köztes lőszerrel tüzel. Hazánkban a felsorolt tulajdonságokkal bíró lőfegyvereket gépkarabélynak hívjuk.

⁵³ Meglehetősen pontos fogalomgyűjtemény egy nem szakmai honlapon: Allan, Patrick: A Gun Lingo - Glossary for Those Unfamiliar With Firearms (Published April 25, 2018) <https://lifehacker.com/a-gun-lingo-glossary-for-those-unfamiliar-with-firearms-1825427596> (letöltés ideje: 2023. 07. 05.)

⁵⁴ Wintersteen, K. (2018)

⁵⁵ Id. „Bump Stock”: - olyan válltámasz, amely a félautomata hosszú lőfegyvert automata működésűhöz hasonlóvá teszi. Nem az elsütőszerkezet módosításával, hanem a válltámaszra felszerelt rugós eszköz segítségével, amely olyan gyors ismétlést tesz lehetővé, amely gyakorlatilag a valóban automata működésű lőfegyver tűzgyorsaságához közelít.

⁵⁶ Kobayashi and Olson Kobayashi, Bruce H. & Olson Joseph E. (1997). In Re 101 California Street: A Legal And Economic Analysis Of Strict Liability For The Manufacture And Sale Of "Assault Weapons". Stanford Law & Policy Review. Vol. 8. p. 41

A szintén az USA-ban használt „assault weapon” kifejezés politikai tartalommal bír, de megjelenik a jogban is. Magyarul a „rohamfegyver” kifejezés lehet a leginkább helytálló fordítás. Leszögezhető, hogy a szakmai terminológiában nem létezik. Azonban amíg például Connecticut államban olyan lőfegyvert jelent, amely képes automata, félautomata, egyes- illetve rögzített sorozatlövés leadására is (tehát magyar terminológia szerint vegyes üzemmódú), addig Virginia államban minden lőfegyver assault weapon kategóriába esik, amelybe 20 lőszernél nagyobb kapacitású tár helyezhető. Jól érzékelhető, hogy a fogalom nem rendelkezik egységes, általánosan elfogadott meghatározással az angol nyelvterületen. Ehhez képest politikai viták tárgyát képezi úgy, hogy az egységes szakmai meghatározása hiányzik.

Egy viszonylag egyszerű példán keresztül érdemes megfigyelni, hogy a különböző világnyelvekben, illetve hozzájuk képest a magyar nyelvben hogyan alakul egy megnevezés.

Vegyük a sokak által ismert AK-47 típusú lőfegyvert, amelyet a II. világháború végén fejlesztett ki Mihail Tyimofejevics Kalasnyikov orosz mérnök a Szovjetunióban⁵⁷. Tekintsünk most el a technikai jellemzők mélyebb ismertetésétől és szorítkozzunk a fogalom meghatározás, azonosítás problematikájára! A magyar szakterminológiában az AK-47 egy ún. gépkarabély. A magyar gépkarabély megnevezés több jellemző tulajdonságára is utal a tárgyalt lőfegyvernek. A gép- előtag a fegyver automata működését írja le, tehát képes sorozatlövés leadására (azzal a kitételrel, hogy egyébként ún. vegyes üzemmódú lőfegyver, tehát a tűzváltókarjának megfelelő állásba kapcsolásával egyeslövés leadására is képes, ilyenkor félautomata üzemmódban működik.). A karabély megnevezés arra utal, hogy ún. „köztes” lőszerrel tüzel, ami a pisztolylőszernél nagyobb - méret és teljesítmény tekintetében is -, azonban a puskalőszernél kisebb. Ezen kívül utal magának a fegyvernek a fegyver méretére is, mivel a karabélyok hagyományosan rövidebbek a puskáknál.

Ehhez képest az Egyesült Államokban a már fentebb említett módon a tárgyalt AK-47 típusú lőfegyver „assault rifle” megnevezéssel bír, amely szó szerinti fordításban rohampuskát jelent. Összehasonlításként, a magyar terminológiában a puska olyan lőfegyver, ami puskalőszerrel tüzel, meghatározott csőhosszal rendelkezik, és egyeslövésre vagy ismétlődő rendszerű lövés leadására alkalmas. Angolul azonban, ahogy az az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma hivatalos meghatározásában szerepel: „a rohampuskák olyan rövid, kompakt vegyes üzemmódú fegyverek, amelyek a géppisztolyok és a puskalőszerrel közti teljesítményű lőszerrel tüzelnek⁵⁸” (a szerző fordítása).

⁵⁷ McNab, Chris (2002). Az AK-47-es. Hajja & Fiai. Debrecen. ISBN 963 9329 58 4 15. o.

⁵⁸ Defense Intelligence Agency, Small Arms Identification and Operation Guide - Eurasian Communist Countries 105 (Washington: Government Printing Office, 1988). in: David B. Kopel: Rational Basis Analysis of "Assault Weapon" 1994 Journal of Contemporary Law pp. 381-417

Német fogalomhasználat: a német nyelvben több változatot is találhatunk a magyar szakterminológia szerinti gépkarabély elnevezésére. Az első gépkarabélyok egyike, talán a kezdeti időkben a jövő fegyverfejlesztéseire az egyik leginkább meghatározó fejlesztés az Stg44 volt. A típusjelzésben szereplő rövidítés a „Sturmgewehr” szóra utal, ami szó szerinti fordításban rohampuskát jelent.

A német hadiipar által a második világháború után fejlesztett gépkarabélyok közül több a „G” hadrendi megjelölést kapta, amely a „Gewehr”, azaz puska szónak a rövidítése. Jó példa erre a Heckler&Koch által gyártott, közismert és a német hadseregben rendszeresített G36 gépkarabély, amely 5,56 NATO (tehát karabély) kaliberben készül, vegyes üzemmódú és a csőhossza a standard puska csőhosszánál rövidebb.

Francia fogalomhasználat: a gépkarabély meghatározására a „fusil d'assaut” szóösszetétel használatos, ami szó szerinti magyar fordításban szintén rohampuskát jelent.

Amint fentebb említettük, a német szóhasználat egyben a fogalmi és nyelvi kategória őstípusa is. Az „assault rifle” a „Sturmgewehr” tükörfordítása, ahogy a francia megjelölés is. Tipikus nyelvi jelenség, hogy az emberek egy tárggyal együtt annak megnevezését is használni kezdik, majd pedig tükörfordítással nyelvileg is honosítják. Itt is ez történt.

Megállapítható, hogy amikor az AK-47 lőfegyver meghatározását vesszük górcső alá a fogalomhasználat szempontjai szerint, akkor hazánkban az eszköz működésére vonatkozó jellemzőt veszi alapul a meghatározás a gépkarabély szavunkkal⁵⁹. Ezzel szemben angolul, amely a világon egyik leginkább elterjedt nyelv, továbbá németül és franciául a fegyver használatára, céljára vonatkozó információ szerepel az azonosításban (assault rifle - rohampuska), amely főként történelmi okokra visszavezethetően terjedt el.

Hosszan lehetne elemezni a fegyverekkel, különösen a lőfegyverekkel kapcsolatos szak- és laikus terminológia sajátosságait, melyek jelen tanulmány keretein túlmutatnak. Következtetésként levonható, hogy igazolható a feltételezés, mely szerint a technikai, történelmi és jogi fejlődés, valamint a bizonyos értelemben a politikai befolyás miatt nem minden esetben lehet egyértelmű, nemzetközileg is elfogadott definíciót találni egy adott lőfegyver meghatározása, osztályba sorolása során.

Nekünk magyarok számára jó hír, hogy nyelvünk jelentős részben lekövette a műszaki fejlődés eredményeit és a legtöbb lőfegyver vonatkozásában megfelelő kifejezésekkel rendelkezünk azok pontos meghatározására.

⁵⁹ Noha ez is csupán az elmúlt néhány évtized eredménye. Ld. fentebb. Egészen a múlt század 80-as éveinek végéig ugyanez a lőfegyver „géppisztoly” meghatározással szerepelt, még a vonatkozó szakirodalomban is (ld. pl. Nagy, István: A lővészek fegyverei in: Haditechnika 1975 – Néphadseregünk három évtizedes fejlődése (Sárdy Tibor szerk.) Zrínyi Katonai Kiadó 1975 Budapest ISBN 963 386221 6)

Néhány kategória (pl. DMR – Designated Marksman Rifle, PDW – Personal Defence Weapon) osztályba sorolási és elnevezési kihívásairól a későbbi tanulmányokban kap részletesebb betekintést az Olvasó.

Összefoglalás: a lőfegyverekkel kapcsolatos szakterminológia különböző (világ)politikai, történelmi és gazdasági okok miatt nem mindig konzisztens, bizonyos kifejezések alatt a világ különböző részein élő szakemberek mást (akár többet, akár kevesebbet) érthetnek. Ennek feloldására több nemzetközi kezdeményezés indult politikai és jogi téren is. Ezen kezdeményezések nemzeti jogszabályokba történő átültetése megtörtént, azonban vannak olyan területek, ahol főként a technikai fejlődés miatt a definíciók helytállóságának folyamatos monitorozása és a szükség szerinti módosítása szükséges.

4. FEGYVER RENDSZERTAN

ERDŐS ÁGNES

„Minél távolabbra tekintünk hátra, annál távolabbra látunk előre.”⁶⁰

Kedves Olvasó!

Nagy reményekkel álltunk neki ennek a tanulmánykötetnek szerzőtársaimmal. Hisszük, hogy a lexikális tudásuk bővítése mellett örömet is lelik benne. Vágjunk bele!

A rendszertan foglalkozik a lőfegyverek működésével és üzemeltetésével, kiindulva a fejlődéstörténetből, majd az ismétlődő fegyvereken keresztül juthatunk el korunk legmodernebb automata és félautomata fegyvereihez.⁶¹

4.1. Történeti áttekintés

A fenti Churchill idézettel kezdeném ezt a nagy fejezetet. Nem véletlenül. A történelmi áttekintés fontos része a fegyverek, lőszeres és hozzájuk kapcsolódó eszközök ismeretéhez. Nem kívánok végeleáthatatlan történelem leckéket bemutatni, de meggyőződésem, ha nem ismerjük a múltat, akkor nem tudunk fejlődni sem.

A fegyverek kialakulása és fejlődése visszavezethető az emberi társadalmak kialakulásához és fejlődéséhez. Nem minden fegyver, vagy eszköz azért formálódott, hogy „bántssuk” a másikat, de a technikai és biológiai fejlődés ehhez is vezetett.

4.2. A lőfegyverek fejlődéstörténete

4.2.1. Őskor

Őseink kétféle tápláléktípusból biztosították fennmaradásukat és túlélésüket. A növényi élelemből, valamint az állati táplálékokból. A gyűjtögető életmóddal az első típus biztosítva volt, míg a másodikhoz csak küzdelem árán tudott hozzájutni az őskori ember, ezért a vadászó, halászó életmód rengeteg kezdetleges eszközt hívott életre.⁶²

⁶⁰ Winston Churchill

⁶¹ Dr. Farkas, Tivadar. (2000). Lőfegyverek rendszertana I.- II. kötet. ZMNE Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar. Fegyverzettechnikai Tanszék. Budapest. ISBN 963 00 3558 8.

⁶² Farkas (2000). 15. o.

Azon lét- és fajfenntartáshoz szükséges eszközök fejlődése juttatta el a mai kor emberét a legmodernebb fegyverrendszerekig, amelyek kezdetben a túlélést voltak hivatottak elősegíteni. Kezdetben a kő és a bot és ezek valamilyen kombinációja alkották a túlélés eszközeit.

Az első ilyen eszközöket, amelyek a kőbalták lehettek, csak közelharcban lehetett alkalmazni, és nem volt biztos az alkalmazás sikere. A balta tulajdonképpen meghosszabbítása és kihegyezése juttatta el őseinket a dárdaig, amely távolságtartást hivatott szolgálni, majd az elhajított kő ereje az ősparittyáig. Már 200 ezer évvel ezelőtt is használt az akkori ember kőnyílhegyet és faragott dobólándzsát. Az ősember minden eszköze emberi erővel működött, kellett hozzá az az erőnlét, amely segítségével meg tudott ölni valamilyen zsákmányt.

A közelmúlt kutatásai azt mutatják, hogy az ősember jóval hamarabb kezdett fejlettségi eszközöket használni.⁶³

Curtis Marean, az Arizonai Egyetem paleoantropológusa által vezetett kutatások azt a tényt állapították meg, hogy az őskori ember sokkal összetettebben gondolkodott és dolgozott, mint azt eddig hittük. Az általuk talált kőszilánkok, amelyeket a Dél-Afrika déli partján található Pinnacle Point barlangokból ástak ki, valójában éles miniatűr pengék, amelyeket nyilakba vagy más lövedékfegyverekbe építettek volna be. A kutatók azt állítják, hogy a pengék elkészítése hosszú, fáradságos folyamat volt, amely magában foglalta a primitív kemencét a kő felmelegítésére, ami megkönnyíti a formázást. A kutatók szerint csak azok az emberek tudtak volna megfelelni a feladatnak, akik kifinomult gondolkodásmódot fejlesztettek ki.⁶⁴ A kutatások eredményei alapján igazolható az a feltételezés, hogy az ember táplálékszerzési alapösztöne vezetett el minket a modern fegyverekig.

Az őskori fegyverek fejlődése is egyre távolabbra mutat, amelyet egy olyan lelet-együttes megtalálása támaszt alá, amelyet Henry Bunn, a Wisconsin Egyetem antropológus professzora jelentett be 2012-ben. A leletek több százezer évvel kitalják az emberi vadászat kezdetének időpontját, tehát az eszközkészítés és használat időpontját is.^{65 66}

⁶³ Fegyver az ősember kezében. Múlt-kor Történelmi Magazin. 2012. november 9.
https://mult-kor.hu/20121109_fegyver_az_osember_kezeben

⁶⁴ Watson, Traci. (2012). Early Humans Handed Down Toolmaking Tech. Science. doi: 10.1126/article.26773

<https://www.science.org/content/article/early-humans-handed-down-toolmaking-tech> doi: 10.1126/article.26773

⁶⁵ Az ember kétmillió évvel ezelőtt is vadászhatott. Múlt-kor Történelmi Magazin. 2012. szeptember 25.

https://mult-kor.hu/20120925_az_ember_ketmillio_evvel_ezelott_is_vadaszhatott

⁶⁶ Yirka, Bob. (2012). Anthropologist pushes back date of first humans hunting for meat to two million years ago. phys.org. September 26 2012.

<https://phys.org/news/2012-09-anthropologist-date-humans-meat-million.html>

Az őskor utolsó szakaszában, az újkőkorszakban (neolitikum) a vadászó gyűjtő-életmódot elkezdte felváltani az állattartás és földművelés.

Ez az utolsó szakasz a földművelés kialakulásával kezdődik és a fém alapú eszközök elterjedésével ér véget a rézkorban, a bronzkorban, illetve a vaskorban, vagyis az ókorban.⁶⁷

4.2.2. Ókor

Az ókor a fém megmunkálása és a fémtárgyak készítése megkezdésének időszaka, amikor számtalan használati eszközt fejlesztettek ki, természetesen fegyvereket is. Ebben a korszakban indultak el a területszerzések, amelyből kezdetben helyi háborúk robbantak ki, majd megindultak a nagy hadjáratok.

Javarást a vágó- és szúrófegyverek kialakulásának időszakára, gondoljunk csak a különböző kardokra, lándzsákra és buzogányokra.

Bár már az ősközösségek is felfedezték, hogy egy rugalmas ágban mekkora energia rejlik, erre az időszakra tehető az íj és a hozzá tartozó nyíl feltalálása. Ezzel ki is alakult az első „lőfegyver”. Korszakalkotó volt a maga nemében, hatékonyságát a mai napig sem lehet vitatni. Innen már csak egy lépés volt a számszeríj feltalálása, amelyet Európában a Római Birodalom uralmának idejére tehetünk, bár Kínából sokkal korábbi feljegyzések is beszámolnak a számszeríj használatáról.⁶⁸

1. ábra: Kínai Chukonu számszeríj

(Forrás: <https://www.historynet.com/the-ingeniously-simple-but-deadly-chukonu-crossbow/>)

A Római Birodalom bukásával számítják az ókor végét (Kr. u. 476) és a középkorba kezdetét, ahol új fejezet kezdődött a fegyverek fejlődésében.

⁶⁷ Renfrew, Colin. Bahn, Paul. (2005). Régészet (elmélet, módszer, gyakorlat).46.o. és 54. o. Osiris Kiadó. ISBN 963 379 446 3

⁶⁸ **MEGJEGYZÉS:** Szun-ce a háború művészete című könyvéből (Kr. e. 500) már szerezhettünk tudomást a számszeríj alkalmazásáról

4.2.3. Középkor

Tehát a Római Birodalom bukásától (476) Amerika felfedezéséig (1492), illetve a reformáció 1517-es kezdetéig számolhatunk ezzel az időszakkal. Megjegyzendő, hogy az egyes nemzetek történetírói gyakran saját történelmük korszakhatárához igazították a középkor végét, így például az angoloknál előfordul, hogy a bosworthi csata dátumától (1485) számítják az újkor kezdetét, míg a magyar történetírás a mohácsi csatavesztésnél (1526) jelöli ki a határt.⁶⁹

Miután lezajlottak a népvándorlások és a különböző nemzetek letelepedtek, kialakultak az aktuális államhatalmak. Ez szükségessé tette a fegyverek és azok használóinak – a haderő és a korai rendészet – kialakulását.

A középkori feudalista társadalmakban kialakultak az uralkodó osztályok, amelyek megteremtették saját erőszakszervezeteiket. Történelmi szükségszerűségek lettek a hódító háborúk és a kalandozások.

Ezek események a katonai felszerelések, valamint a fegyverzetek fejlődését vonták maguk után. A katonai fejlődéssel párhuzamosan fejlődésnek indultak az egzakt tudományok, mint a matematika, a geometria, és a kémia is.⁷⁰ Olyan fontos találmányok járultak hozzá a lőfegyverek fejlődéséhez, mint például a lőpor újbóli felfedezése Európában. A kínai recept sosem jutott el a kontinensünkre. A kézi lőfegyverek történetében a nagy ugrás a lőpor feltalálása után következett be.

Roger Bacon

Az első európai, akinek a nevéhez a lőpor köthető, Roger Bacon (1214, Ilchester, Anglia – 1294 június, Oxford, Anglia) angol ferencesrendi szerzetes volt. 1244-ben tette közzé először a feltalált receptet. Ezután 1252-ben megjelent a "*Epistolae de secretis operibus artis et naturae et de nullitate magie*", amely magyarul: *Levelek a művészet és a természet titkos munkájáról és a varázslat értéktelenségéről* című művében a következő receptúra található: hét rész salétrom, öt rész fiatal mogyorófa-szén és öt rész kén. Az ilyen összetételű lőpornak nem ideális keverékaránya, de már használható. Fontos, hogy gyártáskor nem súly-, hanem térfogatszázalékot kell használni, mint ahogy Angliában azóta is, a legtöbb recept térfogatra van megadva.

Roger Bacon

4.2.3.1. *A lőpor feltalálása:*

Alapvetően kétféle lőport különböztetünk meg. Fontos megjegyeznünk, hogy a lőpor és a puska nem szinonimái egymásnak. A puska a lőpor egyik fajtája.⁷¹

⁶⁹ Klaniczay, Gábor (2005). Európa ezer éve. A középkor. I.-II. kötet 14-15. o. Osiris Kiadó. ISBN 963 389 8196

⁷⁰ Farkas (2000). 16. o.

⁷¹ Dr. Barta Tamás (2020). Fegyver- és lőszerismeret. Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar Állattudományi és Vadgazdálkodási Intézet EFOP-3.4.3-16-2016-00014

A két fajtából az első a feketelőpor, amelynek feltalálása egyértelműen Kínához köthető, de nem tudjuk pontos időponthoz kapcsolni a felfedezést. Ezt a fajtát szervetlen lőpornak is nevezzük.

Ugyan nincs róla írásos bizonyíték, de a legenda szerint ezt a veszedelmes anyagot a kínai alkímisták az örök élet elixírjének kutatása közben fedezték fel. Amit tudni lehet, hogy tudósai már az I. és II. században használták a kén és a salétrom különböző keverékeit bizonyos gyógyszerekben. Ezt a lőport – melyet tűzijátékokhoz előszeretettel alkalmaztak az uralkodók szórakoztatására – nevezzük hagyományos feketelőpornak.

Írásos feljegyzések már a VIII. századtól találhatók a lőpor alkalmazásáról. Itt egy nagyot kell ugorni az időben. A X.-XI. századtól a feketelőpor már megjelent a csatamezőkön is, azonban a kínaiak ekkor még kizárólag harci rakéták indítására, valamint gyújtóbombák készítésére használták. A XIII. század elején a feketelőporral több közel-keleti népcsoport is megismerkedett, és Európába is arab (mór) közvetítéssel jutott el.

Van rá szintén írásos bizonyíték, hogy a XIII. századi Ibériai-félszigeten zajló mór-keresztény háborúknak köszönhetően kezdett elterjedni a lőpor használata Európában, például a reconquista⁷² érdekében bevetették a korban rendelkezésre álló teljes haditechnikai arzenált, amelyben már ágyúk is megtalálhatók voltak.⁷³ Az első európai feltalálóról az oldaljegyzetben olvashatnak.⁷⁴

A következő személy, akiről szót ejtünk, nem más, mint Schwartz Bertold. Közismert legenda, hogy aranyat akart létrehozni, de a megfelelő keverékű lőport fedezte fel. Freiburgban, Németországban található szobrán az 1353-as év van feltüntetve a lőpor feltalálás idejének. Ez nem teljesen bizonyos, mert sok az ellentmondás a történetben.⁷⁵

Schwartzot több más névvel is beazonosítani vélték. Egyesek szerint valószínűsíthetően azonos lehet Bertold von Lützelstetten tudóssal, akit 1329 és 1336 között a párizsi Egyetemen "magister artium Bertoldus"-ként jegyezték fel.

Más források Konstantin Angeleisennel (vagy Anklitzennel) azonosítják, akit alkímista létére üldöztek. Ez a személy Prágába menekült, ahol végül 1388-ban kivégezték. Berthold Schwartzot Berthodus Schwarzként is emlegették, és afrikai származásúként tartották számon.

⁷² **MEGJEGYZÉS:** reconquista (magyarul: visszahódítás): az a folyamat, amely során az Ibériai-félsziget felszabadult a 700-as évektől fennálló muszlim megszállás alól. Egy hosszú, több évszázados harcokkal teli időszakról van szó, amely 1492-ben Granada elestével ért véget. Ezen időszak alatt új királyságok jöttek létre a visszahódított területeken: Portugália, Kasztília és Aragónia.

⁷³ Lewis, Archibald R. (1965). Development of Southern French and Catalan So-ciety 718-1050. University of Texas Press.

⁷⁴ Kováts, Zoltán & Nagy, István (1986). Kézi lőfegyverek. Zrínyi Kiadó. Budapest. ISBN 963 326 338 7. 11. o.

⁷⁵ Kováts&Nagy (1986). 11. o.

Az is lehetséges, hogy Schwarz egyáltalán nem történelmi személy volt, hanem egy jelképes alak, aki a Schwarzpulver, azaz "fekete por", a német puskapor kifejezésből kapta a nevét.⁷⁶

Azt, hogy ki találta fel a lőport teljes bizonyossággal nem tudhatjuk, de azt igen milyen volt az összetétele. A feketelőpor több-kevesebb eltéréssel 15% faszén, 10% kén és 75% kálsalétrom⁷⁷ elegye.⁷⁸

A gyér füstű lőporról, vagy füst nélküli, - egyéb elnevezésben szerves lőpor-, amely a másik fajtája a lőpornak, későbbiekben ejtünk szót.

1364-ben III. Edward király ágyúkat javíttatott, amely angol levéltári okmányokból ismeretes, tehát ekkor már található írásos feljegyzést tűzfegyverekről.⁷⁹ Ugyanebben az évben a kézi lőfegyver is első ízben említésre került írásos formában. Perugia városa 500 darab olyan csövet készíttetett, amelyet egy ember kézben vihetett, hatása pedig olyan erős volt, hogy minden vérteteket és páncélt képes volt keresztüllőni.⁸⁰

Az első puska példányok lövései annyira bizonytalanok voltak, hogy szinte csak rémületkeltésre és a harci morál rombolására voltak alkalmasak a nagy füst és zaj miatt. Begyújtásuk izzó kanóccal történt. Pontos célzásról sem lehetett beszélni, mivel nem a célt, hanem a cső gyújtócsatornáját és az azzal érintkező kanócot kellett szemmel tartani. A puska alkalmazása több mint 100 évig különösebb változtatás nélkül megmaradt nehézkes, kezdeti formájában, fejlődésében bizonyos stagnálás figyelhető meg.⁸¹

4.2.4. Újkor

Az első általunk ismert puska 1493 és 1505 között készült.⁸² Időrendben először a fanyelű szakállas puskák jelentek meg. Voltaképpen a fegyver egy igen vastag falú csőből állt, amely cső hátsó részéhez egy fanyéllal kapcsolódik, ezt tusaképpen használták.

Majd kialakultak a vasnyelű szakállas puskák, amelyeknél a fatusa helyett egy vas nyúlványt erősítettek a fegyver csövéhez, ezzel a stabilitást kívánták fokozni. Ezután a faágyba épített szakállas puskák következtek.⁸³

⁷⁶ Kelly, Jack (2009). Gunpowder: Alchemy, Bombards, and Pyrotechnics: The History of the Explosive that Changed the World. 23. o. Basic Books Kiadó. ISBN 978 078 673 900 4

⁷⁷ **MEGJEGYZÉS:** Megnevezése: Kálium-nitrát; Vegyjele: KNO₃; hétköznapi elnevezése: kálsalétrom felhasználási területei: robbanószer (feketelőpor), műtrágya, tartósítószer; <https://ptlklsl.web.elte.hu/misc/material/sonvevek.pdf>

⁷⁸ Kováts&Nagy. (1986). 12. o.

⁷⁹ Kováts&Nagy. (1986). 12. o.

⁸⁰ Kalmár, János. (1963). A keréklakatos puskáról. Herman Ottó Múzeum évkönyve III. Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat, Miskolc. 63. o.

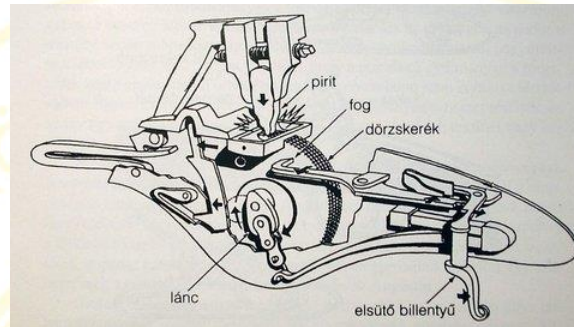
⁸¹ Kalmár (1963). 63. o.

⁸² Kováts&Nagy. (1986). 13. o.

⁸³ Farkas (2000). 19. o.

A fentieket követően jelentek meg a kanócos puskák, melyek lényege az volt, hogy ne kézzel kelljen a gyújtást elvégezni. A kanóc akkoriban összezsavart kócból készült. Ez a fejlesztés 1520 körül történt.

Időközben 1517-ben egy nürnbergi puskműves – Johann Kiefuss – elkészítette az első keréklakatot,⁸⁴ bár először a világon Leonardo Da Vinci rajzolta le a keréklakat szerkezetét a Codex Atlanticusban.⁸⁵

2. ábra: A keréklakat szerkezete

(Forrás: https://lemil.blog.hu/2010/03/26/vendegposzt_tavolbol_is_halalos_a_tuzfegyverek)

4.2.4.1. Megkezdődik a lőfegyverek hatalomátvétele

A páviai csata⁸⁶: Ezt a csatát a hadtörténészek az európai hadtörténet nagy fordulatainak tartják. Ez tekinthető az első igazán nagyszabású ütközetnek, melyben döntő szerepet játszottak a tűzfegyverek, valamint ezzel a csatával vált a támadó zártrendi harcászatot alkalmazó gyalogság a döntő fegyvernemmé.

A lovagkor utolsó csatájának is nevezik, mivel az első tűzfegyverek néztek szembe a hagyományos lovagi páncélokkal. A spanyol, illetve Habsburg résztvevőknél voltak a tűzfegyverek, szemben a Francia Királyság hagyományos lovagjaival, akik páncélban, lovakkal és az ehhez megszokott fegyverzettel rendelkeztek.

A franciák páncéljait, - amelyek abban az időben borzasztó drágák voltak - úgy ütötték át a spanyol muskétások lövedékei mintha egyszerű öltözet lett volna. A muskéták akkori értéke jóval kevesebbet kóstált. A csata nagyon hamar eldőlt, mert a spanyol szakállaspuskások távolról is képesek voltak kilőni a lovasokat a nyeregből, így gyorsan véget ért a küzdelem.

A létszám mindkét oldalon szinte egyforma volt. Míg a francia fél – amelyben voltak itáliaiak és svájciak is – körülbelül 23.000 – 26.000 főre volt, addig a spanyol – Habsburg fél is körülbelül 23.000 főre volt tehető.

Az egy nap alatt lezajlott ütközetben a francia fél nagyjából 10.000 főt veszített el és ebben a sebesültek és foglyok (~ 8000 fő) nincsenek benne.

⁸⁴ Farkas (2000). 21. o.

⁸⁵ Kovács&Nagy. (1986).14. o.

⁸⁶ Rázsó, Gyula. (1987). A lovagkor csatái. Tankönyvkiadó Vállalat. ISBN 963 180 4410 239. 290.o.

Ezzel szemben a spanyolok áldozata kevesebb, mint 5000 ember volt. Ez annyira drasztikus különbség, hogy innentől kezdve nem lehetett kérdés a tűzfegyver térhódítása.

3. ábra: A páviai csata látképe

(Forrás: Rupert Heller festménye, közkincs)

A fegyverek fejlődéstörténetének következő nagy lépésére térünk át, amely nem más, mint II. Gusztáv Adolf svéd király zseniális munkássága.

4.2.4.2. Az egyesített lőszer: a töltény

Az első tűzfegyverek használata idején a lőszer fogalma ismeretlen volt. Az előtöltős fegyverekhez golyó, fojtás és lőpor kellett. A töltés a lőpor bemérésével, a csőbe való betöltésével indult, e fölé kócból, vagy papírból készült fojtást dörgöltek töltővesszővel, erre került a golyó, majd újabb fojtás. Ez a művelet rendkívül körülményes volt, rengeteg bajjal járt és sok időt vett igénybe.⁸⁷

II. Gusztáv Adolf svéd király – a harmincéves háború (1618-1648) ideje alatt – több korszakalkotó reform mellett 1626-ban bevezette az előre kimért papírhüvelybe csomagolt lőportöltet alkalmazását.⁸⁸

Töltéskor a katona feltépte a papírhüvelyt a csőbe öntötte a lőport, a hüvelyt pedig felhasználta fojtásként. Később a papírhüvelybe már az ólomgolyót is becsomagolták és ezzel megszületett az egybeszerelt töltény.⁸⁹

Az oldaljegyzetben a svéd uralkodó további újításairól olvashatnak.^{90 91}

II. Gusztáv Adolf svéd király

Gusztáv Adolf hadvezéri képességei elvitathatatlanok. A svédek uralkodója rendkívül alapos és sokrétű képzést kapott, aki egyébként már gyermekként kitűnt ügyességével, bátorságával és rendkívüli szellemi képességeivel. Megtanult latinul, dánul, németül, franciául és olaszul, így olvashatta és megismerhette az általános műveltséget adó könyvek mellett a legfontosabb hadtörténeti és hadművészettel foglalkozó munkákat. Már 12 évesen közkatonaként szolgált, 16 évesen már egy kisebb kötelék parancsnoka volt. Olyan új szemléleteket alakított ki, amelyek miatt legyőzhetlenné vált a harmincéves háború során. A kisebb kötelékek, mint a pikások (lásd: lent) és muskétások újjászervezése és szoros együttműködése, megújuló harcrendek kialakítása és az ellátás zavartalan biztosítása is az újításai között szerepelt. A svéd király nagy gondot fordított arra, hogy valóban hasznos, a gyalogságot támogatni képes tüzérséget alakítson ki. Az addigiaknál könnyebb, kisebb űrméretű lövegeket gyártatott, melyeket a zászlóaljok, dandárok harcrendjei közé helyeztetett el. E lövegek együtt mozogtak a gyalogsággal és tüzerejükkel annak sikere érdekében tevékenykedtek. A két lóval vontatható négyfontos lövegeket harc közben katonák tolták előre, vagy szükség esetén hátra. A gyalogságot közvetlenül támogató tüzérség mellett szervezett ún. ütegtüzérséget is, mely nagyobb űrméretű lövegek összevonásából alakult meg. E harcrendi elemet, lehetőleg szárnyakon lévő magaslatra vagy valamely fontos hely közelébe állították fel. Gusztáv Adolf harcászatának bonyolultsága komoly kiképzést igényelt, melyre a király nagy gondot fordított. A mozgások, manőverek, arcvonalváltások mellett, nagy figyelmet fordított a tábori erődítések gyors, szakszerű elkészítésére is. Ezzel igyekezett a harcrend védőképességét tovább növelni. Rengeteg foglalkozott a kiképzéssel, mely miatt a **kiképzett katona értékesebb és nehezen pótolható** lett. A kiképzést szolgálatra kötelezett svéd nemesek irányították, akiknek kemény fegyelmet is kellett tartaniuk katonáik között.

⁸⁷ Kováts&Nagy (1986): 17. o.

⁸⁸ Kováts&Nagy (1986): 17. o.

⁸⁹ Kováts&Nagy (1986): 17. o.

⁹⁰ Csikány, Tamás. (2001). Az európai hadművészet a harmincéves háborútól a XIX. század végéig. Zrinyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtörténelem Tanszék. Budapest. 10-13. o.

⁹¹ MEGJEGYZÉS: pika: a hosszú lándzsák típusai közé tartozó szálfegyver, használóit pikásoknak nevezték.

4. ábra: II. Gusztáv Adolf

(Forrás: <https://ujkor.hu/content/eszak-oroszlanja-ii-gusztav-adolf-szerepe-a-harminceves-haboruban>)

4.2.4.3. Felpörögnek az események

Egy kicsit ugrunk is az időben. Rengeteg dolog történt párhuzamosan. A XVII. század végén feltalálták a kovás (tűzköves) lakatszerkezetet. Ezt a megoldást 200 évig alkalmazták, mely idő alatt sokat fejlődött és módosult, és végül a perkusziós⁹² gyújtás⁹³ váltotta fel 1840 körül.⁹⁴ Nem csak fegyverek terén történt számos újítás, hanem töltény és robbanóanyagok terén is.

Mivel Európában sok szálon történtek kutatások és a felfedezések korát élték, több helyen feltalálták – kisebb módosításokkal és átfedésekkel – a soron következő lépéseket. Angliában – Spanyolországgal, Németországgal és Franciaországgal egyetemben – különféle átmenetekkel jöttek rá az egyre hatékonyabb megoldásokra. Claude Louis Berthollet francia vegyész⁹⁵ 1786-ban készített először olyan robbanókeveréket, amivel a lóport próbálta helyettesíteni, de ez csak gyullasztónak volt használható a puská lőporserpenyőjében.

⁹² **MEGJEGYZÉS:** *percussio* – ütés (lat.)

⁹³ **MEGJEGYZÉS:** az ipari forradalom terméke. A kémia fejlődése, a vegyipar kialakulása lehetővé tette a korszerű robbanóanyagok gyártását. A begyújtáshoz nem kell szikra, hanem egy rövid mechanikai behatás: ütés vagy szúrás.

⁹⁴ Kováts&Nagy (1986) 15. o.

⁹⁵ Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2023). Claude Louis Berthollet. Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Claude-Louis-Berthollet>

Edward Howard angol kémikus⁹⁶ 1799-ben több sikerrel járt, véletlenül sikerült izolálnia a higany-fulminátot⁹⁷ $[\text{Hg}(\text{CNO})_2]$, így feltalálva a robbanóhiganyt, ami ütésre azonnal robbant.⁹⁸

Az új iniciáló anyagokhoz új lakatszerkezetre volt szükség. Alexander Forsyth skót feltaláló⁹⁹ 1807-ben szabadalmaztatta a perkussziós lakatszerkezetet. A lakatban a csiholó acél helyett a lakatlemezen egy kis robbanóanyag-tartály volt. Forgatás után és visszafordulást követően mindig csak egy kevés robbanóanyag jutott a lőporserpenyőbe, így 20-30 lövésre elegendő volt a betöltött robbanóanyag. Ez a találmány rendkívül jelentős volt a lőfegyverek fejlődéstörténetében, mert ez lett az alapja a fémtölténynek és a hátultöltős rendszereknek.¹⁰⁰

4.2.4.4. *A gyér füstű, vagy füst nélküli lőpor*

Berthollet és Howard munkái nyomán megszülettek az iniciáló robbanóanyagok. Előbbi a feketelőport szerette volna helyettesíteni, ez azonban nem sikerült neki. A párhuzamos események kapcsán egy német kémikus Christian Schönbein¹⁰¹ felfedezte a nitrocellulózt, amely egy igen heves robbanóanyag, mert a benne lévő oxigén zárt térben is lehetővé teszi a gyors égést.¹⁰²

Ez lett az az anyag, amelyből 1884-ben Paul Vieille francia vegyésznek¹⁰³ sikerült előállítani a gyér füstű lőport. A feketelőporral ellentétben – amellyel történő tüzeléskor a csőtorkolat előtt egy hatalmas füstfelhő jelent meg és akadályozta a tüzelést – a gyérfüstű lőpornál nem volt füst. Az égéstermékek közül a szén-monoxid, a szén-dioxid és a nitrogén is színtelenek¹⁰⁴. Az a kis füstszerű gomoly, amely a csőtorkolat előtt látszott, csupán a levegőn kicsapódó vízpára volt. A gyér füstű lőpor tehát már nem akadályozta a tüzelést, ezzel szemben a gyors töltést kellett hozzá megoldani, amelynek reformjáról már II. Gusztáv Adolf (lásd: Az egyesített töltény) gondoskodott.

⁹⁶ Linda Hall Library: Edward Charles Howard
<https://www.lindahall.org/about/news/scientist-of-the-day/edward-charles-howard/> (letöltés: 2023. 08.10.)

⁹⁷Lukács, László. (2008). A robbanóanyagok kialakulásának rövid története. Robbantástechnika 29. szám. pp. 30-36. HU ISSN 1788-5671
https://mkk.uni-nke.hu/document/mkk-uni-nke-hu/2008_04%20A%20robban%C3%B3anyagok%20kialak-nak%20r%C3%B6vid%20t%C3%B6rt%C3%A9net%C3%A9%20-%20Luk%C3%A1cs%20L.pdf

⁹⁸ Kováts&Nagy (1986) 15. o.

⁹⁹ Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2023). Alexander John Forsyth. Encyclopaedia Britannica.

<https://www.britannica.com/biography/Alexander-John-Forsyth> (letöltés: 2023. 10. 04.)

¹⁰⁰ Kováts&Nagy (1986) 16. o.

¹⁰¹ Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2018). Christian Friedrich Schönbein. Encyclopaedia Britannica.

<https://www.britannica.com/biography/Christian-Friedrich-Schonbein>

¹⁰² Kováts&Nagy (1986) 16. o.

¹⁰³ Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2023). Paul Vieille. Encyclopaedia Britannica.

<https://www.britannica.com/biography/Paul-Vieille>

¹⁰⁴ Kováts&Nagy (1986) 17. o.

Mint az alcím is mutatja, az események igen gyorsan haladtak az eddigi lassú fejlődéshez képest. Megjelent a huzagolt cső, amely működése mindenre kihatott a továbbiakban.

4.2.4.5. A huzagolt cső megjelenése

A sima csövű fegyverek legfőbb hátránya akként volt azonosítható, hogy a töltényűrben kialakult nyomás kiröpítette ugyan a golyót, de mivel a cső falának nem volt kellő ellenállása, a lövedék kezdősebessége viszonylag alacsony maradt. Ennek következtében a találati szóráskép nagy volt, míg a lőtávolság kicsi.

A jelenség másik oka, hogy a lövedék kisebb átmerővel készült, mint a puskacső űrmérete, ezért lövéskor a lövedék tulajdonképpen egyik faltól a másikig ütközve haladt és nem kapott határozott irányítást. A kor fegyverkészítői arra keresték a megoldást, hogy hogyan válik biztonságossá és pontosabbá a fegyvercső.¹⁰⁵

Hogy miért merült feledésbe a huzagolás majdnem 200 évre, a széljegyzetben olvashatnak.^{106 107 108}

A cső és a huzagolások típusai az alapszerkezetek alfejezetben részletesebb kifejtést kapnak.

A megtiltott huzagolás

A huzagolás hatását a golyó röppályájára már 1522-ben felfedezték. 1547-ben a mainz-i érsek egy kísérletet végeztetett el. A helyi lövészegyletből kiválasztottak két lövészt, akik huzagolt csövű puskából lőttek. A kísérlet a következő volt: 200 méteres távolságból 20 lövést kellett leadniuk.

Egyikük keresztel megjelölt és megszentelt ezüst golyókat, míg a másik lövész ólomgolyót használt, amelyről azt gondolták akkoriban, hogy démoni eredetű. A húsz-húsz lövés után a démoni golyókból 19 talált, míg szent golyókból egy sem.

Az érsek számára ez vitathatatlan bizonyítéka volt a gonosz szellemek és az ördög befolyásának, így anatómát rendelt el a puskára. Mivel a Sátán befolyása alatt állt a puskacső, így azt az érsek betiltotta. Ezeket a puskákat lefoglalták és elégették, birtoklásuk halálos bűnné vált.

Ám nem tartott sokáig az átok, a huzagolást újra felfedezték.

¹⁰⁵ Farkas (2000) 25. o.

¹⁰⁶ Pollard, Major H. B. C. (1927). A History of Firearms. Geoffrey Bles/Houghton Mifflin Company, London, 17-22. oldal

¹⁰⁷ Rorer, David. (2005). Gunpowder, a hellish concoction of Demon's Magic.

<https://soc.history.medieval.narkive.com/SeWh7ZKM/gunpowder-a-hellish-concoction-of-demon-s-magic>

¹⁰⁸ **MÉGJEGYZÉS:** *anathema*: magyarul anatóma, a római katolikus egyház által különösen a középkor folyamán alkalmazott egyházi átok, az úgynevezett kiátkozás, amellyel valakit, – akár egy uralkodót az egész birodalmával együtt –, vagy valamit, kizártak a hívők közösségéből és az egyház minden szolgálatától megfosztottak (szentmise, szentségvétel, házasság, temetés stb.)

A dinamikus fejlődés feltartóztathatatlan volt a lőfegyverek terén. A nagy felfedezések kora és az egymástól külön is fejlődő rendszerek szinte ugyanazokra a megoldásokra jutottak Európán belül.

E nagy lendület következő lépcsője az elöltöltős csappantyús rendszerek kialakítása volt.

4.2.4.6. Az elöltöltős csappantyús rendszerek

Újra az 1800-as évek elején járunk, amikor a kovás szerkezeteket váltották fel az Augustin féle puskák.¹⁰⁹ Nagy szabadalomháború dúlt ekkoriban.

A perkussziós gyújtást – amelyről korábban már esett szó – többen is a magukénak akarták tulajdonítani.

A század második évtizedének végén különböző feltalálók egyidejűleg szabadalmaztatták a perkussziós gyújtást. Az angol Joseph Egg és Joshua Shaw, a francia Deboubert és Francois Prelat is azt állították, hogy a találmány elsőként az ő fejükből pattant ki.¹¹⁰ A perkussziós gyújtás tulajdonképpen az ún. gyutacsos lakatszerkezet.

Ekkor jött egy olasz feltaláló, aki 1831-ben szabadalmaztatta a saját gyújtási rendszerét. Ő volt Giuseppe Console, aki egyébként Milánóban volt vámtisztviselő. Az elv egyszerű volt: kálium-kloráttal kevert feketelőport töltött egy darab szalmába. A kakas eltalálta ezt a szalmát, meggyújtotta a keveréket, ami forró és gyors gyulladást eredményezett kovakő és acél nélkül. A siker híre eljutott I. Ferenc császárhoz, így Console előtt megnyílt az út a további kísérletek folytatásához.

5. ábra: 1807/35 M vadászpuska Console féle gyújtási rendszerrel

(Forrás: <https://capandball.com/the-story-of-the-augustin-tube-lock-ignition-system/>)

¹⁰⁹ Németh, Balázs. (2012) The story of the Augustin tube lock ignition system. capandball.eu <https://capandball.com/the-story-of-the-augustin-tube-lock-ignition-system/>

¹¹⁰ Németh, Balázs (2017). Az Augustin-féle gyutacsos lakatszerkezet megszületése. Hadtudományi Szemle. 2017. X. évfolyam 3. szám. pp.107-114. 108. o.

Console munkájától nem volt mindenki boldog. Ilyen volt például Natalis Felix Beroldo Bianchini, aki ezredesi rendfokozatban vezette a bécsi állami fegyvergyárat és 1822-től felelt minden típusú haditechnikai fejlesztésért.

Neki aggályai voltak az új rendszerrel kapcsolatban. Egyértelműen az új gyújtási mód ellen foglalt állást, és bár ismerte előnyeit, hátrányait (például logisztikai problémák, mérgező és fegyvert korrodáló gyutacsselegyek, katonák szemébe jutó kapszli repeszek, katonák durva kezéhez nem illeszkedő kapszlik¹¹¹) jóval erősebbnek tartotta.¹¹²

Bianchini jegyzetei fontosak voltak ugyan az új zárrendszer továbbfejlesztésében, de ezt a munkát azonban már nem Console végezte, hanem Vincenz von Augustin (1780. március 27. Pest – 1859. március 6. Bécs), a bécsi fegyvertár kézi lőfegyvereinek, valamint tüzérségének főfelügyelője. Később ő lett Ausztria táborszer-nagya.

6. ábra: Augustin féle gyutacsos puská

(Forrás: <https://capandball.com/the-story-of-the-augustin-tube-lock-ignition-system/>)

A szerkezet előnye az volt, hogy a régebbi típusú kovás puskák átalakításával, könnyen kezelhető gyutacsos fegyvert adtak a katonák kezébe. Az Augustin féle gyutacsos puskák nem állandó jellegű önálló szerkezetek voltak, mint a csappantyús szerkezetek, hanem csak átalakítások. Ezzel a módszerrel átmentették a kovás puskákat és meghosszabbították használatukat. A gyutacsos puskákat 1854-ig alkalmazták Ausztriában, ezután itt is áttértek a csappantyús puskákra. A kis kitérőktől eltekintve, ez a fegyver szintén fontos állomása volt a fejlődésnek.

Ezzel eljutottunk a fegyverek reformkoráig, ahonnan már nem volt megállás a korunkban használatos modern kézi lőfegyverekig.

¹¹¹ **MEGJEGYZÉS:** Kapszli: csappantyú. A magyar nyelvben akkoriban még így nevezték.

¹¹² Németh, Balázs. (2023) 19. századi kovás-csappantyús lakatkonverzió. kapszli.hu. <https://kapszli.hu/19-szazadi-kovas-csappantyus-lakatkonverzio/>

4.2.5. A fegyverek reformkora

A reformkort a lőfegyverek tekintetében körülbelül 1860 és 1895 közé tesszük. A robbanásszerű változást a hátultöltős fegyverek hozták el, amelyek az előbb említett évben jelentek meg.

Az említett mindössze harmincöt évet átölelő időszak a puska fejlődésének legváltozatosabb, legforradalmibb korszaka. A találmányok sokasága egymás után látott napvilágot, a fegyverszerkesztők elgondolásait pedig az ekkor már kifejlődött gyáripár csakhamar megvalósította. Az egyik tökéletesítés még alighogy megszületett, máris elavulttá vált. Néhány év alatt a különböző fegyvertípusok egész sora követte egymást. A nagyobb államok hadseregei egyidőben két-háromfelé fegyvertípussal is kísérleteztek, egy év leforgása alatt néha két eltérő rendszerű fegyvert is elfogadtak és a következő évben ismét elvetettek.

A kor fegyvertervezői mindenekelőtt a fegyver hátulról történő töltését és ehhez kapcsolódóan a cső hátsó végét lezáró zárszerkezetet igyekeztek különböző megoldásokkal tökéletesíteni. A fegyver többi szerkezeti elemével már nem sokat törődtek.

Az elsütőszerkezet, mint önálló egység kialakult, gondot csak az okozott, hogy az ne akadályozza a nyitást és zárást, amelyek a lőfegyverek töltésének meghatározó elemei.

Mivel a fegyvereket már hátulról, az ún. csőfar irányából töltötték, a töltővessző gyakorlati jelentősége megszűnt, de tovább alkalmazták a cső tisztítására. Így alakult ki a későbbiekben a tisztítóvessző.¹¹³

4.2.5.1. *A gyútús hátultöltős kézi lőfegyverek*

Fegyvertörténeti utazásunk következő állomása Németország Sömmerda nevű városkája, amely Erfurt mellett található. 1827 óta dolgozott itt Johann Nikolaus Dreyse¹¹⁴ német műszerész. Kezdetben sima csövű puskákkal kísérletezett, de őt is elérte a huzagolás mágiája.

Megvalósította régi elképzelését, amely nem volt más, mint hátultöltős puskán a csappantyúnak gyútúvel – azaz ütőszeggel – való indítása. 1840-ben lett üzemkész az eszköz, amelyet felajánlott a porosz hadsereg részére. A sorozatgyártás 1841-ben indult be. Ez a puska tekinthető a korszerű hátultöltő kézi lőfegyverek elődjének.¹¹⁵

Egyesített papírhüvelyű lőszerre nagy újítás volt, a korábbiakhoz képest, mivel a hüvely és a lövedék fizikailag állandó jelleggel össze volt kapcsolva (egyesítve).

¹¹³ Farkas (2000) I. kötet. 28. o.

¹¹⁴ Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2023). Nikolaus von Dreyse. Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Nikolaus-von-Dreyse>

¹¹⁵ Kovács&Nagy (1986). 21. o.

A csappantyút a lövedék fenekére helyezte el, tehát az egész lőszer mértani közepére. Ahhoz, hogy a csappantyú megindítsa a lövés folyamatát, egy hosszú nyéllal át kellett szűrni a papír hüvely alját és a tűnek át kellett hatolni a lőportölteten, hogy elérje a csappantyú testet. Innen kapta az ún. „gyútús” elnevezést.¹¹⁶

A gyártás során hamar kiderült, hogy a papírhüvelyes töltényt (amely a tokba és a csőfarhoz pontosan illeszkedik, valamint maga az eszköz, amely a lőporgázok hátrafelé való kifújását teljesen megakadályozó zárral szerelt) csak rendkívül hosszadalmas kézi munkával és egyedi illesztéssel lehet előállítani. Az új és az átalakított puskák „lelke” a csövet lezáró zárszerkezet volt.¹¹⁷ Ennek a fejlődése jut el az ún. „csapózárig”.

4.2.5.2. A csapódó zár

A csapózár vagy csapódó zár olyan tokra szerelt, tengely körül elforduló szerkezet, ami nyitáskor szabaddá teszi a töltényűrt, majd amikor a töltés után lezárják (lecsapják) akkor pontosan illeszkedik a csőfarra és a tokba.

Angliában az elöltöltős Enfield puskákat is így alakították át Jacob Snider amerikai fegyverkonstruktor tervei alapján 1866-ban.¹¹⁸

Az 1864-ben tervezett osztrák Wänzel-féle puskán nagyon jól látszik a csapózár.

7. ábra: Wänzel-féle puska felfelé nyíló csapó zára

(Forrás: https://www.gunsinternational.com/guns-for-sale-online/rifles/antique-rifles---percussion/-quot-austrian-model-1854-67-wanzl-j-ger-rifle--al5173--quot-.cfm?gun_id=101537981)

¹¹⁶ Farkas (2000) I. kötet. 29. o

¹¹⁷ Kovács&Nagy (1986). 21. o.

¹¹⁸ Pollard (1927). 75-80 o.

A zár nyitása és zárása csőtengelyre merőleges csap körül történt. A zár lövés közbeni teljes reteszelésére külön biztosító szerkezet szolgált, amely a kakas előre csapódásakor a csőtengely irányába előre mozgott és behatolt a zár furatába, megakadályozva a zár kinyílását. Lövés után a töltényhüvelyt a tok bal oldalán lévő hüvelyvonó távolította el, amely a zártömb felfele forgatásakor hátrafelé mozgott és kihúzta a kilőtt hüvelyt a töltényútból.¹¹⁹

A Wänzel-féle puskákat azonban hamar bevonták, mert a puska akkor is elsülhetett, amikor a csapózár nem volt a helyén és a lőporgázok hátrafújásától baleseteket okoztak.¹²⁰

A lövedék kezdősebességének növelése érdekében megnövelték a lőportöltet mennyiségét. Ez azonban a nagy űrméret miatt fokozta a fegyver hátratólóját. 1870-75 között a lövedék átmérőjének csökkentésével akarták kiegyenlíteni ezt a hatást. Az akkor készült fegyverek űrmérete általában 11 mm volt. A megnövekedett gáznyomás szükségessé tette a szilárdabb reteszelési formákat, így jöttek létre a tömbzárak, valamint a dugattyús rendszerű fegyverek.

4.2.5.3. Tömbzár

A zárolások korszerűsödésének terméke, újabb mérföldköve a tömbzár lett. Mint a neve is mutatja, ez egy acéltömb, amely a csőfart lövés közben lezárja. Töltéskor és ürítéskor elmozdítható, majd lövéskor ismét zároló helyzetbe hozható. Sokféle tömbzár alakítottak ki, ezek a zármozgás alapján osztályozhatók.

A tanulmány tartalmi keretei miatt ezek részletesebb ismertetésére nincs lehetőség.

A teljesség igénye nélkül néhány példa különböző tömbzárakra:

8. ábra: M1867 Remington forgó tömbzára

(Forrás: <https://www.militaryrifles.com/swedish/m1867remington>)

¹¹⁹ Farkas (2000) 29. o.

¹²⁰ Kovács&Nagy (1986). 21. o.

Itt a zártömb mozgása nagyobb köríven történt a csőtengellyel párhuzamos vízszintes tengely körül

Az ilyen zárszerkezetű puskákat pl. Svédországban, Dániában és Norvégiában is rendszeresítették

9. ábra: Peabody puska zárszerkezete

(Forrás: <https://collegehillarsenal.com/Excellent-Peabody-Military-Rifle>)

Ennél a puskánál a csőtengelyre merőleges tengely körül forog a zár¹²¹.

4.2.5.4. A zárolások fejlődése

A zárszerkezetek legelterjedtebb típusa, amelyet napjainkban is széles körben alkalmaznak, a zárdugattyú. Első esetben Dreyse alkalmazott a gyútűs fegyvereknél dugattyúszerű zárat, ebből fejlődött ki a tulajdonképpen a zárdugattyú. A zárszerkezet a csőhöz kapcsolt vagy csavarozott tokban, a csőtengely irányban, a dugattyúhoz hasonlóan előre és hátra mozog.

Az idők folyamán a zárdugattyúk két jellegzetes változata alakult ki; a forgó mozgású (Mauser – Németország) és az egyenes csúszású vagy más néven egyenes húzású (Mannlicher – Ausztria) szerkezetek. A két zárolási típust nagyjából egy időben, egymáshoz földrajzilag is igen közel fejlesztették ki.

A Mauser-zár

Peter Paul Mauser német fegyverkonstruktor¹²² (1838. június 27., Oberndorf am Neckar - 1914. május 29., Oberndorf am Neckar) 1871-ben nyitáskor feszülő forgódugattyús zárat készített. 1871-től egészen a sorozatlövő fegyverek megjelenéséig ez a konstrukció szinte egyeduralmukodóvá vált a lőfegyverek körében. Egyes fegyvergyártó cégek még manapság is készítenek ilyen zárolási rendszerrel működő fegyvereket, leginkább sport és vadászati célokra.¹²³

¹²¹ Farkas (2000). 34. o.

¹²² Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2022). Mauser rifle. Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/technology/Mauser-rifle>

¹²³ Farkas (2000). 39. o.

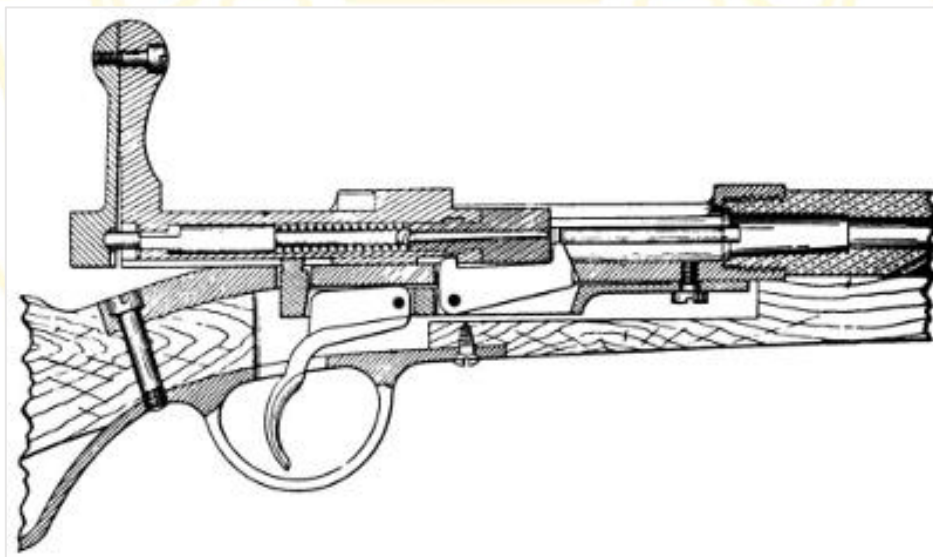
Paul Mauser egész felnőtt életét fegyvere tökéletesítésével töltötte. Apja – Andreas maga is fegyverkovácsmester volt az oberndorfi Augustine-kolostorban található kormányzati lőfegyvergyárban – hagyatékát átvéve, az örök hírnév az övé, amelyen tizenkét testvére közül egyik idősebb bátyjával, Wilhelmmel osztozik.¹²⁴

A Mauser-fivérek Dreyse ötletét fejlesztették tovább 1858-tól. A testvéreknek 10 évbe telt, mire kifejlesztették az új fegyvert és annak szabadalmát levédtek. A levédés nem Württembergben történt, hanem a tengerentúlon, az Amerikai Egyesült Államokban egy közvetítő, Samuel Norris által. Ez a fegyver az 1868-as Mauser - Norris modell volt, amely a fém töltények és tökéletesített zárdugattyú által volt újításnak tekinthető.

Mauserék rájöttek, hogy a zárdugattyún lévő nyelvecskéket a dugattyú puskacső felületi végén kell elhelyezni, így biztonságosabbá vált a szerkezet. A közvetítőjük egy idő után elállt a megkötött szerződéstől, amely szerint 10 évig az ő tulajdonát is képezte a találmány. Mielőtt teljesen magára hagyta volna a két testvért, megbeszélte egy bemutatót a porosz királyi katonai iskolában, ahol a későbbi német császár, I. Vilmos is szemügyre vette a fegyvert.

Az uralkodó áldását adta a karabély rendszeresítésére a porosz, majd az 1871-ben egyesült II. Német birodalom hadseregében.

Az itt rendszeresített puska az 1871-es modell elnevezéssel vonult be a történelembe. A testvérek sikere mégsem volt teljes. A közvetítő az összeg 85 százalékát követelte magának az üzletből, emellett a puskákat sem ők gyártották a hadsereg számára, hanem a királyi fegyvergyárak.

10. ábra: A Mauser-Norris puska (M1867/69) hengeres zára

(Forrás: <https://sportsmansvintagepress.com/read-free/mauser-rifles-pistols-table-of-contents/mauser-norris-67-69-continued/>)

¹²⁴ Smith, W. H. B. (1958). Mauser Rifles & Pistols. The Stackpole Company, PA

Az 1871-ből származó első Mauser típusú puskákat azonos elven működő fegyverek egész sora követte. Biztonságos működésük és egyszerű felépítésük lehetővé tette a hadi alkalmazást. További előnyükre szolgált, hogy kis meghibásodási aránnyal dolgoztak.

Egyetlen hátrányként azt lehetett megemlíteni, hogy a zárfogantyú, mint egyedüli reteszelő elem nem szimmetrikusan vette fel a löveskor keletkező erőket, így a tok jobb oldalára nagyobb erőhatások adódtak át. Ez, mint minden aszimmetrikus reteszelésű zárnál, egy, a löveskor jelentkező jobbra húzásban jelentkezett. A Mauser zár szimmetrikussá tétele azonban annyira bonyolította volna a fegyver felépítését, hogy a fegyver megváltoztatása szerkezettanilag nem lett volna indokolt.¹²⁵

A Mannlicher-zár

Ferdinand von Mannlicher¹²⁶ 1868-ban, majd 1888-ban és 1890-ben olyan fegyvertípust hozott létre, amely eltért elődjeitől. Ő alkalmazta először az egyenes húzású zárdugattyút.

A fogantyú rész belül üreges volt és benne foglalt helyet a csavarszerűen elforgatható zároló. A zároló mellső megvastagított része a zárfej, amelyen két reteszelő szemölcs szimmetrikusan helyezkedett el. Ezek a zár mellső helyzetében a tok megfelelő részében kimunkált üregben, az ún. reteszfészekben helyezkedtek el és végezték el a reteszelést. A zárfej mozgását (elforgatását) be-, illetve ki- reteszeléskor a fogantyúhüvelyben levő nagy menetemelkedésű csavarja végezte.

Ez, mint egy vezérpálya mozgatta a zárfejet jobbra ill. balra, hiszen a fogantyú résznek csak egyenes vonalú mozgási lehetősége volt.

Amit a Mauser-zárnál (elforgatás) kézzel kellett végrehajtani, itt egy speciálisan kialakított csavarvonal végezte ugyanazt. A Mannlicher-záras lőfegyver töltési folyamata így egyszerűsödött.¹²⁷

A háromirányú fejlesztés két vonalán vagyunk túl. Mint az a leírtak alapján látható, a zárolás és a lőszer problémáinak megoldásai megszülettek. Amint e három szempontot a tervezőknek sikerült megvalósítani, akkor az addigiakhoz képest nagyobb tűzgyorsaságú fegyverek jöhettek létre.

¹²⁵ Farkas (2000) 41. o.

¹²⁶ Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2007). Ferdinand, knight von Mannlicher. Encyclopaedia Britannica.

<https://www.britannica.com/biography/Ferdinand-Ritter-von-Mannlicher> (letöltés: 2023. 08. 19.)

¹²⁷ Farkas (2000). 43. o.

A Winchester-zár

1860 körül az észak-amerikai Benjamin Tyler Henry és Oliver Winchester¹²⁸kísérleteik alapján új típusú zárat hoztak létre.

11. ábra: Winchester féle alsó emelőkaros zár

(Forrás: <https://www.wilson55.com/news/winchester-lever-actions/>)

A zár mozgását karos mechanizmus – egy alsó emelőkar – hajtotta végre. A működés úgy nézett ki, hogy az egyik csukló a zárttesthez kapcsolódott, amely egyenes vonalú csúszó mozgást végzett. A másik csukló a mozgatókart és a távtartó kart kötötte össze. A harmadik csukló pedig mereven kapcsolódott a tusa aljához. Az egész ismétlőszerkezet egy merevtokban mozgott. Működtetéséhez külön elsütő emelővel, kakassal és elsütő billentyűvel mozgatott ütőszeg-szerkezet tartozott.¹²⁹

4.2.5.5. Adogatási megoldások

Tehát a zárolások és a töltény megoldódni látszottak. Egy dolog volt hátra, mégpedig az adogatás, vagyis a lőszerkelet elhelyezése és a táruk megoldása.

A kötet tartalmi keretei nem engedik meg a bővebb kifejtést, de a lényegi elemeket felvázolva következőkről beszélhetünk:

¹²⁸ Rattenbury, Richard C. (2023). Oliver Fisher Winchester. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Oliver-Fisher-Winchester>. (letöltés: 2023. 09. 19.)

¹²⁹ The Complete History of Winchester Repeating Arms Historical Timeline 1860-1899. winchesterguns.com. <https://www.winchesterguns.com/news/historical-timeline/1860-1899.html> (letöltés: 2023. 09. 07)

12. ábra: Adogatási csoportosítás

(Forrás: a szerző saját szerkesztése Farkas vázlatára alapján)

Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül áttekintjük ezt a csoportosítást a legjellemzőbb vagy a legismertebb eszközön keresztül.

Előágytáras fegyverek

Az előágytáras fegyverek gondolatát Henry és Winchester vetették fel 1865-ben. Elképzelésük szerint a puska csöve alá egy másik csövet kell elhelyezni,¹³⁰ ez töltené be a tár szerepét. Működése igen egyszerű: a zár hátrahúzásával az adogató tömb – amely függőleges mozgást végez – felemelkedik, felemeli a lőszeret a tár szintjéről a cső síkjába. A zár előre siklásakor a lőszeret betolja a csőbe, miközben az adogató tömb ismét lesüllyed vagy lebillen, a felső felületére pedig a rugó hatására rácsúszik a következő lőszer. Az ismétlési folyamat ezután periodikusan újra végbemegy.¹³¹

¹³⁰ The Complete History of Winchester Repeating Arms Historical Timeline 1860-1899. winchesterguns.com.

<https://www.winchesterguns.com/news/historical-timeline/1860-1899.html> (letöltés: 2023. 09. 07)

¹³¹ Farkas (2000). 48. o.

13. ábra: Henry 1860, Winchester 1866 és Winchester 1873 puskák

(Forrás: <https://gloriamdeo.com/henry-1860-winchester-1866-1873/>)

Valamennyi hosszú csövű előágytáras puská hátránya, hogy a nagy űrméretű, nagyszámú lőszer miatt a fegyver eleje nehezebb lett, így a hosszabb célzás fárasztóbbá vált.

Középagyú táras fegyverek

Egysoros szerkezet:

Az orosz Szergej Ivanovics Moszin¹³² (Ramon, 1849. április 14. – Szesztroneck, 1902. február 8.) tervei alapján, a vetélytársa Leon Nagant¹³³ tulajdonában lévő belga Nagant cég közreműködésével gyártott és 1891-ben rendszeresített középagyú táras ismétlő puskát csak Oroszországban használták. Olyan kiváló konstrukció volt, hogy kisebb módosításokkal ötven éven keresztül tartozott az orosz hadsereg felszereléséhez.¹³⁴

14. ábra: Az 1891-es Moszin-Nagant puská

(Forrás: <https://digitaltmuseum.se/search/?q=mosin-nagant&o=0&n=60>)

¹³² Мосин Сергей. Russian Military Historical Society <https://histrf.ru/read/biographies/mosin-sierghiei-ivanovich> (letöltés: 2023. 10. 02.)

¹³³ Nagant M1895A revolver keleti szinonimája. elfnet.hu

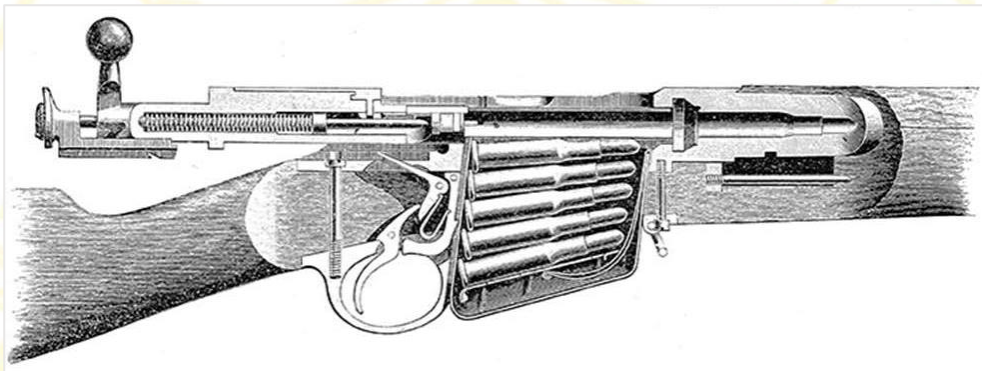
<https://elfnet.hu/haditechnika/kezifegyverek/nagantm1895.php> (letöltés: 2023. 10. 02.)

¹³⁴ Kovács&Nagy (1986). 33. o.

Kétsoros szerkezet:

Az amerikai James Paris Lee 1875-ben fejlesztette ki az első, úgynevezett doboztárat, amelyet ma szekrénytár megnevezéssel ismerünk. Lee 1865-től a Remington Arms Companynak dolgozott, amelyet ezek után otthagyott és megalapította saját gyárát, Lee Arms Company néven.¹³⁵

Itt készült 1879-ben az első katonailag használható középágytáras puska. Elgondolásában a társzerkezetet közvetlenül a csőfar mögé helyezte el, rugós kivitelben. A lőszerkegy egymás fölött egy vagy két sorban voltak megtalálhatók. A lőszerkegy befogadására alkalmas társzerkezet az agyban középen a zár alatt foglal helyet.¹³⁶

15. ábra: Lee középágytáras ismétlő puskája

(Forrás: <https://www.americanriflemán.org/content/the-remington-lee-rifle-ahead-of-its-time/>)

A Lee név ismerős lehet a témát ismerők számára. A csapódó záraknál már esett szó az Enfield-puskáról. E két figyelemreméltó eszköz járult hozzá a Lee-Enfield puska kifejlesztéséhez. A félreértések elkerülése végett, Enfield nem egy személy, hanem egy hely. Angliában található és itt van a Royal Small Arms Factory (RSAF), amely a brit kormány tulajdona volt 1988-ig.¹³⁷

Az oldalszekrényes és a dobszekrényes fejlesztésekről, illetve a tusaágytáras fegyverek részletes ismertetésétől eltekintünk, miután rendészeti felhasználóként azok kevésbé relevánsak.

Mivel a fegyverek fejlesztésének reformkora minden technikai kihívásra talált megoldást, áttérhetünk a fejlődés soron lévő lépcsőjére.

¹³⁵ Canfield, Bruce N. (2020). The Remington-Lee Rifle: Ahead Of Its Time. americanriflemán.org. December 26, 2020

<https://www.americanriflemán.org/content/the-remington-lee-rifle-ahead-of-its-time/>

¹³⁶ Farkas (2000) 48. o.

¹³⁷ David Owen Pam: The Royal Small Arms Factory, Enfield and its workers World of Books, Goring-By-Sea, WS, United Kingdom, 1998; ISBN 978 095 322 710 5

4.2.6. Modernkor

4.2.6.1. *Az első világháború előtt*

Megkezdődtek az 1900-as évek és a fegyvermesterek, kovácsok, konstruktőrök hőskorukat élték. Szinte minden rendelkezésre állt, ami egyenes utat mutatott a félelmetes önpusztítás megkezdéséhez.

Monarchiák dőltek meg, diktatúrák születtek, mégis aranykornak nevezik. Sok mindent köszönhetünk ennek az időszaknak, nem csak fegyverek tekintetében.

A XX. század fordulójára az ismétlő puska és forgópisztoly elérte fejlődésének tetőfokát. A különböző hadseregek felszerelésében lévő kézi lőfegyverek bár szerkezetileg eltértek, felhasználhatóság és minőség tekintetében úgyszólván egyenértékűek voltak. Az ismétlő puska tűzgyorsasága elérte a 10-12 lövést percenként. A találati valószínűség mértékét pedig már csak a lövő egyéni képességei befolyásolhatták.¹³⁸

A puska ebben a tekintetben az elérhető maximumot nyújtotta. A 700-800 m /sec kezdősebességgel bíró lövedékének lőtávolsága több kilométer lett. A tökéletesség és teljesítmény mégsem eredményezte a puska szerepének várható növekedését. A puska fejlődésével párhuzamosan olyan technikai találmányok születtek, amelyek a kézi lőfegyverek jelentőségét erősen lecsökkentették. A századforduló idején rendkívül nagygyá fejlődött a gyáripari termelés, és széleskörű tudományos kutatások nyomán óriási mértékben megindult a haditechnika fejlődése. A hadseregek gépesítése lett a soron következő feladat.¹³⁹

Még le sem zárult a reformkor, és ki sem fejlődött az ismétlő puska a maga tökéletességében, amikor megjelent egy korszakalkotó fegyver: a géppuska.

Hiram Maxim¹⁴⁰ (Sangerville, 1840. február 5. – London, 1916. november 24.) már 1880 körül megtervezte első géppuskáját, amelyet a századfordulóra szinte az összes nagyhatalom megvásárolt és rendszeresített a saját haderejének.

16. ábra: Hiram Maxim és az általa tervezett géppuska

(Forrás: <https://freerangeamerican.us/hiram-maxim-gun-history/>)

¹³⁸ Farkas (2000) 73. o.

¹³⁹ Farkas (2000) 73. o.

¹⁴⁰ Britannica, The Editors of Encyclopaedia. (2023). Hiram Maxim. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Hiram-Maxim>. (letöltés: 2023. 07. 12.)

4.2.6.2. *Az I. világháború*

A gépi technika alkalmazásának hatása a hadviselésre csak 1914-18 között mutatkozott meg, bár még akkor sem teljes mértékben. A háború előtti számítások azt bizonyították, hogy ebben a háborúban is a kézi lőfegyvereké lesz a döntő szerep. Emiatt főleg ismétlő puskákat gyártottak és rendszeresítettek, amely a fő lőfegyver volt. Alacsony számban ugyan, de megjelentek már a sorozatlövő fegyverek is. A háború menetében azonban bebizonyosodott, hogy a tüzérség fejlődése és bevetése, társulva a géppuskák nagy tűzgyorsaságával, a nagy tömegű gyalogos harcban sokkal eredményesebb tüzesszök a támadásban és a védelemben egyaránt.¹⁴¹

4.2.6.3. *További alakulás a világháború után*

A háború okozta gazdasági hatás nyilvánvalóan nem maradt el. Az államkasszák üresek voltak, hiszen minden pénzt felemésztett az életben maradás, így a lőfegyverek terén a fejlődés lelassult. Ekkor kerültek előtérbe azok a javaslatok, hogy a nagyméretű puskalőszerket, fel kellene váltani kisebb méretű pisztolylőszerekkel. Ezek azok a törekvések, amelyek a működés automatizálása felé vitték az utat.

Az ismétlő puska történetének utolsó szakasza a két világháború közti időszakban érkezett el. Az ekkor készített új fegyverek nem jelentettek előrehaladást az I. Világháborúban használtakhoz képest. Az ismétlő puska elérte fejlődésének tetőfokát, újabb műszaki megoldásokkal tökéletesíteni nem lehetett. Megérett a feltevése annak, hogy az egyéni kézi lőfegyvereket automatizálják. Ez a folyamat főleg a II. Világháborúban zajlott le.¹⁴²

4.2.6.4. *A II. világháború és az utána következő időszak*

A háború szülte kényszer nagyon gyors reakciókat eredményezett. Lehetetlen próbálkozás lenne felsorolni azt a rengeteg eszközt, amelyet a vereségtől való rettegés, vagy a győzelemben vetett vak hit teremtett, ezért nem is próbálkozom vele. Engedje meg kedves olvasó, hogy itt egy olyan felsorolás következzen azokról az eszközökről és eseményekről, amit a szerző a vonatkozó szakirodalom széleskörű áttekintését követően mérföldkőnek érez.

- Az 1902-ben feltalált Luger lőszer széles körű elterjedése (világszerte)
- 1933: IMI fegyvergyár megalapítása
- 1938: Walther 7 mm-es önműködő fegyver (Németország)
- 1939: 7,9 mm-es Mauser töltény (Németország)
- 1940: 40M öntöltő puska (Tokarev tervei alapján, Oroszország)
- 1941: G41 öntöltő puska (Németország)
- 1941: M1 karabély (USA)

¹⁴¹ Farkas (2000) 73. o.

¹⁴² Farkas (2000) 75. o.

- 1941: Johnson M1941 félautomata puska és M1914 LMG könnyű géppuska (USA)
- 1942: PPS42 géppuska (Szovjetunió)
- 1942: FG42, MG42 géppuskák (Németország)
- 1943: MP43 rohampuska (Németország)
- 1943: 7,62 mm x 39 mm 43M lőszer bevezetése (Kalasnyikov tervei alapján, Szovjetunió)
- 1944: StG44 automata karabély (Németország)
- 1945: ENSZ megalakulása
- 1949: NATO megalakulása
- 1949: A Heckler & Koch cég megalapítása (akkori NSZK)
- 1954: A NATO-ban az első egységes lőszer bevezetése (7,62 mm x 51 mm)
- 1955: A Varsói Szerződés megalapítása
- 1963: A Glock cég megalapítása (Ausztria)
- 1963: 7,62 mm x 54 mm R lőszer az SZVD (Dragunov) puskához
- 1976: A SIG-Sauer megalapítása (ez a gyár már létezett előbb is, SIG néven, Németország)
- 1970-es évek vége: újabb egységes NATO lőszer (5,56 mm x 45 mm)

Ebből a rövid felsorolásból is látható, hogy felgyorsultak az események, mind a történelmi események, mind a kézi lőfegyverek fejlődése terén. Egyes becslések szerint a háború körülbelül 75 millió áldozatot követelt. Kétségtelenül nem minden áldozat fegyver által vészelt el, sokan éhezés, egészségügyi ellátatlanság és járványok miatt haltak meg igen magas számban. Ehhez még hozzá kell venni a bombázásokat, amely szintén fegyver általi halál.

17. ábra: A világtörténelem talán legvéresebb csatája – Sztálingrád

(Forrás: <https://www.origo.hu/tudomany/20220820-a-sztalingradi-csata-nyolcvan-eve-kezdo-dott.html>)

Itt rátérhetünk az ellentétekre. Mint látható a lőszer méreteinél, a számok nagyon hasonlóak, de mégsem azok.

Nyilvánvalóan nem lehettek kompatibilisek egymással sem az eszközök, sem a lőszer, a szembenálló felek között, hiszen az elesett katonáktól elvett, vagy az utánpótlás megtámasztásában megszerzett felszerelés az ellenség számára felhasználhatóvá vált volna.

A legnagyobb különbséget a más mértékegységek használata jelentette. Mivel az angolszász (USA, Nagy-Britannia) hüvelykben (coll v. inch) mérnek (egy hüvelyk egyenlő 25,4 mm-rel), míg mindenki más milliméterben, így a számítások soha nem fognak stimmelni.

Ilyen például az AMD-65 gépkarabély, amely a rendszerváltás (1989) előtt, a vasfüggöny lebontásáig (1990) géppisztoly néven futott – talán még egy kicsit tovább is –, mert a varsói szerződés tagállamai ilyen néven alkalmazták az eszközt.

A Varsói Szerződés az NSZK újrafelfegyverzése és a Nyugat-európai Unió megalakulásának ellenlépéseként jött létre 1955-ben. A Szovjetunó csapatainak baráti országok területén állomásoztatásával igyekezett ellensúlyozni a NATO-t, és szorosabb együttműködésre bírni a közép- és kelet-európai államokat. A Szovjetunió felmondta az Egyesült Királysággal és Franciaországgal a háború idején kötött segítségnyújtási szerződését.

A „barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést” a későbbiekben kétoldalú szerződésekkel egészítették ki, melyek értelmében a tagállamok hozzájárultak ahhoz, hogy szovjet csapatok állomásozzanak a területükön. Védelmet, támaszt kínált a kisebb államoknak, a Szovjetunió számára pedig biztonsági övezetet jelentett nyugati határán.

A kétoldalú megnevezési egyezmények helyébe lépett többoldalú védelmi szervezet, a tényleges hatalmi viszonyokon nemigen változtatott. 1991-ben, a Szovjetunió felbomlását követően a katonai szervezet megszűnt.¹⁴³

Európa keleti oldala teljesen el volt zárva a nyugattól, hogy a kapitalista eszmék ne fertőzhessék, így a különböző fegyverzettechnikai eszközök alakulásáról sem tudtak széles körben.

A fordításokból és az elnevezésekből adódó ellentmondások is mérvadók lesznek a rendszertani meghatározásoknál. Íme néhány kiragadott példa:

Assault rifle: angolszász elnevezés, ami rohampuskának fordítható, a keleti tömbben ez a gépkarabélynak felel meg.

Puska lőszer: Magyarországon ez a lőszerelnevezés a karabélylőszernél nagyobb lőszert jelent. A régi NATO tagállamokban az 5,56 mm x 45 mm-es lőszert is puskalőszernek nevezik, pedig ez egy köztes lőszer, ami (gép-)karabélyhoz van rendszeresítve.

¹⁴³ Perjés, Zoltán: Ötvenhat éve jött létre a Varsói Szerződés <https://honvedelem.hu/hirek/otvenhat-eve-jott-letre-a-varsoi-szerzodes.html> (letöltés: 2023. 06. 20.)

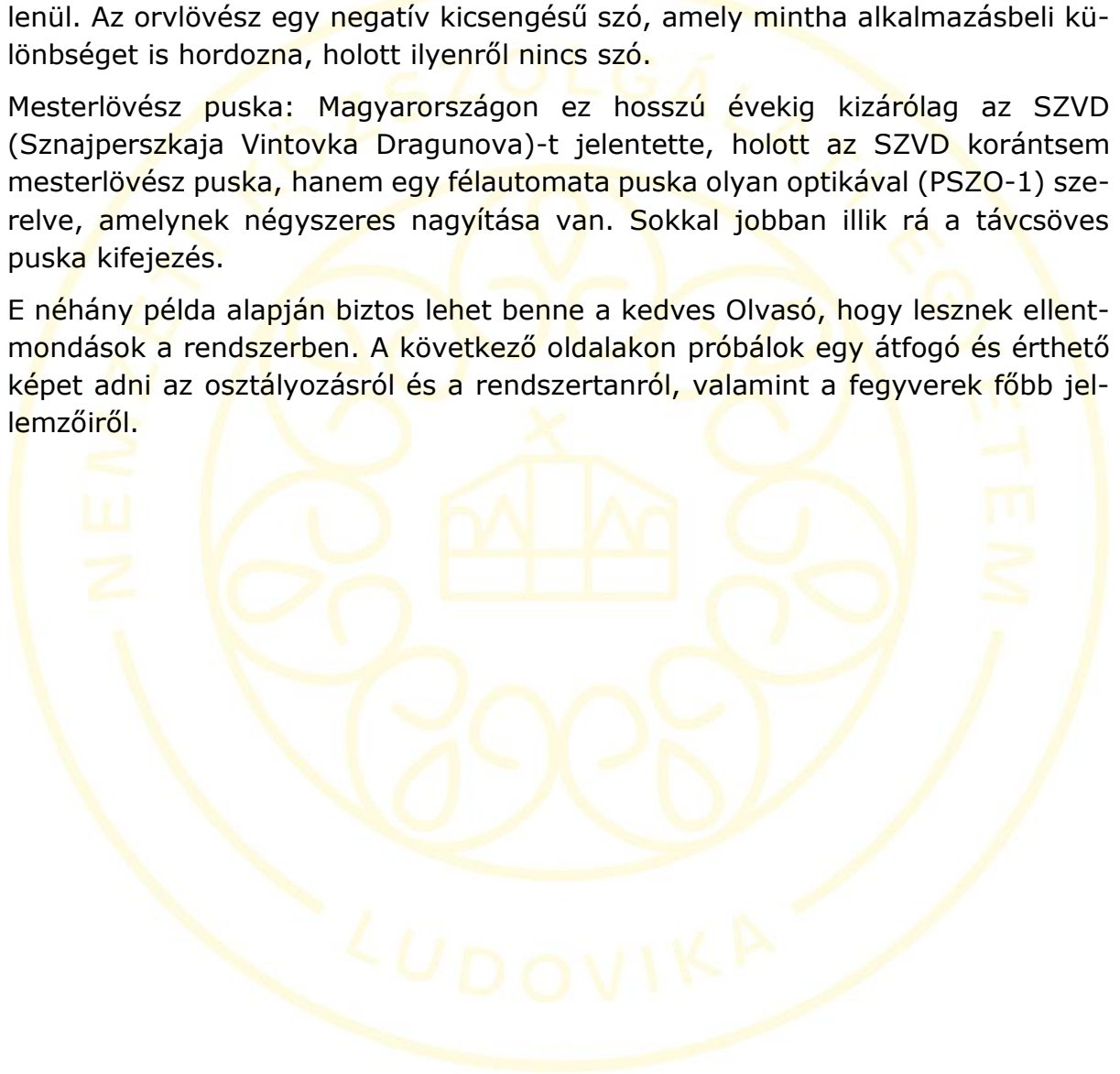
Géppuska/géppisztoly/golyószóró: Csekélyke orosz tudásomat latba vetve kell ezekről az eszközökről beszélnünk. Oroszul ezek között nincs különbség. A régi nomenklatúra szerint ez mind: *pulemet*.

Ezzel a fordítási anomáliával nem tudott mit kezdeni az akkori hadvezetés, ezért leginkább véletlenszerűnek tűnnek a régi elnevezések. Mivel mindent a Szovjetuniótól kellett átvenni, csekély volt a tudományos alap a szóhasználat kialakítására.

Sniper: mesterlövész, mégis orvlövészként fordítjuk, véleményem szerint helytelenül. Az orvlövész egy negatív kicsengésű szó, amely mintha alkalmazásbeli különbséget is hordozna, holott ilyenről nincs szó.

Mesterlövész puska: Magyarországon ez hosszú évekig kizárólag az SZVD (Sznajperszkaja Vintovka Dragunova)-t jelentette, holott az SZVD korántsem mesterlövész puska, hanem egy félautomata puska olyan optikával (PSZO-1) szerelve, amelynek négyszeres nagyítása van. Sokkal jobban illik rá a távcsöves puska kifejezés.

E néhány példa alapján biztos lehet benne a kedves Olvasó, hogy lesznek ellentmondások a rendszerben. A következő oldalakon próbálok egy átfogó és érthető képet adni az osztályozásról és a rendszertanról, valamint a fegyverek főbb jellemzőiről.

4.3. A FEGYVEREK RENDSZERTANI BESOROLÁSA

Mint arra korábban utaltam, a rendszertan foglalkozik a lőfegyverek működésével és üzemeltetésével. Túl vagyunk a történeti áttekintésen és eljutottunk korunk legmodernebb automata és félautomata fegyvereihez, így elkezdhetünk foglalkozni e két nagy csoport felosztásával, azok szerkezetével, mechanikájával és jellemzésével. Ahhoz, hogy egy eszközt bármilyen rendszerbe tudjuk sorolni, ahhoz az alapvető fogalmi meghatározásokat szükséges tisztázni.

Mit nevezünk fegyvernek?

A fegyver fogalmi meghatározásához szervesen kapcsolódik a jogi meghatározása Magyarországon. A jogi meghatározást tisztázzuk először az oldaljegyzetben.

Ezek után számos meghatározás létezik, amelyből kettőt kell alkalmaznunk, mert ez a két definíció adja meg a teljes képet.

Definíció 1.:

Minden olyan eszközt és anyagot fegyvernek nevezünk, amelyet kifejezetten életkioltására, vagy sérülés (esetleg betegség) okozására terveztek és készítettek.

A teljesség igénye nélkül, vegyünk egy példát. Egy székláb nem fegyver, pedig képes lehet egy ember agyonütni vele egy másikat, vagy olyan súlyos sérülést okozni, amely akár maradandó károsodást is okozhat. Tehát a székláb NEM fegyver!

Definíció 2.:

Olyan ember alkotta eszköz, amellyel az ember képes saját testi korlátjain túlmenően támadást vagy védekezést végrehajtani, illetve azok hatásfokát és hatótávolságát megnövelni.

Gondoljunk vissza az őskorra, ahol testi erővel, de önmaga alkotta szekercével ölni volt képes az ember. Illetőleg az ókorban-középkorban megteremtett újra, hiszen pont azért fejlesztették, hogy a hatótávolságot megnövelje.

A fegyverek csoportosítása:

A 'fegyver' fogalom meghatározása után el kell különítenünk azokat a fegyvereket, amelyekkel érdemben foglalkozni kívánunk. Alapvetően a fegyvereket két nagy csoportba sorolhatjuk, azonban érdemes figyelembe vennünk azt a tényt, hogy minden csoportosításban, ahogyan majd minden rendszerbe sorolásban is van és lesz is kivétel.

A témában sok olyan ellentmondást találhatunk, amely nem könnyíti meg a rendszer teljes átláthatóságát. Ezek az ellentmondások, többek között a nyugati (Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és szövetségeseik) és a keleti blokk (Szovjetunió és szövetségeseik) ellentéteire vezethetők vissza.

Remélem, hogy emlékeznek a történeti áttekintésre, amelyben a nagy háborúk során szemben álló hatalmak fejlesztései és megoldásai eltértek egymástól. A tengelyhatalmak (Harmadik Birodalom, Olasz Királyság és Japán) teljes veresége és a szövetségesek (a nyugati blokk) győzelme vezetett el ahhoz, hogy az USA és a Szovjetunió superhatalommá váljon. Az elnevezési és fordítási anomáliákról már volt szó.

Kezdjük talán a legnagyobb halmazzal, amelyet két nagyon különböző csoportra bonthatunk.

2. sz. táblázat: fegyverek csoportosítása

HIDEGFEGYVEREK		TÚZFEGYVEREK	
ezen eszközök az energiát általában <u>mechanikai</u> forrásból biztosítják		ezen eszközök az energiát általában, valamint hőfejlődéssel járó <u>kémiai</u> (égés, robbanás) forrásból biztosítják.	
Fajtái:	<ul style="list-style-type: none"> • ütő-, zúzó • szűrő-, vágó • hajító-, dobó-, lövő 	Fajtái:	<ul style="list-style-type: none"> • lőfegyverek • robbanófegyverek

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

A továbbiakban a LŐFEGYVEREK rendszertanával foglalkozunk részletesen. Ezen csoportosítás rendészeti vonatkozásban ad alapvető tudást azoknak, akik a nagyobb, pl. a tüzérség által használt eszközök iránt érdeklődnek az NKE HHK jegyzeteit ajánlom.

Előszőr ismerkedjünk meg a lőfegyver fogalmával:

„A lőfegyver olyan kalorikus¹⁴⁴, hőerőgép, amely hőenergiát alakít át-mechanikai, mozgási energiává. Az átalakítási folyamatban az energiahordozó az égéstermeket és az oxigént egyaránt tartalmazó, magas energia tartalmú lőpor.

A mozgási energia felhasználása abból a célból történik, hogy egy viszonylag kis tömegű lövedéket nagy találati valószínűséggel, nagy távolságra célba juttassunk és ott roncsoló, vagy romboló hatást érzünk el.”¹⁴⁵

¹⁴⁴ MEGJEGYZÉS: *kalorikus*: meleg, hevített levegővel hajtott

¹⁴⁵ Farkas (2000). 161. o.

Lőfegyverek csoportosítása:

18. ábra: Lőfegyverek csoportosítása

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

Mint rendészeti felhasználók, elsősorban a kézi lőfegyverek és a géppuskák csoportjai lesznek mérvadók számunkra. Ezen eszközök vannak rendszeresítve a rendészeti szerveknél, ezért jelent tanulmányban ezen eszközök ismeretében mélyülünk el részletesebben.

Géppuska: ennek a működtetéséhez nem elég egy, vagy két kéz. Az ábrán olvasható villalás, állványos és beépített géppuskák megnevezés mellett ismerős lehet a könnyű-, közepes-, és a nehéz géppuska kifejezés. Ezek elhatárolása a rendészeti felhasználó számára irreleváns.

Puskák és **géppuskák** fogalma: Azon fegyvereket, amelyek puskalőszer (pl.: 7,62 x 54 R) használnak tüzelési folyamataikhoz, puskáknak nevezzük.

Az ilyen lőszerrel működő eszközök automata működésű kialakításai a géppuskák.¹⁴⁶

Kézi lőfegyverek: Olyan lőfegyverek, melyek üzemeltetéséhez egy, vagy két kéz szükséges, és/vagy elégséges.

Karabélyok és **gépkarabélyok** fogalma: „Azok az automata és félautomata fegyverek, amelyek csökkentett méretű (pl.: 5,56x45mm SS109) átmeneti lőszerrel használják.”¹⁴⁷

¹⁴⁶ Farkas (2000). 163. o.

¹⁴⁷ Farkas (2000). 163. o.

Pisztolyok és géppisztolyok fogalma: „Mindazon fegyvereket, amelyek pisztolylőszerű tüzelnek pisztolyoknak, magasabb automatizáltsági fokuk esetén géppisztolyoknak nevezzük.”¹⁴⁸

A fenti ábrát további részeinek ismertetésére a későbbiekben kerül sor, de előbb célszerű szót ejteni a maroklőfegyverek két nagy csoportjáról. A pisztoly és a revolver – más néven forgópisztoly – elnevezéséről és kialakulásáról, valamint egy rövid történeti áttekintésre szükséges.

4.3.1. Az első pisztolyok kialakulása

A történeti áttekintés fejezetben nem tértem ki külön a pisztolyokra, mert úgy gondolom, ebben a részben van helyük azért, hogy teljesebb képet kapjunk a kialakulásról. Ha visszagondolunk az előzőekben olvasottakra, akkor a maroklőfegyverek kialakulását a puskák után kell elhelyezzük, de nem sokkal, hiszen közel párhuzamos volt a fejlődés.

E fejlődésnek szinte ugyanaz a sorrendisége is, hiszen először a korábban említett kovás lakatszerkezet (XVII. század, lásd: Felpörögnek az események c. alfejezetben) vezetett a dörzskerekes pisztolyok kialakulásához ezáltal a valódi pisztolyok megszületéséhez. Az új fegyver immáron egy kézzel is kezelhető volt, így megnyílt az út a lóhátról való használat felé. Mai szemmel nézve, ezen lovassági pisztolyok egy része ugyan rendkívül hosszú csövű, egykezes markolatuk azonban egyértelműen megkülönbözteti őket a puskáktól.¹⁴⁹

A néhány évtizeddel később megjelenő ütőkakasos elsütőszerkezet olcsóbb és egyszerűbb volt a dörzskeréknél, így megnyílt az út a gyalogság modern tűzfegyverekkel való felszerelése előtt. Ugyanakkor a lovassági pisztolyok között is megjelent az ütőkakas, bár a dörzskereket még jó ideig nem szorította ki teljesen. Egy évszázaddal később, valamikor 1610 után született meg a legkiforrottabb típus, a franciakovás szerkezet, amelyet szinte változtatás nélkül használtak majdnem több, mint két évszázadon keresztül.¹⁵⁰

Ezután megjelent a Console-féle gyutacsos rendszer (lásd: elöltöltős csappantyús rendszerek), majd az Augustin-féle tökéletesítés.

¹⁴⁸ Farkas (2000): 163. o.

¹⁴⁹ Regia Militia Hungarorum - A forgópisztolyok története
https://militiahungarorum.roncskutatas.com/1867_f_k_i_f_t.html

¹⁵⁰ Regia Militia Hungarorum - A forgópisztolyok története
https://militiahungarorum.roncskutatas.com/1867_f_k_i_f_t.html

19. ábra: M1844 Augustin elöltöltős lovassági pisztoly

(Forrás: Hadmérnök VII. Évfolyam 1. szám - 243. oldal)

A fejlődés következő állomásai a Lorenz pisztoly¹⁵¹ és a Wänzel rendszerű hátultöltők (ld.: csapódózárak) voltak.

20. ábra: 1854-es osztrák Lorenz pisztoly

(Forrás: <https://www.horsesoldier.com/products/firearms/handguns/10470>)

Eddig a puskák és pisztolyok fejlesztése a megegyező elsütőszerkezetnek köszönhetően párhuzamosan haladt, inentől kezdve azonban véglegesen szétvált. Míg a puskák fejlődése az egylövetű típusokon keresztül az ismétlőfegyverek felé haladt, az elöltöltő pisztolyokat (egy rövid, sikertelen közjáték, a Werndl-rendszerű egylövetű hátultöltő pisztoly közbeiktatásával) a többlövetű revolverek, azokat pedig később az öntöltő pisztolyok váltották fel.¹⁵²

Az öntöltő pisztolyokról a későbbiekben még ejtünk szót, de az eltérő fejlődés itt kezdődött el.

¹⁵¹ Hadmérnök VII. Évfolyam 1. szám - 246. oldal

¹⁵² Regia Militia Hungarorum - A forgópisztolyok története
https://militiahungarorum.roncskutatas.com/1867_f_k_i_f_t.html

4.3.2. Az első revolverek kialakulása

Már egészen korán történtek próbálkozások az elöltöltő fegyverek egylovétű mivoltából eredő hátrányok kiküszöbölésére. Ennek legegyszerűbb, ugyanakkor meglehetősen drága módja az volt, hogy a katona több előre megtöltött pisztolyt vitt magával.

Hamarosan megjelentek a két, majd többcsövű pisztolyok is, amelyeknek minden csövéhez külön elsütőszerkezet tartozott, majd az egyetlen elsütőszerkezettel felszerelt pisztolyok, amelyeknek csöveit lövés előtt kézzel kellett a megfelelő pozícióba fordítani.

Ezek azonban még mindig drága, egyedi gyártású fegyverek voltak, amelyek nem terjedtek el széles körűen. A lovaskatona fegyvere továbbra is az egylovétű, többnyire párban használt pisztoly maradt.

Forradalmi újdonságot e téren az 1830 körül szélesebb körben elterjedő kémiai gyújtású csappantyús elsütőszerkezet hozott. Megjelentek az első, többcsövű csappantyús gyújtású forgópisztolyok, amelyek még mindig elöltöltők voltak.

Samuel Colt

1830-at írunk. Egy fiatal, Sam nevezetű fiúcska apja kereskedelmi hajóján a Corvo-n szolgál, és éppen Indiába tartanak. Az utazás csendes unalmas óráiban azzal tölti idejét az ifjonc, hogy pisztolyformákat farigcsál fából, miközben a kormánykerék működését vizsgálja. A hatalmas fakerék által inspirált fiatalember azon gondolkodik, hogy ez működhetne kisebbben, egy fegyverben is. Akkor még nem sejti, hogy éppen a világ egyik legismertebb márkanévét alapozza meg. Az utazás 1835-re ért véget, s a fiatal matróz nem engedte el az álmát: készen állt arra, hogy szabadalmaztassa merőben új koncepciójú fegyverét. De hogy mennyire volt új ez a szerkezet?

A revolverek már korábban is léteztek, mind puskák, mind rövid fegyverek esetében használták a forgó csőköteg, vagy forgó töltényűrök elvét.

A fiatalember olyan problémát oldott meg, melyre a korábbi szerkezetek nem adtak kielégítő választ. A korábbi modelleken ugyanis a dobot kézi erővel (a gyengébb kézzel) kellett forgatni, míg az erősebb kéz a fegyvert tartotta. Colt azonban tökéletesítette a szerkezetet: a dob hátulján egy fogaskoszorút helyezett el, melyet egy kar – a dobléptető – forgatott, s megoldotta a reteszelés kérdéskörét is, biztosítva, hogy a kamrák biztosan együtt álljanak a csőfarral a lövés pillanatában.

Tehát Colt nem a revolvert szabadalmaztatta, hanem annak három fontos máig használt szerkezeti megoldását, melyek lehetővé tették, hogy a fegyver egy kézzel is biztonságosan kezelhető legyen.

Ezek a fegyverek azonban továbbra is alkalmatlanok voltak a rendszeresítésre, ormótlanságuk és pontatlanságuk nem állt arányban az árukkal.¹⁵³

A közhiedelemmel ellentétben nem Samuel Colt találta fel a revolvert.

Munkásságának kezdeti szakaszáról és ihletéről az oldaljegyzetben olvashatnak.¹⁵⁴ Az 1836-os első szabadalom beadásakor mindössze 21 éves volt.

Édesapja és üzletfelei fantáziát láttak a fiúban, ezért támogatták vállalkozása, a Patent Firearms Manufacturing Company elindítását. Egy öreg malom lett a „gyár-épület” Paterson városban. Ezért lett az 1839-es szabadalom a Colt-Paterson.

21. ábra: Samuel Colt, a sorozatban gyártott revolver atyja

(Forrás: <https://kapszli.hu/az-elotolto-fegyveres-loveszet-alapjai-26-az-elotolto-revolverek-tortenete-ii-resz-samuel-colt-elso-revolverei/>)

22. ábra: A Colt-Paterson revolver

(Forrás: <https://truwestmagazine.com/article/colts-paterson-the-foaling-of-a-legend/>)

¹⁵³ Regia Militia Hungarorum - A forgópisztolyok története
https://militiahungarorum.roncskutatas.com/1867_f_k_i_f_t.html

¹⁵⁴ Németh, Balázs (2014). Az elöltöltő fegyveres lövészet alapjai 26.: Az elöltöltő revolverek története II. rész: Samuel Colt első revolverei. kapszli.hu. 2014. szeptember 7.
<https://kapszli.hu/az-elotolto-fegyveres-loveszet-alapjai-26-az-elotolto-revolverek-tortenete-ii-resz-samuel-colt-elso-revolverei/> (letöltés: 2023. 09. 12.)

1839-re ezért Colt átervezte revolverét. A Paterson-revolverek .36 űrméretű, öt-lövetű revolverek voltak behajtható elsütőbillentyűvel.

Bár a kecses fegyverek jobban megfeleltek a felhasználói igényeknek, mint az egylövetű pisztolyok, a gyár mégis csődbe ment 1843-ban. Colt a következő éveket egyéb találmányainak népszerűsítésével töltötte.

A próbálkozás azonban csak 1847-ig tartott, mikor is a Texas Rangerek egyik századosa, Samuel Walker¹⁵⁵ kereste meg egy üzleti ajánlattal. Walker maga is Colt revolvert használt a szemiolák ellen vívott harcokban, ahol megtapasztalhatta a revolver hatékonyságát.

Walker New Yorkban kereste fel Coltot, hogy a mexikói háborúban szolgáló katonák részére 1000 darab revolvert rendeljen néhány fontos módosítással:

- az új fegyver hatlövetű legyen;
- űrmérete .44-es (11,5 mm) legyen;
- legyen gyorsabb újratöltése;
- legyen elég erős ahhoz, hogy egy katonát vagy lovat azonnal ledöntsön a lábáról.

Colt felbérlete Eli Whitney Blake-t, hogy gyártsa le a megrendelt 1000 darabot saját prototípusa és Walker százados változtatási igényei alapján. A befolyt pénzből és családi kölcsönökből aztán Colt megalapította Hartfordban a Colt's Patent Fire-Arms Manufacturing Company-t.

A fejlődés következő epizódja az angol Robert Adams¹⁵⁶ angol fegyverkovács nevéhez fűződik, aki az elsütőszerkezetet tökéletesítette. Találmányának köszönhetően már nem kellett lövés előtt kézzel megfeszíteni a kakast, azt az elsütőbillentyű megnyomása húzta fel. Az új szerkezet a krími háborúban bizonyította előnyeit a tűzgyorsaság terén. Ugyanakkor az Adams revolvert sokan bírálták azért, hogy a nehézkes elsütés miatt nem olyan pontos, mint a Colt. A megoldás a tökéletesített Adams revolver volt, amelynek kakasát pontos lövéshez kézzel is meg lehetett feszíteni, ugyanakkor nagyobb tűzgyorsaságot igénylő helyzetekben a korábbi módon használhatta a lövész.¹⁵⁷

A revolver szerkezetileg tehát megszületett, ugyanakkor változatlanul hosszadalmas maradt a töltés a különálló csappantyús papírtölténnyel. Végül a francia Casimir Lefauchaux találmányával vált tökéletessé a forgópisztoly.

¹⁵⁵ Schreier, Philip. (1998). Walker's Walkers The Colt Walker Revolvers of Captain Samuel H. Walker, Texas Ranger. Man at Arms, the magazine for gun and sword collectors. volume 20. no. 3. May/June 1998 53. o.

¹⁵⁶ Adams, self-cocking, five shot, percussion revolver. hampshireculture.org <https://collections.hampshireculture.org.uk/topic/adams-self-cocking-five-shot-percussion-revolver> (letöltés: 2023. 09. 17.)

¹⁵⁷ Regia Militia Hungarorum - A forgópisztolyok története https://militiahungarorum.roncskutatas.com/1867_f_k_i_f_t.html

Az egyesített töltény megalkotására ugyan már korábban történtek kísérletek, azonban a gyúszeges, rézhüvelyes Lefauchaux-töltény bizonyult az első valóban használható ilyen típusú lőszernek. Rendszeresítése azonban csak a francia haditengerészetnél történt meg, a hüvelyből oldalt kiálló gyúszeg ugyanis nem bizonyult elég biztonságosnak.¹⁵⁸

Eljutottunk a bevált rendszerhez, amely az elmúlt száz év során szinte változatlan maradt, néhány gyártástechnológiai és ergonómiai fejlesztést leszámítva.

Az alábbi táblázat tartalmazza az alapvető különbségeket pisztoly és revolver között:

3. sz. táblázat: Pisztolyok és revolverek közötti különbség

REVOLVER	PISZTOLY
Csoportosításuk a töltés – ürítés módja szerint különül el.	Csoportosításuk általában az elsütő-szerkezetük szerint különül el.
<ul style="list-style-type: none"> - elöltöltős - lebillenő csövű - kibillenő dob - billenő retesztömb 	<ul style="list-style-type: none"> - külső kakasos elsütőszerkezet (SA/DA) - ütőszeg előfeszítéses elsütőszerkezet - csak revolverező elsütőszerkezet (DAO) - cocked & locked (felhúzott kakasra való rábiztosítás) - stb.
A töltényűr a TÁR része.	A töltényűr a CSŐ része.
A cső újratöltése forgómozgással, külső erővel történik.	A cső újratöltése a fegyver belső energiájával történik.
Forgódobja van, amely nem egy külön szerkezeti egység	A tár külön szerkezeti egység.
A lőszernek egymás mellett forgódobban található.	A lőszernek a tárban vannak elhelyezve, általában egymás alatt.

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

Mint láthatjuk a két csoport között több lényeges különbség van. Néhány fő részt leszámítva, mint például a cső, vagy az elsütőbillentyű, nincs sok azonosság.

¹⁵⁸ Németh, Balázs (2019). A Lefauchaux-féle gyúpeckes fegyverek I. rész: A rendszer története. kapszli.hu.
<https://kapszli.hu/a-lefauchaux-fele-gyupeckes-fegyverek-i-resz-a-rendszer-tortenete/> (letöltés: 2023. 09. 10.)

A revolverek felépítése

23. ábra: 1895-ös Nagant revolver, amelynek felépítése jellegzetes revolver felépítés

(Forrás: http://users.atw.hu/tuleles/articles/images/fegyverek_img06.jpg)

Következzen néhány képes példa a revolverekre a teljesség igénye nélkül.

24. ábra: Pietta Remington .44-es kaliberű 1858 elöltöltős revolver

(Forrás: <https://guntopia.hu/product/pietta-remington-1858-competition-muzzle-loading-revolver-44cal/>)

25. ábra: Webley lebillenő csövű revolver

(Forrás: <https://www.thearmorylife.com/the-webley-revolver-sidearm-of-an-empire/>)

26. ábra: Colt 17 Army kibillenő dobú revolver

(Forrás: <https://www.coltforum.com/attachments/797935/>)

Bízom abban, hogy közel teljes képet tudtam felvázolni a revolver és a pisztoly közötti különbségekről.

A következőkben áttérünk a rendészet számára releváns eszközök osztályozására, amelyhez az ismétlőfegyver fogalma adja meg az origót.

Az ismétlő fegyver fogalma: „Az olyan fegyvertípusokat, amelyeknél az ismétlési ciklust egy, maximum két lépést kivéve kézzel kell végrehajtani, de minden folyamat külső energiát igényel, ismétlő fegyvereknek nevezzük.”¹⁵⁹

4.3.3. Az „öntöltés”, mint rendszer

Az ismétlő puskák tűzgyorsaságát azért nem lehetett tovább fokozni, mert az ismétlési folyamatot kézzel kellett végrehajtani. Ezért a feltalálók és fejlesztők olyan elveket próbáltak keresni, amelyekkel az ismétlési folyamatot gépesíteni lehetett. Mivel lövés közben a lőporgázok igen nagy energiataralommal rendelkeznek, ez adta a gondolatot, hogy valamilyen módon a lövéskor keletkező energiák egy részét használják fel az ismétlési folyamat végrehajtására.¹⁶⁰ Így történt meg az átállás az öntöltő puskákra, majd rendszerekre.

Milyen működésbéli változást hozott az "öntöltő" megnevezés ezeknél a fegyvereknél? Ezen fegyverek adogató rendszere csaknem kizárólagosan táras adogatású. Az első lőszer mechanikus csőbe töltése után a lövő leadja az első lövést. A lőporgázok nyomást gyakorolnak az ismétlő berendezésre, az hátra löki a zárszerkezetet, kiveti a hüvelyt és felhúzza az elsütőszerkezetet. Ezután a zár a helyretoló rugó hatására előre siklik, megtörténik a következő lőszer betöltése, majd a retekszelés. A fegyver ismét lövésre kész.

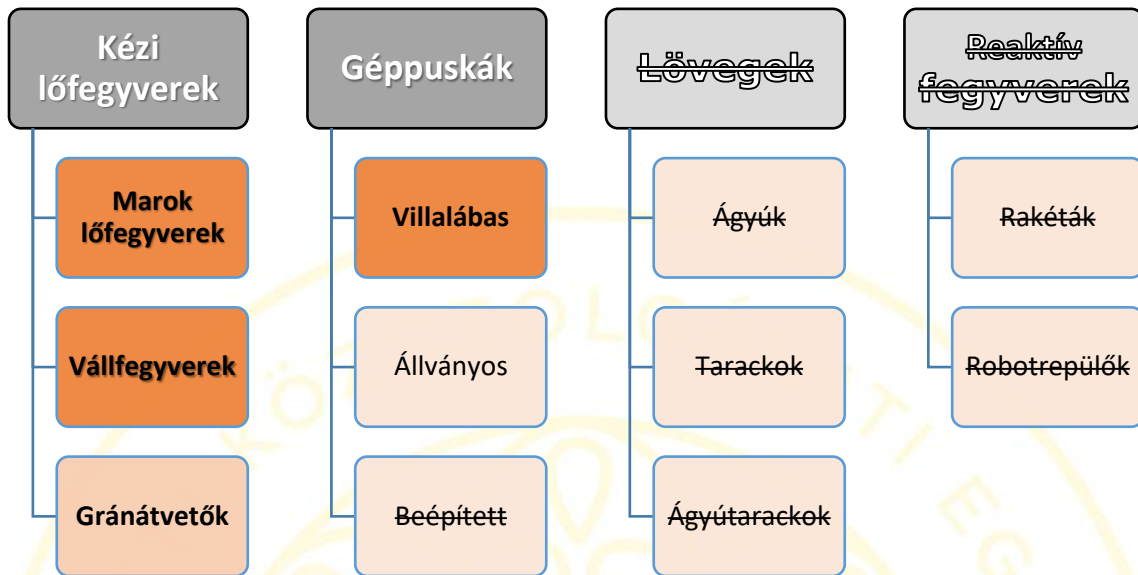
Következhet az ismételt célzás és az elsütőbillentyű meghúzása, tehát a következő lövés leadása. Ez a folyamat mindaddig tart, amíg a tárban van lőszer.¹⁶¹

¹⁵⁹ Farkas (2000) 76. o.

¹⁶⁰ Farkas (2000) 76. o.

¹⁶¹ Farkas (2000) 77. o.

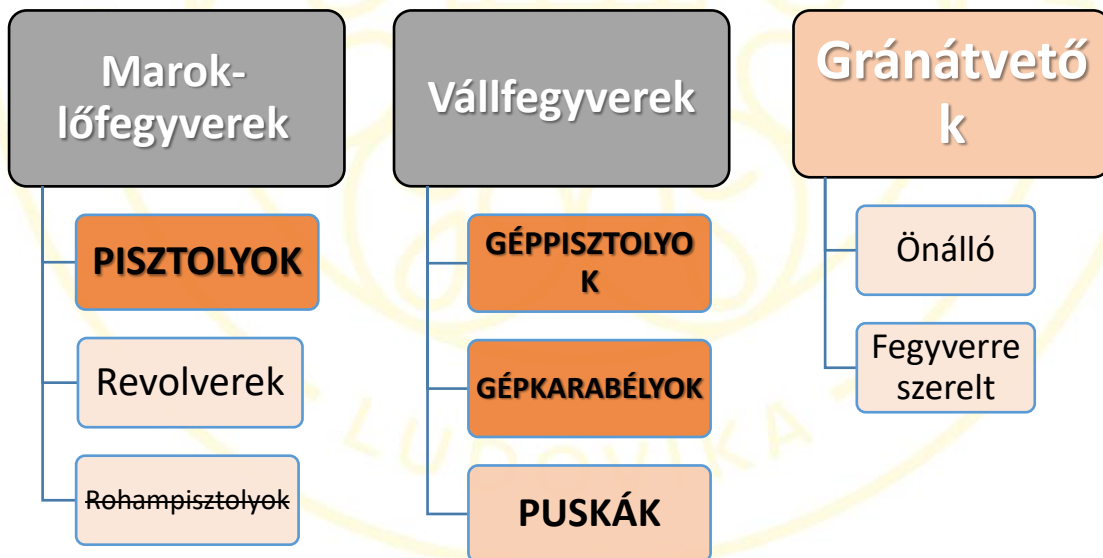
Ismétlésképpen lássuk a 27. számú ábrát, melyet tovább elemzünk.

27. ábra: Lőfegyverek csoportosítása

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

Tehát a kézi lőfegyverek csoportosítása következők:

28. ábra: Kézi lőfegyverek csoportosítása

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

Vállfegyver: a biztonságos működtetéshez nem elegendő a két kéz, a vállban való megtámasztás teszi lehetővé a szakszerű és biztonságos üzemeltetést.

Maroklőfegyver: akár egy kéz is elég hozzá, (de jellemzően jobb kettő).

4.3.4. Jellemzők és tulajdonságok

Eljutottunk a fegyverismeret esszenciájáig. Miért? Azért, mert csak akkor vagyunk képesek csoportosítani és rendszerbe sorolni az adott eszközt, amikor a jellemző tulajdonságaival tisztában vagyunk! Ez nem feltételez egy hatalmas lexikális tudást, elég, ha a típusok főbb jellemzőivel tisztában vagyunk és máris meg fogjuk tudni határozni, hogy mi van a kezünkben egy-egy rendészeti feladat során. Mint korábban említettem, hogy mindig lesz kivétel, de a nagy általánosság ebben az esetben működik. Bármilyen tűzfegyver meghatározása akár egy jellemző felismeréséből is végrehajtható.

A továbbiakban lesznek irányelvek, amelyek megkönnyítik a dolgunkat. Ilyenek például: a cső hossza, milyen lőszerrel tüzel (*a lőszerrel később több fejezetben is részletesen foglalkozunk*), képes-e sorozatlövésre, valamint mennyi kéz kell az üzemeltetéshez és működtetéséhez.

Az előzőekben alkalmazott elvet követve ismét a nagytól a kis méret felé haladunk.

Géppuskák:

Ezek az eszközök az előző ábrához kapcsolódnak, meg kell említenünk a jellemzőiket, mivel rendészeti felhasználásuk is van, de nem a vállfegyver kategóriájába tartoznak. Csőhosszuk általában 56 cm-nél (22 col.) hosszabb. Puska-lőszerrel tüzelnek. Van sorozatlövő képességük, vagy csak az van.

Puskák:

Csőhosszuk általában 56 cm-nél hosszabb. Puska-lőszerrel tüzelnek (például: 7,62 mm x 54 mm R). Nincs sorozatlövő képességük. Biztonságos működtetésükhöz két kéz és a lövő válla is szükséges (vö.: vállfegyverek).

Gépkarabélyok:

Olyan fegyverek, amelyek átmeneti lőszerrel tüzelnek (például: 5,56x45mm vagy 7,62x39mm). Biztonságos működtetésükhöz két kéz és váll is szükséges, valamint van sorozatlövő képességük.

Karabélyok:

A karabélyok rövid, könnyű puskák, melyek csőhossza legfeljebb 56 cm. Alapvetően átmeneti lőszerrel működnek, amelyek a puska-lőszerrel kisebb, de a pisztoly-lőszerrel nagyobb töltények.¹⁶²

Géppisztolyok:

Azok a fegyverek, amelyek pisztoly-lőszerrel tüzelnek és biztonságos működtetésükhöz két kéz és a lövő válla is szükséges, valamint van sorozatlövő képességük.

¹⁶² A. E. Hartink (1999): Golyós puskák és karabélyok Enciklopédiája. GABO Könyvkiadó. ISBN 963 8009 85 3. 17. o.

Pisztolyok:

„A pisztoly lőfegyver. Nincs szabatos leírása. A lexikon szerint a pisztoly félauto-mata öntöltő rendszerű (rövid csövű) maroklőfegyver.”¹⁶³ Itt hozzátenném, hogy a revolver is maroklőfegyver. „Az értelmező szótár szerint: Rövid csövű, könnyű maroklőfegyver forgótárral, amely általában hat lőszeret tartalmaz.”¹⁶⁴

Amennyiben ezeket az általános jellemzőket megtanuljuk, akkor nagy eséllyel egy ismeretlen lőfegyverről is meg fogjuk tudni mondani, hogy melyik fenti osztályba sorolható.

4.3.5. Az ismétlési ciklus (az újratöltés folyamata)

E helyen visszacsatolunk az ismétlő fegyver fogalmához. Az olyan fegyvereket, ahol az ismétlési folyamatot (a lövés elemeit) egy, maximum két lépést kivéve kézzel kell végrehajtani, de minden folyamat külső energiát igényel, ismétlőfegyvereknek nevezzük.

A (zár)nyitást kézzel kell végezni a zármozgató karon keresztül, a hüvely kivonását és kivetését azonban már a fegyverbe épített hüvelyvonó és hüvelykivető hajtja végre. Közvetve azonban ez is kézi megoldású, tehát külső energiát igényel.

Az új lőszer betöltését a tárból a zárszerkezet végzi, a reteszeltet pedig ismét külső energiával, a lövő a kezével végzi el. Az elsütést minden esetben kézzel (az elsütőszerkezet működtetésével) kell kiváltani.

A továbbiakban rátérünk arra a rendszerbe sorolásra, amely az újratöltés ciklusán alapul. Az, hogy egy fegyver milyen rendszerű, attól függ, hogy az ismétlési ciklus öt összetevőjéből mennyit végez el a fegyver önmaga és mennyit a kezelője.

¹⁶³ Hartink (1999). 13. o.

¹⁶⁴ Hartink (1999). 15. o.

AZ ÖT ÖSSZETEVŐ A KÖVETKEZŐ:

29. ábra: Az ismétlési ciklus

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

1. A ZÁR NYITÁSA, vagy KIRETESZELÉS: ez azt jelenti, hogy a lövés pillanatában (átmenetileg) a zárat vagy mereven, vagy rugóval a csőhöz kell rögzíteni, szorítani. A nyitás ennek a kapcsolatnak a megszüntetését jelenti.

Gondoljunk forgótolózáras puskára, amikor a zárat szó szerint ki kell nyitni, általában egy felfelé emelő mozdulattal, majd hátra húzni.

2. A HÜVELY ELTÁVOLÍTÁSA, vagy KIVETÉSE: ez azt jelenti, hogy a lövés után a lőszer hüvelyét el kell távolítani a fegyverből. Ez két lépésből áll, hüvelyvonásból és a hüvelyvetésből.

Gondoljunk bele, hogy a zár kinyitásával eltávolítja-e hüvelyt a fegyver, vagy mechanikusan magunknak kell-e kivennünk azt.

3. A TÖLTÉS: az új lőszer betöltése a töltényűrbe.

Itt abba kell belegondolnunk, hogy az új, vagy a következő lőszert a fegyver maga tölti-e be a csőbe, vagy kézzel kell behelyezni.

4. A CSÓFAR LEZÁRÁSA – RETESZELÉS: a zár ismételt csőfarhoz való átmeneti rögzítése.
5. AZ ELSÜTÉS (ELSÜLÉS): ez tehát a csappantyú begyújtása.

AZ ISMÉTLÉSI CIKLUST AZ ELSŐ LÖVÉS UTÁN KELL FIGYELEMBE VENNI!

Az ismétlési ciklus ismerete által eljutunk a lőfegyverek alap rendszertani osztályozásokhoz, amelyek a következők:

A lőfegyverek alap rendszertani besorolási kategóriái:

EGYLÖVETŰ: mind az **öt** fenti összetevő **hiányzik**, mindent a kezelő végez

- ▶ Pl.: billenőcsövű sörétes puskák

30. ábra: Perazzi MX 12 billenőcsövű 12-es kaliberű sörétes puskák

(Forrás: <https://www.perazzi.it/en/sovrapposti-mx12-standard.php>)

ISMÉTLŐ RENDSZERŰ: a ciklus **négy** összetevője **hiányzik**: zárnyitás, töltés, reteszelés, sütés

- ▶ Pl.: forgó-tolózáras puskák, előágyszános sörétes puskák

31. ábra: Remington 870 Police előágyszános 12-es kaliberű sörétes puskák

(Forrás: <https://armsunlimited.com/remington-870-police-magnum-12-gauge-pump-action-shotgun/>)

32. ábra: Remington 700 SPS 30-06 kaliberű puskák

(Forrás: <https://www.spotteddogssportinggoods.com/remington-700-adl-30-06-sprg.html>)

ÖNTÖLTŐ (félautomata): Az ismétlési ciklus **egy** összetevője **hiányzik**: az el-
sütés

- Pl.: öntöltő pisztolyok

33. ábra: HK USP Standard félautomata pisztoly (.45-ös kaliber)

(Forrás: <https://hk-usa.com/hk-models/usp/>)

AUTOMATA: Az ismétlési ciklus **egyik** összetevője **sem** hiányzik

- Pl.: géppuskák

34. ábra: FN Minimi géppuska (5,56 x 45 mm NATO)

(Forrás: <https://fnherstal.com/en/defence/portable-weapons/fn-minimi-556-mk3/>)

[VEGYES ÜZEMMÓDÚ]: félautomata és automata rendszerű lőfegyverek egyben

- Pl.: géppisztolyok, gépkarabélyok

35. ábra: HK MP5 A1 géppisztoly (9 x 19 mm)

(Forrás: <https://hk-usa.com/hk-models/mp5-a1/>)

Definiáljuk az alábbi fogalmakat!

Félautomata üzemmód meghatározása: „Azokat a fegyvereket, amelyek az ismétlési ciklusban a négy mozzanatot /nyitás, hüvelykivetés, töltés, zárás/ saját belső energiájuk felhasználásával, az elsütést pedig emberi energiával végzik, félautomata fegyvereknek nevezzük.”¹⁶⁵

Ebből a megfogalmazásból adódik, hogy ide tartoznak az öntöltő puskák és a pisztolyok, kivéve a forgó pisztolyokat (revolverek).

Automata üzemmód meghatározása: Azokat a fegyvereket, amelyek az ismétlési ciklus minden elemét (még az elsütést is) saját belső energiájuk felhasználásával végzik, automata fegyvereknek nevezzük.¹⁶⁶

Összegezve, minden sorozatlövő kézi lőfegyver automata. A fegyverek automatizáltságának feltételét a bennük lejátszódó folyamatokból adódó nagy energia biztosítja.

Vegyes üzemmód meghatározása: „Az olyan fegyvereket, amely félautomata és automata üzemmódban egyaránt alkalmazhatók, vegyes üzemmódú fegyvereknek nevezzük.”¹⁶⁷

4.4. Lőfegyverek jellemzése

Az alábbiakban található mozaikszó azért alakította ki a rendészeti lőkiképzők közössége körülbelül 2013-ban, hogy egy kis segítséget, vagy fogódzót nyújtson a kiképzés során a lőfegyverek tulajdonságainak egyszerűbb elsajátítása érdekében. Akkori Kollégáim és jómagam az egyszerűbb megjegyezhetőség végett egy női nevet választottunk. Ez lett a MIRABEL. A Mirabel latin eredetű női név, jelentése csodálatra méltó.

A kézi lőfegyverek általános jellemzői a MIRABEL mozaikszó alapján:

- MŰKÖDÉSI ELV
- IRÁNYZÉK
- RETESZELÉS
- ADOGATÁS
- BIZTOSÍTÁS
- ELSÜTŐSZERKEZET
- LŐSZER

¹⁶⁵ Farkas (2000). 78. o.

¹⁶⁶ Farkas (2000). 78. o.

¹⁶⁷ Farkas (2000). 79. o.

4.4.1. Működési elv

A működési elv határozza meg, hogy milyen működésű az adott fegyver, ahogyan az előzőekben rendszertanilag besoroltuk. Például: félautomata.

Azonban más természetű működési elvet is meg kell határoznunk, pisztolyoknál például a rövid csőhátrasiklást, a billenő reteszeléset, vagy szálfegyvereknél a gáz-elvételt.

Néhány fogalom definiálása itt is szükséges.

Rövid csőhátrasiklás: Az olyan fegyvereket, amelyeknél a hátrasiklási folyamat megindulásakor a cső és a zár együtt siklik hátra, de a cső hátrasiklása nem egyenlő a zár hátrasiklási hosszával, hanem lényegesen rövidebb, rövid csőhátrasiklásos rendszereknek nevezzük.¹⁶⁸

Hosszú csőhátrasiklás: Ha a cső a zárat teljes hátrasiklási hosszán kíséri, a szétválás a hátsó holtponthelyzetben történik, akkor hosszú csőhátrasiklásos fegyverekről beszélünk.¹⁶⁹

Gázdugattyús fegyverek: „Azokat a fegyvereket, amelyek a csőfúraton keresztül elvezetett gázok energiáját használják fel az ismétlési folyamat végrehajtására, gázdugattyús fegyvereknek nevezzük.”¹⁷⁰

Rövid gázdugattyú-hátrasiklás: „Azokat a fegyvereket, amelyeknél a gázdugattyú csak a kezdő impulzust adja meg a zárnak, a zár hátrasiklását csak egy darabon követi, utána megáll, rövid gázdugattyú-hátrasiklásos fegyvereknek nevezzük.”¹⁷¹

Tehát, ha az adott fegyveren a gázdugattyú hátrasiklásának hossza *rövidebb*, mint az adott eszközhöz tartozó egybeszerelt töltény hossza, azt *rövid gázdugattyú-hátrasiklásos* fegyvernek nevezzük.

Hosszan hátrasikló gázdugattyús fegyverek: „Azokat a fegyvereket, amelyek ismétlési folyamatukat a csőből elvezetett gázok hatására hajtják végre és a gázdugattyú a zár hátrasiklásának teljes hosszában kíséri a zárat, *hosszú gázdugattyú-hátrasiklásos* rendszereknek nevezzük.”¹⁷²

Tehát, ha az adott fegyveren a gázdugattyú hátrasiklása *hosszabb*, mint az adott eszközhöz tartozó egybeszerelt töltény hossza, azt *hosszú gázdugattyú-hátrasiklásos* fegyvernek nevezzük.

A gázelvételű rendszerekről a reteszelésnél olvashatnak bővebben.

Felhasználóként ezekkel a működési elvekkel találkozhatunk, ezeket az adott fegyver leírásából és/vagy kezelési utasításából ismerhetjük meg.

¹⁶⁸ Farkas (2000). 163. o.

¹⁶⁹ Farkas (2000). 163. o.

¹⁷⁰ Farkas (2000). 164. o.

¹⁷¹ Farkas (2000). 164. o.

¹⁷² Farkas (2000). 164. o.

4.4.2. Irányzék

A fegyver irányzéka segíti és/vagy megkönnyíti a célzást. Ez az alkatrész jelöli ki számunkra az irányzóvonalat. Rendészeti felhasználóként alapvetően négy irányzéktypust különböztetünk meg:

- Fix, fém¹⁷³ (nem állítható), (iron sight)
- Állítható (például: íves csapó)
- Optikai
- Elektrooptikai (red dot rendszerek)

A történeti áttekintés alfejezetben nem tértünk ki az irányzékok fejlődésére, így ezt most itt megtesszük.

A lőfegyverek célzó berendezéseinek fejlődése elválaszthatatlan a növekvő lőtávolságtól, valamint attól az igénytől, hogy megbízható módon lehessen találatot elérni.

Az első célzási segédeszköz a csőtorkolat fölé erősített apró fémgömb (innen ered az első irányzék magyar elnevezése, a célgömb), vagy fémtüske volt. Ez a megoldás körülbelül 1450 körül jelent meg először.¹⁷⁴ Ez a fajta célzóberendezés mind a mai napig megtalálható sörétes lőfegyvereken. A célgömb nem mindig gömb, lehet henger, kúp, téglalap, vagy ék alakú.¹⁷⁵ A következő lépés az volt, hogy két jól látható pont segítségével, azok fedésbe hozásával valósuljon meg a pontosabb célzás. Erre egy újabb célgömbszerű kitüremkedés, „pöcök” felerősítése volt az első módszer, amit valahol a cső közepe felé helyeztek el. E két pont fedésbe hozásával a lövő már sokkal pontosabb célzást és ezáltal találatot tudott elérni. Ilyen kezdetleges célzó berendezés ugyancsak sörétes puskákon volt megfigyelhető a kezdetekben.

A fejlődés során a következő lépés az volt, amikor hátsó irányzékként egy vízszintes fémfelület közepén elhelyezkedő mélyedés alakítottak ki, azaz egy résen keresztül kellett az első irányzékot, azaz a célgömböt nézni. Ez nyilván mindig a csővel párhuzamosan helyezkedett el.

Ez a megoldás sokkal hatékonyabb volt, ugyanis így már a magassági eltérés is láthatóvá vált, a célzási hibák, ezáltal a téves találatok is kiküszöbölhetőek lettek. Emellett a céltüske és a hátsó irányzék az oldalirányban való eltéréseket, célzási hibákat is jobban megjelenítették, ezáltal azokat kiküszöbölhetővé tették.

¹⁷³ Esetenként a fém helyett nagy szilárdságú műanyagot használnak egyes gyártók

¹⁷⁴ Britannica, The Editors of Encyclopaedia. gunsight. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/technology/gunsight>. (letöltés: 2023. 08. 24.)

¹⁷⁵ Kováts&Nagy (1986). 27. o.

36. ábra: Marble-féle (hátsó) csapó irányzék, amely a Winchester 1885, 1886, 1892 és 1894 modelljein volt megtalálható

(Forrás: <https://montanavintagearms.com/product/mva-combination-rear-sights/>;
<https://www.marblearms.com/rear-sights2.html>)

A célgömb és a nézőke évszázadokra – napjainkat is beleértve – a lőfegyverek alapvető célzóberendezéseivé váltak.¹⁷⁶

Fejlődésük további mozzanatait az állíthatóság különböző megoldásainak elterjedésében, illetve a célzóberendezések láthatóságának növelésében ragadhatjuk meg. Az állíthatóság egyaránt fontos a különböző lövők és az eltérő lőszer közötti különbségek kompenzációja érdekében. A láthatóság növelésére két úton indultak el a tervezők. Az irányzó berendezések erős fényben való láthatóságát árnyékoló rovátkák kialakításával érték el, míg a rossz fényviszonyok között való láthatóságot világító pontokkal, illetve a 21. században fénygyűjtő szálak használatával valósították meg.

A nyílt irányzékok altípusának tekinthető az a megoldás, amikor a nézőke nem egy vízszintes felületen való bevágásból, hanem egy lyukból áll, ezen keresztül kell az első irányzékot a célpontra helyezni. Ez a megoldás megkönnyíti a pontos célzást, ugyanakkor megnehezíti a lövő környezetének megfigyelését. Ezzel a célzóberendezéssel Magyarországon az H&K MP 5 géppisztolyon találkozhatunk.

Az olimpiai lövészsportokban használt irányzékok ennél is messzebb mennek.

Ott az első irányzék is egy átlátszó felületben kialakított gyűrű, melynek átmérője akkora, hogy az a lövő szemével nézve megegyezik a cél átmérőjével, azaz a látható gyűrűk fedik egymást.

¹⁷⁶ Kovács&Nagy. (1986). 27. o.

37. ábra: Redfield olimpiai irányzék

(Forrás: <https://pre64win.com/products/redfield-olympic-receiver-sight>)

Ezzel a célzó berendezéssel rendkívül pontos lövéseket lehet elérni minden elektronikus segédeszköz nélkül.

Az irányzékoknak ezt a fajtáját diopter irányzékoknak nevezzük. Nagyobb méretű kivitelük gyakori a taktikai-rendészeti sörétes puskákon, ez angol szóval az úgynevezett ghost ring, melynek nincs magyar elnevezése.

38. ábra: Ghost ring

(Forrás: <https://www.shopbenelli.com/sights-bases-rails/60805>)

De hogyan is kell használni a nyílt irányzékot? A lövő kialakítja az irányzékképet, azaz a céltüskét a nézőkén kialakított bevágás közepébe helyezi, úgy, hogy az sem jobbra sem balra nincs elszorítva, azaz a jobb és bal oldalon látható fénycsíkok mérete ugyanaz. Nagyon fontos, hogy felfelé és lefelé sem térhet el a céltüske a nézőke síkjától, azaz nem lehet afelett és nem lehet az alatt sem.

Az így kialakított irányzékképet a lövő ráemeli a célra és az elsütés közben is törekszik annak fenntartására. Amennyiben ez sikerül, a pontos találat nem marad el.

39. ábra: A céltüske (hasáb) helyzete pontos célzáskor

(Forrás: a szerző saját szerkesztése) ¹⁷⁷

Milyen kihívásokkal szembesül a lövő ennek során? Legnagyobb probléma, hogy három egymástól távol elhelyezkedő pontot kell egyformán élesen látni azaz a célpontot, a célgömböt (vagy céltüskét) és a nézőkét. Ez a gyakorlatban úgy valósul meg, hogy a lövő szeme a másodperc törtrésze alatt vált fókuszt, így az agy három éles képet jelenít meg. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha a lövő fiatal, látási hibákkal nem kell küzdenie, vagy azok szemüveggel tökéletesen kompenzáltak. Ez napjainkban egyre ritkább a rendészeti felhasználók életkorának megnövekedése, illetve korunkban a közelre (könyvre, képernyőre) való látás igényének megnövekedése miatt. A gyakorlati kiképzés során *célgömb*fókuszra érdemes oktatni, azaz arra képezni a végrehajtókat, hogy a célgömböt lássák élesen, a célt pedig homályosan.

Ez sok gyakorlást igényel, mert szembe megy az ember természetes reflexeivel, melyek a fenyegető cél minél pontosabb vizuális észlelésére, azaz *célfókusz*ra sarkallják a lövőt.

Újabb komoly kihívás a célgömb és a nézőke optimális méretének megtalálása. Amennyiben kisméretű irányzóberendezés mellett döntünk, az előnyös a fegyver hordhatósága szempontjából, de nagymértékben megnehezíti a gyors irányzékképvételt. Amennyiben ezek nagyméretűek, úgy a gyors irányzékképvétel könnyebben kivitelezhető, ami előnyös a közelre gyorsan leadott pontos lövések szempontjából, de hátrányos, ha egy kicsit messzebbre kívánunk löni, mivel ilyen esetekben a céltüske a célt takarni fogja.

Szintén ellentmondásos a célzó berendezés állíthatóságának kérdése. Az állítható irányzék a gyakorlatban általában kézi lőfegyvereken a hátsó irányzék magassági és oldalirányban való állíthatóságában valósul meg.

Ez természetesen nagyon előnyös a lövés pontossága szempontjából, ugyanakkor a mindennapi hordás során az irányzék észrevétlenül elállítható, mely kritikus esetben csak az éles használat során válik nyilvánvalóvá, a kívánt találatok elmaradásával. Ennek (akár fatális) következményei kézenfekvők.

Ez a magyarázata annak, hogy sok önvédelmi és szolgálati célú kézfegyver esetében az irányzék nem állítható, fix módon vannak kialakítva.

¹⁷⁷ **MEGJEGYZÉS:** amennyiben a bal oldali ábrán látható módon céloznánk, úgy alacsonyak lennének a találataink; ha a középső ábrán látható módon céloznánk, úgy magasak lennének a találataink. A jobb oldali ábra adja meg a helyes irányzéktartást.

Összefoglalva elmondható, hogy a nyílt irányzékok évszázadok alatt jó megoldást kínáltak a pontos célzás és a pontos találat elérésére.

Vitathatatlan előnye a nyílt irányzékoknak a kis méret, az egyszerűség, a megbízhatóság, az alacsony ár; az, hogy működésük külön energiaforrást nem igényelnek és mechanikai hatásoknak viszonylag jól ellenállnak.

Mindezeknek köszönhetően a nyílt irányzékok tartalékként az ún. red dotos¹⁷⁸ célzóberendezések mellett is megmaradnak. Azonban a célgömbfókusz, illetve az irányzékkép kialakításának nehézségei miatt a red dot¹⁷⁹ irányzékok megjelenésének óriási tere nyílt, mivel ezekre az említett hátrányok nem jellemzők, azoktól mentesek.

40. ábra: Red dot irányzék

(Forrás: <https://www.cyeleeoptics.com/products/wolf0-rugged-pistol-shake-awake-red-dot>)

Írányzékok vonatkozásában ki kell térnünk a távcsövekre is.

A céltávcsövek megjelenése és elterjedése a céltávolság növelésére, ezáltal a hatós lőtávolság növelésére gyakorolt nagy hatást.

41. ábra: Steiner céltávcső

(Forrás: <https://www.steiner-optics.com/riflescopes/t6xi-5-30x56>)

¹⁷⁸ **MEGJEGYZÉS:** piros pontot jelent, ami egy célzást segítő berendezés. Egy aprócska „képernyőn” keresztül lát a lövő egy piros pontot, melytől gyorsabb a célzás, ezért gyorsabban is lehet pontos lövést leadni.

¹⁷⁹ Kecskés, Róbert (2022). Hogyan lássunk többet? nimrod.hu <https://nimrod.hu/hirek/hogyan-2> (letöltés: 2023. 09. 04.)

Az elektromos energiát igénylő célzást segítő eszközökre következő csoportjára áttérve első helyen a fegyverlámpákat kell említenünk.

Szakmai berkekben közhely, hogy a rendészeti és önvédelmi fegyverhasználatok túlnyomó része rossz látási viszonyok között valósulnak meg, melynek során óriási előny, ha az operátor meg tudja világítani a célt, illetve világos háttér előtt tudja kialakítani a célképet. A cél azonosításában, a támadó és nem támadó célok közötti különbségtételben rejelő előnyök pedig különösebb magyarázatot nem igényelnek. Ez a cél természetesen megvalósítható kézben tartott kisméretű lámpával is, azonban ebben az esetben a kétkezes fegyverfogásból adódó előnyök megszűnnek, illetve megfelelő, évtizedek alatt kidolgozott technikákat alkalmazva megmaradnak ugyan, azonban kisebb mértékben. Ez a szint csak jelentős gyakorlással érhető el.

Kézenfekvő megoldás lehet a lámpák fegyverre való rögzítése, erre a vadászfegyverek nyújtanak mintát. A technika fejlődése egyre kisebb méretű, egyre nagyobb akkumulátor élettartamú és egyre nagyobb fényerejű lámpák megjelenésével és elterjedésével járt. A lámpák bekapcsolása – műszaki megoldástól függően – a fegyvert tartó kéz hüvelyk- vagy mutatóujjával, a fegyver elengedése nélkül történik. A lámpák fegyverre való rögzítésében – mint ahogy más segédeszközök fegyverre való rögzítésében is –, az úgynevezett Picatinny-sín jelentette az áttörést.

Ez a katonai felhasználásból eredő alkatrész, melyet nemcsak az Amerikai Egyesült Államok hadereje szabványosított, hanem NATO szabványt is kialakítottak rá, lehetővé teszi a tartozékok és a fegyverek gyors, megismételhető, a felhasználó által is végrehajtható cseréjét, fel és leszerelését is.

Nem csoda, hogy a Picatinny-sínek a 21. század első évtizedeiben futótűzként terjedtek el a fegyvertervezés és –előállítás során, mivel minden méretben kapható-, így szavatolják, hogy tulajdonképpen bármi felszerelhető az adott eszközre.

42. ábra: Különböző méretű Picatinny sínek

(Forrás: <https://www.ohhunt.com/products/ohhunt-m-lok-picatinny-rail-section>)

Picatinny sín már megtalálható a magyar rendőrség által is rendszerbe állított CZ P-09 és P-07 szolgálati pisztolyokon is.

Ehelyütt említjük meg, hogy a fegyverlámpák használata további előnyt jelent, mivel a lövés leadásakor gyakorlatilag csősúlyként működnek, így a gyors lövések leadása során a hátralökő erőt és a cső emelkedését csökkentik. (Ezzel függ össze, hogy a szituációs lövészportokban használatuk mind a mai napig megkérdőjelezett, illetve a szabályok módosulásával jár.)

A fegyverlámpák elterjedése természetesen a tokok méretének és jellegének módosulásával járt. Már nemcsak a fegyverhez kell a tokot választani, hanem a lámpához is. Ez a körülmény a nagy lámpagyártóknak kedvez, mivel a tokgyártók az ő termékeikhez fogják a tokokat igazítani, azonban a beszerzés és a fejlesztés kihívásait növeli meg egy rendészeti szervezetben. Nemcsak a költségeket növeli meg, de megköveteli a felhasználókat, a szakértőket, illetve a beszerzőket szorosabb együttműködésére is.

A fegyverlámpák megjelenése természetesen a kiképzésre is kihat. Rendszeresítésük esetén oktatni kell a lámpák bekapcsolásának helyes időpontját, hiszen egy sötét szobába behatoló, ott magát kivilágító rendészeti tisztviselő a rejtőzködő támadónak könnyű célpontot nyújt. A megfelelő minőségű kiképzéshez elsötétíthető lőterek is szükségesek, vagy nyílt lőtereken kell éjszaka is lövészetet tartani, mely nemcsak a szolgálatvezénylés és a biztonság fenntartása, hanem a környezet zajterhelése szempontjából is komoly kihívást jelent. A fegyverlámpa jól példázza, hogy egy új lehetőség új kihívásokat támaszt, a megoldott problémák helyett újak jelentkeznek.

43. ábra: Glock 19 pisztoly lámpával az ahhoz kialakított kydex tokban

(Forrás: <https://gmiholsters.com/gryphon-light-bearing-holster/>)

4.4.3. Reteszelés

Először a pisztolyok reteszelésével foglalkozunk. Viszonylag hosszúra fog nyúlni ez a fejezet, de az eszközök működésének megértéséhez elengedhetetlen az ilyen mélységű magyarázat.

A napjainkban használatos valamennyi pisztoly a zárszerkezet megoldása (zárolás) szempontjából **súlyzárás** és **merev reteszelésű** lehet.

A **súlyzárás** pisztolyoknál a zár alakját és tömegét úgy méretezték, hogy az lövéskor a helyretoló rugó hatására mindaddig a csőfarhoz támaszkodik, amíg a lövedék a csőből kirepül. A lövésnél keletkező löporgázok (Newton hatás-ellenhatás törvénye szerint¹⁸⁰) a lövedéket kirepítik, ugyanakkor a súlyzár hátrasiklik, a töltényűrből kihúzza a töltényhüvelyt, amely kivetődik és mikor a zár hátsó helyzetéből a helyretoló rugó nyomására ismét előresiklik, akkor a tárból a következő löszert a töltényűrbe tolja.¹⁸¹

A **súlyzár** (vagy **tömegzár**) tulajdonképpen egy hátralökő rendszer (angol megnevezése is az: blowback system), amelynél a helyretoló rugó által kifejtett erő a zárat a cső töltényűr felőli végéhez nyomja, így zárja le a csőfart.

44. ábra: Súlyzárás működési rendszer

(Forrás: <https://www.luckygunner.com/lounge/media/blowback-sequence.jpg>)

¹⁸⁰ „Ha egy tárgy egy másik tárgyat húz vagy nyom, akkor a második tárgy az elsőt ugyanolyan mértékben húzza vagy nyomja. Ha valaki ujjával követ nyom meg, akkor a kő is megnyomja az ujját. Ha a ló kötélre erősített követ húz, akkor a lovat ugyanolyan mértékben húzza visszafele a kő. ... Ha valamely test egy másikhoz ütközve saját erejével megváltoztatja utóbbinak a mozgását, akkor az ütköző testnek is megváltozik, ellentétes irányban, a saját mozgása, a második test erejének hatására...” (Részlet Newton: *Principia* című könyvének 1687-es kiadásából. Heinrich László fordítása.)

NEWTON III. TÖRVÉNYE: Két test kölcsönhatása során mindkét testre azonos nagyságú, egy egyenesbe eső, egymással ellentétes irányú erő hat.

¹⁸¹ Domonkos, János (1977). Haditechnika: Korszerű lövészfegyverek. Magyar Honvédelmi Szövetség 1977; M.sz.:77.552

A zár tömege, és a helyretoló rugó ereje miatt a zár a hüvellyel együtt viszonylag „lassan”¹⁸² indul hátra. Így a lövedék ‘előbb’¹⁸³ hagyja el a csövet, és csökken le a csőben a nyomás, mint amennyi idő alatt hüvely veszélyes mértékben kicsúszhatna a töltényűrből. A súlyzáras rendszereken belül számtalan megoldás létezik. Különböző gyártók különböző megoldásokat találtak, de a hatás-ellenhatás, valamint a tömeg és erő az alapja minden tömegzáras rendszernek.

A súlyzár kapcsán még szót fogunk ejteni a puskákban és karabélyokban használt szerkezetekről.

A **merev reteszelésű** pisztolyoknál a zár valamilyen módon (ez lentebb részletesebb kifejtést kap) a csőhöz kapcsolódva szilárdan lezárja a csőfart és a kireteszelődés csak akkor történik meg, amikor a lövedék a csőből kirepült.¹⁸⁴

A reteszelő elem az egyik legfontosabb szerkezeti elem. E nélkül nem hajtható végre lövés! Amennyiben egy fegyvernek nincs lezárva a csőfara, tehát nincs összereteselve, akkor (ideális esetben) nem lehet elsütni! Ezt nevezik automatikus biztosításnak, amelyre a biztosítási rendszereknél még kitérünk.

A merev reteszelés/zárolás megértéséhez mindenképpen szót kell ejtenünk John Moses Browning (Ogden, Utah, USA 1855. január 23. – Liège, Belgium, 1926. november 26.) amerikai fegyvertervezőről, aki számos katonai és polgári lőfegyvert, lövedéket, fegyvermechanizmust fejlesztett ki.

Browning 128 darab fegyverekkel kapcsolatos szabványával a modern automata és félautomata fegyverek tervezői között világviszonylatban az egyik legkiemelkedőbb. Az általa tervezett termékek szinte valamennyi lőfegyver-kategóriát befolyásolták. Ő találta fel, illetve jelentősen javította az egylövetű, csőhátrasiklásos, golyós és sörétes puskákat. Legjelentősebb találmányai az öntöltő lőfegyverek területén voltak. Első fegyverét édesapja fegyverműhelyében készítette 14 évesen, s az első szabadalmát 24 éves korában, 1879-ben fogadták el.¹⁸⁵

Olyan eszközök kifejlesztése fűződik a nevéhez, mint az M1911 félautomata hadipisztoly, vagy a Browning Hi-Power (GP) félautomata pisztoly.

¹⁸² **MEGJEGYZÉS:** teoretikus magyarázat a tömegzár működésére, a ‘lassan’ szó emberi szemmel nem látható idő

¹⁸³ **MEGJEGYZÉS:** teoretikus magyarázat a tömegzár működésére, az ‘előbb’ szó emberi szemmel nem látható idő

¹⁸⁴ Domonkos (1977).

¹⁸⁵ Zilahy, Tamás. (2013). A fegyvermester. honvedelem.hu
<https://honvedelem.hu/hatter/multidezo/a-fegyvermester.html> (letöltés: 2023. 09. 10.)

45. ábra: FN Browning Hi-Power félautomata pisztoly

(Forrás: <https://USMCWeaponry.com>)

46. ábra: M1911A1 45-ös kaliberű félautomata pisztoly

(Forrás: <https://USMCWeaponry.com>)

Nézzük, hogy a konkrét fegyverek megtervezésén kívül mit köszönhetünk Browningnak, amely segíthet megérteni a lőfegyverek működését.

Browning I.:

Browning a zárszerkezet működtetéséhez a rövid csőhátrasiklásos rendszert választotta, mert a hátrasikló cső kellő impulzust, energiát és erőt biztosít valamennyi szerkezeti elem mozgásához.

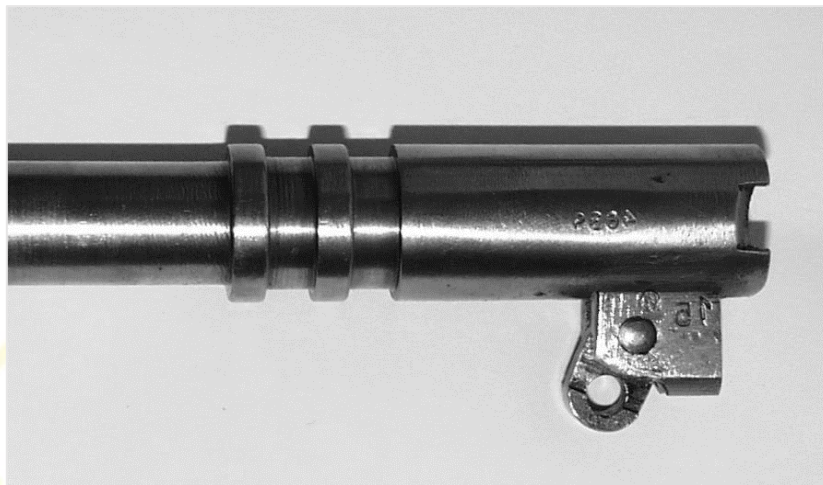
A zárszerkezetet mereven hozzárögzítette a szánhoz, így a szán a zár részévé vált.

Elttekintett a külön alkatrészként létező retesztest bármely formájának alkalmazásától, a reteszelő felületeket közvetlenül a csövön és a szánon alakította ki.

A billenő zárolást választotta, ahol a teljes cső végez a függőleges síkban billegő mozgást. A billenés a csőtorkolathoz közeli forgáspont körül történik, a szán mellső részénél. A legnagyobb billenést a csőfar végzi.

A reteszelés vezérléséhez, azaz a csőfar megfelelő időben történő lebillentéséhez kengyelt alkalmazott.

A kengyel egyik vége a cső alsó részéhez, a másik vége a tok egy adott pontjához kapcsolódik. A kengyel mindkét vége szabad elmozdulást biztosító tengelyeken ül. Ez lett a Browning I-es reteszelés.

47. ábra: A csőfar a kengyellel

(Forrás: a szerző saját felvétele)

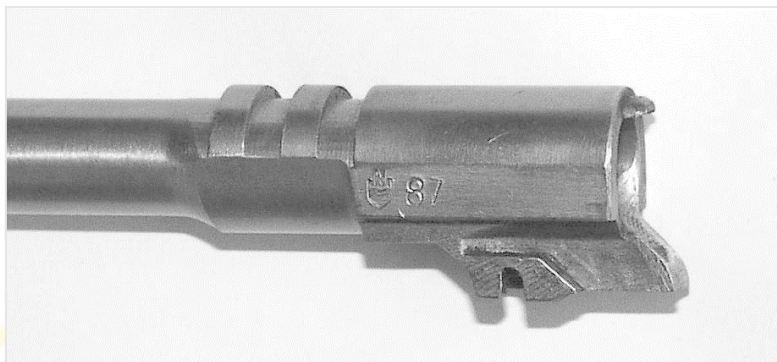

48. ábra: A cső a kengyellel és a tokhoz kapcsolt vezérlőtengellyel

(Forrás: a szerző saját felvétele)

Browning – FN II.:

A következő újítás a Browning II-es reteszelés lett. Mint az előző képeken látszik, már az I-es kialakításon is voltak bordák, de a kengyel és a vezérlőtengely végezte a munkát, hogy a teljes szerkezet összekapcsolódjon. A II-es verzión a reteszelő-bordák kapcsolódnak össze a számban lévő inverz borda kialakításhoz. A csőfar végén egy merev csőnyúlvány található, ez is a hivatalos neve is: merev csőnyúlványos reteszelés. Hazánkban többeknek ismerős lehet, hiszen ez fajta megoldás található a 96M P9RC pisztolyokban is.

49. ábra: A cső a merev csőnyúlvánnyal és a reteszelőbordákkal
(Forrás: a szerző saját felvétele)

A Browning I és II reteszelés közötti két szerkezeti eltérés itt látható:

50. ábra: Browning I. és Browning II. csövek

(Forrás: <https://americanhandgunner.com/wp-content/uploads/2019/05/AH-SO17-WIN-1.jpg>)

Browning III.:

John M. Browning nyilvánvaló zsenialitását is tovább lehetett fejleszteni. Browning és kortársa Charles Gabriel Petter¹⁸⁶ (Lavey-Morcles, Svájc, 1880. március 26. – Montreux, Svájc, 1953. július 7.) svájci fegyvertervező munkáira alapozva a SIG SAUER¹⁸⁷ fejlesztette tovább a reteszelést, amely ma a világon talán a legelterjedtebb.¹⁸⁸

Ez lett a Browning-SIG reteszelés, amelyet csőfartömb-reteszelésnek is nevezünk.

¹⁸⁶ **MEGJEGYZÉS:** legismertebb munkája a Pistolet automatique modèle 1935A (Automatic Pistol Model 1935A, amely ismert Modèle 1935A néven, vagy French Model 1935A, vagy M1935A neven is). Ez egy 7,65 x 20 mm kaliberű félautomata pisztoly, amely rendkívül elterjedt volt Franciaországban és gyarmatain. Használták a II. világháborúban, az algériai, valamint az indokínai háborúban és Vietnámban is.

¹⁸⁷ **MEGJEGYZÉS:** eredetileg svájci, ma már amerikai fegyvergyár, amely 1864 óta foglalkozik fegyvergyártással és kereskedelemmel.

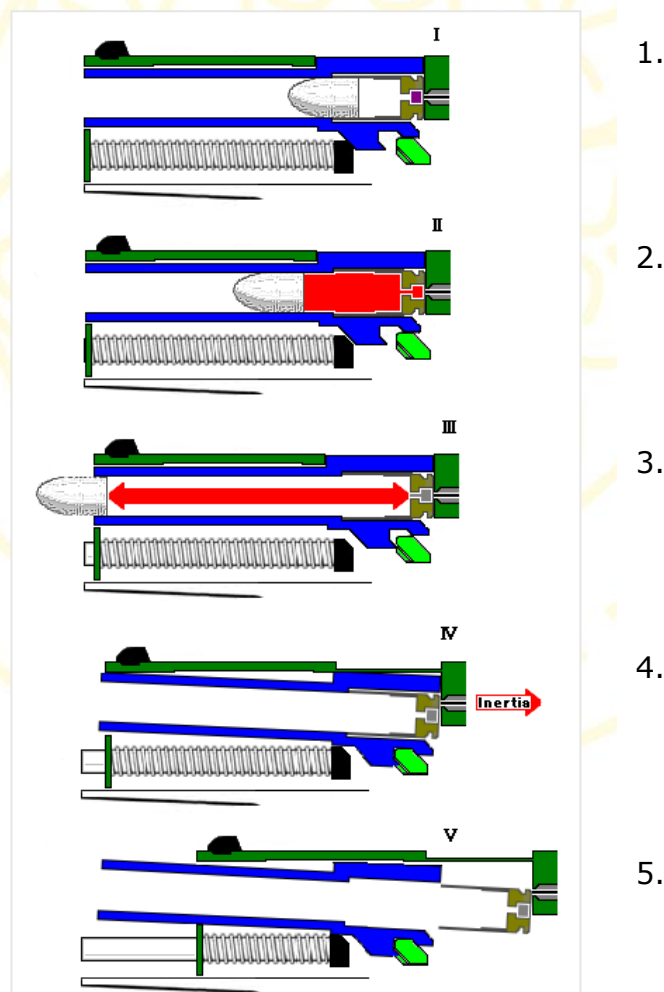
¹⁸⁸ SIG Sauer History and Development. gunivore.com
<https://gunivore.com/pistol/sig-sauer-history-development/> (letöltés: 2023. 09. 10.)

51. ábra: A SIG féle csőfartömb

(Forrás: <https://www.sigsauer.com/barrel>)

A rendszer a következő ábrán látható működés közben. Megfigyelhető, hogy a csőfar vége egy masszív tömb, amely felfelé irányban beleretteszel a szánba, amely egy sokkal stabilabb és gyorsabb működést tesz lehetővé.

52. ábra: Működés közben a Browning-SIG reteszelés

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

Rendészeti felhasználóként a pisztolyoknál alapvetően háromfajta reteszelési típussal találkozhatunk. A korábbiakban taglalt súlyzárral (PA-63), a Browning-FN II-es reteszeléssel (96M P9RC) és a Browning III. – SIG reteszeléssel (HK USP, CZ P09, Glock 17).

Mint láttuk, a maroklőfegyvereknél a szán végzi a munkát, de innen át kell térnünk a nagyobb eszközök reteszelésére, amelyeknél a zárszerkezet és a zártömb kifejezéseket használjuk.

A napjainkban használt reteszelőszervezetek közül a reteszelő szemölcsöket (például a Weatherby puska), a tehetetlenségi reteszelőszervezetet (Krico-féle kis kaliberű puska), az alsó kengyelkulcsost (Uberti puska), a letörhető csövű fegyverek (CZ) reteszelését és a gördülő zártömbös (Remington) reteszelőszervezetet jelen tanulmányban nem részletezzük, mivel kevés esély van a velük való találkozásra.

Amelyre szükségünk van, azok a forgó zárfejes és a gázelvételes rendszerű fegyverek reteszelőszervezete, valamint a görgős késleltetésű súlyzárral reteszelés.

Forgó zárfejes reteszelés:

A fegyver zárszerkezete, amely a tokban vagy elsütőszervezet házban helyezkedik el, a forgó zárfej elején kiképzett számos reteszelő szemölccsel van ellátva. Amikor a forgó zárfej elülső része reteszeli a csőfart, ezek a reteszelő szemölcsök a csőfarba mart fészkekbe fekszenek be. A fészkeket a fegyver típusától függően tokban, vagy a csőfartömbben alakították ki. A hátra ható erő, vagy a gáznyomás a zárdugattyút – a zárkeret közbeiktatásával – meghatározott fokban történő elfordulásra kényszeríti, hogy a reteszelő szemölcsök szétkapcsolódjanak a tokba, vagy a csőfartömbbe mart fészkekbe.¹⁸⁹

53. ábra: Az AK 47-es forgó zárfeje

(Forrás: <https://www.brownells.co.uk/parts>)

¹⁸⁹ Hartink (1999). 15. o.

A görgős késleltetésű súlyzár:

Ezt a megoldást elsősorban a Heckler & Koch német fegyvergyár alkalmazza, leginkább géppisztolyok és (gép)karabélyok kapcsán, de létezik ilyen reteszelésű pisztoly is.

A működés a következőképpen néz ki. Két félgömb alakú bemélyedés található a csőfar hosszanti toldalékában, a zártest két oldalán lévő mélyedésekben pedig egy-egy acélgörgő található. Amikor a fegyver reteszelt, az acélgörgők a cső oldalán található mélyedésekben vannak. A lövést követően a zárszerkezetet a gáznyomás hátramozgásra kényszeríti. Az acélgörgők elmozdulnak a zártest belseje felé, és amikor véget ér a töltényűr kiretészése, a zárszerkezet folytatja a hátramozgást. Ezt követi a hüvelykivonás, majd kivetés és az újratöltés. Nagyon stabil szerkezet, a késleltetés miatt nincs akkora visszarúgó ereje, még a nagyobb kalibereknél sem.¹⁹⁰

54. ábra: HK MP5 zár

(Forrás: <https://armsunlimited.com/heckler-koch-mp5-complete-bolt-head-assembly/>)

Gázelveteles rendszerek:

A gázelveteles rendszerű öntöltő fegyverek reteszélése általánosságban a következőképpen működik:

A lövés során gáznyomás képződik. Ez a gáznyomás a lövedéket kilöki a töltényhüvelyből és a csőtorkolat felé mozgatja. A cső közepe táján van egy nyílás vagy furat. Mivel a lövedék még a csőben van, a gáznyomás még nagyon magas, mely részben egy hengerbe távozik a (gázátömlő) furaton keresztül. Ebben a hengerben egy dugattyú van, amelyet a hengerben hirtelen fellépő nyomásnövekedés lök hátra. A dugattyú rendszerint mechanikusan kapcsolódik egy, a zárkerettel összeköttetésben lévő tolórúdhoz. A dugattyú hátralökése a tolórúd közvetítésével kényszeríti a zárszerkezet hátramozgásra.

¹⁹⁰ Hartink (1999). 40. o.

Amikor a lövedék már elhagyta csövet és a gáznyomás visszaáll a normál atmoszférikus nyomásértékre, a mozgásba hozott zárszerkezet még mindig folytatja az útját hátrafelé. A legtöbb esetben a zártest elfordul, annak következtében, hogy a zárkeretben ferdén bemart kényszerpályák vannak, és a hátramozgás során a csőfartól szétkapcsolódik. Ezzel egy időben a töltényűrben lévő hüvelyt a hüvelyvonó kihúzza, és az eszköz kiveti azt. Mielőtt a zárszerkezet az útjának végére ér, megfeszíti az ütőszeget és/vagy a kakast. A folyamat során megfeszül a helyretoló rugó is. E rugó nyomása löki most előre a zárszerkezetet, ami az előremozgása során a következő löszert a tárajakból a töltényűrbe löki.¹⁹¹

A két leghíresebb gázelveles rendszer az amerikai M1 karabély, amely .30-as kaliberű, valamint az AK-47 gépkarabély.

Mindkét eszközről hosszú értekezéseket lehetne írni, mind szerkezeti megoldásaik, mind a világra gyakorolt hatásuk miatt. Az AK gépkarabély – és még sok minden más – feltalálójáról a keretes írásban olvashatnak.¹⁹²

55. ábra: Mikhail Tyimofejevics Kalasnyikov

(Forrás: <https://honvedelem.hu/hatter/haditechnika/a-fegyverlegenda-es-feltalaloja.html>)

¹⁹¹ Hartink (1999). 40-41. o.

¹⁹² Zilahy, Tamás (2012). A fegyverlegenda és feltalálója. honvedelem.hu <https://honvedelem.hu/hatter/haditechnika/a-fegyverlegenda-es-feltalaloja.html> (letöltés: 2023. 09. 08.)

Mikhail Tyimofejevics Kalasnyikov

1919. november 10-én született az egyik leghíresebb fegyvertervező a világon, Mikhail Kalasnyikov, a róla elnevezett AK-47-es gépkarabély feltalálója. A legendás fegyvert a világ 50 hadserege rendszeresítette és számtalan gerillaszervezet használja.

Kalasnyikov még a harmincas évek elején szerzett középfokú műszaki technikai képzést. A második világháborúban harckocsizóként szolgált, és súlyosan megsebesült. Hátországi kórházi lábadozása közben megtervezett egy 7.62x25mm (TT) űrméretű géppisztolyt, ezt azonban szerkezeti hiányosságai miatt nem fogadták el.

A kreatív tiszthelyettes később bekerült egy, az Urál mögé telepített fegyvertervező irodába, ahol feladatául kapta a háború alatt csak névleg rendszeresített szovjet 43M rövidtöltényhez alkalmas automata fegyverszerkezetek vizsgálatát. Kalasnyikov a háború után közel 25 éven át az izsevszki fegyvergyárban dolgozott.

1947-ben segítőtjével, Alekszandr Zajcevvel újabb és újabb módosítások után végre elkészítették gépkarabélyuk AK-47 jelű prototípusát, és miután a műszaki dokumentáción is sokat pontosítottak, benyújtották azt elbírálásra. A csapatpróbákat követően, 1949-ben Vladimir Denim mérnök ezredes közölte a jó hírt: a Kalasnyikov által tervezett konstrukciót AK-47 néven rendszeresítették a szovjet haderőben. Az indok: a gépkarabély rendkívül strapabíró, igénytelen, megbízható, könnyű, egyeslövésben pontos, sorozatlövésben nagy tűzerejű fegyvernek bizonyult. A fegyverből leadott lövés 1500 méter távolságban is halálos lehet. Az AK az Avtomat Kalasnyikova kifejezést takarja, a 47-es szám pedig azt az évet, amikor az első ilyen fegyvert elkészítették.

A fegyver számos módosításon esett át az évtizedek során, legalább 20 országban a gyártására is berendezkedtek. Saját változatot terveztek – többek között – a románok, a kínaiak, a csehek, az izraeliek (Galil néven) és a magyarok is. Ezek elsősorban a tok anyagában és ergonómiájában térnek el egymástól. Az egyszerűen és tömegesen gyártható AK-47 Kalasnyikov gépkarabélyból és a fegyvercsaládjából napjainkig mintegy 100 millió darabot gyártottak, Magyarországon is legalább 3 milliót (AKSZSZ, AKM-63, AMD-65, AMP-69 stb. néven, különböző változatokban).

Kalasnyikov őrmestert először a Sztálin Érdemérem első fokozatával tüntették ki, kétszer megkapta a Szocialista Munka Hőse Érdemrendet, valamint a Sztálin Díj és Lenin Díj kitüntetését. A Lenin Rendet is háromszor érdemelte ki. 1971-ben a műszaki tudományok doktora lett. A hadsereg sem feledkezett meg róla: 1969-ben ezredessé léptették elő, később pedig Jelcin orosz elnök személyesen nevezte ki vezérőrnaggyá 75. születésnapján, majd 1999-ben altábornagy lett.

4.4.4. Adogatás

A történeti résznél, már esett szó az adogatásról, így itt már csak az a dolgunk, hogy meghatározzuk, hogy miből és hogyan adogatja a lőszert az adott eszköz.

E körben három nagy csoportot különböztetünk meg:

1. FORGÓDOBBÓL MECHANIKAI (külső erő) ERŐ hatására történő adogatás. Mint korábban említettük, így adogatnak a revolverek.
2. HEVEDERBŐL, KÉNYSZER hatására. Ilyen módon adogat például a PKM géppuska.
3. TÁRBÓL RUGÓERŐ hatására:
 - Dobtár: elnevezése onnan ered, hogy ez a fajta tár kerek, mint egy dob.
 - Szekrénytár: ebből több fajtát különböztetünk meg, méret és forma szerint.

- Egysoros szekrénytára van például a PA-63 pisztolynak
- A kétsoros szekrénytárból kétfajta különítünk el.
- Egyenes szekrénytára van például a Glock 19, vagy a CZ P 07 pisztolyoknak.
- Íves tára van például az AMD-65 gépkarabélynak.

56. ábra:
Kétsoros és egysoros szekrénytárak
 (Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

A tár, mint szerkezeti egység, ún. másodlagos szerkezet (lásd később) nincs szükségünk rá lövés kiváltásához¹⁹³.

4.4.5. Biztosítás

A biztosítók alapvető rendeltetése a fegyver balesetmentes kezelésének, valamint a lövési folyamat megbízható és biztonságos lezajlásának biztosítása.

Fontos meghatározni a biztosítószerkezet fogalmát. A mechanikus biztosító rendszerint kézzel működtethető szerkezet, amely megakadályozza a fegyver el-működését, akár szándékos, akár nem szándékos elműködésről, vagy a billentyű szándékos elhúzásáról beszélünk.

Léteznek azonban automatikus biztosító szerkezetek, amelyeket mechanikusan ki lehet iktatni az elsütőbillentyű elhúzásával, ilyen például az ütőszegbiztosító.¹⁹⁴ Eszerint két nagy csoportra osztjuk a biztosító szerkezeteket:

AUTOMATIKUS biztosító: feladata az idő előtti (reteszelés megtörténte előtti) lövés leadásának megakadályozása. A fegyver ezt önműködően végzi, a kezelő ráhatása nélkül.

Ez a biztosítás KORAI ELSÜLÉS ELLEN véd.

¹⁹³ Természetesen itt is van kivétel. Vannak olyan kézi lőfegyverek, főként pisztolyok, melyek ún. tárbiztosítással rendelkeznek: ha nincs bennük tár, akkor nem lehet az elsütőszerkezetet működtetni. Ettől függetlenül az általános szabály az, hogy a tár a lőfegyver másodlagos szerkezeti eleme.

¹⁹⁴ Hartink (1998). 21. o.

Elsütés elleni biztosítás:

Striker típusú fegyvereken alkalmazzák. Bele van építve az eszközbe, tehát automatikus. Ez egy olyan emelőkar az elsütőszerkezetben, amely nem engedi elsülni az eszközt, ha a fegyver leesik, vagy nem középpontosan húzzák a billentyűt, tehát valamibe például beleakad.

Ütőszegbiztosító:

Ez a biztosítás is automatikus, rendszerint DAO rendszerű pisztolyoknál alkalmazzák. Amikor a csőfar nyitott, vagy nem teljesen zárt, az ütőszeg a kakas hatótávolságán kívül marad.

A MECHANIKUS biztosítóknak számtalan fajtája van. Van, ami tényleges fizikai gátat szab az elsütésnek, és van, amit ki lehet iktatni billentyűelhúzással vagy valamilyen nyomó mozdulattal, ezek a következők:

- Biztosítókar:

Ez általában a klasszikus forgó biztosító, amely kézi működésű. Fegyvertípustól függően blokkolja a kakast és/vagy az elsütőbillentyűt és/vagy az elsütőrudat (a billentyűt és a kakast összekötő elem), egyes gyártóknál, illetve modelleknél a szán mozgását is.

Amikor típustól függően aktiválva van a biztosítókar (jellemzően egy tengelyen forgó kar), az elsütőbillentyűt nem lehet elhúzni, tehát nem iktatja ki a biztosítást. Szó szerint nem lehet elsütni az eszközt. Például: Colt 1911 pisztoly.

Ez a biztosítás VÉLETLEN ELSÜTÉS ELLEN véd.

Fesztelenítő kar:

Az SA/DA pisztolyokra jellemző szerkezeti elem. A fesztelenítő kar mozgásával biztonságosan előre lehet engedni a kakast DA helyzetbe anélkül, hogy a fegyver elsülne. Azonban, ha húzzuk a billentyűt a fegyver el fog sülni. Nem képez fizikai gátat. Például: FÉG PA-63, CZ P-07/P-09 pisztoly magyar fegyveres szervezeteknél rendszeresített változata

57. ábra: Biztosító-/fesztelenítőkar egy Beretta 92 F 9mm Luger pisztolyon

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Markolatbiztosító:

Egyes lőfegyvereknél a markolat hátsó részén található alkatrész, amelyet a markolat szorításával kell egy rugó ellenében a markolat síkjába előrenyomni. Ha nem nyomja meg a felhasználó, a fegyver nem működik, tehát hiába húzza az elsütőbillentyűt, nem fog tüzelni az eszköz. Általában a kakas letiltásának működésén alapul. Ilyen rendszert találunk például az UZI géppisztolynál, vagy a Colt 1911 pisztolynál.

58. ábra: Markolatbiztosító egy HS (Spingfield) XDm 3.8 9mm Luger pisztolyon

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Tárbiztosító:

A korábban már röviden említett rendszer a nagyöbű pisztolyokra jellemző. Azon az elven alapul, hogy ürítéskor a tárat kiveszik a fegyverből. A tár kivétele működésbe hoz egy biztosítást, amely blokkolja vagy kiiktatja az elsütőrudat, tehát nem lehet működtetni az elsütőszerkezetet, például elhúzni az elsütőbillentyűbillentyűt, ha nincs tár a fegyverben. Ilyen biztosítással (is) rendelkezik például a FÉG FP9 modellszámú pisztolya.

Kakasbiztosító:

Értelemszerűen a külső kakasos lőfegyvereknél alkalmazzák. Ha a kakast kézzel lassan hátrafeszítik, a megszakító félúton fennakad a kakas talpában lévő biztonsági nyugaszon. A legtöbb gyártónál ezt a helyzetet nem lehet az elsütőbillentyű további húzásával kioldani. A kioldáshoz a kakast kézzel hátra kell húzni annak tűzkész állapotú helyzetéig.

Tológombos biztosító:

Általában félautomata hosszú fegyvereken alkalmazzák. A toológombot a puskák hátsó markolatának felső részén helyezik el a gyártók.

Az elsütőemelőt és/vagy az elsütőszerkezetet blokkolja. Működtetésével fizikai gátat képez, mint a forgóbiztosítók. Ilyen biztosítással rendelkezik például a Remington 870 sörétes puska.

Nyomógombos biztosító:

Rendszerint a sátorvason helyezik el. A mechanikus szerkezet gátolja az elsütőszerkezet mozgását. Általában oldalirányban mozgatható gomb, amit a sátorvas egyik oldaláról a másikra lehet átnyomni. Biztosított állásban gyakran látható egy piros színű kör. Ilyen biztosítással rendelkezik például a Mossberg 500 sörétes puska.

Töltöttség jelző:

Megmutatja, van-e a töltényúrbn lőszer, és azt is jelezheti egyes típusoknál, hogy meg van-e feszítve az ütőszeg. Nem szab fizikai gátat a lövésnek, vizuális felismerést tesz lehetővé a biztonságosabb kezelés érdekében.

Safe-action biztosítás:

A Glock fegyvergyár nevezi így a saját kifejlesztett és szabadalmaztatott rendszerét. Tulajdonképpen a tűzkésszé tétel feszíti meg az ütőszegét és ez a mozdulat húzza elülső helyzetbe az elsütőbillentyűt. Tehát ha nincs megfeszítve az elsütőszerkezet, akkor nem lehet elhúzni az elsütőbillentyűt, mivel az nincs a helyén, megfeszített állapotban.

59. ábra:
Glock 19X 9mm Luger pisztoly
(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Mint láthatjuk, a kézi lőfegyverek biztosítószerkezeteinek számos fajtája létezik. A fenti felsorolás csupán vázlatos és nem teljes, de úgy gondolom, hogy a rendészeti pálya megkezdéséhez elegendő ismeretet ölel fel.

4.4.6. Elsütőszerkezet

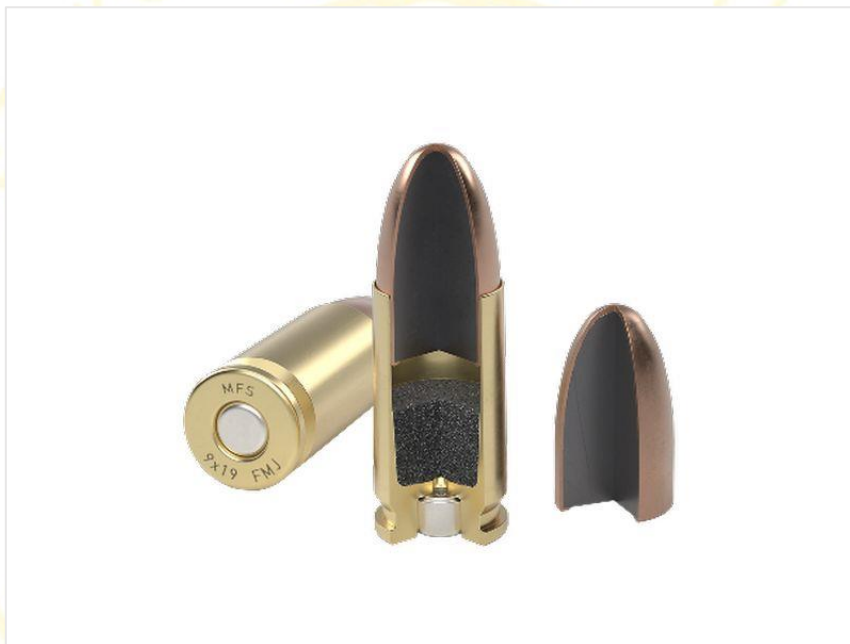
Lásd az alap szerkezeti elemek c. alfejezetben.

4.4.7. Lőszer

A lőszerről és annak fejlődéséről már ejtettünk szót a történeti áttekintésnél, erről egy további fejezetben is olvashatnak további részleteket. a fegyver jellemzéséhez – hogy milyen lőszert tüzel – nincs szükség különösebb lexikális tudásra, hiszen a hüvelytalpon általában szinte minden információ megtalálható. A régebbi gyártású lőszeren azonban előfordulhat, hogy csak

Hogyan határozzuk meg, hogy milyen lőszert tüzel az adott eszköz?

Vegyük példának a világon talán legelterjedtebb pisztolylőszert:

60. ábra: Teljes köpenyes (FMJ) 9mm Luger lőszer

(Forrás: mfs-ammunition.com)

MÉRETE: 9 x 19 mm

9 mm a lövedék átmérője

19 mm a hüvely hossza

TÍPUSA: Luger/Parabellum

LÖVEDÉK FORMÁJA: ogivál

HÜVELYE: hornyolt

Végül eljutottunk kézi lőfegyverek hét jellemzőjének teljes ismertetéséhez. A fejezet zárásaként a CZ P-09 rendőrségi szolgálati pisztoly fenti szempontok szerinti technikai jellemzése olvasható.

4. sz. táblázat: a CZ P09 pisztoly jellemzői

MŰKÖDÉSI ELV:	félautomata, öntöltő, rövid csőhátrasiklásos, billenő reteszelésű
IRÁNYZÉK:	két pontos, fix, nyílt
RETESZELÉS:	Browning III. – SIG
ADOGATÁS:	19 lőszer befogadására alkalmas kétsoros szekrénytárból rugóerő hatására
BIZTOSÍTÁS:	nem rendelkezik mechanikus forgóbiztosítóval, a szánon elhelyezett fesztelenítő kar a kakast feszteleníti. Korai elsülés elleni automatikus biztosítása van.
ELSÜTŐSZERKEZET:	külső kakasos, normál, és revolverzű lövés leadására alkalmas. SA/DA rendszerű
LŐSZER:	9 x 19 mm Luger

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

A következőkben a lőfegyverek szerkezeti elemeinek megismerésére térünk át.

4.5. Szerkezeti elemek

A szerkezeti elemeket alapvetően két részre bontjuk: az alap szerkezeti elemekre, majd a másodlagos szerkezetekre.

Az alapszerkezetek nélkül semmilyen módon nem lehet működtetni a lőfegyvert. A tűzfegyverek elvét¹⁹⁵ alapul véve ezek azok a nélkülözhetetlen részek, - egyáltalán, hogy a lövedék repüljön – amelyekre szükségünk van.

¹⁹⁵ **MEGJEGYZÉS:** a tűzfegyverek a lövedék kilövéséhez szükséges energiát valamilyen hőfejlődéssel járó kémiai folyamat (égés, vagy robbanás) révén nyeri. Az ekkor keletkező magas hőmérsékletű, nagy térfogatigényű gáz fejt ki a lövedékre azt a tolóerőt, ami a fegyverből vagy fegyverről való kilövéshez szükséges.

A cső (hogyan megadja a repülés irányát), illetve az elsütőszerkezet (hogyan meg tudjon kezdődni a hőfejlődés¹⁹⁶ ¹⁹⁷ a lőszerben), továbbá a tok (hogyan egységbe foglalja a mozgó részeket) és a reteszelő elem (hogyan lezárja a csőfart) lesznek mindenképpen szükségesek a működéshez.

A fentiekből következik, hogy a lőszer elengedhetetlen része a folyamatnak. A lőszerrel kapcsolatosan részletesebben ld. „Regényi Kund: Az egyesített lőszer” c. tanulmányában foglaltakat.

Az alapszerkezeti elemek a következők:

- cső
- elsütőszerkezet
- tok
- reteszelő elem, vagy szerkezet

A továbbiakban ezekről lesz szó részletesebben.

4.5.1. A cső

A cső rendeltetése a lőszer befogadása és „rövid”¹⁹⁸ idejű tárolása, a lövés folyamatának, valamint, a lövedék kezdősebességének biztosítása (felgyorsítása), valamint a lövési irány megadása. Mivel a fegyverek működése kapcsán egy rendkívül összetett és komplex rendszerről van szó, a cső rendeltetésénél meg kell említeni, hogy van-e funkciója a reteszelésben. Rögzített csőnél (pl. FÉG PA-63 pisztoly) nincs szerepe. A rövid csőhátrasiklásnál azonban van (a csőfartomb reteszelődik bele a szánba).

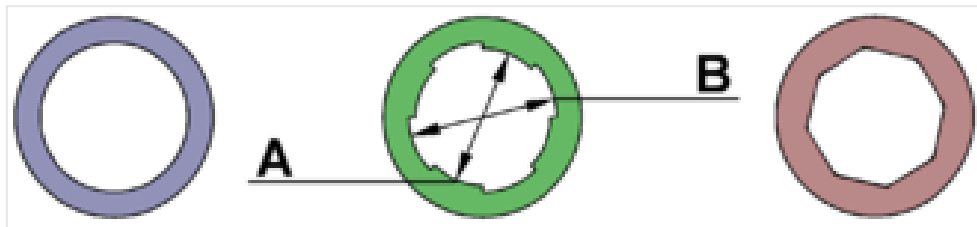
¹⁹⁶ **MEGJEGYZÉS:** *égés:* égésnek nevezik általában véve mindazokat a kémiai folyamatokat, amelyek hő- és fényfejlődéssel mennek végbe. A foszfor például nemcsak az oxigénnel (45-50° között) hanem a klórral is (közönséges hőmérsékleten) fény- és hőfejlődés közben egyesül, e szerint tehát mindkét kémiai átalakulást égésnek nevezhetjük. Minthogy azonban a legtöbb égés a levegőben foglalt oxigén rovására történik, a közélet nyelvén égés alatt az égő testnek vagy alkotó részeinek oxigénnel való egyesülését értjük. Az említett két kémiai átalakulás között e szerint csupán abban van különbség, hogy egyik esetben a kémiai átalakulás folytán a hő gyorsan keletkezik, így ennek következtében magas hőmérséklet és fény is fejlődik, ezért ezt *gyors égésnek* nevezik. A másik esetben a hő lassan keletkezik, minek folytán sem magas hőmérséklet, sem fény nem fejlődik, ezért ezt *lassú égésnek* hívják. A közönséges értelemben vett gyors égésnek elmaradhatatlan feltétele tehát elsősorban az oxigén jelenléte. Nem szükséges azonban, hogy az oxigén szabad állapotban legyen jelen; elzárt térben is égni fog az éghető test, ha másik olyan anyaggal van összekeverve, melyben az égéshez szükséges mennyiségű oxigén lazán van megkötve, úgy, hogy azt az égő testnek könnyen átadhatja. Ilyen keverék többek között például a *puskapor*. Ebben általában a salétrom szolgáltatja azt az oxigénmennyiséget, mely a puskapor másik két alkotórészének - a kénnek és a szénnek - elégéséhez szükséges...

¹⁹⁷ A Pallas nagy lexikona (1897). Égés. arcanum.com
<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-pallas-nagy-lexikona-2/e-e-7C62/eges-7E6E/>

¹⁹⁸ **MEGJEGYZÉS:** teoretikus magyarázat a cső rendeltetéseinek meghatározásához, a 'rövid' szó emberi szemmel nem látható idő

Léteznek hosszú csőhátrasiklásos¹⁹⁹ kézi lőfegyverek is, de rendészeti felhasználóként kevés eséllyel találkozunk velük (legalábbbi szolgálati célú használat során). Kevés ilyen fegyver ismert, nem volt sikeres konstrukció.

Alapvetően kétféle csőtípusról beszélhetünk. Huzagolt (2. és 3. ábra), valamint huzagolatlan/simafalú (1. ábra) csőről.

61. ábra: Csőtípusok

1. Huzagolatlan (simafalú) cső
2. Trapéz huzagolású cső
3. Poligonális huzagolású cső

(Forrás: a szerző szerkesztése)

A kettő közötti különbség igen lényeges. Míg a huzagolt csőnek az a rendeltetése, hogy az adott kaliberre kialakított lövedék röppályáját stabilizálja a lövedék hossz-tengely-menti megforgatása által, addig a simafalú csőből kis túlzással bármi kilőhető. A huzagolt cső kialakulásáról és annak jelentőségéről a történeti résznél már említést tettünk.

A cső részei a következők:

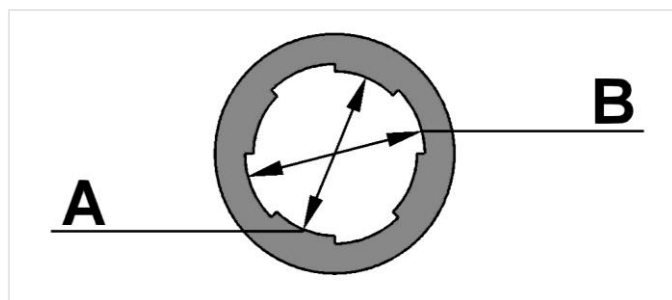
- Csőfar
- Hüvelyfészek
- Átmeneti kúp
- Töltényűr
- Gyorsító rész
- Csőtorkolat

A huzagolt csövekből két típust ismerünk: az ún. trapéz huzagolású, valamint a polygon, vagy poligonális huzagolású csöveket.

Először nézzük a trapéz huzagolást. Definíció szerint a fegyver csőfuratának felületére egy csavarvonal mentén megmunkált hornyok és a közöttük elhelyezkedő kiemelkedések összessége.

A kiemelkedések neve oromzat, a hornyoké barázda.

¹⁹⁹Dr Fábíán, Lajos (2015). Fegyverismereti vizsga – Felkészülési segédlet. Mátyásfüldi Technocoop Lőegylet, Alpokalja Sportegyesület és Honvéd Kossuth Lövészklub https://mdlsz.com/wp-content/uploads/2020/01/Fegyverismeretei_vizsga_anyaga-Dr.-Fabian_Lajos.pdf (letöltés: 2023. 09. 10.)

62. ábra: Trapéz huzag

A: oromzat B: barázda

(Forrás: a szerző saját szerkesztése)

Azért lesz ez fontos, mert ez fogja meghatározni a cső űrméretét, azaz kaliberét. Itt ismét vissza kell csatolnunk a modernkori történelemben a keleti tömb, valamint a nyugati tömb közötti különbségekre, hiszen ezért nem volt egyforma a kalibermegjelölés a volt szovjet tömb (Varsói Szerződés) államai és a szövetségesek (NATO) között.

A fegyver űrméretét a gyorsító rész átmérője határozza meg. Míg a szocialista befolyási területeken lévő gyártóknál a két szemközti oromzat közötti távolság adta meg a számot, addig nyugaton a két szemközti barázda közötti távolság volt az adott fegyver kalibere.

4.5.2. Az elsütőszerkezet

Az elsütőszerkezet a fegyver egyik fő szerkezeti egysége. A lövés beindításához szükséges energiát szolgáltatja mechanikai erővel. Szabályozza, biztosítja az egyes és sorozatlövés kiváltását, valamint annak ütemét.

Felépítésétől függően lehetővé teheti:

- csak egyes lövés leadását (pl. pisztoly);
- csak sorozatlövés kiváltását (pl. géppuska);
- egyes- és sorozatlövés kiváltását (pl. géppisztoly).

Alapvetően két fajtáját különböztetjük meg: A kakas típusú és az ütőszeg típusú elsütőszerkezetet. A kakas típusú elsütőszerkezetből is két fajtát különböztetünk meg, a belső (rejtett) kakasost és a külső kakasost, amelyen belül még jónéhány megoldás született. Menjünk végig a különbségeken.

4.5.2.1. *Külső kakasos elsütőszerkezetek:*

Egyszeres működésű elsütőszerkezet (Single Action, SA):

Ennél az elsütőszerkezetnél az elsütőbillentyű mindig csak egyszeri utat tesz meg, (hátról csap előre = single action, nyers fordításban: egy út) és a már megfeszített kakas oldását végzi, vagyis a kakast minden lövés előtt kézi erővel fel kell húzni. Öntöltő pisztolyok esetében a szán végzi el a kakas újbóli megfeszítését.

Így a pisztoly elsütéséhez kevesebb erő szükséges, ami pontosabb célzást tesz lehetővé, viszont az újratöltés nehezebb. Ilyen például Samuel Colt 1836-os Colt Paterson-ja, vagyis a „Texas Colt”. Az öntöltő pisztolyok közül hazai gyártású példaként a FÉG FP9 modellje említhető.

63. ábra: 1836 Texas Colt Paterson .28-as kalibertől .36-os kaliberig

(Forrás: <https://www.emf-company.com/store/pc/1836-Texas-Paterson-c531.htm>)

Kettős működésű / revolverező elsütőszerkezet (Single Action/Double Action, SA/DA):

Ez a fajta elsütőszerkezet kettős, hiszen az előzőekben kifejtett „egy úton” kívül revolverező elsütésre (lásd lent) is alkalmas. Ez úgy néz ki a gyakorlatban, hogy az (öntöltő) fegyveren található általában egy mechanikus forgó biztosító, vagy fesztelenítő kar. Ennek elforgatásával vagy lenyomásával a fegyver a megfeszített kakast (single action) visszajuttatja előre anélkül, hogy a kakas ráütne az ütőszegre. Ez alól is van kivétel, például a Jericho 941 F típusú pisztoly, amelyen ugyan van biztosító kar, de nem feszteleníti a kakast.

Ilyen elsütőszerkezete van többek között a magyar honvédelmi és rendészeti szervezeteknél rendszeresített CZ P-09 szolgálati pisztolynak és 96M FÉG P9RC pisztolynak is.

Revolverző működésű elsütőszerkezet (Double Action Only, DAO):

Ennél az elsütőszerkezetnél az elsütőbillentyű meghúzása először a kakas megfeszítését – revolvernél a dobforgatást is – elvégzi (tehát az 'első úton' elindul hátra a kakas, ez lenne a single action, de a szerkezet nem engedi meg az elkülönülést a két út között), majd a kakas felszabadul, előreüt az ütőszegre (ez a második út, ezért „csak double action”), és a pisztoly elsül.

A kakas minden lövés után elülső nyugalmi helyzetbe kerül, így akárhányszor meghúzzuk az elsütőbillentyűt, mindkét utat megteszi a kakas. Nincs „normál”, azaz SA lövési lehetőség.

Nagyon egyszerűen megfogalmazva a billentyű meg is feszíti és vissza is engedi a kakast.

Ennek az elsütőszerkezet típusnak van két további változata. Az első a SIG-SAUER gyárhoz kötődik, a Double Action Kellerman (DAK)²⁰⁰.

Ez ugyanaz a DAO rendszer, csak az elnevezést változtatták meg. Ilyen például a Sig-Sauer P226R DAK.

64. ábra: P226R DAK rendszerű félautomata pisztoly

(Forrás: <https://www.genitron.com/Handgun/SIG-SAUER/Pistol/P226-DAK/40-SW/Variant-1>)

²⁰⁰ Double Action Kellerman (DAK). sigsauer.com.
<https://www.sigsauer.com/glossary/double-action-kellerman-dak/> (letöltés: 2023. 09. 14.)

LEM rendszer:

A második, a Law Enforcement Modification (LEM) rendszer a Heckler & Koch német fegyvergyár nevéhez fűződik.

A HK Law Enforcement Modification (LEM) elsütőszerkezete egyesíti a megfeszített kakas előnyeit (állandó, könnyű billentyűhúzás az elsőtől az utolsó lövésig) a revolverező elsütéssel.²⁰¹

Ez a következőképpen működik: csőre töltéskor az elsütőszerkezet megfeszül, de ez a kakason nem látszik, mivel feszített állapotban is nyugalmi helyzetben marad. A billentyűelhúzás olyan könnyű, mint egy normál lövésnél (viszont az elsütőbillentyű útja hosszabb). Van az eszközön fesztelenítő gomb, ami feszteleníti a kakast, de nem látszik változás az eszközön, így revolverező lövést is lehet vele leadni.

Ilyen elsütőszerkezete van azoknak a HK P30 pisztolyoknak, amelyeket ezzel az elsütőszerkezettel kérnek. A magyar Vám- és Pénzügyőrség ilyen fegyvereket rendszeresített a 2000-es évek elején, melyeket a jogutódja, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal jelenleg is használ. Létezik SA/DA rendszerű P30 modell is.

65. ábra: HK P30 LEM rendszerű félautomata pisztoly

(Forrás: <https://hk-usa.com/hk-models/p30/>)

²⁰¹ H&K P30. [hk-usa.com](https://hk-usa.com/hk-models/p30/)
<https://hk-usa.com/hk-models/p30/> (letöltés: 2023. 09. 14.)

4.5.2.2. A belső kakasos elsütőszerkezet:

A belső kakasos rendszerek általánosságban SA rendszerek. A szerkezeti elemek nem látszódnak külső szemrevételezéskor, azok tokszerkezeten, vagy a szánon belül találhatóak (ritka modellek, ilyen például a Colt M1903 pisztolya). A felhúzókar hátrahúzásával az elsütőszerkezet megfeszíti a kakast, amely akkor csap előre (egy út – SA), amikor a lövő működteti az elsütőbillentyűt. A hosszú lőfegyverek között ilyen például az AK-47-es gépkarabély elsütőszerkezete.

4.5.2.3. A striker-típusú elsütőszerkezetek:

Ütőszeg-előfeszítéses rendszer, vagy ütőszeges mechanizmus.

Az ütőszeg a fegyver csőretöltésekor nem feszül meg teljesen, csak fél-felhúzott állapotba kerül. A csőretöltési folyamattal az elsütőbillentyű is elülső (tüzelési) helyzetbe kerül, ez egyben jelzi a fegyver tűzkész állapotát. Ha ekkor a lövő meghúzza az elsütőbillentyűt, akkor először a rajta levő kis billentyűbiztosítót fogja az ujjja aktiválni, majd annak benyomása után mozdul hátra az elsütőbillentyű, amely teljesen felhúzott állapotába juttatja az ütőszeget és ki is oldja azt.

A hátramozgó elsütőbillentyű előzőleg kioldotta az ütőszegfuratot blokkoló ütőszegbiztosítót, így az ütőszegrugó hatására előremozgó ütőszeg meg tudja ütni a csőben lévő lőszer csappantyúját és bekövetkezik a lövés.

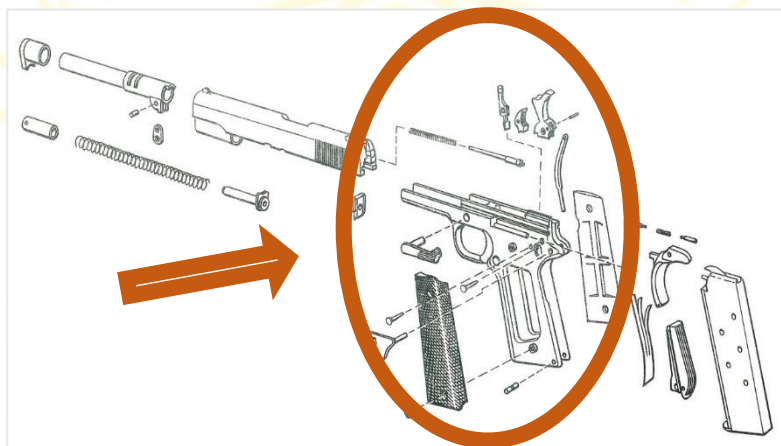
66. ábra: A striker rendszer

(Forrás: <https://tacticalhyve.com/striker-fired-pistol/>)

Az elsütőszerkezet az elsütés erejét illetően átmenetet képez a single action és a double action rendszerek között. Egyéb indokok mellett ezért is rendszeresítették a számos rendészeti és katonai szervezetnél szerte a világon, mivel csak egyféle elsütési erőt kell a felhasználóknak megismerni, amely a kiképzést jelentős mértékben megkönnyíti²⁰².

4.5.3. A tok

A tok rendeltetése, hogy a fegyver alap- és másodlagos szerkezeteit egy egységbe foglalja, a mozgó alkatrészeket megvezesse, valamint biztosítsa a szerelvények elhelyezhetőségét és a fegyver kezelését.

67. ábra: A pisztoly szerkezeti elemei robbantott ábra

(Forrás: a szerző szerkesztése)

Mint a fenti ábrán megfigyelhető, minden mozgó alkatrészt a tokban elhelyezett nűtök és csapok, vagy vágatok vezetnek, illetve tartanak a helyén.

4.5.4. A reteszelő elem vagy szerkezet

Ezt az alapszerkezeti elemet már a korábbiakban kifejtettük A MIRABEL mozaikszó kapcsán, így részletezésétől a eltekintünk.

Ezzel az alapszerkezeti elemek végére értünk. Következzenek a másodlagos szerkezeti elemek.

4.5.5. A másodlagos szerkezetek

Szinte minden másodlagos szerkezetről hol hosszabban, hol rövidebben esett már szó.

²⁰² Napjainkban a világon egyre több fegyveres rendészeti és katonai szervezet ismeri fel a striker rendszer modern megoldásából adódó előnyöket, így a szerző által említett egyszerűbb kiképzést is. A legnépszerűbb modellek a teljesség igénye nélkül: Glock, Heckler&Koch SFP(VP)9, Smith&Wesson M&P, Springfield XD és XDm.

Ezek az alábbiak:

- A tár
- A helyretoló szerkezet
- Az adogató szerkezet
- A biztosító szerkezetek
- Az irányzék
- A kisegítő szerelvények, például a tusa, a válltámasz és a markolat.

Amit fontos tudnunk ezekről az alkatrészekről, hogy a lövés kiváltásához nincs rájuk szükség. Nyilván a további működéshez vagy a biztonságos üzemeltetéshez igen, de nem így osztályozzuk őket. Tehát, ha például nincs tárunk, akkor egyet legalább tudunk lőni.

Amennyiben nincs válltámasz egy hosszú lőfegyveren, bármennyit tudunk lőni, csak éppen kényelmetlen lesz. Ha hiányzik az irányzék, akkor is, esetleg nem lesz pontos a találat.

4.6. Zárszó

A végére értünk, kedves Olvasó! Ennyi remélhetőleg elég lesz a fegyverzeti ismereteik megalapozásához.

A magam részéről nagyon élveztem az írást és izgatottan várom a folytatást, hiszen az összes rendszerben lévő fegyver külön-külön jellemzése és azok felhasználási területei még hiányoznak, de ezek már egy következő tanulmány részei lesznek.

5. TÁMOGATÓ FEGYVEREK A RENDÉSZETBEN

GÁSPÁR MIKLÓS-REGÉNYI KUND

ABSZTRAKT: A tanulmány bemutatja azokat a kézi lőfegyvereket, szerepüket és használatuk jelentőségét, amelyek a maroklőfegyvereken túl a leggyakrabban megtalálhatók a rendészeti szervezetek használatában. Külön címben tárgyalja a különböző fegyverkategóriákat, így a géppisztolyok, a gépkarabélyok és a sörétes puskák tulajdonságait, rendészetben történő alkalmazhatóságukat. Bemutatja az egyes fegyverkategóriák fejlődését és egymáshoz való viszonyukat a műszaki tulajdonságok és a használat lehetőségeinek terén.

KULCSSZAVAK: rendészeti lökiképzés, géppisztoly, gépkarabély, sörétes puska

5.1. A támogató fegyverek jelentősége, helyük és szerepük a rendészeti eszközök között

A rendészeti szervezeteknek nemcsak békés és együttműködő állampolgárokkal, vagy kevésbé ambíciózus bűnelkövetőkkel szemben kell fenntartani a közrendet és a közbiztonságot, hanem olyanokkal szemben is, akik a fegyveres erőszakot hatékony eszköznek tartják saját bűnös céljaik elérésében, legyenek ezek - történelmileg – katonaszökevények, szervezett bűnözői körök, vagy modern korunkban terroristák. Természetes, hogy az ilyen felfegyverzett ellenfelekkel szemben a maroklőfegyver tűzereje nem elegendő. Ebből adódik, hogy rendészeti szervezetek eszköztárában megtalálhatók jelentősebb tűzerejű támogató fegyverek is. Ebben a fejezetben háromfajta támogató fegyvert ismertetünk röviden: a géppisztolyt, a gépkarabélyt és a sörétes puskát.

A támogató fegyverek mindegyikében közös, hogy az úgynevezett hosszú lőfegyverek kategóriájába tartoznak, azaz célzás és lövés közben fel lehet, és - a pontos találat érdekében fel is - kell támasztani azokat a lövő egyik vállán. A lövő segítő keze többé vagy kevésbé nyújtva a fegyver előagyán, vagy az arra kiképzett első markolaton található. A segítő kéz a fegyvert a vállba húzza. Az arc a puskatus vagy a válltámasz megfelelően kialakított részén támaszkodik és stabilizálja a fegyvert.

A rendészeti támogató fegyverek mérete meghaladja a maroklőfegyverekét. A csőhossz 20 és 60 cm között változik, természetesen mindkét irányban lehetnek kivételek. A fegyverek tömege töltött tárral kettő és fél három kg között mozog, ez érzékelhetően több, mint a maroklőfegyverek esetében megszokott. Bizonyos fegyverek e tekintetben is kivételek lehetnek.

A tömeg az egyre szaporodó kiegészítők - úgymint fegyverlámpa, optikai irányzék, éjjellátó berendezés, gránátvető - miatt tovább nő. Nyilvánvaló, hogy ezt a fegyverkategóriát nem lehet övön vagy combon, avagy taktikai mellényen lévő tokban viselni. Egyes alkategóriáktól eltekintve így azokat általában hordhevederen, egy vagy két pontos felfüggesztéssel hordja magán a rendészeti tisztviselő. Attól függően, hogy a tár, illetve a zárszerkezet az elsütőbillentyű előtt vagy mögött található, beszélünk normál kialakítású, valamint bullpup fegyverekről. Utóbbiak Magyarországon kifejezetten ritkák és világszerte is kisebbségben vannak. Előfordulhat olyan megoldás is, hogy a tárat és a zárszerkezetet a maroklőfegyverekhez hasonlóan a markolatban, illetve afelett alakítják ki. Ez főleg a személyi védelmi fegyverek és egyes géppisztolyok esetében fordulhat elő.

68. ábra: Steyr AUG A3 SF 5,56x45mm bullpup elrendezésű gépkarabély

(Forrás: steyr-arms.com)

Az irányzó berendezésre áttérve, történelmileg nyílt irányzékról, napjainkban pedig red dot vagy távcsöves célzó berendezésekről beszélünk. A távcsövek tipikus nagyítási tartománya az említett támogató fegyverek esetében az 1-szeres és a 6-szoros nagyítás között található.

A kiegészítők biztonságos és a felhasználó által is megbízhatóan és ismételhető módon fegyverre való rögzítésére, illetve onnan való levétele érdekében ezek a fegyverkategóriák manapság minden esetben úgynevezett Picatinny-sínekkel vannak felszerelve. A csőtorkolaton jellemzően csőszájféket, illetve lángrejtőt találunk. Terjed a hangtompító használata. A fegyver lövő felőli oldalára áttérve jellemzően a kihúzható vagy behajtható válltámaszok azok, amelyekkel találkozhatunk, de előfordul a hagyományos kialakítású tus is. A válltámaszok kialakításánál fokozódó mértékben tekintetbe veszik azt a körülményt, hogy a rendőrségi operátor sisakja arcvédő plexivel, sok esetben lövedékálló arcvédő plexivel van eltakarva.

A fegyverek szerkezeti anyagára áttérve elmondható, hogy a műanyag ezeknél a fegyverkategóriáknál is terjed az ismert előnyök - kisebb súly és alacsonyabb előállítás-ár - miatt.

A szóban forgó fegyverkategóriák esetében közös jellemző, hogy ezeket lényegében változtatás nélkül a katonai szervezetek is használják.

Természetesen a használat súlypontjai és arányai mások. A tanulmány bevezetőjében leszögeztük, hogy a rendészeti szervek feladatrendszere önmagában megköveteli a támogató tűzfegyverek rendszeresítését és használatát, tehát önmagában ezen fegyverek használata még semmiképpen nem utal a rendészet militarizálódására, avagy a laikusok által esetenként megfogalmazott alaptalan állításra, miszerint az állam fegyveres erővel nyomja el saját állampolgárait.

5.2. A géppisztoly

De térjünk át az egyes fegyverkategóriákra! Az első világháború utáni években a rendészeti szervezetek előszeretettel használták az első világháborúból megmaradt, pisztolylőszerű tüzelő sorozatlövő fegyvereket, azaz a géppisztolyokat, éppúgy, mint ellenfeleik, a felfegyverzett puccsisták és szabadcsapatok, vagy az Egyesült Államokban a szervezett bűnözői körök. A géppisztoly a későbbi évtizedekben is megmaradt a rendészeti szervek eszköztárában, egészen addig, amíg lassan, de fokozatosan a (gép-) karabély nem kezdte kiszorítani azokat a használatból.

A pisztolylőszerű tüzelő géppisztoly nagy előnye, hogy ugyanolyan lőszerű használ, mint a maroklőfegyver, ez logisztikai szempontból jelentős körülmény. A hosszabb, 25-30 cm-es csőnek köszönhetően a lövedék kezdősebessége nagyobb, a röppálya pedig stabilabb. Így a géppisztollyal hatásos tüzet lehet vezetni körülbelül 100 méteres távolságra. Természetesen a lövedék ölőhatása ennél nagyobb távolságban is megmarad. A géppisztoly előnye viszonylag kis tömege és mérete. Hátránya, hogy a lövedéke a pisztolylőszerűk ellen kifejlesztett lövedékálló mellényeken már nem tud áthatolni, így az ilyeneket használó támadók ellen ez a fegyvertípus napjainkra már nem hatékony.

További előny, hogy géppisztollyal a célzás általában pontosabb, mint maroklőfegyverrel, illetve kisebb kiképzési ráfordítást igényel a pontos lövés leadása. Ez gyakran oda vezet, hogy olyan feladatokra is géppisztolyt használnak rendészeti szervek, melyekre a maroklőfegyver alkalmasabb volna.

Műszaki és szerkezeti kialakításukat tekintve a géppisztolyok tömegzárások vagy késleltetett tömegzárás kialakításúak. Elsütőszerkezetük egyes- és sorozatlövés, illetve – gyártótól és modelltől függően – rögzített sorozat leadására alkalmas. A sorozatlövésnek a rendészeti felhasználásban nincs, vagy csak nagyon korlátozottan képzelhető el a létjogosultsága, tekintve, hogy a jogi környezet minden egyes általa leadott lövésért felelőssé teszi a rendészeti tisztviselőt, így a sorozatlövés inkább csak elméleti lehetőség.

A 2. világháború befejezését követően a rohampuskák/gépkarabélyok kifejlődésével a géppisztoly, mint koncepció fejlesztése hanyatlani látszott. A szelektív tüzelésre képes puszkák pontosságban és teljesítményben felülmúlták azokat. Azonban éppen a rendészet találta meg ezeknek az eszközöknek a katonai felhasználastól eltérő feladatokra használhatóságuk előnyeit. Később, korlátozottan ugyan, de a katonai felhasználásba is visszatért a géppisztoly²⁰³.

Európában kétségtelen, hogy a legismertebb és legelterjedtebb géppisztolytípus rendészeti használatban is a Heckler und Koch cég MP5 típusú géppisztolya²⁰⁴.

Csak a 2010-es évek végén kezdtek olyan vetélytársak jelentkezni, mint például a Brügger und Thomet, illetve a cseh CZ Scorpion Evo 3, amit a magyar honvédség és rendőrség is használnak. Az MP5 népszerűségét magas ára ellenére görgős késleltetésű tömegzárral biztosítja, melynek köszönhetően a fegyver lövés közben kisebb mértékben rázkódik, mint szabad tömegzáras vetélytársai, és a hátralökő erő is kisebb.

Mindezek a körülmények az ergonomikus kialakítással együtt egyszerűbbé teszik a pontos lövést ismételt lövések esetében is, aminek a rendészeti felhasználásban kiemelkedő jelentősége van.

69. ábra: 9x19 mm Heckler & Koch MP5 géppisztoly

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

A géppisztoly típusok között elterjedtsége okán említést kell tenni még az izraeli UZI géppisztolyokról, melynek elsősorban Mini, illetve Micro kivitelét használják rendészeti célra. Az UZI géppisztoly könnyen felismerhető arról, hogy tára a markolatban nyert elhelyezést, felhúzókarja pedig a fegyver felső síkjában található.

²⁰³ Myatt, Frederick. Ridefort, Gerard (1993). Korszerű hadipuskák és géppisztolyok. (dr. Gömbös János ford.) Kossuth Könyvkiadó. Budapest. ISBN 96309 3632 1. 91. o.

²⁰⁴ Id. uo.

Mindkét bemutatott géppisztoly népszerű a filmek rendezői és kellekesei körében, így a filmvászon és a képernyőn egyaránt gyakran találkozhatunk velük. Mindkettő megtalálható a magyar rendészeti szervek állományában, annak ellenére, hogy a 2010-es évek végén megkezdődött cseréjük a CZ Scorpion Evo 3 típusra.

Utóbbi már az ezredforduló után született, így stílusjegyei is ehhez a korhoz kötik. Ez elsősorban ergonomikus kialakításában, szerkezeti anyagában – mely jelentős részben műanyag –, valamint a rajta elhelyezett Picatinny-sínekben érhető tetten.

70. ábra: 9x19 mm CZ Scorpion EVO3 géppisztoly

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

A géppisztolyok bemutatását azzal a gondolattal zárjuk, hogy - eredetileg sorozatlövő fegyverek lévén - polgári célú felhasználásuk Európában nem volt lehetséges. A helyzet a 2010-es években annyiban változott, hogy megjelentek és robbanásszerűen terjedtek a szituációs lövészportokban a csak egyeslövés leadására alkalmas, pisztolylőszerű tüzelő karabélyok, melyeket angol rövidítéssel pcc-nek (pistol caliber carbine) nevezünk. A magyar dinamikus lövészportban a pisztolykaliberű puska, mind divízió-megnevezés van terjedőben. Így számítani lehet arra, hogy géppisztolyok terén is érvényesülnek a szituációs lövészportoknak más fegyverkategóriák terén jól megfigyelhető pozitív szinergia-hatásai.

5.3. A (gép-)karabély

A géppisztolyok taglalásánál rámutattunk arra, hogy lövedékálló mellénnyel felszerelt ellenféllel szemben azok hatékonyan nem használhatók. Ugyancsak rámutattunk viszonylag rövid lőtávolságukra, mely ugyan városi környezetben tökéletesen elegendő, de a rendészetnek a közrendet az épített területeken túl és az államhatáron is fenn kell tudni tartani. Adott volt hát az igény egy olyan fegyver iránt, mely erősebb, nagyobb átütőerejű lőszerrel működik, és hatásos lőtávolsága a 300-400 métert is eléri.

A hadseregek eszköztárában ez a fegyver a második világháború alatt, illetve azt követően jelent meg, és gépkarabélynak nevezzük.

A gépkarabélyok az eredetileg erre a célra kifejlesztett, úgynevezett köztes lőszer használatát, melyek között a legismertebb az úgynevezett 7,62 x39-es, a nyugati világban pedig az 5,56x45-ös, az eredeti polgári kaliberjelzéssel .223 Remington (utóbbi ugyan eredetileg puska lőszerként került besorolásra, de köztes lőszerként is említhető). Ritkább kaliber a gépkarabélyok esetében az 5,45x39-es, ami eredetileg szovjet/ orosz fejlesztés²⁰⁵. A nyugati világban egyre gyakoribb űrméret a .300 Blackout, mely elsősorban hangtompított lövések leadására alkalmas.

A meghatározó gépkarabély típusok megegyeznek a katonai felhasználású típusokkal, azaz a nyugati világban az M16, illetve M4 család és továbbfejlesztett változatai, míg Kelet-(Közép-) Európában a Kalasnyikov fegyvercsalád változatai az uralkodók. E két típushoz számos előítélet és tévhit kapcsolódik. Jelen fejezetünkben kísérletet teszünk arra, hogy újszerű nézőponttal segítsünk egyfajta objektív álláspontot kialakítani az olvasó számára. A két fegyvercsalád tudniillik eltérő külsejük ellenére számos nagyon hasonló megoldást használ.

Azonos a reteszelésük: mindkettő forgó zárfejes merev reteszelésű megoldást alkalmaz.

Azonos továbbá működési alapelvük: a zárszerkezet mozgását mindkét típus az úgynevezett gázelvételes megoldással biztosítja, azonban itt kisebb eltérések már megfigyelhetők: míg a Kalasnyikov fegyvercsalád a zárszerkezettel egybeépített gázdugattyún keresztül közvetíti a forró gázok energiáját, addig a Stoner-konstrukció (AR15/M16/M4) eredetileg a forró lőporgázokat közvetlenül vezette a zárszerkezetbe.

Ez az úgynevezett „direct impingment²⁰⁶”. A Stoner-konstrukció továbbfejlesztése során általánossá vált az úgynevezett rövid löketű gázdugattyú használata.

Elmondható tehát, hogy a két nagy fegyvercsalád közötti különbségek a fejlődés során csökkentek, megmaradtak azonban elsősorban kisebb jelentőségűnek tűnő eltérések, melyek a szerkezeti kialakítás terén figyelhetők meg. Az M16/M4 család az úgynevezett alsó és felső tokos megoldást alkalmazza. Ez azzal jár, hogy a felső tok is egy masszív szerkezet, mely Picatinny-sínekkel ellátva alkalmas a tartozékok megbízható és merev rögzítésére. Ezzel szemben a Kalasnyikov típuscsalád az úgynevezett tokfedeles megoldást használja, melyben a szerkezeti elemeket egy lemezből préselt vékony fedő borítja.

Ez kiegészítő alkatrészek elhelyezésére nem alkalmas. Ez a megoldás gátja a Kalasnyikov fegyvercsalád továbbfejlesztésének is.

²⁰⁵ Myatt&Ridefort (1993). 14. o.

²⁰⁶ Tekintettel arra, hogy az AR platformú gépkarabélyok eredetileg amerikai fejlesztések, ezért bizonyos velük kapcsolatos műszaki szakkifejezések nem honosodtak meg a magyar nyelvben, eltekintve az AK platformmal, melynek különböző változatait (pl. AK-55, AK-63D/F, AMD-65, AMP-69) Magyarországon is gyártották, így a különböző, a gyártásuk során szükséges szakkifejezések a nyelv részeivé váltak

71. ábra: 7,62x39mm (43M) AMD-65 gépkarabély

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Ugyancsak eltérő a két típuscsalád ergonómiája: az M16/M4 a fegyveres közelharc követelményének megfelelően akár egy kézzel kezelhető (veszélyhelyzeti kezelés). A lövő erős működtető keze oldja a tárat, illetve az utolsó lövés után hátul megakadó zárat is, hüvelykujja pedig a tűzváltó-biztosító kart kezeli. Ugyanezekre a feladatokra a Kalasnyikov fegyvercsalád esetében a segítő kézre is szükség van, vagy – korszerű kiképzést feltételezve - a fegyver hossz tengely körüli forgatására is, mely a kiképzés időráfordítás-igényét növeli.

72. ábra: 5,56x45 (5,56 NATO) Heckler & Koch HK416 gépkarabély

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Anélkül, hogy a vitában állást kívánnánk foglalni, le kell szögeznünk, hogy a modern rendészeti felhasználásra az M4/M16 fegyver család változatai, leszármazottai - elsősorban ergonomikus kezelhetőségük okán - jobban alkalmasak, mint vétegytársuk. Magyarországon a 2010-es évek végén került sor a típusváltás megkezdésére, amikor is a CZ BREN 2 (CZ 806) típusú gépkarabély-család 5,56x45-ös űrméretű változatai lassacskán megjelentek a magyar honvédelmi és rendészeti szervezeteknél is.

73. ábra: CZ 806 BREN 2 5,56,x45mm gépkarabély (Kép: czub.cz)
(Forrás: czub.cz)

A gépkarabély terjedésének okaira már rámutattunk. Kijelenthető, hogy a 2010-es évek végén Nyugat-Európában a gépkarabély fokozódó mértékben megjelenik a járőrszolgálatot teljesítő közterületi állománynál is, a bevetési egységeknél pedig némiképpen egyeduralkodó jelleggel szerepelnek a támogató fegyverek között. Ennek oka, hogy a terrorelhárítási scenario-k egyre inkább úgy módosulnak, hogy az elsőként helyszínre érkező rendőri erők esetében is szükség van arra a tűzerőfölényre, melyet a gépkarabély tud biztosítani.

Említést kell tennünk a gépkarabély fontos és hasznos kiegészítőjéről, a gránátvetőről, mely rendészeti célra elsősorban könnygázgránátok vetésére van használatban, melyeket döntően tömegkezelési céllal alkalmaznak. Szükség esetén természetesen a haderőben rendszeresített gránátok (romboló, esetleg páncéltörő) is alkalmazhatók, ha azt a szükség megkívánja és az űrméret azonossága lehetővé teszi.

5.4. A sörétes puska

A támogató fegyverek között sajátos helyet foglal el a sörétes puska. Európában csak szűk körben tudott elterjedni, míg egészen a 2010-es évekig az Egyesült Államokban és a nyugati féltekén meghatározó jelentőségűnek volt mondható, azonban a gépkarabélyok terjedésével használata ott is visszaszorult. Ezért csak a legszükségesebb mozzanatokat említjük meg.

A rendészeti célra használt sörétes puskák ismétlő rendszerűek. Az ismétlő mechanizmust sajátos módon a fegyver külön alkatrészeként azonosítható előágyszán előre-, illetve hátra húzásával lehet működtetni. Innen ered a fegyvertípus elnevezése is: előágyszános vagy pumpás sörétes puska. A zárszerkezet reteszelt. A löszerek a fegyver csövével párhuzamos csőtárban helyezkednek el egymás mögött. Ez a megoldás golyós löszerek esetében a 19. század második harmadában volt megfigyelhető, a rendészeti sörétes puskák tehát meglehetősen hagyományos fegyverek.

Az ismétlő rendszerű működésből fontos előnyök származnak. Az egyik, hogy a fegyver működése roppant megbízható, a másik, hogy sok fajta lőszer használható hozzá. Rendészeti célra elsősorban a nem halálos, úgynevezett gumilövedék vagy gumisörét, illetve ún. „babzsák” kilövési lehetőségét, valamint a könnyfakasztó töltet kilövési lehetőségét említjük meg.

A hagyományos lövedékek között az úgynevezett özsörét (ún. „buckshot”) érdemel kiemelés. Ennél a fajtánál a sörétes lőszer kosarában a legáltalánosabban használt dupla nullás őz sörét esetében 9 db 7 mm átmérőjű ólomgolyó helyezkedik el. A lőszer kilövését követően természetesen az özsörét sörétraja is kinyílik, azaz az optimális 20-50 méteres távolságon belül egy ember méretű célt jó eséllyel több ólomgolyó is eltalál. Közeli célnál pedig a kilenc ólomgolyó becsapódása pusztító erejű.

Rendészeti célra használják még az úgynevezett gyöngygolyót (ún. „slug”) is, mely esetben a huzagolatlan csőből egy közelítőleg henger alakú ólomlövedéket lőnek ki, melynek tömege általában 28 vagy 32 gramm. A hatásos lőtávolság itt sem haladja meg az 50-70 métert, azonban a 32 grammos lövedék becsapódása igen jelentős stophatással bír. (A vadászatban és sportlövészetben legszélesebb körben elterjedt, pár milliméteres átmérőjű madársörét a rendészetben kizárólag kiképzési célra használatos.) Mindkét lövedékfajta sajátossága tehát, hogy a lőtávolság jelentősen elmarad a huzagolt csövű hosszú lőfegyverek lőtávolságától. Ez a vétlen áldozatok elkerülésének szempontjából kifejezetten előnyös, csakúgy, mint a sörétes löszerek kisebb átütő képessége.

Újabb egyedi sajátosság, hogy a sörétes lőfegyverek egyszerűbb célzó berendezéssel rendelkeznek. Gyakran csak egy kisméretű célgömb található a fegyver csőtorkolata felett. A nézőke általában hiányzik, illetve nagyméretű gyűrű - az úgynevezett Ghost Ring - szolgál erre a célra. Természetesen a rendészeti sörétes fegyvereknél is terjednek a red dot irányzékok. A rendészeti célú sörétes fegyverekről szólva említést kell tenni arról, hogy ezen fegyverekhez rendkívül sokféle és változatos megjelenésű kiegészítőt gyártanak. Természetesen a már ismert Picatinny-sínek ennél a fegyvertípusnál is általánosnak mondhatók.

A sörétes ismétlők aránylag egyszerű fegyvereknek számítanak, ezért valamennyi komoly sörétes fegyvereket gyártó cég kínálatában megtalálhatók. A típusok közül a Remington 870, a Mossberg 500 illetve Európában a Benelli Nova illetve Supernova érdemel kiemelés.

74. ábra: Remington 870 Express előágyszános sörétes puska

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Különleges, markánsan rendészeti felhasználása az ismétlő puskáknak az úgynevezett zártörő töltetek kilövése. A különleges lőszer, melynek töltete cinkpor, alkalmas arra, hogy közvetlen közletről néhány milliméter vagy centiméter távolságból kilőve átszakítsa a beltéri ajtókat, illetve az azok rögzítésére szolgáló vasalásokat, pántokat, valamint az egyszerűbb zárat. Léteznek mind a mai napig olyan ajtónyitási eljárások, melyek során az erre a célra módosított, rövid csövű és sajátos csőtorkolati kialakítású sörétes ismétlő puskáké a főszerep. Megjegyzés: az ilyen típusú használat – különösen Európában – nem mindennapos, jellemzően a rendészeti bevetési egységek alkalmazzák.

Ennyi pozitív tulajdonság mellett meglepő, hogy az ismétlő sörétes puskák az Egyesült Államokban is kezdenek veszteni népszerűségükből. Ennek oka elsősorban a karabélyok terjedésében keresendő.

A (gép-)karabély tűzereje nagyobb, átütő ereje szintén nagyobb, mint a sörétes puskáké, azonkívül ugyanúgy kaphatók hozzá a kívánt taktikai jellegű kiegészítők, mint a sörétes puskához, valamint az újabb fegyver kezelésére való, mégoly rövid és egyszerű felkészítés is feleslegessé válik. Nem hallgathatjuk el azt sem, hogy a 21. század első évtizedeiben az Egyesült Államokban a karabély elképesztő népszerűségnek örvend és a polgári otthonvédelmi felhasználásokból is szinte kiszorította a korábban szinte egyeduralkodó sörétes puskát.

5.5. A Picatinny-sín jelentősége. Modularitás, testre szabás

A 20. század kilencvenes éveinek közepe óta terjed egyre gyorsuló ütemben a már többször említett Picatinny-sín használata, melynek segítségével optikai eszközök és egyéb kiegészítők rögzíthetők a különböző kézfegyvereken. A létraszerűen keresztben bordázott alkatrész nevét a New Jersey-ben található Picatinny Arsenal-ról kapta, mely otthont ad az Egyesült Államok szárazföldi hadserege kutatási és fejlesztési központjának. Az amerikai hadsereg a sítet MilStd 1913 néven szabványosította. A NATO szabványosítási eljárása STANAG 2324 számon zárult le. 2009. május 8-án egy újabb NATO munkacsoport a STANAG 4694-es szabványban foglalta össze a tartozékrögzítő sín tulajdonságait. Ez a szabvány visszafelé kompatibilis a MilStd 1913-mal, a jövőben pedig a tartozékok energia-ellátásában is szerepet kaphat majd. A köznyelv mindezeket a szerkezeti elemeket továbbra is Picatinny-sín, vagy röviden Pica néven emlegeti. A fegyver súlyának csökkenése érdekében mára rövid Pica-sínek helyezkednek el az előágyon. Rögzítésük MLoc, KeyMod vagy HKey szabványú elemekkel valósul meg.

75. ábra: Picatinny sín a fegyvercső felett, a céltávcső rögzítésére
(Forrás: SteinerDefense)

6. A RENDÉSZETBEN HASZNÁLT SPECIÁLIS LŐFEGYVEREKRŐL (TÁVCSÖVES, ILL. MESTERLÖVÉSZ PUSKA, AUTOMATA PISZTOLY, GRÁNÁTVETŐ)

GÁSPÁR MIKLÓS-REGÉNYI KUND

ABSZTRAKT: a tanulmány rövid áttekintést nyújt azokról a lőfegyverekről, amelyek a rendészet egyes speciális feladatainak végrehajtásához szükségesek. Az automata pisztolyok és távcsöves puskák mellett szó esik a gránátvetők főbb jellemzőiről, rendészetben előforduló használatukról. Említés történik a PDW (Personal Defence Weapon) kifejlesztéséről és rendészeti használati lehetőségeiről. A távcsöves és mesterlövész puskák bemutatása során rövid történeti kitekintést ismerhet meg az olvasó a magyarországi felhasználás kezdeteiről és további fejlődéséről. A cikk röviden összefoglalja a fegyvertávcsövekre vonatkozó alapvető ismereteket. A gránátvetőkkel kapcsolatos leírás felvázolja a rendészeti és katonai célú használat közötti különbségeket.

KULCSSZAVAK: Speciális lőfegyver, automata pisztoly, PDW, mesterlövész puska, gránátvető

6.1. Bevezető gondolatok

A rendészeti szervezetek feladataik végrehajtásakor egy sor olyan különleges helyzettel találkozhatnak, amelyek megoldása, illetve az ilyen helyzetekre felkészülés különleges eszközöket kívánnak. A lőfegyverek vonatkozásában ilyenek az ún. automata pisztolyok, a távcsöves, illetve mesterlövész puskák, valamint a gránátvetők. Rendszertani vonatkozásban a felsoroltak tűzfegyverek, azon belül kézi lőfegyverek osztályába tartoznak.

A felsoroltak közül leginkább az automata pisztoly fogalma igényel némi magyarázatot²⁰⁷. Automata pisztolynak nevezzük azokat az eredetileg félautomata pisztoly célra tervezett lőfegyvereket, amelyek gyári verziót kaptak vegyes vagy kizárólag automata üzemmódú változatban.

²⁰⁷ Azért is fontos e témakör ismerete, mivel laikus körökben az automata és a félautomata működésű lőfegyvereket előszeretettel összemossák, sokszor hibás fordítás vagy a szükséges szakmai ismeretek hiánya miatt.

Fontos megkülönböztető jegye a géppisztolytól, amely szintén viszonylag alacsony energiájú lőszerrel tüzel rövid csővel, hogy az automata pisztoly egy, illetve kétkezes fegyverfogással is működtethető, ellentétben a géppisztollyal, amely tervezetesen vállból, kétkezes fegyverfogással működtethető²⁰⁸. Az automata pisztoly egyik legismertebb képviselője a Glock 18C.

Ez tulajdonképpen a világszerte ismert és számos rendészeti és katonai szervezetnél rendszeresített Glock 17 félautomata pisztoly gyári automata változata. Magyarországon jelenleg is rendszerben van, de szolgálatban már nem lehet látni a Sztetskin APSZ automata pisztolyt.

Az automata pisztolyok felhasználási területei főleg a személyvédelem és az objektumvédelem, ahol a relatíve kis méret, könnyű hordozhatóság és jól rejthetőség a fő használati szempontok, azonban a sorozatlövés képességéből és a nagy tárcapacitásból eredő nagyobb tűzerőről nem akarnak lemondani.

Az automata pisztolyok „közeli rokonai” a kisméretű géppisztolyok, sokszor egymástól való megkülönböztetésük, besorolásuk a szakértők között is vitákat eredményeznek.

6.2. Személyi védelmi fegyver (PDW)

Térjünk át a kisebb számban használt támogató fegyverekre, elsőként a személyi védelmi fegyverre.

Ez egy olyan sajátos kézfegyver-kategória, mely időről időre megjelenik a fejlődés során a piacokon, azonban átütő sikert eddig nem tudott elérni, annak ellenére, hogy az ide sorolható fegyverek mind igen kiváló konstrukciónak tekinthetők. A személyi védelmi fegyver egy olyan, a pisztolynál nagyobb, de a géppisztolynál illetve a gépkarabélynál kisebb fegyvert jelent, mely alkalmas a vállból történő tüzelésre éppúgy, mint az egykezes használatra, és vállhevederen valamit tokban egyaránt viselhető. Történelmileg ide sorolható pl. a C96 Mauser vagy a Sztetskin (APS) pisztoly, melyek fa hordtáskája válltámaszként is használható volt.

Modern időkben a személyi védelmi fegyverek fejlődésének még a hidegháború alatt az új szovjet lövedékálló mellények megjelenése adott lendületet, mely az akkor rendelkezésre álló információk szerint megkövetelte egy nagy átütőerejű lőszer kifejlesztését, illetve egy, a lőszer használatára alkalmas fegyver megalkotását.

Erre a feladatra két nagy nyugat-európai cég vállalkozott, a Heckler und Koch és az FN Herstal.

Előbbi az MP7, utóbbi pedig a P90 jelzésű fegyvert állította elő, melyek szerkezeti kialakítása és konstrukciós elvei éppúgy eltérőek, mint a kifejlesztett lőszer úrmérete.

²⁰⁸ A lőfegyverek rendszertani besorolásának ENSZ által elfogadott leírását ld.: <https://www.unodc.org/e4j/zh/firearms/module-2/key-issues/common-firearms-types.html>

Míg Magyarországon egyik fegyver sem fordul elő, Németországban, Norvégiában, illetve szórványosan az Egyesült Államokban az MP7-est használják, melynek 4,6 x30 kaliberű lőszerét a hazai siroki lőszerüzemben is gyártják. Az MP7-esre rátérve elmondható, hogy - leegyszerűsítve fogalmazva - a német G36 gépkarabély és az USP pisztoly konstrukciós elemeit ötvözi a már említett lőszerrel. Ergonomikus kialakítású, könnyen kezelhető, pontos fegyver, alkalmas a maroklőfegyverként való egykezes vagy kétkezes fegyverfogásra. Kihúzható válltámasszal is rendelkezik, melynek segítségével vállba szorítva is leadhatók lövések. A fegyverhez egy hatékony hangtompítót is kifejlesztettek. Az MP7 természetesen rendelkezik Picatinny-sínekkel.

A széles körben használt tartozékok - úgymint red dot irányzék és fegyverlámpa - elhelyezése mellett egyedi sajátosság, hogy a fegyverhez egy olyan combpanel is kifejlesztettek, mely a fegyvert az annak oldalán elhelyezett Picatinny-sín segítségével rögzíti, így az pisztolyként combon is hordható. A fegyverhez 20-as, 30-as és 40-es táruk egyaránt beszerezhetők.

Speciális „trend”-nek nevezhető a PDW-k (Personal Defence Weapon – „személyi védelmi fegyver”) megjelenése és elterjedése, amely az 1990-es és 2000-es években kezdődött. Hivatalos magyar nyelvű fordításáról nem áll rendelkezésre információ, így a szakterminomógiai elemzésére sincs lehetőség. Ennek oka egyrészt a hazánkban viszonylag meglevő mondható struktúrák lehetnek, amelyek a lőfegyverekkel kapcsolatos állami, illetve szervezeti szintű érdeklődést illetik. Egyszerűen még nem volt ideje kialakulni a magyar fogalomnak, mivel nem merült fel egyik magyar fegyveres szerv részéről sem komoly igény ilyen típusú lőfegyver beszerzésére.

76. ábra: Heckler&Koch MP7 4,6x30 mm PDW

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Nyugtassa az Olvasót az a tudat, hogy még külföldön sincs egységes definíció ezen lőfegyverfajta meghatározására.

Amit biztosan kijelenthetünk, hogy a lőfegyverek ezen csoportját azok a jellemzően kis méretű, rövid csőhosszal rendelkező kézfegyverek alkotják, amelyek se nem pisztoly-, se nem puskaosztályba tartoznak. Működtetésükhöz általában két kéz szükséges, azonban kis méretük és az ebből fakadó rejthetőségük alkalmassá teszi őket különleges, rejtett (pl. kézításkába beépítve) feladatok végrehajtására is.

A lőszerre visszatérve, egyes szerzők szerint PDW-nek minősíthető a karabélylőszerű lövő, egyébként a fenti tulajdonságokkal rendelkező eszköz is²⁰⁹.

Használatuk általában és alapvetően személyvédelmi célokat szolgál, a kis méretből fakadó rejthetőség itt fontos szempont, azonban a pisztolylőszerénél nagyobb csőtorkolati energiájú lőszer alkalmassá teszi a nagyobb tüzerőt igénylő védelmi feladatok ellátására is, különös tekintettel a lövedékálló mellények átütésére. Ezen felül páncélozott harcjárművek és repülőgépek kezelő személyzete részére is ideális védelmi eszközként szolgálhat.

A PDW alappéldája a HK MP7. Ez a fegyver a fentebb említett 4,6x30 mm kaliberben készült el, ami láthatólag a pisztoly- és a karabélylőszer közötti méret.

6.3. A távcsöves és mesterlövész puszkák

Az ilyen lőfegyverek speciális célt szolgálnak. Ez a cél általában távoli célpontok semlegesítése/megsemmisítése²¹⁰. Rendészeti és katonai felhasználásuk egyaránt ismert. Szokták még mesterlövész puska elnevezéssel is említeni a lőfegyverek ezen halmazát. Az egységes, hivatalos, nemzetközileg általánosan elfogadott fogalmak itt is hiányoznak.

A modern rendészeti célú felhasználás szigorú követelményeket támaszt mind a mesterlövésszel, mind pedig az általa használt eszközzel szemben. „Amiért harci területen a katonai lövész kitüntetését kap, azért a rendőrségi berkekben több év börtön járhat.”²¹¹ A nagytávolságú precíziós pontosság, a modularitás és a könnyű kezelhetőség mind fontos tényezők a lőfegyver kiválasztásánál. Előfordul, hogy egy feladaton belül több fegyver vagy lőszer alkalmazása is szóba jöhet, az adott körülményekhez való alkalmazkodás függvényében. A rendészeti mesterlövész feladatokat kizárólag a rendőrség által rendszeresített lőfegyverekkel lehet végrehajtani, azokon változtatást végrehajtani kizárólag az adott lőfegyver gyári utasításának megfelelően lehet. Ezek általában a lövész „kényelmét”, illetve a pontos lövés leadását elősegítő apró beállítások, kiegészítések lehetnek. A főbb alkatrészek cseréje, „tuningolása” nem megengedett.

Hazánkban a rendészeti célú mesterlövész képzés a Terrorelhárítási Központ képzési rendszerében szerepel²¹².

A klasszikusan mesterlövész puszkának nevezett eszközöknek két nevesített felhasználási módja ismert: a romboló puska, amelyek kimondottan nagy kaliberű lőszerrel (12,7mm és felette) tüzelnek, és a nagy pontosságú (precíziós) puszkák.

²⁰⁹ Itt egy újabb megkülönböztetés szükséges az ún. PCC-től (Pistol Caliber Carbine – magyar terminológiában pisztolykaliberű puska), amely alapvetően egy sportlövészeti kialakult kategória. Pisztolylőszerű tüzelő hosszúcsövű lőfegyver, jellemzően félautomata üzemmóddal. A lövészsportban már külön divízióként van jelen, magyar (sportlövészeti) terminológiában pisztolykaliberű puska néven szerepel.

²¹⁰ Ahogy a kategória megnevezéséből is (marksman-mesterlövész) következik.

²¹¹ Simonyi (2022). 91. o.

²¹² Simonyi (2022). 90. o.

A nyugati terminológiában DMR-nek (Designated Marksman Rifle – magyar terminológiában támogató mesterlövész puska, korábban rajtámogató puska) nevezett lőfegyverek szélesebb körben ismert példája a Heckler&Koch HK417 típusú puska.

Általánosságban elmondható, hogy a precíziós mesterlövész pusokák jellemzően ismétlő (főként forgó-tolózáras) rendszerűek, gyakran nagyobb, olykor speciális kaliberű lőszerrel tüzelnek, és 800m feletti távolságokra is használhatók.

Azonban a rendészeti felhasználásba a legáltalánosabb ezek között is a 7,62 NATO/.308 Win kaliber.

Összehasonlításként, a romboló pusokák *lehetnek* félautomata rendszerűek is és a már említett, kifejezetten nagy kaliberű lőszerrel tüzelnek. A DMR-ek *általában* félautomata működésűek, jellemzően valamilyen elterjedt kaliberű pusokalőszerrel tüzelnek (ld. SZVD: 7,62x54R, illetve HK 417: 7,62x51 (.308Win)). A lőtávolság 800m-nél rövidebb.

Hazánkban az általános rendőrségi feladatokat ellátó szerv részére ún. objektumvédelmi feladatokra külön normában meghatározott számú rendőr kap kiképzést. A jelenleg rendszeresített objektumvédelmi lőfegyverek egyike a Dragunov SZVD távcsöves puska. Ezen fegyver valós használhatóságáról megoszlanak a szakmai vélemények, mivel léteznek már a Dragunovnál korszerűbb eszközök.

77. ábra: 7,62x54R SZVD-Dragunov távcsöves puska

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

A pontos lövés leadásához értelemszerűen megfelelő optikai irányzék (távcső) használata szükséges. Jelen tanulmány keretei között további, a nagytávolságú lövések pontos kivitelezéséhez szükséges optikai irányzékok részletes bemutatásától eltekintünk.

A rendészeti és a katonai felhasználásban általánosan 4-16 és 5-25-szörös nagyítású távcsövek használatosak²¹³. A technikai fejlődés eredményeképpen léteznek kifejezetten hadi/rendészeti célra gyártott, nagyteljesítményű, különleges teherbírású távcsövek és szerelékek.

²¹³ Simonyi (2022). 114. o.

Fontos említést tenni a fejlesztések újabb vívmányáról, az ún. „piros pont” (red dot) irányzékokról, amelyek valójában nem mindig piros színűek, előfordul zöld változatuk is, a felhasználói igényeknek megfelelően. A használatuk – megfelelő gyakorlást követően – gyorsabb célzást, ezáltal gyorsabb lövést is tesznek lehetővé.

78. ábra: A céltávcső megvilágított szálkeresztje

(Forrás: <http://www.longrangeshooting.hu/cikkek/optika/march-5-40x56-fx>)

Ez a technika a céltávcsövekben is használatos, akár a teljes szálkereszt, akár annak egy része megvilágításaként tovább növelve a pontos és gyors lövés lehetőségét.

Az, hogy még a közelmúltban is mi volt, amit a mesterlövész által használható puskának és az ahhoz használható optikai irányzóberendezésnek tekintenek, Simonyi Ottó leírásából derül ki: 1991-ben a Rendőrség Különleges Szolgálatára egy darab SSG2000 puskával rendelkezett, amin egy nyolcszoros nagyítású vadász-távcső volt. A másik egy GALIL típusú félautomata puska volt, hasonló távcsővel. A többi, a mesterlövészek által használható fegyver pedig Dragunov²¹⁴. Ehhez képest, a technikai és szakmai fejlődés következtében a mai magyar rendőrség (annak is a terrorizmus elhárításáért felelős szerve, a TEK) korszerű, állítható nagyítású, kiegészítővel, pl. éjjellátóval felszerelhető, kifejezetten rendészeti/katonai felhasználásra kifejlesztett távcsöveket használ a mesterlövészpuskákon.

6.4. A gránátvetők használata a rendészeti feladatok ellátása során

A gránátvetők olyan fegyverek, amelyek a gránátot nagyobb távolságra képesek eljuttatni, mint amilyen messzire egy ember kézzel el tudná dobni²¹⁵.

²¹⁴ Simonyi (2022). 89. o.

²¹⁵ Fowler, Will & North, Anthony & Stronge, Charles & Sweeney, Patrick (2018). The Illustrated Guide To Guns Of The World. Anness Publishing Ltd. ISBN 978-1-78214-342-0. 501 o. Gáspár M. fordítása.

Ezen eszközök több fajtája is ismeretes, nevezetesen a rögzített és a kézi (vagy vállról) indítású eszközök, továbbá megkülönböztethetők a kifejezetten ilyen célra létrehozott önálló eszközök és a hosszú fegyverek csöve alá felszerelhető kiegészítő eszközök.

79. ábra: Heckler & Koch G36 gépkarabély HK M320 gránátvetővel felszerelve

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Működés alapján megkülönböztethetők egylövetű és ismétlő (akár automata) működésű gránátvetők. A rögzített eszközök jellemzően nagyobb méretűek és gyakran valamilyen mobil eszközre (gépjárműre pl. páncélozott szállító járműre vagy teherautóra) szereltek.

Méretükből és súlyukból adódóan ezek az eszközök nem tekinthetők kézi lőfegyvernek, ezért említésükön túl további ismertetésüktől eltekintünk.

A kézi gránátvetők a katonai használatban jelentek meg először már a 16. században és hosszú ideig kizárólag a katonai célú felhasználásuk volt ismert, innen kerültek át a rendészeti felhasználásba.

A kezdeti eszközök csúzlík és íjak elvén működtek, később már nagyobb űrméretű lőfegyvereket terveztek a gránátok kilövésére. A lőfegyverek fejlődésével elkészültek a puskagránátok, melyek a mai napig használatosak a világ hadseregeiben.

Az első önálló, kizárólag gránátvető funkcióra tervezett eszköz a Federal Riot Gun (FRG) elsődlegesen rendészeti felhasználásra készült az 1930-as években, ezután ismerték fel a katonai célú használat lehetőségét. Alapvető különbség a rendészeti és katonai felhasználás között, hogy amíg a katonai (támadó és védelmi) célú használatban lehetséges az éles gránátok célbajuttatása, addig a rendészeti használatban erre nem kerülhet sor, a gránátvető rendészeti célú felhasználása kizárólag nem halálos céllal történhet.

A modern gránátvetőket általában a standard 40 mm-es (40x46mm) gránátok kilövésére tervezték. Emellett a rendészetben gyakori még a 37mm-es gránátok használata. A rendészeti céllal használt gránátok vegyi eszközök (pl. könnygáz) és ritkábban nem-halálos lövedékek (pl. gumi- vagy szivacslövedék, babzsák) célbajuttatására szolgálnak.

80. ábra: CZ-805 40mm-es gránátvető

(Forrás: czub.com)

A fentiekén túl számos fejlesztés történt és jelenleg is folyamatban van a gránátvetőket illetően, a felsoroltakon túl sokféle kaliber van használatban a különböző országok hadseregeinél. E tanulmány egy gyors pillanatképet villantott fel ezeknek a különleges harceszközöknek a rendészetben elfoglalt szerepéről.

7. AZ EGYESÍTETT LŐSZER

REGÉNYI KUND

ABSZTRAKT: A tanulmány a kézfegyverekben használt egyesített lőszeret és azok fejlődését mutatja be. Említést tesz a lőszer kialakulásáról, a csappantyú elhelyezkedéséről és fajtáiról, a hüvely funkcióiról és azok formájáról, részletebben mutatja be a lövedékek fejlődését, különös tekintettel a célban kifejtett hatásra. Kísérletet tesz a Hágai Egyezmény túlzó interpretációjának cáfolatára, összegezi a kaliberjelzésekkel kapcsolatos tudnivalókat és kitér a sörétes lőszer eltérő jellegzetességeire. A tanulmány mondanivalóját a gyakorlati felhasználó, a lövész szempontjaiból fogalmazza meg.

KULCSSZAVAK: rendészeti lőkiképzés, egyesített lőszer, kaliber, Hágai Egyezmény

A tűzfegyverek fejlődése során számos olyan törekvést találhatunk, melyek valóra válásához meghatározó lépést jelentett az egyesített lőszer megjelenése a 19. század második felében. Olyan törekvésekre gondolunk, mint az elérhető legnagyobb pontosság, a minél nagyobb lőtávolság, a minél gyorsabb újratöltés, melyet fedezék mögött vagy hosszú fegyverek esetében fekvő tüzelési testhelyzetben is végre kell tudni hajtani.

Az egyesített lőszer kialakulásához hosszú út vezetett. Az utántöltés meggyorsítása, illetve a pontos találat érdekében szükséges azonos löpormennyiség biztosítása érdekében már a 16. században megjelenik a papírtöltény, ami a szükséges gázmentes zárást, a tömítettség elérését is segítette. Az üzembiztos működés - mely szinten régi törekvés - szempontjából a döntő előrelépést a 19. század közepén a csappantyús gyújtás elterjedése jelentette. Ugyancsak a 19. század közepén jelenik meg a fémből készített hüvely, majd az összkép az úgynevezett füstmentes lőpor megjelenésével válik teljessé.

Milyen alkatrészekből áll az egyesített lőszer, és ezeknek mi a funkciója? A legfontosabb alkatrész a hüvely. A hüvely formája egyik végén lezárt henger, vagy borospalackra emlékeztető behúzott nyakú forma. A hüvely talpában helyezkedik el a csappantyú, melyről később külön szólnunk.

A hüvely aljának kialakítása lehet peremes (angolul rim, németül Rand), ez időben a régebbi változat, de napjainkban is megtalálható, elsősorban revolverek, illetve egylövetű kézi lőfegyverek esetében.

A másik elterjedt talpkialakítás az úgynevezett hornyos, ebben az esetben a hüvely aljába az előállítás során hornyot préselnek. A hornyos külső átmérője klaszszikus esetben nem haladja meg a hüvely legnagyobb átmérőjét.

Ez a kialakítás a tárba töltés, tárból adogatás szempontjából előnyös, és a 20. században ezért ez válik meghatározóvá.

81. ábra: Hornyos és peremes lőszer-hüvelyek 7,62x39 és 7,62x54R kaliberben

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Nagy erejű lőszeres esetében szükségessé válhat a hüvely alsó részének - ahol különösen nagy feszültségek lépnek fel - megerősítése plusz anyagréteg beépítésével. Ezt szalagnak nevezzük és az ilyen hüvely megnevezése szakkifejezéssel a szalagos. Legismertebb képviselője a .300 Winchester Magnum. A hüvely másik kritikus pontja a hüvely szája, mely préseléssel, az úgynevezett krimpeléssel (crimp) tartja szilárdan a helyén a lövedéket.

82. ábra: .300 Win Mag lőszer hüvely

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

A hüvely anyaga sárgaréz ötvözet, mely a szükséges rugalmassággal, és az optimális alakváltozás képességével is rendelkezik. Ritkábban, de költségkímélés okán mégis újra és újra találkozhatunk vasból, illetve alumíniumból készített hüvelyekkel is. A vas hüvelyek esetében természetesen megoldandó feladatként jelentkeznek a korrózióvédelem is.

Mindkét említett hüvelyanyagra jellemző, hogy a belőlük készített hüvely újratöltésre nem, vagy csak nagy nehézségekkel alkalmas.

Mi a hüvely funkciója? Elsősorban egyben tartja a lőszer különböző alkotóelemeit, továbbá védelmet biztosít a mechanikai hatások ellen, távol tartja a nedvességet. A lövés leadásakor fontos szerepe van abban, hogy a zárt fegyver tömítettsége teljes legyen, ennek érdekében lövés leadásakor enyhén megdagad, majd azt követően visszazugorodik, közel az eredeti méretre. Nagy szerepe van a fegyver hőháztartásában. Felmelegedése révén komoly hőmennyiséget tud kivonni a tűzfegyverből, hiszen lövés után a kilőtt hüvely ürítésre kerül. Ennek elsősorban so-rozatlövő fegyverek esetében van jelentősége.

A hüvely a lőszer legdrágább része. Mint már utaltunk rá, optimális esetben újra felhasználható. A hüvely nyersanyagának árnövekedése nagymértékben kihat a teljes lőszer árának növekedésére is. A hüvely jelentőségét mutatja az a körülmény, hogy jóllehet újra és újra történtek kísérletek hüvely nélküli lőszer kifejlesztésére - a legismertebb példa a Heckler und Koch G11 gépkarabély volt -, azonban ezek a törekvések nem jártak sikerrel, ahogy e sorok írásakor kudarcot vallottak a nagy teljesítményű golyós löszerek hüvelyének műanyagból való elkészítésére irányuló törekvések is.

A következő lőszerelem, melyről olvasnunk kell, az a lőpor. A lőpor gyors, robbanásszerű égésével nagymennyiségű, nagy nyomású forró gáz keletkezik, mely nagy nyomású forró gázok kirepítik a csövön keresztül a lövedéket. Így tehát a lőpor a lőszer, illetve a lövedék hajtóanyaga. A napjainkban használt füstmentes lőpor nitrocellulóz vegyület. Égésekor szilárd égéstermék nem, illetve a gyakorlatban csak alig keletkezik. Ez is a különböző, elsősorban a tárolási stabilitás növelésére irányuló adalékanyagok anyagok bekeverése miatt van. A füstmentes égésnek a lőfegyverek megbízható működése szempontjából annyi a jelentősége, hogy így alig keletkezik olyan lerakódás, mely egy idő után megnehezítené, illetve meggátolná a különböző fegyverelemek rendeltetés szerű működését, így a fegyverek tisztítására is csak ritkábban van szükség. Leszögezzük azonban, hogy tisztításmentes fegyver – bármennyire is csábító a gondolat – nem létezik.

A lőporok égési sebessége típusonként eltérő lehet. Megkülönböztetünk lassú és gyorsabb égésű lőporokat. Gyorsabb égésű lőporokat rövid csövű lőfegyverekbe szánt löszerek töltésére használnak, míg a lassú égésnél ennek fordítottja, azaz hosszú lőfegyverekbe szánt löszerek töltése a felhasználási cél.

A lőpor jellemzői, elsősorban az égési sebesség, illetve az égés során keletkező gáz mennyisége, valamint a lőpor sűrűsége és tömege azonosak kell, hogy legyenek az egyes löszerek vonatkozásában, így azokat a löszergyártók esetről esetre bemérik, a kereskedelmi forgalomban kapható lőporok esetében pedig pontos szabványokat, illetve paramétereket határoznak meg.

A modern lőpor további sajátossága, hogy égése során mérgező gázok nem keletkeznek. Ugyancsak nem keletkeznek olyan vegyületek sem, melyek a fegyver csövének anyagát, acélját korrodálnák.

Ugyancsak fontos körülmény, hogy a lőpor önmagában kémiaiilag stabil, tehát meglehetősen szélsőséges hőmérsékleti viszonyok között is hosszú ideig tárolható, illetve a lőszerből eltávolítva, szabad levegőn látványosan és gyorsan, de feszítő hatás nélkül ég el, azaz robbantásra nem alkalmas. Mindezen jellemzők a lőszer biztonságos tárolását és használatát segítik elő.

A következő, legkisebb méretű és legkevésbé szembeötlő szerkezeti elem a csappantyú. A csappantyú tulajdonképpen egy néhány milliméter átmérőjű fém csésze, melybe olyan anyagot töltenek a gyártás során, mely ütés hatására - pontosabban fogalmazva, az ütőszeg erőteljes és határozott, jól definiált ütésének hatására - lángra lobban.

83. ábra: A csappantyú elhelyezkedése a lőszerhüvelyben

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Ezt a nagy energiájú lángot a lőszerben a lőportöltet begyújtására használják. A csappantyú tehát létfontosságú a tűzfegyver megbízható működése szempontjából. A csappantyúk között különbséget aszerint teszünk, hogy az ütőszeg mechanikai energiáját felfogó szerkezeti elem, az úgynevezett üllő a csappantyúba magába van-e beépítve - ez az úgynevezett Boxer-csappantyú - vagy azt a hüvelyben alakítják ki. Ebben az esetben Berdan-csappantyúról beszélünk.

84. ábra: Boxer-csappantyú helye a 9x19-es lőszerhüvelyben

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Az előbbi eset a gyakoribb, mivel ily módon a hüvely gyártása egyszerűbb és az jobban újratölthető, hiszen a kilőtt hüvelyből az elműködött csappantyú könnyebben eltávolítható. Azonban katonai célra szánt lőszeres esetében a Berdan-csappantyú mind a mai napig előfordul.

Az ütésre szúrólángot kibocsátó vegyületekről tudni lehet, hogy kezdetben ezek elsősorban higany bázison épültek fel, így égésük során maró és mérgező anyagok keletkeztek. Ez a helyzet már a 20. század első felében meghaladottá vált. Mára a csappantyúban használt vegyületek tárolása és égése során maró hatás, illetve mérgező végtermék jelenléte nem mutatható ki.

A csappantyú megbízható működése meghatározó fontosságú a tűzfegyver megbízható működése szempontjából. Itt nemcsak a gyúelegyre, hanem a csappantyú anyagának merevségére is gondolnunk kell. Elsősorban nagy precizitású versenyfegyverekben fordul elő, hogy az ütőszeg energiája kisebb a megszokottnál, hiszen ez az elsütési ellenállás szempontjából előnyös. A megbízható gyújtáshoz tehát puhább anyagú csappantyúra van szükség.

A tűzfegyverek biztonságos működése szempontjából a csappantyú abból a megközelítésből is kulcsfontosságú, hogy nagyon ritkán ugyan, de előfordulhat, hogy a lőszer előállítása során a hüvelybe nem töltenek lőportöltetet (selejt keletkezik). A csappantyú működése során is képződnek nagynyomású gázok, melyek a lövedéket minden esetben képesek kihajtani a krimpelésből és belesajtolják azt a huzagolásból a csőbe. Az is előfordulhat, hogy a csappantyú működése során elegendő mennyiségű gáz keletkezik ahhoz, hogy lövedék a csövet elhagyja. Természetesen pontos találatról, célban kifejtett hatásról ekkor nem beszélhetünk. A kritikus az az állapot, amikor a lövedék a csőben valahol félúton megszorul, hiszen az újratöltés során a következő lőszer működése ekkor olyan nagy ellenállást kell, hogy legyőzzön, hogy - amennyiben a fegyvert nem úgy tervezik és gyártják, hogy ennek is ellen tudjon állni - csődudorról, illetve csőrobbanásról fogunk beszélni, melynek hatása súlyos sérülés és a fegyver működésképtelensége lesz. Ezért több lövés leadása során a lövőnek mindig figyelmet kell fordítania a torkolati dőrejre. Amennyiben az aránytalanul kicsi, akkor tüzet szüntetve meg kell vizsgálnia, hogy mi okozta azt. Erre az esetre - az úgynevezett squib load-ra - a sportlövészeti versenyszabályok is külön figyelmet fordítanak, de a jelenségre minden lövőnek fel kell készülnie.

Noha szerkezetileg nem sorolhatók a csappantyúkhöz, funkciójuk azonossága miatt itt teszünk említést az úgynevezett peremgyújtású lőszerokről. Ebben az esetben az ütőszeg mechanikai energiáját hővé alakító közeg nem egy külön csészében a hüvelytalp közepén, hanem a peremben a hüvelyt alkotó fém két rétege közé bepréselve helyezkedik el. Ebben az esetben peremgyújtású, míg a csappantyúval szerelt lőszeres esetében központi gyújtású lőszerokről beszélünk.

85. ábra: Elműködtetett peremgyújtású lőszer hüvelytalpa
(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

86. ábra: 9x19 mm gyakorló lőszer
(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

A peremgyújtású lőszer időben korábban jelent meg a csappantyús gyújtásúnál, azonban számos hátrányos tulajdonsága – így elsősorban nehezebb gyártása, az újratölthetőség hiánya miatt – napjainkban ritkábbnak tekinthető. Ezen állításunk azonban rögtön relativizálódik, ha megjegyezzük, hogy a legnagyobb számban gyártott és használt gyakorló lőszer, az úgynevezett .22 long rifle ilyen peremgyújtással van szerelve. (Megjegyzés: A gyakorlatban nagyon fontos ajánlás, hogy a peremgyújtású löszert tüzelő lőfegyvert gyakorló hüvely vagy lőszer nélkül el-sütni száraz gyakorlás jelleggel nem ajánlott, mivel ez károsítja a fegyvert.) A központi gyújtású fegyvereket üresen bátran elsüthetjük, ez hadi szolgálati használatra alkalmas fegyvereknél mérhető kárt nem okoz. Természetesen nagyteljesítményű versenyfegyverek esetében a gyakorló lőszer használata kifejezetten ajánlott.

Végül, de nem utolsósorban ismerkedjünk meg a lövedékkel! A lőszer a lövedék révén fejt ki a kívánt hatását a célban. Ehhez a csőből kilépő lövedéknek minde-nekelőtt el kell találnia a célt. Ehhez pedig az szükséges, hogy a lövedék mérete, különösen tömege a lehető legkisebb mértékben térjen el a többi lövedékétől. Különös jelentősége van az úgynevezett forgásszimmetriának, hiszen a lövedék a cső huzagolása által megpördítve éri el a pontos találathoz szükséges stabilitást.

A tűzfegyverek fejlődése során a lövedék sebessége egyre nagyobb lett, erre elsősorban a célban kifejtett hatás, illetve a lőtávolság megnövelése miatt volt szükség. Ez azonban visszahatott a lövedék formájára, annak kialakítására és anyagára is. A lövedék formája kezdetben gömb volt. Az időben előre haladva a lövedék egyre hegyesebbé és egyre hosszúkásabbá vált. Szakmai kifejezéssel élve a lövedék felületi terhelése folyamatosan növekedett, tehát az egységnyi keresztmetszetre jutó tömege egyre nagyobb lett. Az első úgynevezett Spitzgeschoss-ok a 20. század elején jelentek meg.

A lövedék anyagát tekintve sokáig, és meghatározó mértékben ma is az ólom biztosítja a könnyű megmunkálhatóságot és az optimális tömeget. Azonban az ólom puha, még akkor is, hogyha keménységének fokozására antimonnal ötvözik.

A tiszta ólomlövedékek modern, nagysebességű lőszerkből kilóve felkenődnének a huzagolásra. Ezért védőburkolatra van szükségük, melyet általában sárgaréz ötvözetből alakítanak ki.

Napjainkban, elsősorban kisebb kezdősebességű pisztolylőszerrel vonatkozásában előtérbe kerül az ólomlövedékek porfestéssel, illetve teflon bevonattal való felületvédelme, melynek célja elsősorban a költségek alacsony szinten tartása.

De térjünk vissza a sárgaréz bevonatú lövedékre! Ez az a klasszikus kialakítás, mely biztosítja a nagy kezdősebességet és a nagy lőtávolságot. Aránylag egyszerűen és olcsón gyártható. Ezt tekintjük manapság a lövedékek alapvető kialakításának. Szakmai megnevezése teljes köpenyes, idegen szóval full metal jacket (FMJ) lövedék. A lövedékek további fejlődésére a célban kifejtett hatás a meghatározó. A lövedéktől azt várjuk, hogy mozgási energiáját és szerkezeti szilárdságát megőrizve lehetőség szerint hatoljon át a célt körülvevő akadályokon, legyen az ruházat, egy autó fémlemeze vagy egy autónak az üvege. Ezt követően pedig a célmédiumban csapódva érje el, hogy az harcképtelenné váljon, illetve vadászat során a vad terítékre kerüljön. Ez a lehető legnagyobb sebcsatorna elérése által valósítható meg. Az említett hatás elérése érdekében a lövedék keresztmetszetének a célba csapódva meg kell változnia, meg kell nőnie. Szakmai szóval élve a lövedéknek expandálnia kell. Ugyancsak kívánatos, hogy lehetőleg a lövedék minden erőhatás ellenére egy darabban maradjon a célba való becsapódás során is.

További elvárás, hogy a célmédiumból a lövedék lehetőleg ne, illetve vadászat esetében csak kismértékben lépjen ki. Előbbi eset kívánatos a vétlen résztvevők kímélése céljából, utóbbi esetben pedig az esetleges utánkeresés megkönnyítése érdekében kívánatos a vérnyom megjelenése. Könnyen belátható, hogy ezen szempontok egymással meglehetősen ellentétesek, és tökéletes vagy akár csak elfogadható szintű elérésükhöz hosszú idő, sok-sok fejlesztés és kudarc kellett.

Időben először az úgynevezett puha végű, idegen szóval soft point lőszer jelent meg. Ebben az esetben a lövedék csúcsa nincs kemény sárgarézzel beborítva. Szükséges ugyanakkor, hogy lövedék feleke zárt sárgaréz kupakban végződjön, ellenkező esetben a gázok nyomása az ólomot kisajtolná a lövedékből, ami a kívánt hatás elmaradásán túl jelentős működési zavarokat eredményezne a fegyverben.

Következő lépés az úgynevezett üreges végű, idegen szóval hollow-point lőszer. Ebben az esetben a lövedék elején egy kisebb méretű lyuk található, belsejében pedig egy precíz kialakítású üreg. Gyakorta az üreg falát előre kiválasztott helyen meggyengítik, hogy az a célmédiumban könnyebben expandáljon. Az üreges végű lőszer esetében a lövedék súlypontja hátul helyezkedik el, mely a pontosság számára is előnyös, így az ilyen fajta lövedékekkel a sportlövészetben is gyakran találkozhatunk.

A következő lépés az optimális aerodinamikai forma megtartása érdekében a süveges vagy csúcsos lövedékek megjelenítése volt, amikor is az üregnek a végét egy megfelelően kialakított fém- illetve gyakran műanyagdarabbal lezárták.

Ennek révén az aerodinamikai hatás megmaradt, ugyanakkor a megfelelően kialakított ballisztikai süveg a különböző akadályokon való áthaladás során is sokáig megőrizte az üreget, megakadályozva annak eltömődését.

Az újabb lépés az úgynevezett bonded core, azaz ragasztott mag megjelenése. A gyártás során a lövedék magját úgy alakítják ki, hogy az a lövedék köpenyétől a becsapódás során se váljon el. Erre a kialakításra az expanzió és az átütő képesség együttes elérése és fenntartása érdekében van szükség. Könnyű belátni, hogy ezen modern, nagy hatású és nagy pontosságú lövedékek előállítása sajnos nem olcsó.

87. ábra: 9x19mm lőszeres különböző lövedéktípusokkal

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

A lövedékek kialakítása kapcsán el kell oszlatni egy közkeletű félreértést, illetve egy alapvetően helyes állítás téves interpretációját. Ismeretes, hogy a szárazföldi hadviselésről szóló úgynevezett hágai egyezmény kifejezetten tiltja a deformálódó lövedékek hadi használatra való alkalmazását, ideértve a robbanó lövedékek élő erők ellen való alkalmazását is. A tiltás első pillantásra jól követhető, plauzibilis emberbaráti célokat szolgál. A 19. század végén a sorozott tömeghadseregek korában teljesen kézenfekvő kíváncsi volt, hogy egy honpolgár, egy hazafi, aki hazája hadseregében szolgál, lövedékével lehetőleg ne okozzon súlyos, halálos, avagy nehezen gyógyítható sérülést egy ugyanolyan hazafinak, aki egy sokszor önkényesen meghúzott határvonal túlsó oldalán született és egy másik állam hadseregébe sorozták be. Természetesen, ha a hadművészet sajátosságait jobban megvizsgáljuk, egyéb járulékos előnyöket is felfedezhetünk, melyeket úgy lehetne körülírni, hogy egy sebesült katona harcérintkezésből való kivonása, ellátása, hátraszállítása, gyógyítása rendkívül jelentős logisztikai kapacitásokat köt le. Így tehát a harctéren, amikor tömegek állnak egymással szemben, az ellenség katonájának sebesítése tulajdonképpen kívánatosabb, mint a végső hatás kiváltása.

Az elmondottakból kitűnik, hogy az egyezmény a szárazföldi hadviselésre vonatkozik, így logikailag sem vonatkoztatható a rendvédelmi vagy adott esetben az önvédelmi használatra, hiszen itt jogszzerűen fegyvert birtokló és annak alkalmazására kiképzett, a közösség érdekében tevékenykedő rendőr, rendészeti szakember áll szemben egy bűnözővel; egy jogkövető állampolgár egy jogtalan támadóval. Ebben az esetben az azonnali harcképtelenné tétel meghatározó kíváncsi, mint ahogy a környezet kímélése is. Több szempontból is óriási logikai hiba tehát a Hágai Egyezményből a rendvédelmi célú lőszeres expanzív jellegének tiltására vonatkozó elvárásokat levezetni. Reméljük, hogy ez a fajta logikai hiba mindenütt a múlt meghaladott tévedésének sorában kerül majd²¹⁶²¹⁷.

²¹⁶ A magyar rendőrség által közelmúltban rendszeresített 9x19mm RUAG Action 5 lőszer jó kiindulási pont lehet az említett szemlélet meghaladására.

²¹⁷ A hagyományos FMJ és a hollow-point lőszeres összehasonlítására ld.: Lord, Carter K.(1997).: Hollow Point versus Ball Duty Ammo. National Law Enforcement and Corrections Technology Ctr-Rocky Mountain.

<http://web.archive.org/web/20051125213038/http://www.nlectc.org/nlectcrm/ammo.html>

Záró gondolatként érdemes a lövedékek anyagáról is szólni. A hagyományos ólom és sárgaréz kombináció napjainkra elsősorban környezetvédelmi szempontú kritika tárgyát képezi, melyből adódóan azok fokozatosan - egyelőre csak részleges - tilalom tárgyát képezik. A megoldást az ólommentes lövedékek jelenthetik, melyek anyaga bizmut ötvözet, rézötvözet, porkohászati eljárásokkal tömörített vaspor, avagy műgyantába ágyazott vaspor lehet. Kézenfekvő, hogy ezek fejlesztése kezdeti fázisban tart, így paramétereik jelenleg nem érik el a korábbi ólom-sárgaréz kombinációjú lövedékeket. Ugyancsak nem meglepő, azonban roppant sajnálatos, hogy áruk általában jócskán meghaladja a korábbi változatokét.

Befejezésképpen beszéljünk a lőszer azonosításáról, azaz a lőszer kaliberéről és a kaliberjelzésről. A lőszert hagyományosan a lövedék névleges átmérőjével szokás azonosítani, mely metrikus vagy birodalmi egységekben is kifejezhető. Könnyű belátni, hogy a lövedék átmérője önmagában kevés a lőszer azonosításához, hiszen a hüvelyhossz a szerkezeti működés és a célban kifejtett hatás szempontjából is meghatározó tényező. Ezért elterjedt, hogy a hüvely hosszát is bevetjük a kaliber meghatározásában. Azonban figyelembe kell venni azt a körülményt is, hogy a különböző lőszer típusok hosszú történelmi fejlődésük során különböző időpillanatokban és különböző földrajzi helyeken más-más elnevezést kaphatnak; az elnevezésük döntően tehát hagyományos, illetve a különböző megnevezések is takarhatnak azonos lőszert, mint ahogy azonos és felületes megnevezés különböző lőszertípusokra utalhat.

Konkrét példát mondva a 9 mm, mint megjelölés utalhat a 9x17-re vagy más néven 9 mm shortra, aminek egyesült államokbeli megnevezése a .380 ACP; utalhat a 9x18 Makarovra; utalhat és a leggyakrabban utalni is fog a 9x19-re, más néven 9 mm Lugerre, megint csak más néven 9 mm Parabellum lőszerre; de utalhat a 9x21-re is; és, hogy a káosz teljes legyen, a .38 Super Auto néven ismert lőszer lövedékének átmérője is elég közel van a 9 mm-hez.

88. ábra: Lőszerhüvelyek balról jobbra: 7,62x39mm, .223 Rem, 6,5 Creedmoor, .308 Win, 7,62x54R, .300 Win Mag, .338 Lapua Mag

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Azt ajánljuk tehát, hogy a kaliberek megnevezését mindenki megnevezésnek tekintse, ne vegye készpénznek az abban szereplő adatokat, hiszen azok általában csak névleges adatok. Mindenkor legyen tisztában azzal, hogy a tűzfegyverébe szánt löszerek milyen alternatív megnevezéssel, illetve alternatív méretben állnak rendelkezésre. Ha pedig valaki az újratöltés nemes és szép hobbiját, avagy mesterségét választja, akkor részletes táblázatok segítségével sajátítsa el vagy ellenőrizze az adott fegyverhez szükséges löszerek valamennyi méretét. És még egy jó tanács: a löszerek, a fegyverek és a kaliber megnevezése során nem kerülhető meg az úgynevezett birodalmi, angolszász mértékegységek használata.

Ráadásképpen egy pár gondolat sörétes löszerekről. A sörétes löszerek lövedéke, illetve a hüvely anyaga és felépítése, valamint a kaliberjelzés eltér a golyós löszerekétől. Az alacsonyabb gáznyomás okán a hüvely anyaga műanyag - történelmileg papír -, melyet egy fém kupak tart egyben. A hüvely zárása visszahajtással, az úgynevezett bordírozással történik. A lövedék sok-sok apró ólom vagy bizmut, esetleg lágyvas szemcse, melyeket a csőben az úgynevezett kosár fog egybe.

Nagyon érdekes és nagyon régi hagyományokat őriz a sörétes löszerek kaliberének meghatározása. A viszonyszám arra utal, hogy egy angol font ólomból hány darab, az adott tűzfegyver csövének átmérőjével megegyező átmérőjű ólomgömböt lehet önteni. Ebből az is következik, hogy a sörétes tűzfegyverek vonatkozásában a nagyobb szám kisebb csőátmérőt jelent.

A kaliberjelzés esetében mindig két számot találunk. Az első kétjegyű szám - leggyakrabban 12-es, ritkábban 10-es, 16-os, 26-os vagy 32-es - után ferde vonallal elválasztva a hüvely hosszát találjuk.

Ez leggyakrabban 70mm, de találkozunk 65, 76 és 89 mm-es megjelöléssel is. Angolszász nyelvterületen ezeket birodalmi mértékegységben is kifejezik. Fontos tudni, hogy a hossz a sörétes löszer hüvelyének kinyílt állapotára vonatkozik, tehát a dobozban levő, még el nem lőtt löszer a rajta feltüntetettnél mindig rövidebb lesz.

Minden lövedék esetében nagyon fontos a tömeg, különösen így van ez azonban a sörétes löszer esetében. Így tehát a harmadik számként a lövedék tömegét kell megjegyeznünk és keresnünk a csomagoláson. Ezt általában grammban, az Egyesült Államokban természetesen unciában tüntetik fel. És hogy ne legyen egyszerű a dolgunk, a sörét szemcse méretére is találunk utalást, úgyszólván az első pillantásra egyszerűbb és olcsóbb sörétes löszer legalább annyi, ha nem még több számításba vehető körülményt tartalmaz az igényes lövő számára, mint a golyós löszer.

Összefoglalásképpen elmondható, hogy az egyesített löszer a fegyver megbízható és megfelelő hatású működése szempontjából meghatározó fontosságú. A löszerhez választott fegyver, illetve a fegyverhez választott löszer pedig kulcsfontosságú a pontos és hatásos lövés leadása érdekében.

A lőszer képletesen szólva a tűzfegyver üzemanyagának is tekinthető, azaz az adott tűzfegyverhez megfelelő mennyiségű és minőségű lőszer rendelkezésre állásának biztosítása megkerülhetetlenül fontos feladat, legyen szó egy hadsereg, egy rendészeti szervezet, avagy egy sportlövő egyesület lőszerellátásáról.

A tanulmányhoz az illusztrációk Gáspár Mihály gyűjteményéből készültek.

8. BALLISZTIKA A RENDÉSZETI LŐKIKÉPZÉSBEN

REGÉNYI KUND

ABSZTRAKT: A tanulmány a felhasználás szemszögéből vizsgálja a rendészeti lökiképzéssel szorosan összefüggő ballisztikai ismereteket. Meghatározza a ballisztika fogalmát, röviden ismerteti részeit. Végigkíséri a lövedék útját a csappantyú elműködésétől a célba való becsapódásig. Ennek során mindvégig a lövész szemszögéből vizsgálja a folyamatokat, különös tekintettel arra, hogy milyen tényezőkre van a lövőnek hatása a pontos lövés érdekében. A tanulmány említést tesz a lőporok égési sebességéről, a lövedék kezdősebességének növekedéséről, ezzel párhuzamosan a lövedék formájának változásáról, a pásztázott lőtávolságról, bemutatva a röppálya és az irányzóvonal fogalmát.

KULCSSZAVAK: rendészeti lökiképzés, ballisztika

A lőfegyver viselésének, használatának számos célja lehet. Néhányat ezek közül ebben a könyvben be is mutatunk. Azonban valamennyi fegyverhasználatnak van egy meghatározó közös eleme, mégpedig az, hogy bármilyen okból adunk is le lövést, a kívánt hatás eléréséhez el kell találnunk a kiszemelt célt, méghozzá lehetőleg az első lövésre, továbbá megismételhető, ideális esetben tetszőleges számban megismételhető módon.

Ahhoz, hogy ezt elérhessük, ismernünk kell, hogy milyen utat tesz meg a lövedék a levegőben, azaz, szakmai kifejezéssel élve, ismernünk kell a röppályáját. Ismernünk kell továbbá azokat az erőket, melyek a lövedékre röppályája során hatnak, és tudnunk kell azt is, hogy ezek közül melyikre van ráhatásunk, és mit kell tennünk, hogy a röppálya számunkra optimális módon alakuljon. A kilőtt lövedék repülésének tanát ballisztikának nevezzük. Tágabb értelemben idetartozik a csappantyú elműködése és a lövedék csőből való kilépése közötti időszak is. Ha különbséget akarunk tenni, akkor ezt nevezzük belső ballisztikának, míg magát a röppályát külső ballisztikának nevezzük, és természetesen a lövedék célban kifejtett hatásával is a ballisztika egyik ága, mégpedig a célballisztika foglalkozik. Ebben a fejezetben természetesen nem vállalkozhatunk a ballisztika komplex tudományának bemutatására, csupán a rendészeti lökiképző és fegyverhasználó számára szükséges legfontosabb mozzanatait vázoljuk fel, a már megszokott módon, mindig a lövő szempontjait követve.

8.1. Belső ballisztika

Mint a bevezetőben említettük, a belső ballisztika azokat a folyamatokat vizsgálja, melyek a csappantyú elműködésétől egészen addig tartanak, míg a lövedék elhagyja a csövet. Ezt a néhány ezredmásodperces időszakot további fázisokra bonthatjuk.

A csappantyú az ütőszeg vagy ritkábban a kakas mechanikai hatására működik el, azaz a mechanikai energiát hőenergiává alakítva szúrólángot bocsájt ki, mely begyűjtja a kilövő töltetet. A kilövő töltet égése rendkívül gyors, azonban még így is elmarad a tulajdonképpeni robbanóanyagok égési sebességétől. A robbanás, illetve a gyors égés során nagynyomású és forró gázok keletkeznek, melyek tágulásuk közben a lövedéket besajtolják a fegyver csövének csőfar felőli részén található úgynevezett átmeneti kúpba, majd a huzagolás által megpörgetve felgyorsítják arra a sebességre, amelyet torkolati sebességnek nevezünk. Ennek során a gáz nyomása eleinte meredeken emelkedik, majd lassabb ütemben csökken, mindeközben a lövedék sebessége egyre fokozódik. Optimális esetben, mire a lövedék elhagyja a csövet, a gázok elérték optimális kiterjedésüket, azaz már nem tudják érdemben tovább gyorsítani a lövedéket.

Mi következik ebből a gyakorlati fegyverhasználó számára? Tudatában kell lennie annak, hogy többfajta égési sebességű lőpor létezik. Rövidebb csövű fegyverekben, jellemzően pisztolyokban nagyobb égési sebességű, gyorsabban égő lőport használnak, míg a nagyobb csőhosszal rendelkező tüzfegyverekben, jellemzően puskákban vagy karabélyokban általában lassabb égésű lőport használnak. Azt is tudni kell, hogy a lőfegyverek csövének van egy optimális hossza; azaz, miután a lőporgázok elérték optimális kiterjedésüket, már érdemben nem tudják gyorsítani a lövedéket, tehát a további csőhossz-növelés értelmetlen. Természetesen a fegyvercső hosszát más tényezők is befolyásolják. Ezek közül itt a hordhatóságot, a tömeget, illetve a nyílt irányzékkal történő célzáshoz szükséges optimális csőhosszt említjük meg.

Tudnunk kell azt is, hogy a lövés leadása során a fegyver csöve sajátos rezgésbe jön, amelynek során szinuszhullámhoz hasonló alakot vesz fel, még hogyha ez az eltérés csupán ezredmilliméterekben mérhető, és ugyancsak a másodperc ezredrészére áll fenn. Ebből következik, hogy a csőhosszt úgy kell megválasztani, hogy a fegyvercső lehetőleg ott érjen véget, ahol a rezgésben lévő cső által leírt szinuszhullám metszi a koordinátarendszer tengelyét.

A lövedék kezdősebességének elérésében, mint már említettük, a lőpornak meghatározó szerepe van. (Zárójelben jegyezzük meg, hogy természetesen a csappantyú égése során keletkező forró gázok is hozzájárulnak a lövedék felgyorsításához, ezért a csappantyú szerepe sem közömbös.) A kívánt pontosság elérésében azonban nemcsak a lőpor fajtája fontos, hanem a lőpor hőmérséklete is. Minél nagyobb a lőpor hőmérséklete, annál gyorsabban és magasabb hőmérsékleten fog égni, így a lőporgázok kiterjedési sebessége is nő.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a nyáron belőtt vadászpuskával a belövést télen meg kell ismételnünk, és természetesen ez fordítva is igaz, különben a kívánt cél alá, avagy fölé fogunk lőni. Vadászként vagy mesterlövészként azt is tudnunk kell, hogy a fegyver töltényűrébe betöltött lőszer lassan lehűl. Tehát ezt is figyelembe kell venni a mindig kritikus fontosságú első lövés leadása során.

Az egyes lőszertípusok egyik meghatározó jellegzetessége, paramétere a kezdősebesség. A gyakorlati felhasználónak is tisztában kell lennie azzal, hogy a kezdősebességet szabványosított mérőcsövekben mérik, melyek hossza eltér a gyakorlatban használt lőfegyverek csövének hosszától.

Így megvalósul ugyan az egyes lőszertípusok összehasonlíthatósága, azonban a konkrét torkolati sebesség a konkrét fegyverek esetében ettől eltérhet, általában kevesebb lesz.

8.2. Külső ballisztika

A külső ballisztika a lövedék röppályáját vizsgálja a torkolat elhagyásától kezdve a célba történő becsapódásig. Ennek során a lövedékre két markáns külső erő fog hatni, a gravitáció és a légellenállás. A lövedék röppályájának oldalirányba történő eltérését pedig elsősorban a szél fogja meghatározni. (Egyéb tényezők mellett, melyek azonban csak a tüzérségi lövedékek több tíz kilométeres röppályája során érdemelnek említést.) A lövedék, ha vízszintesen, azaz a föld felszínével párhuzamosan lőjük ki, akkor a légellenállás és a gravitáció együttes hatására egy süllyedő ívet fog leírni, és előbb vagy utóbb belefűrődik a földfelszínbe. Ennek ellensúlyozására a lövedéket mindig úgy lőjük ki, hogy a fegyver csöve a vízszinteshez képest fölfelé mutat, azaz a kilőtt lövedék emelkedőben van. Ezt a szaknyelv elevációnak nevezi.

A lövedék röppályáját tehát egyfajta parabolával lehet leírni, aminek van egy hosszú és lapos emelkedő szakasza, melyet egy meredekebb süllyedő szakasz követ majd. A lövedék ennek során kétszer fogja metszeni az úgynevezett irányzóvonalat, mely az irányzóberendezés és a cél közti képzeletbeli egyenes. A fegyverek szerkezeti kialakításából következik, hogy az irányzóvonal mindig felette van a fegyver csövének. Ideális esetben a röppálya és az irányzóvonal második metszéspontja egybeesik a kívánt céllal, azaz a lövedékünk célba talál.

Mi következik ebből a gyakorlat számára? Elsőként az, hogy kis lőtávolságotól - így a gyakorlatban rendkívül fontos néhány méteres, esetleg néhány tíz méteres távolságból - leadott pisztolylövés esetében a lövedék még az emelkedő fázisban van, a röppálya gyakorlati szempontból vízszintesnek tekinthető. Ehhez hasonló a helyzet a karabélyból 100-150 méterre leadott lövések esetében is, ahol a röppálya emelkedése és süllyedése bőven belül van a kiszemelt cél nagyságának. Ahogy azonban a lőtávolság növekszik, egyre kritikusabb a jelentősége annak, hogy a röppálya a kiszemelt célon metssze az irányzóvonalat. Ez az eleváció változtatásával, az irányzék állításával érhető el.

Azonban teljesen felesleges az irányzék állítása, ha nem ismerjük a kiszemelt cél távolságát. Régebben ezt a kritikus fontosságú műveletet becsléssel végezték elődeink, ma mérőműszerek állnak rendelkezésünkre, melyeket saját jól felfogott érdekekben érdemes és kell használni. A pontos távolságmérés a pontos találat alapja.

Létezik azonban egy olyan célzási (lövési) mód, amikor a röppályát az irányzék beállításával úgy választjuk meg, hogy a röppálya a legmagasabb pontja és a kiszemelt cél legmagasabb pontja egy egyenesre essen, azaz a röppálya ne emelkedjen túl a kiszemelt célon.

Ezt szakkifejezéssel pásztázott lőtávolságnak nevezzük. Ha magunk elé képzeljük a röppálya ívét és a célt, láthatjuk, hogy pásztázott lőtávolság esetében a lőtávolság annyiban másodlagos, hogy a lövedék valahol el fogja találni a kiszemelt célt, azaz nem kell vesződnünk a távolság mérésével és irányzó berendezés beállításával. Ennek a lőtávolságnak, illetve a pásztázott lőtávolságra beállított irányzéknek elsősorban katonai jellegű felhasználás során van jelentősége, amikor is a kívánt hatáshoz, azaz az ellenfél harcképtelenné tételéhez nem szükséges azonnali halált okozó találat, elegendő valahol eltalálni az ellenséget. Természetesen, amikor a nagyobb pontosság indokolt, azaz a rendészeti gyakorlatra jellemzően kisebb méretű cél nagy pontossággal történő eltalálása a feladat, nem elégedhetünk meg a pásztázott lőtávolságra való beállítással, hanem a pontosan lemért távolságra kell állítanunk a fegyver célzóberendezését, vagy célpontáthelyezést kell alkalmaznunk. Ezzel együtt a katonai célú felhasználásra a pásztázott lőtávolságra beállított irányzék, és az arra belőtt fegyver a gyakorlatban jól használható kompromisszumot nyújt.

De egy kissé előreszaladtunk. Térjünk vissza a lövedéket érő hatásokhoz! Nyilvánvaló, hogy a gravitációt állandónak tudjuk tekinteni. Az is nyilvánvaló, hogy rendészeti felhasználás során a levegő sűrűsége és a levegő nyomása csak különleges esetekben, nagytávolságú mesterlövészeti feladatok során bír jelentőséggel. A gyakorlatban a légellenállás az, ami számunkra fontos, olyan értelemben, hogy a lövedék alakját úgy kell megválasztanunk, hogy az lehetőleg érzéketlen legyen a légellenállásra. Ezt egy hegyes, áramvonalas csúcsú henger formával lehet elérni. Még jobb, ha a lövedék keresztmetszete a lőportöltet felőli végén is csökken, elősegítve ezzel az áramlás leválását. (Ez az úgynevezett „boattail” forma.) A lövedék tömege így viszonylag kis felületen kell, hogy leküzdje a légellenállást, azaz jó lesz a ballisztikai együtthatója. Ha lövedékek alakját történetiségében vizsgáljuk, úgy elmondható, hogy az évszázadokon át használt gömb formájú lövedékek egyre inkább nyúlnak és hegyesednek, elérve a mai céllövő- és vadászlőszerek túlhegyes lövedékeinek formáját.

Itt említjük meg, hogy a gömb formájú lövedék elhagyása tette elkerülhetetlenül szükségessé azt, hogy a hengerkúp alakú lövedék röppályáját stabilizáljuk. Erre a legalkalmasabb a már említett huzagolás bevezetése volt. A lövedék hossztengele körül gyorsan pörögve stabilan repül, azaz optimális esetben csúcsával fog a célba csapódni.

Ez pedig a célban kifejtett hatás elérésének elengedhetetlen feltétele. Itt jegyezzük meg, hogy a lövedéket túl is lehet stabilizálni, ez a gyakorlatban azonban nagyobb jelentőséggel nem bír.

89. ábra: 9 mm-es pisztolylövedék

(Forrás: <https://mfs-ammunition.com>)

Még mindig a viszonylag hosszú, hengerkúp alakú lövedékeknél maradván, el kell mondanunk, hogy ezek stabilizálása, azaz a szükséges tengely körüli forgás elérése csak meredekebb huzagolással valósítható meg.

Azaz, a huzagolás egyre rövidebb úton tesz meg egy teljes kört a fegyver csövének belső palástján. Ezt azért jegyezzük meg, mivel a huzagolást általában az úgynevezett drall-számmal fejezzük ki, azaz megadjuk, hogy mekkora úton, mekkora fegyver csőhosszon belül tesz meg a huzagolás a cső belső palástján egy teljes kört. Minél nehezebb a lövedék, optimális esetben annál kisebb ez a szám.

Még mindig a lövedék röppályáját vizsgálva, egy újabb fontos megfontolásra térünk át. Nyilvánvaló, hogyha a lövedék kevesebb ideig van kitéve a gravitáció hatásának, úgy a röppálya laposabb lesz, ami nagymértékben megkönnyíti a célzást, és nagymértékben megnöveli az első találat valószínűségét. Ezt a lövedék kezdősebességének növelésével lehet elérni (ami a célban kifejtett hatásra nézve is kedvező).

Ez bizonyos határok között aránylag egyszerűen megvalósítható. A lövedék átmérőjét csökkentjük, hosszát növeljük, tömege közel állandó marad, vagy csökken. Ezzel párhuzamosan megnöveljük a kilövő lőportöltet mennyiségét. Mivel a lövedék hüvelyének hossza technikai okokból nem növelhető a végtelenségig, ezért palacknyakú lőszert fogunk alkalmazni.

Ebben az esetben a lőszer hüvelye a lövedéket követően jelentősen kiszélesedik, megtalálható lesz rajta egy úgynevezett váll.

Lehetővé válik tehát a nagyobb mennyiségű és természetesen nagyobb feszítő erejű lőportöltet betöltése. Ennek hatására a lövedék kezdősebessége érzékelhetően nőni fog. Ez az irányzat nagyon jól érzékelhető a vadászlőszerek fejlődése során.

90. ábra: MFS .223 Remington 3,6g/55 gr lőszer

(Forrás: <https://mfs-ammunition.com/product/223-rem/>)

Természetesen a kívánt cél elérésének, azaz a gyors, lapos röppályájú lőszer megvalósításának ára van. A nagyobb feszítő erejű lőporok magasabb hőmérsékleten égnek, a meredekebb huzagoláson nagy erővel átsajtolt lövedék nagymértékben koptatja a csövet, a forró gázok pedig a zárszerkezetet fogják nagyobb mértékben igénybe venni. Ez a jelenség nagyon jól megfigyelhető az Egyesült Államok haderejében rendszeresített karabély esetében, melynél a cső várható élettartama a néhány ezer lövést is alig éri el, azaz a fegyver élettartama során a csöveket több alkalommal kell majd cserélni. Még nem látható, hogy ezzel a logisztikai kihívással hogy fog megbirkózni az Egyesült Államok hadereje.

Az említett hátrány ellenére kijelenthető, hogy a lövedékek kezdősebességének növelése, átmérőjének csökkenése, a kilövő lőportöltet mennyiségének kaliberre vetített növelése - mindez pedig a minél nagyobb lövedék-kezdősebesség és a minél laposabb röppálya elérése érdekében - olyan trendek, melyek nagyon jól megfigyelhetők a lőszerek és a fegyverek utolsó 150 éves fejlődése során.

Az egyéni felhasználó szintjén azzal kell tisztában lennünk, hogy egy .223 Remington kaliberű karabély élettartama végére a pontosság a fegyver kopásából adódóan csökkeni fog. Jóllehet a gyakorlatban csak ritkán érjük el a csövenként leadott 7 - 10000 lövést, azonban a pontosság csökkenése már korábban, 5-6 000 lövésnél is érzékelhető. A gyakorlásra használt lőfegyverek rotációjával, illetve, amennyiben erre mód van, új lőfegyverek beszerzésével a negatív hatás csökkenthető.

A külső ballisztikai fejtegetések zárásaképpen jegyezzük meg, hogy a röppálya oldalirányú eltérésének kiküszöbölése elméletben viszonylag egyszerű. Az adott oldalirányú szél sebességét megbecsülve vagy lemérve, táblázatokból előzetesen kigyűjtve vagy számítógépes szoftverekkel előzetesen meghatározva a célzó be rendezésen beállítjuk a szükséges eltérést. Ez az úgynevezett windage.

Másik lehetőség, hogy célpontáthelyezéssel élünk, azaz a szél irányába mozdítjuk el a célképünket. Ez így leírva banálisan egyszerű, a gyakorlatban azonban a változó irányú és sebességű - hosszabb röppálya esetében a röppálya egyes helyein eltérő irányú és nagyságú - szél hatásának kiszámítása rendkívül bonyolult. Ez azt jelenti, hogy többet kell lőni egy adott célra, ami természetesen megkérdőjelezi a lövés leadásának sikerességét, hiszen, ha elhibázzuk az első lövéssel a célt, akkor az fedezékbe vonul vagy elmenekül. Így a változó szelek hatásának kitapasztalása érdekében különösen nagy fontosságú a rendszeres gyakorlás, melynek azonban nemcsak annak költség- és időigénye, hanem a hazánkban ilyen célra rendelkezésre álló löterek csekély száma is határt szab.

8.3. Célballisztika

A külső ballisztikáról szóló elemzéseinket befejezve pár gondolatot szólni kell a célballisztikáról is. Ennek során elkerülhetetlen, hogy átfedésekre kerüljön sor a lőszerekről írt fejezetekben olvasható megállapításokkal. Leegyszerűsítve a helyzetet, elmondható, hogy amennyiben élőlényre kívánunk lövésünkkel hatást kifejteni, azaz egy vadat kívánunk terítékre hozni, vagy egy ellenfelet, ellenséget harc képtelenné tenni, akkor szükséges, hogy a lövedék mozgási energiáját lehető legnagyobb mértékben leadva roncsolja a test szöveteit, ehhez pedig szükséges, hogy be tudjon hatolni a célba, akkor is, hogyha az - mondjuk - ruházatot vagy szélsőséges esetben védőfelszerelést visel. Ezt a két paramétert átütőerőnek, illetve stophatásnak nevezzük. Könnyen belátható, hogy a két szempontnak való egyidejű megfelelés hatalmas kihívás, hiszen a stophatás eléréséhez az szükséges, hogy a lövedék a lehető legnagyobb sebcsatornát szakítsa, azaz átmérője a becsapódás során lehetőleg növekedjen; vagy essen kisebb részekre (ezt fragmentációnak nevezzük), így biztosítsa a lehető legnagyobb roncsolást az élő szövetben. Ezzel szemben az átütőképesség mechanikailag szilárd lövedéket kíván, mely megfelelő formával felruházva alkalmas arra, hogy a mechanikai védelmen mozgási energiájánál fogva áthatoljon.

Rendészeti felhasználás során kiemelt fontosságú, hogy a lövedék ne hatoljon át a célon, az ellenfélen, ezzel csökkentse a véletlen személyek veszélyeztetését vagy az indokolatlan károkozást. Csak a teljesség kedvéért jegyezzük meg, hogy vadászat esetében a helyzet bonyolultabb, mivel a sebzett vad nyomonkövetése érdekében optimális vérzést az áthatoló lövés biztosítja. Ideális esetben a lövedék a vad testén áthatol, és utána energiája jó részét elvesztve hány méteren belül a földre hullik.

Fejtegetéseimet egy közkeletű félreértés eloszlásával szeretném zárni.

Már utaltunk rá, hogy a két egymással ellentétes szempont, azaz az átütőerő és a stophatás közötti lehető legjobb kompromisszum elérésére, megközelítésére a hagyományos, úgynevezett teljes köpenyes felépítésű lövedék nem alkalmas, hiszen átütőereje igen nagy, viszont energiáját a célban nem adja le, tehát stophatása alacsony.

Az ellentétes szempontok közötti kompromisszum megközelítése rendkívül összetett lövedékfelépítést követel meg, mely téren az utóbbi néhány évtizedben markáns fejlődésnek lehetünk szemtanúi.

Ebből következik, hogy a teljes köpenyes lövedék rendészeti szempontból csak gyakorlásra alkalmas. Miért használjuk mégis katonai célra, illetve egészen a 2020-as évekig miért használtuk mégis Magyarországon rendészeti célra is? Ennek oka a hadijogban keresendő. Az úgynevezett Hágai Egyezmény tudniillik tiltja a deformálódó vagy robbanó lövedékek ember ellen való alkalmazását. Ezt azzal indokolja, hogy így aránytalan szenvedéstől kíméljük meg a szemben álló felek katonáit.

Ez önmagában természetesen igaz és üdvözlendő, a valóság azonban ennél kissé bonyolultabb. Nyilvánvaló, hogyha egy katonát megsebesítünk, akkor az ellenfél számára az ő harcból való kivonása, elsősegélyben, majd orvosi segítségben való részesítése sokkal nagyobb mennyiségű erőt és eszközt köt le, mint hogyha - sajnálatos módon - az életét azonnal kioltanánk. Más azonban a helyzet a rendészeti felhasználás során, hiszen a rendészeti felhasználó fegyverhasználatának célszemélye nem egy ártatlan ember, hanem egy törvényszegő bűnöző. Az ő harcképességének tétele adott esetben a további áldozatok megelőzése érdekében is kiemelt fontosságú. Ugyancsak kiemelt fontosságú a vétlen szemlélők kímélése is.

Álláspontunk szerint tehát rendészeti célú felhasználásra csak a deformálódó lövedékek alkalmasak. Ennek nemzetközi jogi akadálya sincs, hiszen az említett Hágai Egyezmény csupán a katonai felhasználást szabályozza. Öröndetes, hogy ezek a felismerések ma már Magyarországon is elvezettek a rendészeti célú lövszerek beszerzéséhez és rendszeresítéséhez is.

2. RÉSZ

(Fotó: Gáspár Miklós)

„A TKP2021-NVA-18 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzetközi Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021 pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

9. A LÖVÉSZET SZABÁLYAI, A BIZTONSÁG

GÁSPÁR MIKLÓS

9.1. Néhány gondolat a lőterekről

A lövészetet annak természetéből adódóan rendkívüli biztonsági intézkedések kell, hogy övezzék. Az egyén fegyverkezelési biztonságán túl egy sor fizikai biztonsági feltétel szükséges ahhoz, hogy a lövészetet biztonságosan lebonyolíthassuk, legyen szó sportlövészetéről vagy kiképzéséről. Az ilyen feltételek egyike a lőtér maga, amely teret és helyet ad a lövészetnek. A lőtereknek több fajtája ismeretes, tanulmányunk kizárólag a kézfegyverekkel történő lövészetre alkalmas lőterek vázlatos ismertetését tűzte ki célul. Típusuk szerint megkülönböztetünk nyílt és zárt, fedett, illetve félig fedett lőtereket, illetve ezek kombinációit, valamint a lőtérkomplexumokat. A nyílt lőterek főként a lakott területektől távolabbi helyeken létesülnek, nyílt terepeken, erdőkben. Előnyük, hogy nagyobb távolságú lövészet is folytatható rajtuk, hosszú fegyverekkel. A zárt lőterek épületekben vannak kialakítva, előnyük, hogy lakott területen belül is lehetősége nyílik a lövőknek a lőtér látogatására. Hátrányuk, hogy nagyobb távolságú lövészet végrehajtására nem alkalmasak.

A lőterek létesítésének és üzemeltetésének szigorú szabályai vannak, amelyek jogszabályokban is testet öltenek²¹⁸²¹⁹. Lőtér létesítésének engedélyezésekor számos követelményt támasztanak a már említett normák, főként annak érdekében, hogy ott a lövők, a személyzet és a lőtér környékén tartózkodók is maximális biztonságban legyenek. Az engedélyezési eljárás lefolytatása polgári lőtér esetében a rendőrség igazgatásrendészeti szolgálati ágának feladata.

A jelzett jogi normák részletesen szabályozzák a lőtér fogalmát, kötelező elemeit, az engedélyezés rendjét és feltételeit, melyet e helyen nem idézünk.

Rövid megjegyzés a lőterek kötelező elemének tekinthető lőtér szabályzathoz, hogy azok helyenként korszerűsítésre szorulnak. Főként a korábbi kiképzési doktrínákhoz képest modernebb felfogású kiképzési elemek beemelése (például a szituációs feladatok, adott esetben társbiztosítással végrehajtva), egyes lőterek 1970-es vagy még korábbi időkből származó lőtér szabályzatainak nem felelnek meg, mivel azok főként a statikus lőállás fogalmát ismerik, magyarul a lőtéren egy lövőnek csak egy kijelölt helyről lehet lövést leadni.

²¹⁸ 49/2004. (VIII. 31.) BM rendelet a lőterekről, a lőfegyverek, lőszeres hatósági tárolásáról, a fegyvertartáshoz szükséges elméleti és jártassági követelményekről

²¹⁹ 253/2004. (VIII. 31.) Korm. rendelet a fegyverekről és lőszeréről

Sajnálatos módon a fentebb említett rendeletek is meglehetősen archaikus szövegezésűek, fogalomhasználatuk jelentős részben az MHSZ²²⁰ időket idézi (ld. a piros zászló kötelező elhelyezése. Helyette célszerűbb lenne a figyelemfelhívó/tiltó tábla vagy fény- és hanghatással jelző eszköz). A továbbiakban a lövészzel kapcsolatos biztonsági rendszabályok elméleti és gyakorlati alapjait járjuk körül.

9.2. A biztonságos fegyverkezelés, mint a modern lőkiképzés alapvető fontosságú építőköve

A második világháború után egy nyugalmazott amerikai tengerészgyalogos főtitst, Jeff Cooper szorgalmas munkával és aprólékosan kidolgozott módszertannal megreformálta a katonai és rendészeti kiképzést az Amerikai Egyesült Államokban. Cooper lövészetet megújító és azt teljesen új alapokra helyező nézetei, módszertana később az egész világon elterjedtek. Kialakította a kézi lőfegyverekkel való lövészet modern gyakorlatát, melynek részei (a maroklőfegyverek vonatkozásában) az úgynevezett Weaver-állás, a gyors fegyverelővétel a tokból, a célkép kialakítása, a préselt, ún. „meglepetésszerű” elsütés, továbbá a biztonságos fegyverkezelés és a biztonsági rendszabályok, a gyors tárcsere, az akadályelhárítás. A felsoroltakat azonban át kell haszna az úgynevezett „combat mindset”, ami talán a harcrakészség kifejezésünkkel fordítható magyarra a legkézzelfoghatóbban²²¹. Más fordításban harci vagy taktikai gondolkodásmódként is említhető.

„A modern lőkiképzésben a biztonságos fegyverkezelés központi gondolat, mely szinte minden mozzanatban tetten érhető. Az alapelvek négy pontban összegezhetők.

²²⁰ Magyar Honvédelmi Szövetség: 1948 és 1990 között működő állami szervezet, amely a pártállam sport- és szabadidős tevékenysége szervezésének egyik meghatározó eleme volt. Fontos megjegyezni, hogy tevékenységét a rendszerváltozást követően és napjainkban is divatos kritizálni. Az ideológiai alapoktól elvonatkoztatva kiváló sportolók kerültek ki az MHSZ berkeiből, valamint a korabeli ifjúság részére megteremtette a hasznos és mozgással teli időtöltés, valamint a honvédelmi nevelés alapjait.

²²¹ Jeff Cooper munkásságával kapcsolatban részletesen ld.:

Gáspár, M. & Regényi, K. (2021). A hagyományos és modern lőkiképzés, illetve a velük szoros kölcsönhatásban álló lövészsportok összehasonlítása. *Belügyi Szemle: A Belügyminisztérium szakmai tudományos folyóirata* (2010-), 69(2), 120–137.
<http://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.7>

A Cooper által megfogalmazott eredetihez képest változtatott, a szerzők által használt szövegvariáns a következő:

1. Minden lőfegyvert töltöttnek kell tekinteni, amíg az ellenkezőjéről személyesen és közvetlenül meg nem győződünk.
2. Csak azon személy vagy tárgy irányába fordítsuk a lőfegyvert, akit/amit el akarunk találni.
3. Ujjunkat csak a lövés leadását megelőzően (amikor a fegyver már a cél irányába mutat) helyezzük az elsütőbillentyűre, a lövés leadását követően pedig vegyük el onnan.
4. Ismerjük (azonosítsuk) a célt, és azt is, ami mögötte van.”²²²

A Cooper féle biztonsági szabályok mintegy sorvezetőként alkalmazhatók egy fegyverrel hivatásszerűen dolgozó ember számára, gyakorlatilag egész pályája során. Ezért célszerű ezeket a szabályokat alaposan megtanulni, hogy később bármikor, bármilyen helyzetben felidézhető és alkalmazható legyenek.

A hatályos rendőrségi lövészet szakutasítás²²³ csupán egy esetet ismer, amikor – szigorúan ellenőrzött és biztosított körülmények között – a 2) számú szabály ellenében cselekedhetünk. Csoportos szárazgyakorlás során előfordulhat, hogy az egyes feladatok gyakoroltatása valamilyen oktatási alakzatban, egymással, illetve a lőkiképzővel szemben történik. A gyakoroltatás ezen formájának praktikus okai vannak: egyrészt a kiképző alaposan meg tudja figyelni minden gyakorló személy fegyverkezelését, beleértve a mozgást is; és szükség esetén javítani tudja a felmerülő hibákat. A másik fontos ok szokatlanabb: meg kell tanulni a hivatásos fegyverviselőnek azt, hogy emberre tartja a fegyverét²²⁴ (Ennek pszichológiájáról a későbbiekben szerezhetsz átfogóbb ismereteket az Olvasó).

Hartink felsorol további biztonsági szempontokat²²⁵, amelyek nem feltétlenül a lőfegyverrel történő *lövés* kapcsolatos szabályok, hanem egyéb, főként magatartási, szemléletmódot formáló ajánlások, iránymutatások. Ezeknek minden olyan személy előtt, aki lőfegyverrel foglalkozik, ismertek kell, hogy legyenek. Egyesek főként azoknak szólnak, akik saját, otthon tartott lőfegyverrel rendelkeznek. Általánosságban azonban minden lőfegyverrel dolgozónak ismerni kell az alábbi elvi jelentőségű ajánlásokat – főként a rendészetben, honvédelemben dolgozóknak – , akik hivatásszerűen használják lőfegyverüket.

²²² Gáspár, M. & Regényi, K. (2021.) 5.o.

²²³ 44/2018 ORFK Utasítás

²²⁴ Farkas, I. & Végh, J. (2003) 53. o.

²²⁵ Hartink, A.E. (1998) Pisztolyok és revolverek enciklopédiája. Hungarian Edition. (ford.: Kiss Tamás). GABO Könyviadó. ISBN9638009 56 X; 19.o.

Ezek a következők:

Soha ne játszadozzon semmilyen fegyverrel! – a lőfegyvert csak ott vegye ki a tokjából, ahol ez engedélyezett vagy indokolt!

Soha ne hagyjon felügyelet nélkül töltött vagy töltetlen fegyvert! – Hazánkban az ilyen szabályok súlyos (értsd: pl. balesetet okozó) megszegésének a büntetőjogi következményei is lehetnek²²⁶!

Tartsa fegyverét a lőszerektől elkülönítve, mások számára hozzá nem férhető helyen, elzárva! – Erre vonatkozó szabályt az összes rendészeti és honvédségi szabályzat, valamint a hazai fegyvertörvény is tartalmaznak, oka kézenfekvő: ha a lőfegyver és a lőszer külön-külön illetéktelen kézbe kerül, egyiket a másik nélkül nem lehet rendeltetésszerűen használni.

Rendszeresen tartsa karban fegyverét! – A lőfegyverek időszakos karbantartása függ a használat mennyiségétől és körülményeitől. Egyes fegyverek érzékenyebbek a karbantartás hiányára. A rendészetben használt lőfegyverek vonatkozásában általában elmondható, hogy azok harctéri körülményekre vannak tervezve, így hosszabb időintervallumú, illetve nagyobb igénybevételű használatra is alkalmasak. Mindezek ellenére, tekintettel arra, hogy műszaki berendezésekről van szó, a rendszeres karbantartás elengedhetetlen feltétele a megfelelő, üzembiztos működésnek.

Alakítson ki rutinjellegű cselekvéssorokat a lőfegyver és a lőszerkezelését illetően! – Annak, aki hivatásából adódóan kezel lőfegyvert, tisztában kell lennie a használatból adódó biztonsági kockázatokkal. Ennek az egyik alaptétele, hogy szállítás, tárolás, karbantartás során a lőfegyvert és lőszert külön kezeljük. A fegyvernek és a lőszernek együtt csak a lőtéren és szolgálatban van helye.

Lövészet közben mindig viseljen megfelelő védőfelszerelést, különösen szem- és hallásvédőt! – Különösen zárt lőtéren megfontolandó a megfelelő szűrőkapacitással rendelkező egyéni légzésvédelem használata.

Soha ne kapcsolja össze a lövészetet az alkoholfogyasztással! – Fontos itt megemlíteni az alkoholon túl bármilyen más kábító- vagy bódító hatású szer, beleértve a gyógyszerek használatának tilalmát.

Figyelmeztesse lövész társát, ha az balesetveszélyesen viselkedik! – Alapvetően lőtéri szabályként értelmezhető, de a fegyverüket hivatásszerűen használók részére, éles intézkedési helyzetben is megszívlelendő felhívás.

9.2.1. A töltetlenség ellenőrzése

A biztonság másik fontos eleme a kezünkbe került lőfegyver töltetlenségének ellenőrzése.

²²⁶ vö. a Btk. és a Szabs. tv. vonatkozó rendelkezéseit pl. Foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés, lőfegyverrel, lőszerrel kapcsolatos szabálysértés stb.

Ez tulajdonképpen Cooper 1) számú szabályának „aprópénzre váltása”, magyarul egy olyan mozdulatsor, melyet szinte automatikusan, egymást szigorúan követő sorrendben hajtunk végre, felfogva és megértve azt, hogy az adott mozzanat miért történik.

A töltetlenség-ellenőrzés során az azt végrehajtónak át kell látnia, hogy milyen következmények, alternatívák merülhetnek fel az egyes lépések után és hogyan kell kezelni azokat.

A jól, tudatosan végrehajtott töltetlenség-ellenőrzés feltételez egy alapszintű lőfegyverismeretet is.

A főszabály szerint a lőfegyverek töltetlenségét minden alkalommal, amikor újra kezünkbe vesszünk egy lőfegyvert, végre kell hajtani.

Lássuk lépésenként, hogy hogyan épül fel a lőfegyverek töltetlenségének ellenőrzése.

Beszélhetünk általános alapelvekről, amelyeket minden típusú lőfegyver töltetlenségének ellenőrzésekor szem előtt kell tartani, és vannak az egyes lőfegyvertípusokhoz specifikusan kapcsolódó teendők.

Általános alapelvek a lőfegyverek töltetlenségének ellenőrzése során:

A biztonságos irányba (nem lőirány²²⁷) történő végrehajtás – ha véletlen vagy véletlen lövés következik be a végrehajtás során az alapvetően ne okozhasson kárt, illetve az adott körülmények közötti legkisebb személyi és dologi kárt okozhassa.

A lőszerutánpótlás megszüntetése – minden nem egylövetű lőfegyver rendelkezik valamilyen berendezéssel, amiben a következő lövéshez való lőszert tárolja. A legtöbb ilyen lőfegyvertípusnál rendszerint ez kivehető vagy beépített tár szokott lenni. A kivehető táruk esetében egyszerű a dolgunk, a töltetlenség-ellenőrzés megkezdésekor eltávolítjuk azt a rögzítésére szolgáló helyről (általában a tárfészek).

Bizonyos lőfegyverek rögzített tárral rendelkeznek, itt az alapelv úgy érvényesül, hogy a töltetlenség ellenőrzésének folytatása csak üresnek vélt lőfegyverrel történhet. Így a tároló berendezést, annak műszaki megoldásától függően, üríteni kell! Csak ezután szabad az ellenőrzési folyamatot folytatni. Jó példa erre az ún. előágyszános, népszerű nevén pumpás sörétes puska, melynek a tára a cső alatt, hosszanti irányban helyezkedik el.

9.2.2. A lőfegyverekkel kapcsolatos néhány fogalom tisztázása

Az Ftv. több, a lőfegyverekkel, lőszerekkel, azok használatával, tartásával és kereskedelmével kapcsolatos értelmező rendelkezést tartalmaz, melyek mindjárt a norma bevezető részében található meg.

²²⁷ *Lőiránynak* azt az irányt nevezzük, amely irányba lövést *akarunk* leadni. A töltetlenség ellenőrzésekor pont az a szempontunk, hogy lehetőség szerint ne adjunk le lövést, ezért azt az irányt amerre fordulunk, hogy biztonságosan végrehajtsuk a műveletsort, helytelen gyakorlat lőiránynak nevezni. A lőkiképzői közösség által helyesen használt kifejezés erre a *biztonságos irány*.

E fogalmak segítik a jogalkalmazókat a helyes joggyakorlat kialakításában. Fontos ez egy olyan területen, ahol elemi szükség a jogértelmezés pontossága.

Fontosnak tartjuk megkülönböztetni és részletesebben megmagyarázni néhány – gyakran a rendészetben, honvédelemben szolgálók által is bizonytalanul használt fogalmat. Főleg azon lőfegyverekre fókuszálunk, amelyek a rendészetben a leggyakrabban előfordulnak. Bizonyos lőfegyvereknél, azok műszaki adottságaiból következően az alább tárgyalt fogalmak közül egyesek nem értelmezhetők. Ezeket külön jelezzük. A tanulmány az alábbiakban a tárazás, tárazottság, töltés, töltöttség, csőre töltés, (ki- és be) biztosítás értelmezéséhez nyújt segítséget. Módszertani nézőpontból – a gyakorlat igényeit alapul véve – főként a nyelvtani értelmezést hívtuk segítségül az egyes fogalmak definiálásához.

Tárazás: arra a műveletsorra vonatkozik, amellyel a lőfegyverhez tartozó tárba lőszerrel töltünk. Nem azonos a töltéssel! Álláspontom szerint a lőfegyver akkor van (be)tárazva, ha a hozzá tartozó tárba be van töltve a megfelelő lőszer.

Az, hogy a tár a fegyverbe be van-e helyezve vagy attól külön helyezzük el, a tárazottság szempontjából lényegtelen.

A forgótáras fegyverek részét képezi a forgó dobtár. Az ebbe helyezett lőszer miatt esetükben tárazásról nem, kizárólag töltésről beszélhetünk. Egyes lőfegyvereket (pl. géppuskát) hevederezni kell, ennek részletes kifejtésétől jelen tanulmányban eltekintünk. Az egylövetű lőfegyverek vonatkozásában a tárazás – belátható módon – nem értelmezhető fogalom.

Töltés: a lőfegyverbe a betárazott tár behelyezése (nincs jelentősége annak, hogy mennyi lőszer van a tárban, akár egy darab lőszerrel töltött tárat is tölthetünk a fegyverbe). A lőfegyver ekkor töltött. Ennél a fogalomnál fordul elő a legtöbb félreértés, mivel még a szakirodalom is gyakran használja a „töltött tár” kifejezést. Az egyértelmű kommunikáció alapelve értelmében azonban célszerű elválasztani a tárgyalt műveleteket. Azt is meg kell itt jegyezni, hogy a dinamikus sportlövészetben a „Load and make ready!” magyarul „Tölts és készülj fel!” vezényszóra a lövő a töltött tárat a fegyverbe helyezi és csőre tölt, tehát azonnal tűzkésszé is teszi a fegyverét. Ezt követően biztosítja fegyverét (amennyiben annak jellemzői miatt szükséges és lehetséges), tokba teszi vagy elhelyezi az adott pályaleírásnak megfelelően. Ezt a műveletet a versenybíró ellenőrzi és biztonságosnak ítélt végrehajtását követően ad utasítást a löfeladat végrehajtására. Tehát a lövészsportban a töltés jelentheti egyben a csőretöltést (a fegyver tűzkésszé tételét) is.

Csőretöltés: a betárazott és töltött lőfegyver tűzkésszé tétele, jellemzően oly módon, hogy a lőfegyver töltényűrébe kézi erővel, mechanikus úton lőszerrel juttatunk. Ez pisztoly esetében a szán- illetve zárszerkezet hátrahúzásával és előreengedésével történik. Forgótáras lőfegyver esetében nem, illetve korlátozottan értelmezhető ez a fogalom, mivel az – amennyiben töltött a tárdob – gyakorlatilag mindig „tűzkész”, hiszen csak egy mozzanatra (az elsütőbillentyű elhúzására) van szükség a lövés kiváltásához. Erre a helyzetre értendő a fegyver „tűzkész” állapota.

Ha eddig bírta türelemmel a kedves Olvasó, akkor még egy rövid értelmező megjegyzés: a fentebb írtak szerint tehát létezik a „töltött tár”, amely a betárazott tárat jelenti és a „töltött fegyver”, ami az jelenti, hogy az adott lőfegyverben a betárazott/töltött tár a fegyveren található rendeltetési helyére be van helyezve. Bizonyos esetben a csőretöltött fegyvert is így jellemezzük, bár ez esetben helyesebb, pontosabb és egyértelműbb „tűzkész” vagy „csőretöltött” fegyverről beszélni.

A tárból adogató lőfegyverre akkor mondjuk, hogy üres, ha a töltényűr és a fegyverhez tartozó tár is üres (ld. a lőfegyver üritésével kapcsolatos ismereteket lentebb).

Ki- és bebiztosítás: a mechanikus külső biztosítással rendelkező lőfegyverek biztosítókarjainak legalább két különböző állása van. *Kibiztosított*nak akkor nevezük, ha a külső mechanikus szerkezet deaktivált állapotban van, a lőfegyver a csőre töltést követően az elsütőbillentyű elhúzásával rendeltetésszerűen használható: lőni lehet vele.

Biztosított vagy más szóval *bebiztosított* állapotban a lőfegyverrel nem lehet lövést leadni, mivel a biztosító mechanizmus azt fizikailag megakadályozza.

(Megjegyzés: vannak olyan, a magyar rendészeti szervezetek által is használt lőfegyverek, amelyek nem rendelkeznek hagyományos külső, mechanikus biztosítással (pl. a közismert Glock pisztolyok). A biztosítással kapcsolatos további ismereteket részletesebben korábbi tanulmányfejezetekben fejtettük ki.)

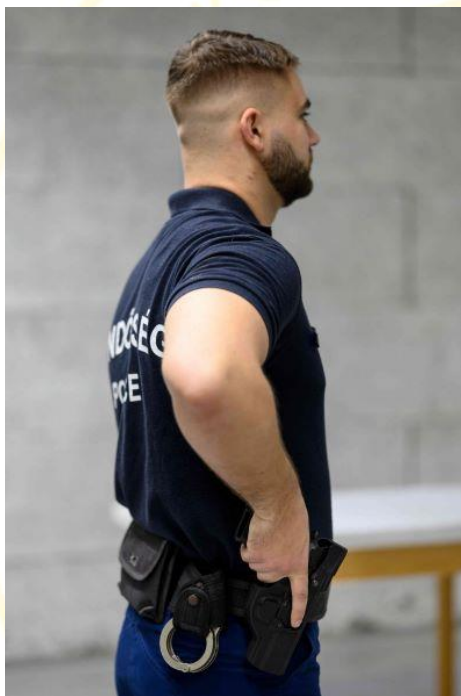
9.2.3. A kézi lőfegyverek üritése, a töltetlenség ellenőrzése a gyakorlatban

A *gyakorlati végrehajtás* bemutatását kezdjük a pisztollyal, amely a rendészeti szolgálatban előforduló lőfegyverek legnagyobb és leggyakoribb csoportja.

- 0) Ha van rá lehetőségünk, szemrevételezéssel tekintsük át a pisztoly azon részeit, amelyek árulkodók lehetnek a lőfegyver töltöttségét vagy annak valószínűségét illetően! A teljesség igénye nélkül ilyenek lehetnek a megfeszített kakas, az elülső állapotban lévő elsütőbillentyű, a hüvelykivető-nyíláson a csőfar zárt állapotában látható rézszínű anyag, egyes márkáknál (pl. Heckler&Koch) a hüvelyvonó karomnak a szán síkjával párhuzamos állása.

- 1) A lőfegyvert biztonságos irányba kell fordítani, ügyelve arra, hogy a mozgatás közben ne irányuljon a lőfegyver csöve személyre vagy értékre, illetve olyan anyagra, tárgyra, amelynél véletlen vagy véletlen lövés esetén fennállhat a gurulat kialakulásának veszélye. Előfordulhat olyan eset is, hogy a lőfegyver csöve egy adott irányba mutat, amely az adott körülmények között a legbiztonságosabb. Ilyenkor jobb, ha azon nem változtatunk, hanem a cső előtt lévő területet ürítjük ki az ott tartózkodók felszólításával.

További fontos feltétel, hogy a lőfegyver markolatát stabilan megfogva, az ujjakat az elsütőbillentyűtől távol kell tartani. Amennyiben rendelkezésre áll lövedékfogó berendezés, azt célszerű használni.

91. ábra: Töltetlenség ellenőrzése pisztollyal – a biztonságos irány kiválasztása

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

92. ábra: Töltetlenség ellenőrzése pisztollyal – lövedékfogó használata

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

- 2) Meg kell szüntetni a lőszer utánpótlását (ld. fent) – a pisztoly tárját el kell távolítani. A modern standard méretű pisztolyokon általában a markolat bal oldalán²²⁸ a sátorvas tövénél helyezkedik el a tárkioldó gomb, melynek használatával a tár eltávolítása a lőfegyverből lehetővé válik.

²²⁸ Egyre gyakoribb, hogy a lőfegyvereket kétoldali, illetve megfordítható tárkioldó gombbal szerelik fel a gyártók. Ezért, ha egy ismeretlen modellnél nem találjuk a bal oldalon a tárkioldót, akkor célszerű ellenőrizni a markolat másik oldalát. Egyes kis méretű, illetve régebbi tervezésű lőfegyverek (pl. Walther PPK) esetében a tárkioldó karom a markolat alsó részén helyezkedik el. A tár eltávolítása ezen karom (rugó ellenében történő) hátranyomásával és az ezáltal kiszabaduló tár kihúzásával történik.

- 3) A szán lehetőség szerinti hátsó helyzetbe akasztásával, szigorúan semleges irányban a töltetlenséget három ponton ellenőrizzük: a töltényűrt, a tár helyét, valamint az ún. tűzfalat.

93. ábra:
A szán hátrahúzása

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

94. ábra:
A tár helye és a tűzfal ellenőrzése

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

95. ábra: A töltényűr ellenőrzése

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

A fentiekhez rövid magyarázat szükséges. A tárból kilőtt utolsó lőszer ellövését követően a szán *rendszerint* hátsó helyzetben marad.

Több, a tárcsere tárgyalásakor részletesen kifejtett oknál fogva azonban a szán nem minden esetben marad hátrul, ekkor annak hátrahúzásával és a szánakasztó egyidejű működtetésével (a szán felső síkja irányába történő nyomással) manuálisan kell a lövőnek rögzített hátsó helyzetbe hoznia a szánt.

- 4) Miután a lövő megbizonyosodott a lőfegyver töltetlenségéről, a szánt (a szánakasztó működtetésével vagy a szán hátrahúzásával) előreengedi és a fegyvert semleges irányban elsüti. Fontos megjegyezni, hogy a szakértők ajánlása szerint ürítéskor ne a fegyver feszítelenítő szerkezetét (ha van ilyen) használjuk, hanem a fegyvert valóban „süssük el”, mivel ez egy végső biztonsági elem a rendszerben arra az esetre, ha mégis maradt volna éles lőszer a töltényűrben.

**96. ábrásor: A lőfegyver
"elsütése"**

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

- 5) Ezt a mozzanatot követheti a lőfegyver tokban vagy más biztonságos helyen (pl. fegyvertartó táskában, dobozban való elhelyezése.

97. ábrásor: A lőfegyver tokba helyezése

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

A hosszú lőfegyverek ürítése a fentiekhez hasonló módon történik, gyakorlati végrehajtásukhoz azonban néhány kiegészítő megjegyzés szükséges.

- 1) A rendészetben használt hosszú lőfegyverek jellemzően ismétlő vagy önöltő rendszerűek, gyakran vegyes üzemmódúak. A néhány speciális kivétel ismertetésétől (pl. kábítólövedék kilövésére használt puska) jelen tanulmányban eltekintünk.
- 2) Az ilyen fegyverek ürítésekor és töltetlenségük ellenőrzése során a biztonságos irány kiválasztása kiemelt hangsúlyt kap, mivel a puskákban, karabélyokban használt löszerek lényegesen nagyobb kár okozására képesek egy (nem szándékos) lövés leadása során, mint a pisztolylőszerek.
- 3) Ugyanígy a lőszerutánpótlás megszüntetése, a tár kivételével, fix tár esetén a tárazott löszerek eltávolításával, rendkívüli fontossággal bír.
- 4) A magyar katonai és rendészeti szervezetek rendszeresített hosszú lőfegyverei kivétel nélkül rendelkeznek valamilyen külső biztosító szerkezettel, amely a vegyes üzemmódú fegyverek esetében tűzváltókarként is funkcionál. Ezek működése a zárszerkezet manuális mozgathatóságát illetően változatos képet mutat, az AK-rendszerű gépkarabélyok (pl. AK-63D, AMD-65) zárszerkezete biztosított állapotban nem működtethető, ugyanígy a CZ Scorpion EVO3 géppisztolyé sem. Ezzel ellentétben a HK MP5 géppisztoly zárszerkezete a biztosító-/tűzváltókar biztosított állásában is működtethető, azt pl. csőre lehet tölteni, illetve üríteni lehet.

- 5) Az előágyszános, illetve félautomata rendszerű sörétes puskák csőtára rögzített, abból a betárazott lőszer eltávolítása a hüvelykivető nyíláson a zár szerkezet és az abban lévő hüvelyvonó használatával lehetséges. Emiatt a fenti biztonsági előírások betartása az ilyen lőfegyverek üritése esetében a legszigorúbban fennáll.

Az üres tár ellenőrzése

A biztonságos irány kiválasztása és a zár szerkezet hátrahúzása

Lövedékfogó használata hosszú fegyverrel

A lőfegyver „elsütése” az elsütőszerkezet fesztelenítése

A lőfegyver „elsütése” az elsütőszerkezet fesztelenítése

A lőfegyver biztosítása

98. ábrásor: Hosszú lőfegyverek üritése

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

10. A PONTOS LÖVÉS ALAPJAI MAROKLŐFEGYVERREL

GÁSPÁR MIKLÓS

Absztrakt: A tanulmány a maroklőfegyverrel leadandó pontos lövést befolyásoló legfontosabb tényezőket dolgozza fel. Felsorolja és részletesen kifejti a szolgálati pisztollyal történő pontos lövés leadásához szükséges állás, testtartás, fegyverfogás, a célzás, a légzés és a fegyver elsütésének elméleti és gyakorlati ismereteit. Kitér a pisztolyok tűzkész állapotba helyezésével kapcsolatos alapvető mozdulatok részletes ismertetésére. Kifejti az alap tüzelési testhelyzetek gyakorlatban történő alkalmazását és azok végrehajtását.

Kulcsszavak: lőfegyver, lökiképzés, lövés, tüzelési testhelyzet

10.1. Bevezetés

A rendészetben használt lőfegyverekkel leadandó pontos lövések alapjairól létrehozott alábbi összefoglalás jelentős részben BÁNHÁZI György rendészeti lökiképző, a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kara elsőéves hallgatói részére az alapfelkészítésükre készített előadás-anyagára támaszkodik. Röviden összefoglalva a pontos lövés leadásának legfontosabb feltételei: a megfelelő állás, a testtartás, a fegyver fogása, a célzás, a légzés technikája és a fegyver elsütése. A tanulmány ezeket a mozzanatokat veszi górcső alá.

10.2. A pontos lövés leadásához szükséges állás

Amennyiben a lövést álló testhelyzetből hajtjuk végre, a pontos és gyors lövés végrehajtásának egyik feltétele a megfelelő állás. Az alkalmazott lőfegyver viszarúgó erejétől, valamint az esetlegesen használt automata üzemmódtól függően célszerű megalakítani az álló tüzelési testhelyzetet, annak megfelelő stabilitását. Az itt ismertetett állások kifejezetten a rendészeti-katonai, nagykaliberű lőfegyverekből leadott lövések végrehajtásához javasoltak. Szoros hasonlóságot mutatnak egyes dinamikus sportlövészeti ágakban megfigyelhető testhelyzetekkel.

Megkülönböztetünk hosszú, illetve rövid lőfegyverrel leadott lövéshez szükséges állást, egyes, illetve sorozatlövéshez szükséges állást, továbbá egy-, illetve kétkézes fegyverfogáshoz szükséges állást. Alapvetően a terpeszállás szélessége és a térdek helyzete, iránya lesz meghatározó.

5. sz. táblázat: Az álló pozícióhoz tartozó fegyverfogások

egykezes fogás	kétkezes fogás
félautomata üzemmód	félautomata üzemmód
	automata üzemmód
rövid lőfegyver	rövid lőfegyver
	hosszú lőfegyver

(Forrás: a szerző szerkesztése)

- *Állás kétkezes fegyverfogáshoz, rövid (marok-) lőfegyvernél:* kb. vállszéles terpeszállás, a segítő oldali lábfej egy fél lábfej hosszúsággal lehet előrébb. Térdek és a csípő a cél irányába állnak, a térdek enyhén rogyasztva. (Ez a testhelyzet a stabilitás mellett azért célszerű, mert gyors pozícióváltást tesz lehetővé előre, hátra, illetve oldalirányokban is, továbbá alacsony tüzelési testhelyzetek megalakításához).
- *Állás kétkezes fegyverfogáshoz hosszú lőfegyver és géppisztoly esetében, egyeslövéshez:* vállszélesnél egy lábfejjel szélesebb terpeszállás, a segítő oldali lábfej egy fél lábfej hosszúsággal lehet előrébb. Térdek és a csípő a cél irányába állnak, a térdek enyhén rogyasztva.
- *Állás kétkezes fegyverfogáshoz hosszú lőfegyver és géppisztoly esetében, sorozatlövéshez:* vállszélesnél egy lábfejjel szélesebb terpeszállás, a segítő oldali lábfej egy fél-egy lábfej hosszúsággal előrébb helyezkedik el. Térdek és a csípő a cél irányába állnak, a térdek enyhén rogyasztva.
- *Állás egykezes fegyverfogáshoz, rövid (marok-)lőfegyvernél:* A kétkezes fegyverfogáshoz képest fordított a lábak helyzete, az erős oldali kézhez képest az azonos oldali láb van elöl, kb. fél lábfej hosszúsággal. A gyenge oldali kéz a mellkason, enyhén ökölbe szorítva helyezkedik el. Testalkattól függően egyes lövőknél a lábfejek állhatnak párhuzamosan egymással egy vonalban is.

10.3. A pontos lövés leadásához szükséges testtartás

Ahhoz, hogy akár maroklőfegyverrel, akár vállfegyverrel pontos lövést adhassunk le, különösen az ismételt lövések, illetve a sorozatlövés esetében, fontos a helyes testtartás elsajátítása. A lábak a már korábban ismertetett helyzetben kell, hogy legyenek. A lövő csípője a cél irányába fordul, ez azért fontos, mert a csípő helyzete határozza meg a felsőtest helyzetét is. Amennyiben a csípő a céltől elfordul, az első lövést követően az ismételt lövéseknél a fegyver hátralökése – támasztás híján – oldalirányban is mozgatja a kézben lévő fegyvert, amely oldalra (jobbkezes lövőknél balra) elszorított lövéseket eredményezhet. A lövő a derekát enyhén hátratulja úgy, mintha a lábai között egy súly húzná a föld irányába, aminek ellene dolgozik. A hát enyhén „görnyedt” helyzetben kell, hogy legyen, a karok kissé hajlított helyzetben feszülnek. Célszerű a vállakat a lehetőségekhez képest alacsonyan tartani, azok szükségtelen felhúzását kerülni kell.

A már említett enyhén rogyasztott térdek miatt az esetleges célpontáthelyezésnél a lábak mozgatják a felsőttestet, semmi esetre sem szabad vállból dolgozva áthelyezni a célpontot.

10.4. A maroklőfegyver elővétele, tűzkészé tétel

A szolgálati maroklőfegyver elővétele során több tényezőre kell figyelmet fordítani a hatékony és eredményes végrehajtás érdekében.

Ezek: a helyes fegyverfogás, a lövést kiváltó mutatóujj helyzete, a fegyver kivétele a tokból és a csőre töltés.

- A fegyverre fogáskor a segítő kéz az erős kézzel egy időben dolgozik a lentebb írtak szerint.
- A fegyvert megfogva enyhén lefelé nyomjuk a tokjába a stabilabb, biztos fogás kialakítása érdekében.
- Ezt követően a fegyvert kifelé húzzuk, ügyelve arra, hogy a törzs vonalában függőlegesen emeljük ki.

99. ábrásor: A pisztoly elővétele

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

A belépő szintű lövészeti oktatás keretében, az alapok elsajátításakor a klasszikus, ún. izraeli csőre töltési módot ismertetjük²²⁹.

Ennek lényege, hogy a fegyver elővételekor az erős kézben tartott fegyvert a mellkas magasságáig, kifordítva (a hüvelykivető nyílással felfelé) kiemeljük úgy, hogy a vállmagasság alatt a könyökök ki vannak tárva.

100. ábrásor: Csőretöltés 1.

(Forrás: Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

A segítő kéz mutatóujj középső ujjperce és hüvelykujja közrefogja a fegyver szánjának recézett részét és stabilan megtartja. Ekkor a fegyvertartó kéz egy forgató mozdulattal előre tolja a fegyvert, mintegy rászúrva, rámutatva a célra, míg a segítő kéz a mellkas irányába húzza azt.

101. ábra: Csőretöltés 2.

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

- Mire a fegyver a végpontra ér kb. 90 fokos fordulatot tett meg. Ekkor a kézben tartott, tűzkész lőfegyver mellé ér az időközben előrenyújtott segítő kéz, melynek ujjai feltakarnak a fegyver markolatára és teljes egészében betakarják azt.

²²⁹ Jelenleg az üres töltényűr az előírt szolgálati hordmódja a magyar rendészeti szervezetek rendszeresített lőfegyvereinek.

- Fontos biztonsági szabály, hogy a működtető kéz lövő (mutató) ujjja a sátorvason kívül helyezkedik el, a fegyver tokrészén egészen addig, amíg a célt pontosan nem azonosítja a lövő.

102. ábrásor: A fegyverfogás kialakítása 1.

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

10.5. A maroklőfegyver fogása (kétkézes fegyverfogással)

- A csőre töltött és célra emelt fegyver csőtorkolata egy egyenlő szárú háromszög csúcspontjában helyezkedik el. A két hosszú szár a lövő két karja. A két kar enyhén befelé fordul, a könyvek stabilak, de ne legyenek kifesztve. A fegyvert szükséges a kellő erővel, a két kar együttes és egyforma erejével tartani, mert ha túlzott az erő kifejtés, az találati hibát fog eredményezni.
- A törzs enyhén előre hajlik, ezzel kompenzálja a lövés kismértékű hátraható erejét. Az előredőléssel egyidejűen a csípő kismértékben hátramegy, figyelni kell azonban, hogy a vállak ne emelkedjenek fel a nyakhoz.
- A törzs teljes szélességében a cél felé áll, mindig szemben azzal.
- A törzs izomtónusa megfeszített, a lövés leadása mindig két levegővétel közé essen, de ne üres tüdővel (ld. később).

103. ábrásor: A fegyverfogás kialakítása 2.

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

10.6. Célzás a maroklőfegyverrel

- A célratartásnál a karok egyenlő szárú háromszöget zárnak be, melynek csúcsában a csőtorkolat van.
- Az éles lögyakorlat megkezdése előtt a lövő győződjön meg a domináns szeméről. A jobbkezeseknek általában a jobb szeme, balkezeseknek a bal szeme szokott irányítani.
- Az alapszintű fegyverkezelési jártasság kialakításáig egy szemmel történik a célzás, de nem kell erőltetni a másik szem lecsukását. A képzettség előrehaladtával a két szem együttes használata lesz a kívánatos.
- A fegyverrel való célzás a szem-nézőke-célgömb-céltárgy tengelyének vonalba rendezése.
- A rendőrség minden maroklőfegyvere hagyományos, ún. nyílt irányzékkal van ellátva. Nyílt irányzékkal úgy célzunk, hogy a nézőke szélességi közepébe helyezzük a célgömb csúcsát, mely egy magasságban van a vízszintes irányéllal és ezt az egyenest a célpontra irányozzuk. Szemünk nem tudja a nézőkét, a célgömböt és a célt egyidejűleg élesen látni. Ezért úgy kell célozni, hogy a nézőkét és a célgömböt élesen kell látni, a célt pedig egy kicsit homályosan.

10.7. A maroklőfegyver elsütése, a helyes légzés jelentősége

- Alaplőgyakorlat végrehajtásakor és „ideális” körülmények között is csak a célzást követően, rendezett célkép esetén kerül sor a lövés leadására.
- A lövő elsütőbillentyűt működtető mutatójára első ujjpercének középső része simul fel az elsütőbillentyűre. Ha alul fogja az első ujjperc elejével, úgy eltolhatja a fegyver csövét - jobb kezes lövő esetén balra - ha pedig túlfogja a billentyűt már a második ujjperccel érintve, akkor elhúzhatja jobbra, találati hibát eredményezve.
- Egyenletes, préselő erővel dolgozik az ujj, ügyelve arra, hogy a fegyvercső tengelyével párhuzamosan fejtse ki az erejét.
- Egyes oktatási metodikák szerint az elsütés közben nincs tudómozgás, se kifújás, se belégzés. Más iskolák azt a technikát oktatják, hogy a belégzést követően, a levegő egyenletes kifújása során célszerű, azzal azonos ütemben húzni az elsütőbillentyűt.

Ilyen módon elkerülhető, hogy a lövő *várja* a lövés pillanatát, mert szinte garantáltan típushibát - az úgynevezett belerántást - fog elkövetni (tehát a lövés kiváltásakor egyenletes - lassú - tempóban fújjuk ki a levegőt, közben azonos tempóban húzzuk az elsütőbillentyűt). Kezdő lövő esetében az a jó, ha a lövés a fenti mozzanatok végrehajtása során hirtelen, *meglepetésszerűen*²³⁰történik.

²³⁰ Ezt a technikát Jeff Cooper dolgozta ki az 1960-as években. A technika, annak hatékonysága miatt először az Egyesült Államok hadseregénél és rendészeti szervezetei körében terjedt el. Innen indult el az általa kidolgozott kiképzési metodika a világ szinte összes pontjára. A kézfegyver elsütésének általa javasolt módja jelenleg is a modern lökiképzés egyik alapját képezi.

- Az első lövést/lövéseket követően felléphet az úgynevezett „dörejszony” nevű jelenség, mely a lövő erős hanghatástól való félelmének megnyilvánulása, olyan természetes biológiai folyamat, emberi reakció, amely tudatosan, megfelelő gyakorlással küzdhető le. Ennek ellensúlyozására szolgál fent leírt módszer, amely ideális esetben a figyelmet az elsütésre és légzésre fókuszálja.

10.8. Utóakciók (utántartás, légzés, fegyver- és területkontroll)

- Lövés kiváltását követően a célkép bontása nem azonnal történik. A lövő lehetőségeihez mérten meg kell győződni arról, hogy a lőfegyverhasználat feltételei, az arra okot adó körülmények a továbbiakban már nem állnak fenn, az intézkedés e része a célját megfelelő és megnyugtató módon elérte. A lövő ujjá maradjon továbbra is az elsütőbillentyűn, csak egy-két másodperc után kezdje azt onnan kivenni és sátorvason kívülre helyezni.
- Ha nincs szükség további fegyverhasználatra, a fegyvert megkezdhetjük leengedni a biztonságos készenléti helyzet felé, mely 45 fokos szög a lövő előtti területre, lefelé tartva.
- Lekísérés: előfordulhat, hogy az intézkedés alá vont személy a lőfegyverhasználat következtében a földre esik, vagy lerogy. Annak érdekében, hogy biztosítsuk magunkat egy potenciális további támadástól a részéről, a fegyverünket a célra tartva „lekísérjük” az intézkedés alá vontat.
- Éles helyzetben történő lőfegyverhasználat során a lőfegyvert célszerű olyan módon leengedni, hogy közben a lövő oldja magában a kialakult helyzetet. Nyugtatja magát, hogy „Nem kell többet lőnöm!”. Közben az elhasznált oxigénből is célszerű kiengedni és rápillantani a lőfegyverre (fegyverkontroll), hogy megfelelően működött-e, egy ismételt lövés szükségessége esetén továbbra is működőképes-e. Ha szükséges, akadályelhárítást kell végezni.
- Mire a fegyver leért a biztonságos készenléti helyzetbe, célszerű erőltetni egy újabb légcserét a tüdőben, hogy az intézkedő tisztviselő az agy oxigénvel dús vérellátását biztosítsa.
- Azért, hogy a lövő oldja azt a súlyosan beszűkült tudatállapotot, melyet egy rendőrségi lőfegyverhasználat jelent, területkontrollt kell végezni, melynek során a fejet jobb ill. bal irányba elfordítja, ténylegesen körülnézve. Ez a technika amellet, hogy a terület megfigyelésére, a további veszélyek feltárására szolgál, oldja a csóllátást, mely a nagy fokú, hirtelen fellépő stressz hatása²³¹.

²³¹ Az ún. fegyverkontroll és területkontroll jelentőségéről a későbbiekben részletes magyarázatot kap az Olvasó

10.9. Revolverező lövés, kakasfesztenítés, biztosítás (CZ P-07/09 pisztoly esetében)

A 2020-ban elkezdődött hazai kézilőfegyver-fejlesztési program keretében a magyar fegyveres szervezetek, így különösen a rendőrség és a honvédség korábban rendszeresített kézi lőfegyvereit folyamatosan cserélték a Ceska Zbrojovka cseh fegyvergyár különböző modelljeire. A szolgálati pisztolyok tekintetében a CZ P-09/P-07 pisztolyokra esett a választás, amelyek szerkezetüket tekintve azonosak, csupán méretükben és tárkapacitásukban térnek el (megjegyzés: a nagyobb P-09 pisztoly 19 db lőszer kapacitású tárát a P-07 pisztoly a saját, 15 db-os tárkapacitású tárával azonos módon befogadja, a fegyver azzal működtethető.) Természetesen a nagyobb tár a markolat alsó részén túllóg.

Fordítva ez nem lehetséges, a kisebb tárat a nagyobb markolattal rendelkező pisztoly nem képes befogadni, illetve azzal nem működtethető.

A továbbiakban a P-09 pisztolyon keresztül mutatjuk be a fejezet témáját.

A magyar fegyveres szervezetek által rendszeresített CZ pisztoly modellek biztosító rendszere variálható: a tokon elhelyezett külső biztosító cserélhető és fesztenítő kar is felszerelhető helyette (más gyártók modelljein ezek a funkciók kombináltan jelennek meg: pl. Heckler & Koch P8/USP).

A külső biztosítással ellátott pisztolyok rendszerének lényege az, hogy a töltött, illetve csőre töltött pisztoly biztonságosan hordható legyen a tokban. A korábbi (értsd: a 20. század 90-es éveiben is) hazai szabályozás meglehetősen túlbiztosított volt: előírta a rendőrök számára, hogy a szolgálati lőfegyvert biztosítva, csőre töltés nélkül hordják, amely stresszhelyzetben komoly idővesztéssel és a korábban említett pszichés okok miatt jelentős veszéllyel is járt.

A külső mechanikus biztosító a gyakorlatban a csőre töltött pisztolyoknál nyer jelentőséget. Amennyiben a használó a fegyvert a tokból előveszi, (a jelenlegi magyar szabályozás szerint) csőre tölti, de valamilyen oknál fogva (pl. a támadó együttműködővé váló magatartása miatt) a pisztolyt nem sűti el, azonban a lőfegyver ürítésének az adott helyzetben nincs helye (pl. további támadás veszélye/lehetősége, egyéb környezeti tényezők állnak fent) a pisztolyt biztonságosan tokba kell helyezni. A megfeszített kakasú pisztoly biztosítás nélkül történő tokba helyezése rendkívül veszélyes mind a használó, mind a környezetében lévők biztonsága szempontjából, hiszen a nem szándékolt lövés lehetősége fokozottan fennáll. A gyári P-09 pisztolyon a biztosítókar szán irányába (felfelé) történő mozgásával a pisztoly elsütése mechanikailag lehetetlenné válik.

A magyar rendőrségnél és a honvédségnél szolgálatba helyezett modellek fesztenítőkaros verziók, a pisztolyokon nincs a fentebb leírt külső biztosító (a fesztenítőkar van a helyén).

Így a csőretöltött, de valamilyen okból nem elsütött fegyvert csak fesztelenítést követően lehet biztonságosan tokba helyezni. A pisztoly fesztelenítése a fesztele-nítőkarnak a markolat alsó pereme irányába történő lenyomásával hajtható végre²³².

104. ábra: A CZ P-09 szolgálati pisztoly fesztelenítőkarnja és a használat iránya

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

10.10. Tüzelési testhelyzetek maroklőfegyverrel

Az álló tüzelési testhelyzetet, mint a pontos lövés leadásának alapját ld. fentebb.

A térdelő tüzelési testhelyzet két fajtája különböztethető meg: az alacsony és a magas térdelő tüzelési testhelyzet. Ezeken felül a guggoló tüzelési testhelyzetről esik röviden szó.

Az alacsony tüzelési testhelyzetek két célt szolgálnak: egyrészt a lőfegyverhasználatához stabilabb tartást eredményeznek, mely a hosszabb távolságú lövéseknél pontosabb célzásra ad lehetőséget. Erre a rendészeti lőfegyverhasználatok jelentős részében ritkábban van szükség. A második és rendészeti-taktikai szempontból gyakoribb helyzet a fedezékből történő lövés.

²³² Más pisztolyok esetében nem lehet általános szabályt megfogalmazni a fesztelenítést illetően, mivel a fegyvergyártók újabb és újabb technikai megoldásokkal rukkolnak elő az elsütőszerkezetek fesztelenítésére. A legáltalánosabb SA/DA rendszerű kakasos pisztolyok egy része rendelkezik kakasfesztelenítővel, amely a szánon vagy a tokon helyezkedik el. Nem ritka a biztosítóval kombinált megoldás sem (pl. HK USP). A régebbi modelleken a kakas manuális előreengedése jelenti a megoldást. A striker (ütőszeg-előfeszítéses) fegyverek esetében el kell húzni az elsütőbillentyűt ahhoz, hogy az elsütőszerkezet feszített állapotát megszüntessük. Nagyon ritka az olyan strikeres pisztoly (pl. Walther PPQ), amely az ütőszeget is képes valamilyen műszaki megoldás segítségével feszteleníteni.

Az *alacsony térdelő tüzelési testhelyzet* megalakításakor a lövő lábainak és karjainak egymáshoz képest viszonyított helyzete az álló tüzelési testhelyzethez hasonló: a lövő oldali kézzel azonos oldali láb van hátsó helyzetben és a segítő oldali kézzel azonos oldali láb van előlő helyzetben.

105. ábra: Alacsony térdelő tüzelési testhelyzet

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

A felsőtest helyzete az álló tüzelési testhelyzethez hasonló, azonban célszerű lehet a stabilitás megőrzésével még előbbre dőlni, hogy minél kisebb célfelületet képezünk az ellenfélnek.

A lövő segítő oldali sarka és lövő oldali térd egy vonalban szinte összeérnek, ugyanennek a lábnak a sarkára „ráül”. Ha hosszú lőfegyverrel dolgozunk ebben a testhelyzetben, a segítő kéz a könyökcsont felett a felkaron a segítő oldali térden nyugszik. Ezzel további feltámasztást, ezáltal rendkívül stabil fegyvertartást eredményez.

A *magas térdelő tüzelési testhelyzetben* a lábak pozíciója az alacsony térdelő tüzelési testhelyzettel azonos, a karok és a lábak ellentétesen támasztanak. Itt azonban a segítő oldali láb combja merőleges a törzsre, a lövő oldali láb térd a földön van és 90 fokos szöget zár be a lábszár és a comb.

106. ábra: Magas térdelő tüzelési testhelyzet

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

Az alacsony térdelő tüzelési testhelyzetet jellemzően alacsony fedezékek használata során alkalmazzuk. A magas térdelő tüzelési testhelyzetet célszerűen a magasabb fedezékek mögött alakítjuk meg, pl. egy gépkocsi első kereke vonalában a motorháztetőnél.

A fenti tüzelési testhelyzetek kialakításának kiválasztása erősen személy- és helyzetfüggő, leginkább a testmagasság határozza meg, hogy egy adott fedezékben kinek melyik testhelyzet az optimális.

Röviden esszen még szó az ún. *guggoló tüzelési testhelyzetről*, amely tulajdonképpen az alacsony térdelő testhelyzet egyik változata. Lényegi különbség annyi a kettő között, hogy az alacsony térdelő testhelyzetben földön lévő, a lövő kézzel ellentétes oldali térd nem ér le a földre. Ebből a testhelyzetből valamivel könnyebb további mozgást elindítani, azonban lényegesen instabilabb a korábban ismerteknél és nehezebb is hosszabb ideig megtartani.

107. ábra: Guggoló tüzelési testhelyzet

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

10.11. Fekvő tüzelési testhelyzetek - hason, háton

A fekvő tüzelési testhelyzetből alapszinten szintén kétféle ismeretes, a hason, illetve a háton fekvő testhelyzetek.

A *hason fekvő tüzelési testhelyzet* megalakításához a lövő az álló testhelyzetben megkezdi a fegyver csőre töltését (amennyiben az még nincs tűzkész állapotban), a fegyvert a támadás irányában tartva lehajol és segítő kezét maga előtt a talajra helyezi. Ezután lábait dinamikusán „kirúgja” hátrafelé és összezárja, miközben felsőteste eléri a talajt. Közben a fegyver kétkezes fogását megalakítja.

108. ábra:

Hason fekvő tüzelési testhelyzet

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

Nagyon fontos kitétel, hogy a lövő a végrehajtás során folyamatosan a támadás irányára figyel, tekintetét onnan más irányba nem fordítja el.

A háton fekvő tüzelési testhelyzet pisztollyal, ha lehet még egy kicsit nehezebb, mivel fokozott balesetveszéllyel jár. Begyakorlása időt és szakszerű felügyeletet igényel. A gyakorlás során ügyelni kell arra, hogy a lövő derékszíján a gerincvonalában semmilyen eszköz, felszerelés ne legyen.

A mozdulatsor végrehajtása a következő:

A lövő álló testhelyzetben a korábban ismertetett állásnál kb. egy-egy lábfejnyivel szélesebb terpeszben a tokból előveszi a fegyverét és miközben a már tanult módon csőre tölti, csípője fokozatos leeresztésével a súlypontját csökkenti. Egészen addig teszi ezt, amíg a guggolásból elkezdi hátrafelé dőlni. Mikor az egyensúlyát elveszti, fejét előrebiccenti, ügyelve arra, hogy a tekintet folyamatosan a támadás irányában maradjon. Háta a földre ér, lábai a helyükön maradnak és köztük előre tartva céloz a fegyverrel.

A hason fekvő tüzelési testhelyzetből történő felállás némi külön gyakorlást igényel, amennyiben szakszerűen, dinamikus és professzionális módon kívánjuk végrehajtani. A fegyvert a lövő folyamatosan lőirányba tartja, a segítő oldali kezét oldalt a váll magasságába húzza, ezzel egyidőben a lövő oldali lábat a másik láb kb. térdmagasságáig szintén oldalirányba felhúzza („krokodil pozíció”). A fegyvert továbbra is a támadás irányában tartva a felhúzott kezén és lábán támaszkodva feltolja magát addig, hogy stabilitást elérve a lábát térdelő testhelyzetbe hozza, majd abból szükség szerint feláll.

109. ábra:

Háton fekvő tüzelési testhelyzet 1.

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

110. ábra:
Háton fekvő tüzelési testhelyzet
(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

A talpai teljes felületükkel a földet érintik. Ebből a testhelyzetből a felállás még több gyakorlást igényel, azonban elsajátítva a technikát, később könnyen megy. A lövő behúzza a segítő oldali lábfejét a másik combja alá és továbbra is előretartott fegyverrel, enyhe lendületet véve átfordul a behúzott láb lábszárán. Ettől a lövő oldali láb kényszerűen felveszi az elülső támasztás szerepét, míg a segítő oldali láb térdje a talajra kerül. Innen felállva felveszi az álló tüzelési testhelyzetet.

*A tanulmány elkészítéséhez a fotókat az ORFK Kommunikációs Szolgálat biztosította.
Készítette: Antal Norbert.*

3. RÉSZ

(Fotó: Gáspár Miklós)

„A TKP2021-NVA-18 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzetközi Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021 pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

11. ALAPVETŐ TAKTIKAI ISMERETEK MAROKLŐFEGYVERREL

11.1. A rendészeti tisztviselők szolgálati felszereléséről

GÁSPÁR MIKLÓS

ABSZTRAKT: A tanulmány a Magyarországon jelenleg érvényben lévő szabályok szerinti alapvető személyi felszerelések és kényszerítő eszközök elhelyezésével, viselésével kapcsolatos tudnivalókat foglalja össze. Kitekintést biztosít egyes külföldön bevett jó gyakorlatokra, tapasztalatokra. Javaslatokat fogalmaz meg a fejlesztések lehetőségeire mind az eszközök és felszerelések, mind a viselés módja vonatkozásában. Megkülönbözteti az egyenruhás és a polgári ruhában történő szolgálatellátás során viselt felszerelések elhelyezésére vonatkozó ajánlásokat.

KULCSSZAVAK: rendészeti kényszerítő eszközök, személyi felszerelés

11.1.1. Bevezető gondolatok

A korábbi tanulmányokban kifejtettek szerint a rendészet különböző ágazatai az állami kényszermonopólium gyakorlásához meghatározott kényszerítő eszközök használatára jogosultak. A kényszerítő eszközök használata gyakorlatot és megfelelő kiképzést igényel, melyet a rendészetben dolgozók a kiképzés és különböző továbbképzések során sajátítanak, illetve mélyítenek el, továbbá a megszerzett tudásukat szinten tartják²³³.

Jelen tanulmány a rendészeti tisztviselők által az általános szolgálati feladatok ellátására beszerzett és rendszeresített felszerelések témakörét járja körül. A téma feldolgozásához a szerző segítségére volt CSIZMAZIA Benedek r. hadnagynak a NKE Rendészettudományi Karán 2022-ben bemutatott tudományos diákköri dolgozata, amely részletesen bemutatja a rendészeti felszereléseket, azok használatát, használhatóságát, fejlesztési lehetőségeiket.

A kényszerítő eszközök használata során több olyan kiegészítő eszköz, illetve ruházati elem viselése is tárgyalandó, amelyek a kényszerítő eszközök szakszerű, legfőképpen gyors, hatékony és arányos használatát nagyban elősegítik, valamint kényelmi és egészségvédelmi funkciót is ellátnak a napi szolgálatellátásban a kényszerítő eszközök viseléséből eredő fizikai többletterhelés során.

Ilyenek a teljesség igénye nélkül a különböző fegyverek, illetve egyéb felszerelések különböző pozíciókban elhelyezhető tokjai, szíjai, hevederei, az ún. taktikai mellények különböző változatai, a derékszíjak (taktikai övek), stb.

²³³ A rendészetben kényszerítő eszközöket használó munkatársaknak nemcsak jogosultsága, hanem kötelessége az általa használt eszközök, így a lőfegyverek biztonságos kezelésének megtanulása és a tanultak szintentartása. Ezt a korábban említett ENSZ Alapelvek (19. pont) és Kézikönyv (65. o) is kihangsúlyozza és általános követelményként határozza meg.

Nem szabad megfeledkezni a rendészeti szervezetek általános vagy speciális feladatvégrehajtása során használt olyan eszközökről (pl. elemlámpa, olló, multitool stb.) sem, amelyek szintén a napi szolgálatellátáshoz vagy alkalomszerűen, egy-egy feladat ellátásához szükségesek. Szokás ezek összességét taktikai eszközöknek, illetve felszerelésnek nevezni.

A felszereléseket célszerű az egyes rendészeti szervezetek feladatainak mentén, felhasználási területeik szerint csoportosítani.

11.1.2. A kényszerítő eszközök

A vonatkozó normák a következő – személyi felszerelésként a tanulmány tárgyát érintő²³⁴ - kényszerítő eszközöket sorolják fel:

- Bilincs
- Rendőrbot
- Vegyi eszköz
- (TASER) elektromos sokkoló
- Lőfegyver – szolgálati pisztoly, géppisztoly, gépkarabély, sörétes puska, távcsőes puska

Egyes hazai rendészeti szervezetek, például a büntetés-végrehajtás részére a jogszabály további eszközt is megenged, míg másoknál, így például a nemzetbiztonsági szolgálatoknál kevesebb eszköz áll rendelkezésre.

Mindezen eszközök értelemszerűen nem állandóan a felhasználó kezében vannak, hanem azokat a szolgálat, illetve az adott feladatvégrehajtás során valamilyen egyéni tároló- illetve szállító eszközön, tokban, szíjon, hevederen helyeznek el. A tanulmányban azokra a kérdésekre keressük a választ, hogy milyen optimális, hatékony és korszerű felszerelések és hordmódok segítik a modern rendészetben a szakszerű szolgálatellátást.

11.1.3. A hazai szakmai szabályozás keretei

Ebben a részben a rendészeti szervezetek feladatköréitől, a szolgálati ágtól, konkrét feladattól függő felszereléseket vesszük sorra a normatív szabályozás tükrében.

Az egyéni szolgálati felszerelések számbavétele során célszerű az általánostól a speciális irányába haladni. Ha az egyes rendészeti szervezetek fő feladatait vesszük alapul, látható, hogy az ott szolgálatot teljesítők a napi munkájukat egyenruhában vagy polgári ruhában teljesítik.

²³⁴ A felsoroltakon túl a testi kényszer, az útzár, a szolgálati kutya, valamint a kardlap különleges helyzetekben történő és a többi eszközhöz képest ritkább használatuk okán, nem relevánsak a téma feldolgozása szempontjából.

Egyes szolgálati ágaknál a feladattól függően változhat az egyenruha vagy polgári ruha viselése, valamint bizonyos területeken²³⁵ előfordulhat valamilyen további védőruházat, speciális ruházat viselése. Az egyes rendészeti szervezetek feladatkörei speciális felszerelések²³⁶ meglétét is szükségessé tehetik, melyeket jellemzően a ruházaton el kell helyezni.

Fontos kiemelni egy napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kapó szempontot, a jobb- és balkezes felhasználók felszerelésének a kérdését. A téma aktualitását az adja, hogy a modern kiképzési metodikákban felismerték azt a problémát, hogy ha a kiképzés, továbbképzés során nem veszik figyelembe a kiképzendő felhasználó domináns oldaliságát, az fizikailag és pszichésen is komoly deficithez, végső soron az adott szervezet képességromlásához vezet.

A felszerelések és a hozzájuk használt anyagok fejlődésével a gyártók – különböző mértékben – elkezdtek kiszolgálni a balkezes felhasználók igényeit, így az ilyen termékek egyre nagyobb számban elérhetővé váltak.

A rendszerváltást megelőző korábbi, részben (sor-)katonai alapokon nyugvó kiképzési metodika nem differenciált a jobb- és balkezes felhasználók között. Ezzel a balkezeseknek indokolatlan hátrányt okozott sokszor úgy, hogy „átszoktatta” őket a kényszerítő eszközök jobbkezes használatára. Ezáltal az érintettek a kiképzés során jelentős hátránnyal indultak, hiszen egy új –elvileg készségi szintű használatával elvárt – eszközt az ügyetlenebb kezükkel kellett megtanulniuk kezelni. Később a kiképzési metodika ugyan változott, azonban az eszközök, különösen a lőfegyverek és tokjaik nem, így a balkezes lövőknek a PA-63 pisztoly jobbkezes tokjából elővéve kellett a pisztolyt egy ráadás mozdulattal a bal kezükbe helyezni a használatot megelőzően. További gond volt a tárcsere végrehajtása a jobbkezes tokon elhelyezett (egyébként szakmailag nehezen értelmezhető) tártartóból. Problémás volt a többi kényszerítő eszköz, így a rendőrbot elhelyezése is, amely a kizárólag jobbkezes felhasználásra készült pisztolytok adott elhelyezése miatt nem oldotta fel a korábbi problémákat. A később rendszeresített lőfegyverek tokjai között már voltak kifejezetten a balkezes felhasználók részére készültek is, azonban az ezekkel való ellátottság esetleges volt. A megoldást a 2020-ban megkezdett szolgálati lőfegyver-csere hozta, ahol a beszerzéskor már külön gondoskodtak balkezes felhasználók részére gyártott fegyvertokokról.

Általános érvényű megállapítás, hogy a 21. századi modern rendészetnek le kell vetkőznie azokat a régebbi időkből helyenként megmaradt nézeteket, melyek szerint a felhasználónak kell a felszereléshez adaptálódnia, nem pedig fordítva. Az egyén és a szolgálat szintjén is súlyos deficithez vezethet az ilyen hozzáállás, figyelemmel a generációs különbségekre is.²³⁷

²³⁵ A teljesség igénye nélkül: motoros járőr, vízi- és légirendészet, kerékpáros járőr, terrorelhárító (műveleti) munkatársak, tűzszerezések, helyszínelők; büntetés-végrehajtás műveleti munkatársai, pénzügyőr műveleti munkatársak, kutatók stb.

²³⁶ Ilyen lehet pl. az ún. „police medic” felszerelés

²³⁷ vö. Erdős, Á. & Gáspár, M. (2017)

Az is a komfortos felszerelések beszerzése mellett szól, hogy a „másik oldalon” is gyakran lehet olyan harcedzett, a fegyverzet és felszerelés ismeretével bíró ellenfeleket találni, akik a helytelenül felszerelt és kiképzési hiányosságokkal bíró rendészeti tisztviselővel szemben az említett okból taktikai előnybe kerülhetnek egy intézkedési szituációban.

11.1.4. A felszerelés elhelyezése taktikai övön/polgári ruházaton

Az egyenruhás szolgálatot ellátók a rendészetben a saját szervezetük által rendszerezett taktikai öv használatára kötelesek, azok az egyenruházat részét képezik, így az egységes megjelenést szolgálják. A szolgálathoz szükséges felszerelések elhelyezését szabályozó normatív rendelkezések²³⁸ helyenként adnak némi szabadságot a felhasználónak, de a taktikai öv felszerelése viszonylag kötött rendben történik, az attól való eltérés jellemzően taktikai sajátosságok miatt fordulhat elő.

Amit biztosan ki lehet jelteni: a szolgálati lőfegyver tokja az erős oldalon, a csípőlapát mögött, kb. a combcsonttal párhuzamosan legyen rögzítve. Ehhez képest kell a többi felszerelést és szolgálathoz szükséges tartozékot elhelyezni a szolgálati derékszíjon.

Alapvető taktikai ajánlás, hogy a felszerelés lehetőleg mindig ugyanott legyen, bármilyen oldalunk is a domináns, erre a felhasználókat célszerű a pályafutásuk elején, az alapképzésük során megtanítani. A hatékony, gyors, jól begyakorolt és szakszerű eszközhasználat életet menthet! ²³⁹

Megjegyzendő, hogy az eltérő derékbőség eltérő mennyiségű felszerelés elhelyezését teszi lehetővé a szolgálati övön.

E helyen felmerül a szolgálati (legalább szúrásálló képességgel rendelkező) mellény rendszeresítésének kérdése, melynek használatával kapcsolatban lentebb ismerhet meg az olvasó külföldi tapasztalatokat.

A témához kapcsolódó nemzetközi kitekintésként megjegyzendő, hogy mind az Egyesült Államokban, mind pedig Kanadában sokkal szabadabban értelmezik a rendészetben szolgálatot teljesítők által hordott felszerelések egyéniesíthetőségét. Általánosságban megállapítható, hogy az ügynökségek (law enforcement agencies - így nevezik a rendészeti szervezeteket) gyakran eleve többféle felszerelési elemet (pl. fegyvertokot, tártartót, gázspray-tokot stb.) ajánlanak fel, amelyek közül a felhasználó választhat a saját preferenciái alapján.

²³⁸ Pl. a 18/2008. (OT 10.) ORFK utasítás melléklete

²³⁹ A rendészeti kiképzésnek a jelenleginél nagyobb hangsúlyt kellene fordítani a felhasználók egyéni igényeire, amelyeket a rendszeresített felszerelés megenged. Ezekre nem a normáktól való tudatos eltérésként, hanem a használó jobbító szándékának kifejeződéseként, a szakszerűbb használatra törekvésként kell tekinteni.

Egyes szervezeteknél olyan megoldás is előfordul, hogy egy meghatározott pénzüsszeget biztosítanak a rendészeti dolgozóknak, amelyből, az ügynökség által meghatározott formai követelményeken belül vagy az általuk jóváhagyott lista alapján – bármilyen napi szolgálatra alkalmas felszerelést választhatnak és azokat saját maguk részére megvásárolják.

Az említett országokban a szolgálati mellény, illetve a lövedék- és/vagy szúrásálló mellény használata is gyakorta kötelező²⁴⁰.

Nyilván nem lehet összehasonlítani az említett országok közbiztonsági, szociológiai, demográfiai helyzetét hazánkkal (bár 2023-ban Kanada biztonság szempontjából éppen Magyarországot előzte meg néhány helyezéssel a Global Peace Index szerint²⁴¹), a világtrendek alapján érdemes lehet a hazai döntéshozók részéről az ilyen eszközök általános rendszeresítésének és beszerzésének megfontolása. A rendőrök és más rendészeti szervezetek munkatársai által kötelezően viselendő felszerelések egész napi szolgálatban történő biztonságos és kényelmes viselése a szolgálat zavartalan ellátását szolgáló közösségi érdek, mivel az rövid és hosszútávon is befolyásoló tényező.

11.1.5. A felszerelés elhelyezése taktikai övön (egyenruhás szolgálat – nyílt fegyverviselés)

A jelenleg hatályos rendőrségi norma az egyes rendőri intézkedések végrehajtásának taktikai szabályairól²⁴² a hozzá csatolt mellékletben ajánlást ad a magyar rendőrségnél rendszeresített taktikai öv felszerelésének optimális sorrendjéről. Fontos megjegyezni, hogy az egyéni preferenciák, megszokások a sorrendtől eltérést eredményezhetnek. A legfontosabb szempont itt is a legtágabb értelemben vett biztonság. A felhasználó és környezete mind a viselés, mind a használat során a lehető legkisebb veszélynek legyen kitéve, ugyanakkor a felhasználó az eszközt (nemcsak a lőfegyvert, hanem az egyéb kényszerítő eszközöket is), hatékonyan, biztosan és gyorsan tudja kézbe venni, készenlétbe helyezni.

Az alábbiakban egy, a hazai szabályozással konform javaslat a lenti képen figyelhető meg jobbkezes felhasználó részére (az egyértelműsége törekedve az egyes kényszerítő eszközök és egyéb felszerelések elhelyezését az óra járásának megfelelően jelöltük):

²⁴⁰ Brandl (2017) 457. o.

²⁴¹ Institute for Economics and Peace, in partnership with Vision of Humanity. Global Peace Index. <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2023/06/GPI-2023-Web.pdf> (letöltés: 2023. 11. 01.)

²⁴² 18/2018. ORFK Utasítás és melléklete

111. ábra: Taktikai öv és felszerelései

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

A szolgálati övön a felhasználó szemszögéből tekintve jobb oldalon helyezkedik el a szolgálati maroklőfegyver tokja. Ehhez képest a bal oldalon enyhén hátrafelé eltolva (kb. 9-8 óránál) a tartaléktáartartó található. Mindez jobbkezes felhasználók esetében érvényes, a balkezesek a leírtakat fordított módon alkalmazzák.

A bilincstok a gyenge kéz felőli oldalon, a tártartó mögött helyezkedik el (a kellemtelen meglepetések elkerülése céljából NE felejtjük el, hogy hová tesszük a kulcsot!)

További felszerelések: rendőrbot/tonfa, vegyi eszköz (tokban), rádió vagy más telekommunikációs eszköz. A TASER elektromos sokkoló elhelyezése vékonyabb testalkatú felhasználóknak igazi kihívás lehet.

Fontos figyelembe venni azt a taktikai ajánlást, hogy a gerinc vonalában nem szabad semmilyen eszközt elhelyezni a taktikai övön, mivel egy esetleges hátraesés során jobb esetben az eszköz, rosszabb esetben a felhasználó komoly sérülés veszélyének van kitéve, amely kihatással lehet a folyamatban lévő intézkedés kimenetelére is.

A megfelelő szolgálatellátáshoz szükséges lehet még kés/multieszköz, gumikesztyű, jegyzetömb tollal.

A felsorolt felszerelések a gyors és biztonságos elővételt elősegítő módon történő elhelyezése még a gyakorlottabb rendészeti dolgozóknak is fejtörést okozhat.

Már hazánkban is megjelentek azok a rendőri/rendészeti alapfelszerelés részét képező taktikai mellények, amelyekben a fentiekben felsorolt eszközöket és felszereléseket praktikus módon el lehet helyezni, figyelembe véve a szolgálati öv súlyának anatómiai terhelését is.

11.1.6. A szolgálati felszerelés elhelyezése polgári ruházaton (rejtett fegyverviselés)

A következő részben egy hivatalosan mostohán kezelt kérdéskört járunk körül. Kevés vonatkozó írott szabályt, annál is kevesebb tananyagot, ajánlást találunk a hazai rendészeti szervezetek képzési anyagaiban arról, hogy hogyan célszerű a felszerelést - különös tekintettel a lőfegyverre -, elhelyezni, viselni azoknak, akik szolgálatukat polgári ruhában teljesítik, noha a rendészet ágazataiban jelentős létszámú személyi állomány látja így el a mindennapi szolgálatot. A teljesség igénye nélkül így végzik munkájukat a rendőrség bűnügyi, személyvédelmi és igazgatásrendészeti szakterületein dolgozók, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyi nyomozói, továbbá a nemzetbiztonsági szolgálatok munkatársai. A kevesebb megkötöttség nagyobb szabadságot ad a felszerelés perszonalizálásában, de itt is igaz a követelmény, hogy a rendszeresített kényszerítő eszközöktől alapvetően nem szabad eltérni.

A polgári ruhában történő szolgálatellátásnak számos oka van: jellemzően az adott rendészeti feladat megkívánja, hogy a rendőri, rendészeti jelleg – tartósan vagy időlegesen – rejtve maradjon a kívülállóknak, különösen az intézkedés alá vonandó személyek részére.

A polgári ruhás lőfegyverviselés fontos szabálya, hogy a lőfegyvert rejtteni kell a viselés során. Ha használatra kerül sor, a jogszabályi előírásoknak megfelelő sorrendben és módon veszi elő a lőfegyvert a felhasználó. Azonban az elővétel nem nyílt viselésű fegyvertokból, hanem ún. fedőruházat alól történik²⁴³.

Ebben az esetben egy, a fegyverelővételt megelőző mozdulattal a fedőruházatot el kell távolítani a tokban lévő fegyverről, hogy az szabaddá válva a szakszerű elővételre és a biztonságos fegyverfogás kialakítására alkalmas legyen.

Mindenekelőtt egy fontos taktikai ajánlás: amennyiben polgári ruhás szolgálatot látunk el szolgálati marokfegyverrel, célszerű a gyors és biztonságos fegyverelővételt szem előtt tartani, akár a divatos megjelenés rovására is. Érdeemes a bővebb fazonú ruházati modellek kiválasztása, mind a nadrágok, mind pedig a felsők tekintetében, amelyek a szolgálat utolsó óráiban is kényelmesen viselhetők. A szűk felsőruházat, amellyel, hogy meglátszik alatta a viselt lőfegyver vagy más felszerelés/kényszerítő eszköz, - ezáltal a felhasználó műveleti fedése nem biztosított -, hosszabb viselést követően kényelmetlenné válhat, így negatívan befolyásolhatja a felhasználó közérzetét, végső soron a feladatellátás színvonalát. Emellett megnehezítheti a fegyverelővételt, amely időhátránnyal, illetve a megfelelő fegyverfogás kialakításának akadályozásával járhat együtt.

A polgári öltözetben a szolgálati lőfegyver mellett a felhasználónak az egyenruhás szolgálathoz hasonló módon, az előírt kényszerítő eszközöket/felszereléseket is viselnie kell.

²⁴³ Előfordulhat, hogy az intézkedési helyzet lehetővé teszi, hogy a felhasználó a fedőruházatot eltávolítva ráfogjon a lőfegyverre, azonban a képzés során alapesetben az azonnali elővételt és az ehhez kapcsolódó mozzanatokot szükséges oktatni.

A lőfegyvert alapesetben az arra rendszeresített tokban az erős kéz oldalán, a csípőlapát mögött, a combcsont oldalsó síkjával párhuzamosan kell viselni (jobbkezesek 3 óránál, balkezesek 9 óránál). A szolgálati maroklőfegyverhez tartozó tartaléktár tokjának elhelyezése szintén fontos tényező, célszerű azt a gyenge oldali kéz által elérhető helyen, a lőfegyvertől 180-210 fokos szögben (jobbkezes felhasználóknál 9, illetve 8 óránál, balkezeseknél 3, illetve 4 óránál) elhelyezni.

Ettől eltérő viselési módok is léteznek, melyek ismertetésére e tanulmány keretei között csak korlátozottan van lehetőség.

Röviden összefoglalva, a szolgálati fegyver viselhető hátrébb, a vesetájékon, illetve létezik az ún. „appendix-carry” viselési mód, amikor a felhasználó csípője előtt, a domináns kéztől függően a has középvonalától jobbra vagy balra helyezük el a lőfegyvert. Ez a viselési mód többszörösen korlátozott: csak kisméretű pisztolyok esetén kivitelezhető, belső viselésű (IWB-inside-the-waistband) fegyvertok szükséges hozzá és bizonyos testalkat (nagy has) korlátozza az elérhetőségét.

A maroklőfegyverek szolgálatban történő viselésének egy új módja a taktikai mel-lényen történő viselés, amelynek előnyei különösen a gépjárműben történő vagy ott megkezdődő lőfegyverhasználat során mutatkoznak meg.

11.1.7. A rendészeti szolgálatban használható fegyvertokokról

A hagyományos, övre fűzhető fegyvertokok széles választékban ismertek, formájuk, anyaghasználatuk folyamatos fejlődést mutat. A különböző gyártók sokféle fejlesztéssel kísérleteznek, melyek jellemzően az egy tokba többféle lőfegyver kompatibilitását, illetve a különböző hordmódú tokok ergonómiáját, minél gyorsabb elővételt, rejthetőségét, védhetőségét célozzák. Ahogy a lőfegyverek (és a műszaki cikkek legtöbbször) között is, úgy a tokok között is léteznek alsó-, közép- és felsőkategóriát képviselő termékek.

Célszerű azt meghatározni, hogy mit várhatunk el egy megfelelő fegyvertoktól maroklőfegyverek esetében:

A szolgálati célú fegyvertokkal szemben állított három fő követelmény:

1. a toknak teljes mértékben takarnia és védenie kell a lőfegyver elütőbil-lentyűjét és a sátorvasat,
2. biztonságos módon kell megtartania a lőfegyvert,
3. megbízható hozzáférést kell biztosítania a lőfegyverhez.

Anyaghasználat tekintetében kezdetben a vászon és a bőr fegyvertokok terjedtek el mind a katonai-rendészeti, mind pedig a polgári használatban.

Később a technológia fejlődésével, a különböző műanyagok gyártási technológiájának egyszerűsödésével és anyagstabilitásuk növelésével a műanyagból készült tokok váltak népszerűvé a felhasználók körében.

A fenti követelményeknek való megfelelés mellett az extra stabilitás és az ebből következő gyorsabb fegyverelövétel az, ami az ilyen tokok egyértelmű előnyét adja.

Amint arról korábban említés történt, a szolgálati lőfegyverek fő viselési pontja a derékszíjon elhelyezett fegyvertok. A modern fegyvertokokat a szakirodalom és a kereskedelem is alapvetően három osztályba sorolja.

Level 1: A lőfegyvert az anyagsúrlódáson kívül más biztonsági szerkezet nem tartja a helyén. Jellemzően műanyag/kydex, ritkábban bőrből készült tokok, amelyek nyílt viselése nem célszerű. Előnyük a gyors és könnyű fegyverrántás lehetősége, hátrányuk, hogy illetéktelen személyek számára is könnyen hozzáférhető a viselő testfelületén.

Level 2: A fegyver elővételéhez szükséges valamilyen mechanikus zár nyitása. Ez a bőr és vászon tokokon általában patent, a műanyag/kydex tokokon egy gomb le-, vagy benyomásával történik. A legelterjedtebb fajták esetén vagy mutatóujj, vagy hüvelykujj működteti a biztosító gombot.

Level 3: A fegyvert a tok illeszkedésén (Level 1) kívül még két oldást biztosító gomb védi, ezzel szinte lehetetlenné téve egy támadó számára a fegyver elvételét annak viselőjétől. A gyártók általában a level 2-es tok két fajtáját kombinálják, tehát a hüvelyk, illetve a mutatóujj is szükséges a fegyver biztonsági zárjainak oldásához. Használatuk gyakorlást igényel, mivel a lőfegyverhasználattal járó stresszhelyzetben a nem megfelelő szögben történő ráfogás a markolatra a fegyver elővételének késedelmét idézheti elő.

Az övre fűzhető fegyvertokok két fő típusa: az ún. külső és belső viselésű tokok. A külső viselésű tokok a rendészetben a leggyakoribbak, ezek készülhetnek kifejezetten egyenruhához történő használatra, illetve a polgári ruhában történő rejtett viseléshez. Mindkét típusnak megvannak az előnyei és a hátrányai. Röviden összefoglalva ezeket, a kifejezetten egyenruhához gyártott tokok szélesebbek, rendszerint a csípővonal alatt tárolható benne a fegyver (szakzsargonban mid-ride és low-ride, azaz közepes és alacsonyan elhelyezett tokok).

Előnyük a gyors fegyverelövétel, a könnyű hozzáférhetőség a használó számára. A polgári ruhához készült külső viselésű tokok jobban a testhez simulnak, rejthe-tőségükben rejlik fő előnyük.

11.1.8. További hordmódok

11.1.8.1. A combtok

A combtok kb. a 20. század 80-as éveitől kezdődően a katonai-rendészeti bevetési egységek munkája során fejlődött ki és tulajdonképpen visszanyúlik a kézi lőfegyverek hőskorába: a vadnyugati párbajhősök, cowboyok is ilyen, a derékszíjról lelógó, combhoz is rögzített tokban viselték revolvereiket. A modern időkben a combtokok használata a lövedékálló mellények elterjedésével párhuzamosan nyert egyre nagyobb teret: a mellény miatt az öv vonalában nem lehetett fegyvertokot viselni, ezért azt lejjebb kellett elhelyezni, viszont szükségessé vált egy ráadás rögzítési pont, ellenkező esetben a tok ide-oda himbálózott volna.

112. ábra: Combtok

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Érdekesség, hogy a magyar Vám- és Pénzügyőrség (jogutódja 2010-től a Nemzeti Adó- és Vámhivatal) az 1990-es évek derekától kezdődően rendszeresített combtokokat a szolgálati pisztolyokhoz. Szakmai berkeken belül elterjedt az a nézet, hogy a kamionok rakterein és egyéb szűk helyeket a csempészáru után kutató pénzügyőrök gyakran jelezték, hogy nem tudnak megfelelően mozogni a csípőtokban elhelyezett szolgálati fegyverekkel. Erre reagált a Vám- és Pénzügyőrség Központi Járőrszolgálat Parancsnoksága akkori vezetése és kezdte meg a beszerzését a FÉG P9R típusú szolgálati fegyverekhez tartozó combtokoknak²⁴⁴²⁴⁵.

11.1.8.2. Keresztrántású tok

A keresztrántású (angolul elterjedt „cross-draw) pisztolytokok a múlt század 80-as, 90-es éveinek taktikai trendjét tükrözik, bár eredetük sokkal korábbról való. Feltehető, hogy a kard, mint oldalfegyver elővétele szolgált előképként ehhez a hordmódhoz.

²⁴⁴ Forrás: A kutatás során ezzel kapcsolatban felkerestem Pintér László nyá. pénzügyőr őrnagyot, aki a Vám- és Pénzügyőrség Központi Járőrszolgálat Parancsnokságának (VPKJP) első kiképzőtisztje volt járőr alosztályvezető és kiképzési előadói beosztásokban. A rövid interjú során Őrnagy úr beszámolt arról, hogy a fenti ok csak részben igaz. Valóban volt ilyen igény az akkori pénzügyőrök részéről, azonban további igen erős indok volt a rendszeresítésre az, hogy az újonnan létrejött egység professzionalitását, speciális feladatköreit (amelyben a veszélyes, fegyveres bűnözőkkel szembeni fellépés is szerepelt) ilyen módon is hangsúlyozni akarták, egyéb különleges felszerelési és egyenruházati elemekkel együtt. A korabeli köznyelv az egységet Vámkommandónak nevezte. Tehát a praktikus okok mellett a külső megjelenés, egyfajta elrettentő erő biztosítása is tettenérhető volt a combtok, mint rendészeti felszerelés rendszeresítésében.

²⁴⁵ A címben szereplő képen a Vám-és Pénzügyőrség által rendszeresített EAGLE márkájú pisztoly combtok látható, a hozzá tartozó P9R szolgálati pisztollyal (a szerző felvétele).

A 20. században több hadsereg maroklófegyverrel felszerelt tisztviselőjéről maradtak fenn fotók, melyeken a különböző szolgálati pisztolyokhoz, revolverekhez a rendszeresített keresztrántású tok látható. Az ilyen tokoknak a modern rendészeti felhasználásban a polgári ruhában történő alkalmazásuk során lehet létjogosultsága. Lényege, hogy a fegyvert a csípővonalon a felhasználó segítő oldalán helyezik el az övön. Így ülő helyzetben, pl. gépjárműben könnyebben elérhetővé válik a lőfegyver. Az ilyen tokok főként bőrből készültek, egyes modellek felfüggesztési pontjai lehetővé tették a két oldalra felszerelhetőséget. A rejthetősége kevésbé jó, mint a lövő kézzel azonos oldalon elhelyezhető, polgári ruhás viseléshez tervezett tokoknak és a hatékony és biztonságos fegyverelövétel is némi gyakorlatot kíván. Napjainkban ritkán lehet velük találkozni, a műanyag és kydex tokok megjelenésével kiszorultak a használatból.

11.1.8.3. Hónaljtok

Szintén az 1980-as és '90-es évek mozifilmjei által terjedtek el a vállon egy pántrendszerrel rögzített tokok, amelyekből a lövő kézzel ellentétes oldalról, kereszt-húzással kellett elővenni a lőfegyvert. Előnyük, hogy kabát vagy zakó viselésével még a nagyobb méretű pisztolyok és revolverek is viszonylag jól rejthetők. Amennyiben a használó sokat ül gépjárműben szolgálat során, úgy kényelmesebb lehet, valamint az elővétel is könnyebb. Hátrányuk, hogy bizonyos modelleknél nem optimális biztonsági szögben történik a viselés, illetve a többi megoldáshoz képest lassú a fegyverelövétel.

11.1.8.4. Bokatok

Kisméretű pisztolyok és revolverek tárolására szolgál, általában a lövő kézzel ellentétes oldali lábszáron rögzítve. Aki ezt a módszert alkalmazza, szinte mindig tartalék fegyverhez teszi. Kijelenthető, hogy ez a viselési mód a hétköznapi életben nem állja meg a helyét, hiszen az átlag fegyverviselő önvédelemre, vagy rendészeti célú feladatok ellátására készül. Ha a fő fegyverével valamilyen, a helyszínen gyorsan elháríthatatlan akadály keletkezik, vagy elfogy a lőszer, a tartalék fegyver kerülhet használatba. A biztonságos és viszonylag gyors elővétel sok gyakorlatot igényel.

Viselése szintén kikopott a használatból, mivel körülményes az elhelyezése, és mozgás, futás közben a stabilitása is kívánnivalót hagy maga után.

11.1.8.5. Mellényre rögzített tok

Amint azt korábban említettük, a közelmúltban az egyre több, és ezáltal egyre nehezebben elhelyezhető személyi felszereléssel kapcsolatban kihívások keletkeztek. Orvoslásukra a katonai felhasználásból érkezett megoldás. Az ún. taktikai mellények, illetve újabban a lövedékálló betéttel is felszerelhető ún. plate-carrier-ek újradefiniálták a rendészeti szolgálati felszerelés elhelyezését.

A szolgálati pisztoly így a mellényre került, méghozzá jellemzően mellkas magasságba, a lövő kézzel ellentétes oldalra, keresztrántáshoz.

A tapasztalatok szerint a megoldás működik, mivel a manapság már elengedhetelen gépjárműves járőrszolgálat során lényegesen gyorsabban elérhető a szolgálati fegyver, valamint a mindennapi viselés is kényelmesebb, melynek előnyeit fentebb taglaltuk. További előnyük a taktikai mellényeknek, hogy a támogató fegyverek használata, illetve a fegyverváltás is komfortosabbá, gyorsabbá válik. A felsorolt előnyök mellett szót kell ejteni a viselésükhöz, alkalmazásukhoz kapcsolódó hátrányokról. Az egyik ilyen hátrány, hogy majdnem kizárólag az egyenruhás szolgálathoz alkalmasak, mivel a mellényen elhelyezett felszerelések, így a szolgálati fegyver rejthetősége igen korlátozottan valósulhat meg. Léteznek ugyan kifejezetten a rejtett viselésre tervezett szolgálati mellények is, azonban a fizikai korlátok határt szabnak a felhasználhatóságuknak. Így a polgári ruhás felszerelés elhelyezése továbbra is lemaradásban van a taktikai szempontok tekintetében. A használat további hátránya, hogy a kényelmi szempontok sajnálatosan évszakfüggők, mivel a melegebb időszakokban a mellény viselése más szempontból terhelheti meg a felhasználót. A lövedékálló betéttel kombinált mellény az elmúlt harminc évben legalább 3000 rendészeti tisztviselőt mentett meg az USA-ban²⁴⁶.

A legutolsó, azonban nem elhanyagolható gondolat pedig az, hogy a mellényen és általában a szokványos csípőn viseléstől eltérő fegyver hordmódból készségi szintre kell fejleszteni a fegyverelővételt, mivel extrém stresszhelyzetben csak azok a mozdulatok működnek, amelyek megfelelő minőségű és mennyiségű gyakorlás után a felhasználó sajátjaivá váltak. Ezért az ilyen felszerelések rendszeresítésekor vezetői felelősség az eszköz használatára való kiképzés és a továbbképzések megszervezése.

11.1.9. Összefoglalás

Talán az egyik legfontosabb feladat a szolgálati felszereléssel, annak elhelyezésével kapcsolatban az, hogy a felhasználó szánjon időt és energiát arra, hogy a normákban meghatározott keretek között a lehető leghatékonyabb viselési módot találja meg, és azt alkalmazza. Ha ez a mód megvan, a kiképzés, továbbképzés során ebből a hordmódból gyakorolja az eszköz elővételét és használatát.

Nem engedhető meg a 21. század rendészetében, hogy a köz szolgálatára felelküdt emberek azért szenvedjenek sérülést, mert a munkáltatójuk nem a leginkább megfelelő felszereléssel látta el őket a szolgálat ellátásához. Az sem tolerálható, hogy szigorú normákkal szabályozzák az utcán szolgálatot teljesítő személyi állomány egyéni felszerelésének hordmódját. A kereteket a szolgálat érdekének megfelelően úgy kell meghatározni, hogy azok mindig elsősorban a felhasználó biztonságát szolgálják, aki a köz védelmére élete kockáztatásának lehetőségével felelküdt. A normaalkotás során és a gyakorlatban is kellő rugalmassággal kell kezelni a különböző szabályzatokban a rendszeresített felszerelés elhelyezését, figyelembe véve az egyéni testi adottságokból eredő változatosságot.

²⁴⁶ Brandl, Steven G. (2018) Police in America. SAGE Publications Inc. ISBN 9781483379135 456. o.

Végső soron a normaalkotó felelőssége az, ha a rendészeti szolgálat ellátója az elégtelen felszerelés vagy ésszerűtlen szabályozás miatt éles helyzetben nem tudja a részére biztosított felszerelést megfelelően használni.

További indok a felszerelés mindig azonos módon történő elhelyezésére, hogy vészhelyzetben (ld. a Cooper színskála szerinti VÖRÖS állapotban) az emberi agy nem a megszokott módon hoz döntéseket, kizárólag a korábban begyakorolt mozdulatok (ha volt ilyen) jönnek elő. Ha a kiképzésen és a szolgálata során (pl. az utcán) más helyen, más helyzetben hordja a felhasználó a felszerelését, az tűzharcban akár halálos eredményhez is vezethet²⁴⁷.

²⁴⁷ Haberfeld&Murray (2021) 58. o.

11.2. Statikus és dinamikus lövészet

GÁSPÁR MIKLÓS

ABSZTRAKT: A tanulmány a témát érintő magyar nyelvű szakirodalom felkutatásával és annak feldolgozása alapján összefoglalja azokat az elmélethez szorosan kapcsolódó gyakorlati tudnivalókat, amelyek a magasabb szintű lökiképzés alapvető részeit képezik. Feldolgozza és rendszerezi a maroklőfegyverekkel végrehajtott tárcserék, valamint a lőfegyverhasználatot követő utóakciók elméleti és gyakorlati ismereteivel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat. Pontosítja a technikai, a taktikai és a gyors tárcsere definícióját. Gyakorlati ajánlást ad azok megfelelő végrehajtására, részletes műszaki és technikai kiegészítéssel. Ismerteti a maroklőfegyverrel történő helyváltoztatás és mozgás alapvető szabályait, gyakorlatba átültethető ajánlásokat adva azok végrehajtására. Említést tesz a kiképzés során elsajátított intézkedéstaktikai ismeretek és a lökiképzés elemeinek kapcsolódásáról.

KULCSSZAVAK: rendészeti lökiképzés, maroklőfegyver, tárcsere

A fenti címben szereplő fogalmak alapvetően a sportlövészetből származnak. A statikus lövészetű számokat jellemzően egy lőállásból hajtják végre, esetenként a testhelyzetek változnak. A cél általában a minél pontosabb találatok elérése. A dinamikus lövészetű számok fontos része a mozgás, a lőfeladatok különböző lőállásokból való végrehajtása. Az időfaktor mindkét lövészetű ágánál számít, míg azonban a dinamikus lövészetű versenyszámokban minden esetben, a statikus versenyszámoknál nem minden esetben van döntő hatással a verseny kimenetelére. Természetesen, mint minden technikai sportban, itt is sok átfedés és kivétel van a fenti főszabályok alól. A rendészeti kiképzés során ennek analógiájára szintén megkülönböztethetők statikus és dinamikus lövészetű kapcsolatos képzési feladatok. Általánosságban kijelenthető, hogy a maroklőfegyverekre való kiképzés jellemzően a statikus lövészetűvel indul és a biztonságos fegyverkezelés elsajátítása után célszerű dinamikus taktikai feladatokkal képezni a rendészeti tisztviselőket.

11.2.1. A tárcserék gyakorlati végrehajtásának egyes módjai maroklőfegyverrel

A modern öntöltő pisztolyok tárkapacitása a standard méretű lőfegyvereknél jelenleg 15-20 lőszer között van. A tárkapacitás nagyban függ a fegyver tokozásának tényleges méretétől, a tervezési és gyártási technológiától. A 20. század kezdetén lényegesen kisebb tárkapacitású pisztolyokat terveztek, tekintettel arra, hogy a pisztoly nem elsődleges fegyver volt a katonáknál.

Amint azt korábbi tanulmányunkban említettük, sok tényező hatására változtak a pisztolyok használatának „trendjei”, amelyek kihatással voltak egyebek között egyre nagyobb tárkapacitású pisztolyok iránti igényre mind a katonai, mind a rendészeti felhasználás terén.

A tárcsere fontos taktikai elem a pisztolyok használatánál, melyet magyar nyelven *Miglécz Gyula* dolgozott ki és írt le rendészeti lökiképzésről szóló könyvében²⁴⁸. Jelen leíráshoz *Bánházi György*, a NKE Rendészettudományi Kar lökiképzőjének jegyzetei felhasználásával ismertetjük az öntöltő pisztolyok tárcseréjével kapcsolatos tudnivalókat.

Miglécz és Bánházi alapvetően háromféle tárcserét különböztetnek meg: a technikai, a taktikai és az ún. gyors tárcserét. Itt szükséges röviden megjegyezni, hogy az általuk említett taktikai tárcserére szokás „megtartó” tárcsereként is utalni és a könyvben szereplő gyors tárcsere egyes kiképzők terminológiája szerint taktikai tárcsere.

11.2.2. A technikai tárcsere

Az üresre lőtt fegyver további használatát biztosítandó, a fegyverben értelemszerűen tárat kell cserélni, az üres tárat eltávolítani a fegyverből és új, töltött tárat behelyezni a tárfelekbe. Ezt követően a fegyvert újra tűzkészé kell tenni.

Alaphelyzetben a legtöbb modern lőfegyver tárai úgy vannak kialakítva, hogy a tárban lévő utolsó lőszer ellövése után a tár adogatólemeze, illetve az azon kialakított, az elülső, bal oldali részen található mélyedés a fegyver szánakasztója belső nyúlványának feltolásával a szánt „felakasztja”, hátsó helyzetben tartja. Előfordulhat azonban, hogy a lövő keze a szánakasztón helyezkedik el lövés közben, így az említett funkció nem működik. Ez különösen ún. magas fegyverfogásnál fordul elő, amely kiképzés során fontos részét kell, hogy képezze a tananyag²⁴⁹.

113. ábra: Magas fegyverfogás

(Forrás: Gáspár Miklós felvétele)

Alaphelyzetben tehát a fegyver szánja a tárból kilőtt utolsó lőszer ellövését követően hátsó helyzetben marad, a hüvelykvető nyíláson keresztül láthatóvá téve az üres tár adogatólemezeit és a töltényűrt.

A modern lőfegyverek gyártói gyakran azzal a felhasználóbarát megoldással élnek, hogy az adogatólemezt valamilyen feltűnő színben helyezik el a tárban, ezzel segítve a lövőt a gyors helyzetfelismerésben, ti., hogy a tára valóban kiürült és nem fegyverhiba, jellemzően adogatási probléma merült fel a használat során. Ez a fejlesztés jelentősen meggyorsíthatja az éles helyzetben történő reakcióidőt (nyilván megfelelő képzés és gyakorlás függvényében).

²⁴⁸ Miglécz, 72.o

²⁴⁹ A magas fegyverfogás alapvetően nem feltétlenül probléma, mivel meglehetősen stabil fogást biztosít, csupán a kiképzőnek fel kell hívnia a lövő figyelmét arra, hogy tárcserénél milyen, a szokványostól eltérő mozdulatokat kell begyakorolnia.

Alapvető szabály, hogy lehetőleg mindig fedezék mögött, csökkentett testfelülettel vagy mozgásban hajtsuk végre a tárcserét, mivel közben alapvetően védtelen a lövő.

A *technikai tárcsere* végrehajtása a gyakorlatban a következőképpen javasolt:

A lövő számolja a leadott lövéseket vagy észleli, hogy üres a fegyvere. Ezt a hátul akadt szán jelzi a legtöbb esetben (de nem mindig!). A biztonság elsődlegessége jegyében a lövő leveszi az ujját az elsütőbillentyűről és a tárcsere teljes hossza alatt a sátorvason kívül tartja azt (célszerűen a fegyvertokján). A fegyvert biztonságos irányba tartja és megnyomja a tárkioldó gombot, illetve billentyűt. Ennek elhelyezése fegyvertől, gyártótól függően különböző helyeken lehet, a rá kifejtendő nyomás iránya is gyakran eltérő (pl. a Heckler&Koch pisztolyok tárkioldóját lefelé, a markolattal párhuzamosan, míg a legtöbb pisztoly tárkioldóját a markolatra merőlegesen kell megnyomni annak érdekében, hogy a tár kikerüljön a rögzített helyzetéből).

Jó esetben ilyenkor a tár kiesik a fegyverből²⁵⁰, amely a jelenleg érvényes kiképzési elvek szerint a földre esik, nem kell (nem is szabad) megfogni, elkapni, mivel az ilyen mozdulatok jelentős idő- és figyelemvesztéssel járhatnak egy tűzharcban. Az idővesztés pedig az életet, testi épséget veszélyeztető helyzetet hozhat létre.

114. ábra: Üres a fegyver
(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

²⁵⁰ Bizonyos korábban rendszeresített rendőrségi pisztolyok (pl. FÉG PA-63, R-61, RK-59) tárai nem esnek ki automatikusan, de ilyen pl. a régi CZ-75 modellek némelyike, illetve számos, a főként a múlt század 70-es évei előtt tervezett modell.

A következő mozzanat a fegyver tengelyirányban történő enyhe (kb. 60 fokos) szögben történő befordítása és ezzel egyidejűleg a könyök behajlításával a pisztoly hátrafelé mozgatása. Ezzel megkönnyítjük az új, töltött tár behelyezését.

115. ábra: A fegyver behúzása
(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

Miközben a tárat „dobja” a lövő (azaz hagyja, hogy leessen a földre, mivel vész helyzetben nem veszi hasznát), ezzel egyidejűleg a tartaléktárat is előveszi. Ezzel kapcsolatban néhány magyarázó megjegyzés szükséges:

- 1) a tartaléktár normál esetben a lövő szolgálati felszerelését képező tartaléktártartóban van elhelyezve oly módon, hogy azt a lehető legyorsabban és a legrövidebb úton elővegye. A tartaléktártartó rendszerint a szolgálati derékszíjon van elhelyezve a pisztollyal ellentétes oldalon, de előfordulhat más, biztonságos helyen (pl. szolgálati mellényen) történő elhelyezése is. Nem javasolt a tártartónak a testen túlságosan elől vagy túlságosan hátul történő elhelyezése. Az elől történő elhelyezés a mozgásban, pl. egy alacsony tüzelési testhelyzet kialakításában, míg a túlzottan hátsó helyzetben történő elhelyezés a gyors elérhetőségben korlátozza a felhasználót. A gerinc vonalához közeli elhelyezés balesetvédelmi okból sem ajánlott. Ha a lövő hátrálás közben vagy közelharcban ráesik a gerincvonalon elhelyezett tartaléktárra (vagy más kemény eszközre), az könnyen a harc egyetlen lövés nélküli befejezését is eredményezheti, illetve a küzdő fél tartós mozgásképtelenségét is okozhatja.
- 2) A tár elhelyezése a tártartóban mindig azonos irányba, azonos módon történjen. Ha így gyakorol a felhasználó, egy lőfegyverhasználattal járó stresszhelyzetben ott fogja keresni a tárat és azt olyan helyzetben találja, ahogy azt korábban begyakorolta, így a gyorsan végrehajtott tárcsere a saját vagy mások életét mentheti meg.

- 3) A modern pisztolyoknál a tár magától kiesik, mikor a felhasználó a tárkioldó gombot, illetve billentyűt működteti. Bizonyos, főként régebbi modellek azonban olyan tárral vannak ellátva, amely csak „kipattan a rögzített helyzetéből, azonban nem esik ki (ld. lábjegyzetben). Ilyenkor a segítő kézzel kell kihúzni a tárat, ami értelemszerűen elveszi a lehetőségét annak, hogy a tárkioldást és dobást a tartaléktár elővételével együtt hajtsuk végre.

116. ábrásor: A tárcsere szakaszai

(Forrás: ORFK Sajtószolgálat)

A lövő a fegyvert továbbra is enyhén behajlított kézzel a biztonságos irányba tartva, a tartaléktárat behelyezi az időközben üressé vált markolatba és a pisztolyt ismét tűzkész állapotba helyezi. Itt két helyzet különböztethető meg:

- 1) Amikor a szánakasztó hátul akasztja a szánt, a fegyver kétféle módon hozható ismét tűzkész állapotba: egyrésztől a *szánakasztó* külső karjának *működtetésével* (a szánnal ellentétes irányú, normál fegyverfogásnál lefelé, a talaj irányába történő nyomásával), vagy a hátsó helyzetben lévő *szán* enyhe, néhány milliméter hosszan való *hátrahúzásával*, ami szintén oldja a szánakasztót. E mozzanat következtében a tárban lévő következő lőszer a

töltényúrbe kerül, az elsütőszerkezet megfeszül, a fegyver ismét tűzkésszé válik.

- 2) Abban az esetben, ha a szánakasztó valamilyen okból nem akasztja hátul a szánt, a fenti mozzanatok (fegyver behúzása, üres tár eltávolítása, új tár behelyezése) ugyanúgy megtörténnek, azonban a szánon a lövőnek egy teljes hosszúságú töltőfogást kell vennie ahhoz, hogy ismét tűzkész helyzetbe hozza a fegyverét. (A szerző személyes lövészetvezetői tapasztalatai szerint a kezdő lövők számára egy ilyen helyzet rendszerint komoly stresszforrás. Aki nem ismeri megfelelő mélységben a fegyvere működését, gyakran „lefagy” és nem tudja, hogy miért nem tud lőni a fegyverrel. Célszerű a kiképzés során bemutatni és gyakoroltatni a tárgyalt helyzetet).

A fentebb vázolt pontok után folytatható a tüzelés az ismét tűzkésszé vált fegyverből. A technikai tárcsere elvárt gyorsasága az utolsó lövéstől számított 3,5-4 másodperc. Ezt követően kell képesnek lenni az újabb (célzott) lövés leadására.

11.2.2.1. A taktikai tárcsere

A taktikai (megtartó) tárcsere során a végrehajtó nem lövi üresre a fegyver tárját, de mivel a tárból elhasznált néhány lőszer, így egy következő tűzhelyzetre felkészülésként indokolt teli tárra cserélni. (Pl.: két helyiség vagy épület közötti átmozgást megelőzően). A tár kézzel történő kivételét követően a csőben marad még egy lőszer, így egy lövés erejéig tűzképes marad a végrehajtó.

Az első - részlegesen elhasznált - tárat megtartja, a tartaléktár-tartójába vagy más, a ruházaton vagy felszerelésen könnyen elérhető, de biztonságos helyre helyezi (nem „dobja”).

A tár eltávolítása történhet a tartaléktár elővételét megelőzően, ennek előnye, hogy mindig csak egy tár van a kezében a lövőnek. Végrehajtható úgy is, hogy a tartaléktárral a kézben, azt a markába befogva, 90 fokos szögben tartja és így veszi ki a használt tárat a fegyverből. Ezt követően a tartaléktárat a fentebb részletezett módon behelyezi a tárfészekbe, a tár aljára ráüt, hogy az biztosan a helyére kerüljön, célra tart és folytatja a tüzelést.

11.2.2.2. A gyors tárcsere

A gyors tárcsere során a fegyver első tárját a lövő nem használja fel teljes egészében, a töltényúrben marad is egy lőszer, azonban a gyors, nagy mennyiségű lőszerigény miatt a tárkioldást követően az első tárat, amelyben még van lőszer, ugyanúgy „dobja”, mint a technikai tárcserénél. Az új tárat a tárfészekbe gyors mozdulattal behelyezi a fentebb részletezett módon, a tár aljára ráüt, hogy az biztosan a helyére kerüljön, majd célra tart és folytatja a tüzelést.

Taktikai ajánlás: Ez a típusú tárcsere igazán kiélezett szituációkban fordul(hat) elő, amikor nincs idő a helyzet megfelelő felmérésére és az intézkedés következő lépésének megtervezésére.

A végrehajtónak célszerű tisztában lenni azzal, hogy milyen létszámú és tűzerejű ellenféllel áll szemben az adott szituációban, tőlük mennyire gyors akció vagy reakció várható és van-e elég lőszer a tűzharc eredményes lefolytatásához. A valós tűzharcjal járó fokozott stresszben még a leggyakorlottabb lövők sem feltétlenül tudják számolni a leadott lövéseiket. Ennek tükrében, - amennyiben a körülmények lehetővé teszik - érdemes megfontolni a fentebb ismertetett taktikai tárcsere lehetőségét, mivel ezáltal több rendelkezésünkre álló lőszer marad a birtokunkban.

11.2.2.3. Utóakciók jelentősége a rendészeti lőfegyverhasználat során

Amint arról már történt korábbi tanulmányban említés, a rendészeti intézkedés vagy jogos védelem, végszükség eseteiben alkalmazott lőfegyverhasználat fokozott stresszhelyzetben történik. Vizsgáljuk meg, hogy milyen jelentőséggel bírnak a szakzsargonban utóakciókként említett mozzanatok a biztonságos és eredményes lőfegyverhasználat érdekében!

Külön bizonyítást nem igénylő megállapítás, hogy a lőfegyverhasználatot előidéző, megalapozó helyzet már olyan felfokozott pszichés állapotot idéz elő az emberben, amely a „normál” körülmények közötti képességek jelentős romlásához vezet. Bizonyos pulzusszám felett a finommotoros mozgásokra képtelenné válik az ember, a légzése szabálytalan lesz, az agy vérellátása csökken (ugyanaz történik a pusztakezes vagy más eszközös harc során is). Ezt az állapotot Jeff Cooper a vörös színnel jellemezte (Condition RED).

Amennyiben a lövő a tűzharcot követően továbbra is készen akar állni a harcra, azonban vissza akarja nyerni azokat a képességeket, amelyek az ún. narancs állapotra (Condition ORANGE) jellemzők, úgymint a felkészültség, helyzetfelismerés, optimális döntési képesség, képesnek kell lennie arra, hogy visszalépjen egy szintet az állapotában²⁵¹. Ezt a képességet tudatos és nagyon alapos kiképzéssel és szintentartó képzéssel lehet és kell²⁵² kialakítani.

A fenti leírt állapot elérésének az egyik eszköze a rendészeti lőfegyverhasználatot követő utóakciók végrehajtása. Az utóakciókat bármilyen kézi lőfegyver éles helyzetben történő használatát követően célszerű alkalmazni, kiképzés során a végrehajtásukat a lőfegyverrel történő szárazgyakorlás során kell elsajátíttatni az érintettekkel.

A gyakorlatban az utóakciók a lövés vagy lövések leadását követően a következők:

- a lövő a fegyvert 45 fokos készenléti helyzetbe leengedi, egyben a támadót „lekíséri”. Eközben erőltet egy légcserét a tüdőben, hogy ezzel az agy vérellátását optimalizálja. A lövőnek arra kell törekednie, hogy meggyőződjön

²⁵¹ A Cooper színskáláról részletesen ld. később.

²⁵² ENSZ Kézikönyv 72. o.

a lőfegyverhasználatának eredményéről. Optimális esetben a lövés a támadót semlegesítette, a lőfegyver használatának további feltételei nem állnak fenn.

- Miután megállapítja, hogy sem a támadó, sem más nem jelent rá közvetlen veszélyt, a 45 fokos készenléti helyzetből behúzza a fegyvert ún. alsó készenléti helyzetbe. Eközben rátekint a fegyverre, hogy az továbbra is tűzkész állapotban van-e (fegyverkontroll).
- A következő fázisban a lövő körbenéz, fejét jobbra és balra elfordítja. Ennél a pontnál fontos megjegyezni, hogy a gyakorlás során hangsúlyt kell helyezni arra, hogy a körbenézés valós legyen, a végrehajtó ténylegesen ellenőrizze vizuálisan az őt körülvevő környezetet (területkontroll). Ez a módszer az extrém stressz hatására kialakult csőlátás megtörésére is szolgál.
- Amennyiben a lövő megállapítja, hogy a fegyverhasználat feltételei továbbra is fennállnak, a körülményektől függően jár el, keres fedezéket, hív erősítést stb. miközben fizikailag és mentálisan is készen áll arra, hogy tovább használja a kezében tartott lőfegyvert.
- Ha a fegyverhasználat feltételei láthatóan nem állnak fenn a továbbiakban, a lőfegyvert annak biztonsági berendezésével (ha van ilyen) biztosítani kell, úgy, hogy egy esetleges további lőfegyverhasználat lehetőségére fel kell készülni. Amennyiben úgy ítéli meg a végrehajtó, hogy az biztonságos, a fegyvert biztosítva (a magyar rendőrségnél rendszeresített CZ P-07/09 pisztolyok esetében ez a fesztelenítőkar használatával történő kakasfesztelenítést jelenti) elteszi a fegyvertokba.
- Fontos kiemelni, hogy lőfegyverhasználatot követő egyéb intézkedéseket, esetleges testi kényszert vagy más kényszerítő eszköz használatát nem célszerű lőfegyverrel a kézben végrehajtani, mivel az kiemelt kockázatot hordoz mind a végrehajtó, mind az intézkedés alá vont, mind pedig azok környezetében lévők biztonságára.
- Az utóakciók közül a területkontrollt lehetőleg bármely tüzelési testhelyzetben történő lőfegyverhasználat után végre kell hajtani. Fontos megjegyezni, hogy akármelyik alacsony tüzelési testhelyzetből (térdelő, guggoló, fekvő) történő felállást követően a területkontrollt újra végre kell hajtani. Ennek az a magyarázata, hogy az alacsony tüzelési testhelyzetben végrehajtott területkontroll során egy bizonyos szögből látjuk a bennünket körülvevő környezetet, tereptárgyakat. Felállva változhat a kép, más szögből látja a lövő a környezetet, és állva észrevehet olyan körülményt (pl. egy kanapé mögött megbújó támadót), amit az alacsony testhelyzetben végrehajtott területkontroll során nem láthatott meg.
- Hosszú lőfegyverrel (géppisztollyal, gépkarabéllyal) történő végrehajtás során az utóakciók a pisztollyal végrehajtandó mozzanatokkal közel azonosak. Különös fontosságot kap a fegyver leengedésekor a megfelelő látómező biztosítása, mivel a fegyver célratartása alatt jelentős-részt kitakar az ellenőrzendő területből.

A 45 fokos szögbe leengedés, majd a fegyverkontroll és a területkontroll a pisztollyal végrehajtott utóakciókhoz képest némi külön gyakorlást kíván, mivel a biztonságos irányba tartáshoz ismét kb. vállmagasságba kell emelni a fegyvert. A hosszúfegyverek biztosítása a végső területkontrollt követően, a végrehajtó által biztonságosnak ítélt helyzetben szükséges.

11.2.3. Helyváltoztatás, mozgás maroklőfegyverrel a rendészeti lökiképzésben – alapvető technikák (elméleti alapok és gyakorlati útmutató)

A lőfegyverrel történő helyváltoztatás és mozgás elsajátításának megkezdése egy magasabb szintű fegyverkezelési rutint feltételez. Tekintettel arra, hogy a lökiképzés ezen részét nagyrészt gyakorlati foglalkozásokon lehet megfelelően, az esetleges hibákat azonnal javítva átadni, ezért néhány alapvetésen túl a mélyen részletekbe menő ismertetést mellőzzük. Jelen tanulmányban a rendszeresített szolgálati pisztollyal történő mozgás alapjaival ismerkedünk meg.

11.2.3.1. A lőfegyverrel történő helyváltoztatások típusai

A fegyverrel alapvetően a lassú és a gyors mozgásokat különböztetjük meg. A lassú mozgás a rendészeti végrehajtás során jellemzően helyiségek átvizsgálásakor, a veszélyes személyek, állatok, tárgyak felderítése során jellemző. Ezen felül lassú mozgásnak tekintendő a fegyverrel történő kúszás is, amely jelentős tűzerővel rendelkező ellenféllel való küzdelem során, illetve nehezen megközelíthető helyeken fordulhat elő.

A gyors mozgásokat fegyverrel a rendészeti végrehajtások során jellemzően a fedezékbe vonuláskor, egyik fedezékből a másikba történő átmozgáskor, valamint (hazánkban szerencsére ritkán szükséges) lerohanás jellegű támadás során alkalmazzuk.

11.2.3.2. A maroklőfegyver (pisztoly) tartása mozgás közben

A lőfegyvert mindig biztonságos módon és biztonságos irányban kell tartani az azzal történő helyváltoztatás során. A biztonságos mód egyrészt azt jelenti, hogy az ujjakat távol tartjuk az elsütőbillentyűtől.

További követelmény a biztonságos irányban tartás. A lőfegyvert akkor tartjuk biztonságos irányban, ha a lőfegyverhasználat törvényi feltételeivel nem rendelkező személyre, tárgyra történő irányzást kerüljük. Leírva mindez egyszerűnek látszik, azonban a gyakorlatban sok gyakorlást igényel mind az egyéni, mind pedig a társas végrehajtás során előforduló veszélyes helyzetekre, azok elkerülésére történő felkészülés.

A rendészeti és katonai közelharcban és lökiképzésben az ún. „lézerszabályt” célszerű alkalmazni. E szabály szerint a kézben tartott lőfegyvert nem szabad a társ vagy más végtelen személy irányába tartani.

Amint a körülmények megváltoznak (pl. a végrehajtó elé áll vagy előtte elmozog egy másik végrehajtó), a fegyveresnek alkalmazkodni kell hozzájuk és a fegyvert biztonságos irányba fordítva arra törekedni, hogy az akadály elhárultával minél gyorsabban ismét a lehetséges támadás irányába álljon a fegyver csöve.

A maroklőfegyvereket lassú mozgás közben alapesetben két kézzel kell fogni, olyan módon, hogy a végrehajtó előtti területből minél nagyobb rész legyen látható, azonban szükség esetén a gyors célra emelés és a lehetőség szerinti legpontosabb lövés biztosított legyen.

11.2.3.3. Mozgás előre, hátra, oldalirányba, fordulatok

Gyors mozgásnál, futásnál, hosszabb átmozgásoknál a dinamikus sportlövészeti ágakból származó technikákat lehet és célszerű alkalmazni, a rendészeti szabályoknak megfelelő módosításokkal. A kétkezes fogást célszerű bontani és a fegyver csövét a várható támadás irányába vagy más biztonságos irányba tartva arra kell törekedni, hogy a fizikai célt (pl. másik, biztonságosabb fedezék, a menekülő támadó üldözése stb.) a végrehajtó minél gyorsabban, dinamikusabban elérje. Futás során a lőfegyvert a lövő maga előtt kb. vállmagasságban tartja az erős kézben.

A segítő kézzel ugyanúgy dolgozik, mintha fegyver nélkül futna, ellentétes kar-láb kombinációban mozog. Ügyelnie kell az esetleges akadályokra, tereptárgyakra, amelyek esés vagy sérülés veszélyét hordozhatják magukban a mozgás során. Ennél a mozgásnál különös hangsúlyt kap az ujjak sátorvason kívüli helyzetének begyakorlása, mivel egy gödör, bucka vagy más tereptárgyon való botlás önkéntelen mozgást idézhet elő a kézben, amely az elsütőbillentyűn tartott ujj esetében nem szándékolt lövést és annak beláthatatlan következményeit okozhatja.

Gyakori mozgási technika az ún. gördülőjárás, amely a lassú mozgás és a futás között helyezhető el és a mozgás közben stabilabb célon tartást eredményezhet, megfelelő gyakorlást követően. A gördülőjárás során a végrehajtó az egyik láb sarkát előre helyezi úgy, hogy a másik lábának a sarka elemelkedik a talajtól. A mozgás tengelye a térdeknél van. A hátul lévő lábfejének teljes felületén „végig-gurul” miközben az addig elől lévő lábfeje sarkáról lassan a teljes talpát a földre helyezi. Mikor az addig hátul lévő láb végzett a „gurulással”, mozgást ellentétes oldalon megismétli.

11.2.3.4. A hátramozgásról

A mozgásokat előre és hátrafelé is el kell sajátítani. A hátramozgásnál fontos szempont annak figyelembevétele, hogy a támadás lehetséges irányát célszerű-e figyelemmel kíséreni, mivel ekkor a hátramozgás jellemzően gördülőjárással célszerű, viszont lassabb. Amennyiben a végrehajtó úgy ítéli meg, hogy a vele szemben indított támadás olyan lenyűgöző erejű, hogy csak gyorsabb mozgással juthat fedezékbe, célszerű lehet a futást választani, ebben az esetben viszont elveszíti az észlelés lehetőségének taktikai előnyét.

11.2.3.5. Mozgás oldalra

Oldalirányú mozgásnál oldallépéssel a lövő az alapállásból úgy lép jobbra vagy balra a pisztollyal a kezében, hogy azt biztonságosan tartva a jobb, illetve bal lábát (a szándékolt iránytól függően) kb. 2-3 lábfej szélességgel oldalra helyezi. Az ún. „saszé”, a lábak keresztben elhelyezésével történő oldalmozgás a botlás fokozott kockázata miatt nem, illetve korlátozottan javasolt. Az oldalmozgást oldallépéssel célszerű rövidebb távon alkalmazni. Előnye a támadó/intézkedés alá vont személy vizuális követhetősége, ellenőrizhetősége. Hosszabb táv gyors megtételét oldalirányba a legtöbb esetben futással célszerű leküzdeni.

A gyakorlás legfőbb szempontjainak egyike, hogy a lövő – feltételezve, hogy megfelelő alapállásból indult - körülbelül ugyanabba az állásba érkezen az átmozgást követően.

11.2.3.6. Mozgás alacsony tüzelési testhelyzetben

Az alacsony tüzelési testhelyzetek közül a fekvő tüzelési testhelyzetben végrehajtott előremozgást kúszásnak nevezzük. Oldalirányba célszerű a test hossz tengelye körüli fordulást alkalmazni, azonban ez 2-3 fordulathal nem lehet hosszabb, mivel a végrehajtó elszédülhet, ami a célzást jelentős mértékben ronthatja.

11.2.3.7. Fedezékhasználat a rendészeti lökiképzés tükrében (összefüggés a tüzelési testhelyzetekkel)

A rendészeti intézkedéstaktika megkülönbözteti a fedezéket és a rejtekhelyet.

A kettő közötti jelentős különbség, hogy míg a fedezék az esetleges támadás, így a lőfegyverekből kilőtt lövedékek ellen is védelmet nyújt, a rejtekhely átlóható, az ott tartózkodók biztonságát az észrevétlenségéből eredő taktikai előnyön túl más nem biztosítja.

A lőfegyverhasználattal kapcsolatos fedezékhasználat során néhány fontos szempontra kívánjuk felhívni a figyelmet:

- A fedezékhasználat során taktikai szempontból általában nem javasolt az, hogy a lőfegyver csöve, legyen szó hosszú vagy rövid lőfegyverről, túlnyúljon a fedezéken. Ennek gyakorlati oka, illetve magyarázata az, hogy a végrehajtó nem tudja, hogy mi van a fedezéken túl, így lehet ott egy támadó, aki a fegyvert elveheti, kiütheti, kirúghatja a kezéből. Bizonyos esetekben, pl. távcsöves puska feltámasztásánál, ahol a támadó távol van a végrehajtótól, lehet helye a fegyver fedezékhez történő feltámasztásának.
- A fedezékhasználat gyakran valamilyen alacsony tüzelési testhelyzetet kíván, illetve olyan álló helyzetben való fegyverkezelést, ahol a cél az, hogy minél kisebb felület látsszon a végrehajtó felsőtestéből, a lába pedig teljes takarásban legyen (jellemzően ilyen helyek a helyiségek nyílászárói és pozitív sarkai)
- Fontos taktikai ajánlás, hogy a végrehajtó ne bújjon be a fedezékbe, mivel akkor elveszti a támadóval a vizuális kontaktust, így elveszíti az előnyt!

- A végrehajtó törekedjen a fedezék adottságainak maximális kihasználására.

11.2.4. Az egykezes fegyverfogás/lövés erős és gyenge kézzel, lámpahasználat a rendészeti lökiképzésben

A lőfegyverek osztályozásánál szó esett róla, hogy a rövid és hosszú lőfegyverek egyik megkülönböztető ismérve egyebek mellett az, hogy egy vagy két kézzel működtethetők-e. A pisztolyok, így a rendészetben és honvédelemben rendszerezített és használt szolgálati pisztolyok a modern lökiképzés doktrínájának megfelelően két kézzel működtetENDŐK, de egy kézzel is működtetHETŐK.

Nem mindig volt ez így, a pisztolyok kétkezes fogással történő működtetésének elterjedése Jack Weaver és Jeff Cooper amerikai lökiképzők nevéhez köthetők, a múlt század 60-as éveitől kezdődően²⁵³. Egészen addig, a pisztolyokkal eleve mostohán bántak a kiképzés során, a katonai egységeknél főként a tisztek, a rendfenntartó egységek és egyes különleges feladatú egységek, illetve a légierő személyzete volt – főként önvédelmi céllal – pisztollyal (is) felszerelve. A rendészeti alkalmazásban ismerték fel pisztolyok használatának lehetőségeit, előnyeit.

A kiképzés azonban a (főként a párbaj- később a sportlövészetből származó) egykezes fegyverfogással oktatta a pisztolyos lövészetet.

Napjainkban az ún. vészhelyzeti technikákon kívül a rendészeti és katonai alkalmazásban az egykezes fegyverfogás teret veszített és átadta a helyét a biztonságosabb kétkezes fegyverfogásnak, amely – egyebek mellett – az ismételt lövések közel azonos pontossággal történő gyorsabb leadására is lehetőséget ad.

Mikor lehet szükség ez egykezes fegyverfogással történő lövés leadására? A teljesség igénye nélkül, például

- a támadó kis távolságon, rendkívül gyors fegyverrántást követő első lövésrel történő semlegesítésekor,
- ha a lövő egyik keze sérült,
- ha a lövő egyik keze foglalt, pl. tart benne valakit vagy valamit.

Az álló testhelyzetben történő egykezes fegyverfogáshoz a lábak helyzete a kétkezes fegyverfogással pont ellentétes: a vállszélesnél kb. egy lábfejjel szélesebb terpszállásban az erős oldalon lévő láb van kb. fél lábfejjel előrébb.

Az alacsony tüzelési testhelyzetekben az egykezes fegyverfogást célszerű a lehetőségekhez mérten a fentebb ismertetett álló fegyverfogáshoz hasonlóan a lövő oldali támasztással megalakítani.

²⁵³ Gáspár&Regényi (2020)

11.2.4.1. Lövés kiváltása az egykezes fegyverfogással

A helyesen kialakított és begyakorolt *kétkezes* fegyverfogás szimmetrikus erő-egyensúlyt biztosít a lövések leadása során, ebből is kifolyólag az ismételt lövéseket viszonylag gyors tempóban lehet folytatni, úgy, hogy azok nem mennek a pontosság kárára. A minél nagyobb távolság hosszabb és hosszabb célzási időt igényel, ez minden típusú lőfegyver manuális célzásánál kijelenthető. Azonban a rendészeti lőfegyverhasználatok során általában használt 3-5 m (maximum 15 m) távolságokon²⁵⁴, a kétkezes fegyverfogással egy átlagos lövőnek szignifikánsan gyorsabb és pontosabb ismételt lövéseket, illetve találatokat lehet kivitelezni (ha a helyzettől és a jogi feltételektől függően több lövés leadására van szükség).

Az *egykezes* fegyverfogás a fentiek alapján a második, illetve azt követő lövés(ek)nek (a kétkezes fegyverfogáshoz képest) ad megfelelő (de a kétkezes fogással közel sem azonos) stabilitást a célzáshoz. A rendészetben, így magyar rendészeti szervezeteknél is használt lőfegyverek nagykaliberű pisztolylőszerének hátralökő erejét egykezes fegyverfogásnál hosszabb időbe telik kontrollálni, így a következő, célzott lövést leadni.

A fegyver fogása egykezes lövésnél a lövő kéz esetében azonos a kétkezes fegyverfogásnál tanultakkal, azzal a különbséggel, hogy a lövőnek fokozott figyelmet kell fordítania a mutatóujjának elhelyezésére az elsütőbillentyűn.

11.2.4.2. Az elsütőbillentyű használata egykezes lövésnél

Az egykezes lövés(ek) végrehajtása során a lövő mutatóujját úgy kell, hogy elhelyezze az elsütőbillentyűn, hogy az kizárólag hátrafelé mozgassa a billentyűt. A mutatóujj helytelen elhelyezése szaknyelven jobbra, illetve balra elszorított találatokat eredményezhet. Amíg azonban a kétkezes fegyverfogásnál a segítő kéz némileg kompenzálja az ilyen jellegű lövőhibákat, az egykezes fegyverfogásban leadott lövések gyorsan megmutatják, ha egy lövő általában rosszul (a mutatóujj nem megfelelő helyén) kezeli az elsütőbillentyűt.

A korlátozott látási viszonyok között (pl. éjszaka, rosszul kivilágított zárt terekben, helyiségekben) szükségessé válhat a lámpa használata a cél megvilágítására. Amennyiben a végrehajtó nem rendelkezik fegyverlámpával, akkor a segítő kezében fogott taktikai lámpa használatával tudja hatékonyan folytatni az intézkedést.

²⁵⁴ U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation, Criminal Justice Information Services Division (CJIS), Law Enforcement Officers Killed and Assaulted (LEOKA) Program, <https://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/leoka-resources>

11.2.4.3. Az intézkedéstaktikai elemek integrálása a lőkiképzési foglalkozások menetébe

Rendészeti kiképzés során a lőkiképzést a kezdetektől célszerű úgy oktatni, hogy még az alapozó, technikai jellegű képzés során is, amikor a lövő az elméleti alapok elsajátítását követően megismerkedik a lövészet gyakorlati elemeivel, folyamatosan „adagolva” bővülő ismeretekkel rendelkezzen arról, hogy az általa tanultak hogyan illeszkednek a „nagyobb kép”-be, az intézkedéstaktika rendszerébe. Amint azt a korábbi tanulmányban megismerhette az Olvasó, az intézkedéstaktika része, de attól mégis különálló oktatási egység a rendészeti lőkiképzés²⁵⁵. Az Egyesült Államokból származó ún. szituációs tréningek részeit képező gyakorlatok végrehajtása tulajdonképpen a külön-külön megismert taktikai elemek szintetizálása, egymásra építése. A jelenlegi hazai rendészeti felsőoktatási tantárgyi programoknak a szituációs képzések részüket képezik ugyan, de nincs kellő hangsúly az egyes tantárgyak közötti kapcsolódási pontok kihangsúlyozásán. Éppen a jól megtervezett szituációs gyakorlatok lehetnének a gyakorlati és elméleti tantárgyak összekötő felületei, ahol a képzésben részt vevők azonnali visszajelzést nyerhetnek a saját szellemi és fizikai felkészültségi állapotukról.

Krauzer Ernő vázolja fel oly módon az intézkedéstaktikát, amelyben akár más szakmai-gyakorlati tantárgyakkal ismereteivel kapcsolatos oktatásnak is lehet helye (pl. kriminalisztika, különböző szakmai ismeretek: bűnügyi, közlekedésrendészeti, büntetésvégrehajtási, pénzügyőri stb.)²⁵⁶. E tanulmány szerzője a finn rendőrákadémián találkozott hasonló gyakorlattal, ahol még a szolgálati gépjármű vezetése, a gépjárműves megállítási is az oktatott szituáció része volt, az átfogó jogi ismeretekről való tájékoztatás mellett. Ezt követte egy igazoltatás során történő elfogás szimulációja.

A tanulmány elkészítéséhez a fotókat az ORFK Kommunikációs Szolgálatától biztosította.

Készítette: Antal Norbert

t

²⁵⁵ Vö. Gáspár, M. (2023): A lőkiképzés szerepéről a rendészeti kiképzésben; Krauzer (2019)

²⁵⁶ Krauzer (2019)

12. A LŐFEGYVERHASZNÁLAT EGYES LÉLEKTANI KÉRDÉSEI

GÁSPÁR MIKLÓS

ABSZTRAKT: a tanulmány arra a kérdésre keres választ, hogy milyen emberi tényezők befolyásolják a rendészeti lőfegyverhasználatot az ezzel kapcsolatos rendelkezéseken, feltételeken túl, melyeket a különböző rendészeti szervezetek ágazati jogszabályai írnak elő. Említést tesz a magas kockázatú rendészeti intézkedési szituációk által az emberi pszichében bekövetkező változásokról, ezeknek az emberi testre gyakorolt hatásairól. Összehasonlítja a vonatkozó hazai jogszabályi előírások és a tudományosan bizonyított pszichológiai folyamatok által előidézett emberi reakciók megvalósíthatóságát, életszerűségét. A kutatás során feldolgozott témakörök közül kiemeli a rendészeti lökiképzés során oktatott találati zónák és a figyelmeztető lövés hazai és külföldi gyakorlatát.

KULCSSZAVAK: rendészeti lökiképzés, rendészeti pszichológia, lőfegyverhasználat, figyelmeztető lövés, találati zóna

A rendészetben előforduló lőfegyverhasználatnak számos pszichológiai vonatkozása van, amelyek tudományos igényű feldolgozását célszerű elkülönült kutatás eredményeként bemutatni. Jelen tanulmány a lökiképzés során legjelentősebbnek tartott témakörök vázlatos bemutatására próbálja ráirányítani a fókuszot. Ilyenek többek között a magas kockázatú intézkedési helyzetek felismerése, az ilyen helyzet által okozott stressz kezelése, szükség esetén az ún. ölési gát leküzdése, valamint az ilyen intézkedések után fellépő pszichés hatások kezelése.

A rendészeti intézkedések mindennaposak, a társadalmi élet velejárói. A sokféle rendészeti intézkedéstípus közül a legsúlyosabb következménnyel a lőfegyverhasználat járhat, amely, mint az közismert, halálos eredményt okozhat. A törvényesen és szakszerűen lefolytatott rendészeti intézkedésben végrehajtott lőfegyverhasználat során a támadó esetlegesen bekövetkezett halála nem büntethető. Ez leírva egyszerűnek tűnik, azonban abban a rendészeti tisztviselőben, aki egy ilyen, lőfegyverhasználatnál végződő rendészeti intézkedés aktív résztvevője, végrehajtója, rendkívül rövid idő alatt számos pszichés folyamat játszódik le, melyek megismerése, megértése az intézkedés eredményét és kimenetelét nagyban befolyásolják.

A lőfegyverhasználat egy másik emberrel szemben egy sor olyan pszichés képességet feltételez, amelyek nem minden emberben vannak meg, vagy nem abban a mértékben, ami a rendészeti feladatellátáshoz megkívánt. A pszichológiai profil másik oldalán olyan pszichés indíttatások is ismertek, amelyeknél pont az ölési gát ellenkezője jellemző. Az ilyen személyiség-szerkezetű emberek kiszűrésére alkalmazzák a rendészetben a pszichológiai szűrővizsgálatokat.

Amint arra Haberfeld és Murray rámutat, a magas kockázatú intézkedések során (nyilvánvalóan ilyen a lőfegyverhasználat is) a tisztviselőnek elsőként fel kell ismernie e helyzetet és a természetes módon fellépő stresszt kezelni kell úgy, hogy az erőszak lehetőleg elkerülhető legyen az intézkedés során. Amennyiben szükséges az erőszak, akkor az csak a támadás erejével, nagyságával lehet arányos. Ha lőfegyverhasználatra kerül sor, akkor lehetőség szerint kerülni kell a támadó életének kioltását, emellett ügyelni kell arra, hogy a lőfegyverhasználat ne sértsen kívülálló személyt vagy tárgyat. A felsoroltak látható módon pszichésen is komplex kihívás elé állítják azt, aki a rendészeti hivatást választja. A fokozott stresszhelyzetben ennyiféle tényezőt kell figyelembe venni, folyamatos döntéseket kell hozni, mindezt a lehető legrövidebb idő alatt. Sajnálatos, hogy a jogalkotás sincs mindig a rendészeti végrehajtó oldalán, mivel olyan követelményeket fogalmaz meg jogszabályi szinten, amelyek nem az alapvető emberi pszichés tulajdonságokat, képességeket tartják szem előtt.

12.1. A találati zónák, mint a lökiképzés és a magatartástudomány egy kapcsolódási pontja

A hatályos jogszabályok előírják a hazai rendészeti szervezetek számára, hogy a lőfegyverhasználat során lehetőség szerint a támadó végtagra kell irányozni a lövést²⁵⁷. Ennek a rendelkezésnek a korszerűségéről, kivitelezhetőségéről (életszűrűségéről) jelenleg is komoly viták folynak a kiképzésben jártas fegyverforgatók között. A probléma gyökere onnan ered, hogy a lőfegyverhasználatot megalapozó intézkedési helyzet olyan stresszállapotot²⁵⁸ idéz elő a lőfegyver használatára jogosult rendészeti tisztviselőben, amely az esetek nagy többségében, kevés kivételtől eltekintve, gyakorlatilag lehetetlenné teszi a pontos, célzott lövés leadását.²⁵⁹Több kutatás bizonyította azt a feltételezést, hogy a magasabb szívverés alacsonyabb teljesítményt eredményez a finommotoros működésben²⁶⁰ (ilyen például a mutatótű mozgatása az elsütőbillentyűn). Így a finommotoros képességek 115-ös szívverésnél gyorsan romlani kezdenek, 175-nél a komplex motoros működés elérhetetlenné válik.

A korábban már említett Jeff Cooper amerikai lökiképző, az előző század 60-as éveiben megalkotta az ún. Cooper-színskálát, amely a harcra való képesség különböző állapotait 4 fő színnel jelölte, a legalacsonyabb készségtől a legmagasabbig fehér, citromsárga, narancs és vörös színekkel²⁶¹. A vörös állapot a konkrét harc állapota, amelyben bizonyított, hogy a legtöbb embernél a finommotoros működés már nem funkcionál, az ősi ösztönök felülkerekednek.

²⁵⁷ Vö. Rendőrség Szolgálati Szabályzata 47. § (1) bekezdés

²⁵⁸ Haberfeld&Murray (2021) 3.o.

²⁵⁹ Farkas&Végh (2003) 54. o

²⁶⁰ Haberfeld&Murray (2021) 18. o. Siddle (1995) és Vonk (2004) vonatkozó kutatásait idézik.

²⁶¹ A részletesebb leírásért ld. Erdős-Gáspár (2018), Gáspár-Regényi (2021)

Ebben az állapotban a célzott lövés leadásának eshetősége pszichés oldalról rendkívül alacsony.

Hozzájön még ehhez a szintén Cooper által megfogalmazott fegyverhasználati szabály, mely szerint csak akkor szabad használni a lőfegyvert, ha tudjuk, hogy mi a cél és ami mögötte van. Felmerül a kérdés, hogy a hazai szabályozás mennyiben életszerű? Szerencsésebb lenne-e más, kevésbé részletes, de az emberi élet védelmének alkotmányos alapelvét szem előtt tartó megfogalmazást alkalmazni a lőfegyverhasználat tárgyalt pontját illetően^{262 263}?

A világ több táján felismerték ezen törvényszerűségek áthághatatlanságát és olyan szabályozást alkalmaznak, amely nem a kényszerítő eszközre, hanem az alkalmazott kényszerítő erő fokozatára koncentrál. Így a lőfegyver a halálos erő kategóriájába esik (de halálos erőt lehet kifejteni más eszközzel, pl. rendőrbottal is). Használata során az adott intézkedési helyzet, elkövetői magatartás erőszak-szintje következményeként a halálos eredmény bekövetkezése reális és jogilag elfogadott opció. Jó példa erre a brit rendőrség intézkedési módszertani útmutatója, amely kimondja az alábbiakat:

„A kutatások azt mutatják, hogy a kiképzési körülmények között leadott lövések pontossága általában nagyobb, mint a műveleti körülmények között leadottaké. A rendőröket általában arra kell képezni, hogy a hagyományos lőfegyverekkel a célszemély általuk látható legnagyobb felületére lőjenek, hogy növeljék annak valószínűségét, hogy a testet találják el, és elérjék a szándékolt hatást, azaz semlegesítsék a fenyegetést. A legtöbb esetben ez a test középső része.” (a szerző fordítása).²⁶⁴

²⁶²Megjegyzés: Nem beszélve arról az esetről, amikor az intézkedés alá vont személy a lőfegyverhasználatot megalapozó magatartása során a feje vagy a felsőteste előtt tartja a kezét, illetve abban tartja a támadó eszközt. Az ilyenkor a felső végtagra irányuló lövés értelemszerűen halált vagy súlyos sérülést okozhat az átmenő lövedék miatt.

A 2022-ben bevezetett rendőrségi lőszer (RUAG Action 5) elvi megoldást jelent a problémára, mivel azt kifejezetten stophatás kiváltására fejlesztette ki a gyártó. Fontos kérdés lesz a lőszer gyakorlatban történő használata során - a jelenlegi jogi környezetben - a parancsnoki/ügyészi kivizsgálás szempontrendszerének megváltoztatása.

²⁶³ A leírtakon túl a jogállamiságnak az 1989-es rendszerváltás okozta túlhajtása is tetten érhető ezen rendelkezésekben. A nemzetközi gyakorlatban általánosan elfogadott tény (ld. az ENSZ 1990-ben Havannában tartott kongresszusán elfogadott – jelen tanulmánykötetben többször említett – rendészeti tisztviselők által használt kényszerítő eszközökkel és lőfegyver használatával kapcsolatos alapelvek – Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials), hogy a lőfegyver a rendészet ultima ratioja, halálos eszköz. Használata a rendészet részéről a jogszabályokban rögzített feltételek esetén akár halálos eredmény szándékos okozására irányulhat, melynek büntetőjogi következményei alól a törvény ad felmentést. Olyan körülmények ezek a feltételek, amelyek (térben és időben közvetlenül fenyegető) következményei rendszerint az adott lőfegyverhasználatnál súlyosabbak (lehetnek).

²⁶⁴ College of Policing: Hivatalos szakmai gyakorlati útmutató: a lőfegyverek használata <https://www.college.police.uk/app/armed-policing/discharge-firearms> (letöltés: 2023.10.29.)

Ugyanígy, a brit rendőrség ismeri az ún. „hagyományos lövést”, amely az élet elleni közvetlen támadás elhárítására hivatott és az emberi felsőtest középső felületére irányul; valamint a "végzetes lövést", ami olyan lövés vagy lövések, amelyek célja az intézkedés alá vont azonnali cselekvésképtelenné tétele.

Megállapítható, hogy a brit rendőrség, ahol külön fegyveres és nem fegyveres szolgálatot teljesítő rendőrök dolgoznak; a lőfegyver használata során – modern, tudományosan megalapozott, az emberi biológiai és pszichológiai tényezőket figyelembe vevő érvek alapján – olyan cselekvésre kötelesek és jogosultak, amely megfelel a stresszhelyzetben lévő ember testi és szellemi képességeinek.

12.2. A figyelmeztető lövésről

A rendőri (rendészeti) lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések között egyes rendészeti szervezetek alkalmazási szabályai előírják a figyelmeztető lövés leadását. Ezzel kapcsolatban régi keletű szakmai vita bontakozott ki a löviképzést végzők között hazánkban és külföldön egyaránt. Egyes szerzők²⁶⁵ a figyelmeztető lövés hasznossága és hatékonysága mellett teszik le a voksukat, míg mások²⁶⁶ – köztük az ENSZ ajánlása²⁶⁷ is – kifejezetten ellenzik a lőfegyver ilyen irányú használatát.

A jelenlegi magyar jogi szabályozás²⁶⁸ a rendészet minden ágazatának – főszabályként – kötelezően előírja a figyelmeztető lövés lehetőség szerinti alkalmazását a lőfegyverhasználatot megelőzően.

A Rendőrség Szolgálati Szabályzata még konkrét iránymutatást is ad:

„A figyelmeztető lövést általában függőleges irányba, a légtérbe kell leadni. Ha ez nem biztonságos, a lövés irányát úgy kell megválasztani – számolva a becsapódást esetlegesen követő gurulattal is –, hogy a lövedék életet, testi épséget ne veszélyeztessen, és lehetőleg ne okozzon anyagi kárt²⁶⁹.”

A hatályos jogszabályok előírásait nyilván minden körülmények között be kell tartani. Azonban felmerül a kérdés, hogy egy figyelmeztető lövéssel adott esetben nem okoz-e nagyobb kárt a felhasználó, mint magával a jogszerű lőfegyverhasználattal.

²⁶⁵ Mulroy&Santiago (1998)

²⁶⁶ Kiss, Á.P. (1996) 132. o.

²⁶⁷ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) and the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) (2017): Resource book on the use of force and firearms in law enforcement – United Nations New York 98. o

²⁶⁸ Rtv. 56. § (1) bekezdés d) pont, NAV tv. 48. § (1) bekezdés d) pont, Bvszt. 24. § (1) bekezdés d) pont, Nbtv. 36. § (2) bekezdés d) pont

²⁶⁹ Rendőrség Szolgálati Szabályzat 48. § (1) bekezdés

Gondoljunk bele, hogy egy sűrűn lakott, szilárd felületekkel (pl. aszfalt, beton) rendelkező környezetben, a lőfegyverhasználatot megalapozó helyzet által előidézett magasan feszített pszichés állapotban, hová tud egy átlagos képzettségű felhasználó figyelmeztető lövést leadni úgy, hogy azzal még véletlenül se veszélyeztesse kívülállókat életét és testi épségét, illetve olyan vagyontárgyat, amelyet nem állt szándékában a lőfegyver használatával megkárosítani, ad absurdum használhatatlanná tenni, megsemmisíteni. Erre maga jogalkotó is felhívja a figyelmet, mivel a figyelmeztető lövést csak akkor lehet leadni, ha megfelelő körülmények ezt lehetővé teszik.

Azonban ténylegesen elvárható-e egy, a lőfegyverhasználatot megalapozó intézkedés miatt extrém stresszhelyzetben lévő, ezáltal beszűkült tudatállapotú embertől (függetlenül attól, hogy rendészeti tisztviselő-e vagy sem), hogy a kialakult helyzet körülményeit egyesével mérlegelje, és adja le a célzott lövést, mindezt másodperceken belül?

Felmerül az a kérdés is, hogy a jelenlegi hazai rendészeti kiképzési módszertan megfelelő mélységben készíti-e fel a lőfegyverhasználatra jogosult munkatársait a szolgálatban használt lőszeres lövedékeinek áthatolóképességéről, a szögben célt ért lövedékek gurulatának tulajdonságairól és számos további, e körben felmerülő problémáról?

Mindenesetre, az említett hazai jogszabályok szerint alapvetően kötelező a lőfegyverhasználat előtti figyelmeztető lövés, ettől csak bizonyos körülmények fennállása esetén lehet eltekinteni.

Elemzésünk során a lőfegyverhasználat hazai szabályozásának – rendszertani és történeti értelmezés szerinti – alapját képező rendőrségi törvény rendelkezéseit vesszük példaként. Ezen jogszabály szerint *„(...)ha az eset összes körülményei folytán a megelőző intézkedésekre már nincs idő, és a késedelem az intézkedés eredményességét, a rendőr vagy más személy életét, testi épségét közvetlenül veszélyezteti a megelőző intézkedések – így a figyelmeztető lövés is – részben vagy teljesen mellőzhetőik.²⁷⁰”*

Tehát nincs idő a megelőző intézkedések véghezvitelére és a késedelem *közvetlenül veszélyezteti*

- 1) a rendőr,
- 2) más személy,
 - a) életét,
 - b) testi épségét.

Amint az látható, több tényező együttes fennállását kell az intézkedőnek a lőfegyverhasználatot megelőzően másodpercek alatt elbírálni és a megfelelő döntést meghozni.

²⁷⁰ Rtv. 56.§ (2) bek., ugyanezen rendelkezést (gyakorlatilag a szöveg szó szerinti átvételével) tartalmazza a pénzügyőrök lőfegyverhasználatára vonatkozóan a NAV törvény, a büntetés-végrehajtási testület vonatkozásában a bv. szervezeti törvény, a nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állománya vonatkozásában pedig az Nbtv.

Sokszor felmerül a közbeszédben, különösen egyes sajtóvisszhangot kapott, rendészeti szervezet tagja által végrehajtott lőfegyverhasználatot követően, hogy míg az intézkedőnek nagyon kevés ideje van az adott helyzetben a helyes döntés meghozatalára, az ügyet kivizsgáló hivatalosságoknak (pl. parancsnok, központi szerv, ügyészség) akár hónapjai is vannak az intézkedés jogszerűségének és szakszerűségének vizsgálatára.

Következtetésként megállapítható, hogy a kiképzésnek, felkészítésnek óriási szerepe és jelentősége van a magas stresszfaktorral járó intézkedésekre történő felkészülésben.

A rendészetben dolgozóknak nemcsak kötelessége, de a korábban már idézett ENSZ egyezmény²⁷¹ szerint joga is van a megfelelő szintű képzettségre és felkészültségre mind a lőfegyverek, mind a kényszerítő eszközök használata terén. Ezt elérendő, az államok és rendészeti ügynökségek kötelesek a megfelelő szintű képzés biztosítására.

12.2.1. A figyelmeztető lövés történeti előzményeiről

A második világháború utáni hazai források közül a szocialista rendőrség fegyverhasználati jogáról szóló kézikönyv²⁷² taglalja a témával kapcsolatos elméleti ismeretek főként jogi alapú szempontjait, melyeket korrajzként is szemlélhető érzékeltes gyakorlati példákkal tesz érthetővé. (Érdekes megfigyelés, hogy az 1963. évi 22. tvr., amely a korabeli szerző szerint a megelőző szabályozást korszerűsítette, helyenként szinte szövegazonos a jelenleg hatályban lévő rendészeti fegyverhasználatot szabályozó jogszabályokkal.) A figyelmeztető lövést az említett tvr. az alábbiak szerint szabályozta:

„5. §

A fegyverhasználatot megelőző intézkedések

Az egyes személyekkel szembeni fegyverhasználatot meg kell előznie:

- a) a felhívásnak, hogy a személy a rendőr intézkedésének engedelmességgel;
- b) más személy segítségül hívásának;
- c) kényszerítő intézkedéseknek;
- d) figyelmeztetésnek, hogy fegyverhasználat következik;
- e) figyelmeztető lövésnek.”

A fentiekből látható, hogy éppen a hosszú ideig szolgálatban lévő 9x18mm Makarov kaliberű FÉG PA-63 szolgálati pisztoly rendszeresítésének évében olyan szabályok bevezetésére került sor, amelyek kisebb módosításoktól eltekintve, a mai napig hasonló előírásokat tartalmaznak.

²⁷¹ Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials (1990)

²⁷² Bodrogi, Károly (1964): A rendőrség fegyverhasználati jogáról – BM Tanulmányi és Képzési Főcsoportfőnöksége, Budapest

12.2.2. A figyelmeztető lövés külföldön és a nemzetközi gyakorlatban

Egy, az Egyesült Államok rendőrségi vezetői részére 2017-ben Philadelphiában tartott kongresszus során éles vita alakult ki a résztvevők között azzal kapcsolatban, hogy az újonnan országos bevezetésre szánt, kényszerítő eszközökkel kapcsolatos rendelkezések közül a kötelező figyelmeztető lövésre vonatkozó részt töröljék.

Az ellenzők azzal érveltek, hogy a lőfegyverhasználat során a figyelmeztető lövés növeli a lőfegyverhasználattal járó egyébként is magas fizikai biztonsági kockázatot, amely a nem szándékos lövés, illetve találat kapcsán eleve fennáll.

A vélemények egy része a figyelmeztető lövés megemlítésének is a teljes elutasítását képviselte. Mások szerint a végrehajtó diszkrecionális jogköréből fakadó döntése kell, hogy legyen a figyelmeztető lövés leadása, ami csupán egy lehetőség, amely a végrehajtó rendelkezésére áll²⁷³. Olyan esetekben tartják célszerűnek alkalmazni, amikor a lőfegyvert használó tisztviselő a körülmények megléte esetén egyénileg dönt arról, hogy a kialakult intézkedési szituáció deeszkalációja figyelmeztető lövéssel is elérhető. Erre az ellenzők válasza az volt, hogy a figyelmeztető lövés kiképzésben történő megjelenítése szükségtelen figyelemelvonással jár a végrehajtónak, eggyel több tényező, amit az amúgy is feszült idegállapotban lévő tisztviselőnek mérlegelnie kell az intézkedése során. Kialakult álláspont szerint a figyelmeztető lövésnek csak akkor lehet helye, ha a lőfegyverhasználat feltételei egyébként fennállnak és a szituáció megfelel egy sor biztonsági feltételnek.

Hogy mennyire megosztó a figyelmeztető lövés az USA rendészetében, egy, a kutatás során fellelt 2022-ben jegyzett cikk²⁷⁴ jellemzi. Eszerint a Charleston megyei Seriffhivatal a környékén lévő többi rendészeti szervezethez képest unikális gyakorlatot folytat azzal, hogy bizonyos esetekben *megengedi* a figyelmeztető lövés alkalmazását a tisztviselőinek. A környékbeli más rendészeti szervezetek kifejezetten tiltják azt, azon praktikus okra hivatkozva, hogy szándékon túli sérülést és/vagy kárt okozhat.

Figyelemre méltó és fontos összehasonlításként szolgál a jelenleg érvényben lévő hazai szabályozással, hogy a 11 amerikai rendészeti szervezet közreműködésével létrejött National Consensus Policy on Use of Force²⁷⁵ (a kényszerítő eszközök használatára vonatkozó nemzeti egyeztetés – a szerző fordítása), bizonyos esetekben megengedő ugyan a kérdésben (alternatíva a halálos erő használatára), viszont kifejezetten ellenzi a figyelmeztető lövés levegőbe történő leadását.

²⁷³ Johnson (2017)

²⁷⁴ Sabol (2022)

²⁷⁵ https://www.theiacp.org/sites/default/files/2020-07/National_Consensus_Policy_On_Use_Of_Force%2007102020%20v3.pdf

A fenti leírás is érzékelteti, hogy a figyelmeztető lövéssel kapcsolatos szakmai álláspontok olyan, a rendészeti lőfegyverhasználattal kapcsolatban hazánknál lényegesen tapasztaltabb országokban is, mint az Egyesült Államok, élesen különböznek, azonban az ott felhalmozott tapasztalatok átfogó tudományos és szakmai alapú vizsgálata kiindulópontot adhat a hazai szabályozás és gyakorlat felülvizsgálatának, modernizálásának.

A kutatás során felmerültek olyan rendészeti szervezetek a világ több tájáról, amelyek kifejezetten tiltják a figyelmeztető lövést, ilyen például az amerikai Las Vegas Metropolitan Police Department, illetve a paraguayi Nemzeti Rendőrség. Máshol a rendészeti tisztviselő diszkrecionális döntése a figyelmeztető lövés leadása. Ilyen szervezeti szabályzat van érvényben például az alsó-szászországi rendőrség (Polizei Niedersachsen) és a holland Nemzeti Rendőrség (Politie) vonatkozó jogi normáiban.

Korábban az Egyesült Királyság és Wales fegyveres rendőrei részére is lehetőségként élt a figyelmeztető lövés, azonban a legújabb, 2021-ben frissített online is elérhető tananyag²⁷⁶ kifejezetten ellenzi a figyelmeztető lövés alkalmazását. Ugyanezen hivatalos módszertani oktatóanyag egy fontos adalékkal is szolgál: a brit rendőröknek a leírtak mellett azért sem javasolt a figyelmeztető lövés alkalmazása, mert az intézkedési szituációban leadott lövés az intézkedő rendőr társában vagy másokban azt a feltételezést keltheti, hogy lőnek rájuk.

KIVONAT

A rendészeti tisztviselők által használt kényszerítő eszközökkel és a lőfegyver használatával kapcsolatos alapelvek

Elfogadta 1990. szeptember 07-én az Egyesült Nemzetek Szervezetének a bűnmegelőzésről és az elkövetőkkel való bánásmódról szóló nyolcadik kongresszusa, (Havanna, Kuba, 1990. augusztus 27.- szeptember 7.)

Képesítés, képzés és tanácsadás

18. A kormányok és a rendészeti szervezetek biztosítják, hogy valamennyi rendészeti tisztviselőt arra alkalmas szűrési eljárásokkal válasszanak ki, hogy feladataik hatékony ellátásához megfelelő erkölcsi, pszichológiai és fizikai tulajdonságokkal rendelkezzenek, és hogy folyamatos és alapos szakmai képzésben részesüljenek. E tisztségek ellátására való folyamatos alkalmasságukat rendszeres időközönként felül kell vizsgálni.

19. A kormányok és a rendészeti szervezetek biztosítják, hogy a rendészeti szervezet valamennyi tisztviselője képzést kapjon, és a kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos megfelelő alkalmassági előírásoknak megfelelően vizsgáláson. Azoknak a rendészeti tisztviselőknél, akik lőfegyver viselésére kötelezettek, csak a lőfegyverhasználatra vonatkozó speciális képzés elvégzése után szabad erre engedélyt adni.

20. A rendészeti tisztviselők képzése során a kormányok és a rendészeti szervek fordítsanak különös figyelmet a rendőri etika és az emberi jogok kérdéseire, különösen a nyomozási szakaszban; a kényszerítő eszközök és a lőfegyverek alkalmazásának alternatíváira, beleértve a konfliktusok békés rendezését, a tömegek viselkedésének megértését, a meggyőzés, a tárgyalás és a közvetítés módszereit, beleértve a technikai eszközöket is, az kényszerítő eszközök és a lőfegyverek használatának korlátozása érdekében. A rendészeti szervezetek az egyes rendkívüli események alapján felülvizsgálják képzési programjaikat és végrehajtási eljárásrendjeiket.

21. A kormányoknak és a rendészeti szervezeteknek azon rendészeti tisztviselők számára, akik kényszerítő eszköz- vagy lőfegyverhasználattal érintett intézkedésben vettek részt, biztosítaniuk kell az okozott stresszel kapcsolatos tanácsadás lehetőségét.

²⁷⁶ College of Policing: Hivatalos szakmai gyakorlati útmutató: a lőfegyverek használata <https://www.college.police.uk/app/armed-policing/discharge-firearms> (letöltés: 2023.10.29.)

13. LÖVÉSZVERSENYEK JELENTŐSÉGE EGY HIVATÁSOS FEGYVERFORGATÓ SZÁMÁRA

REGÉNYI KUND

ABSZTRAKT: a tanulmány a hivatásos fegyverforgatók és a lövészsportok viszonyát dolgozza fel. Bemutatja azoknak a lövészsportoknak a jellegzetességeit, amelyek előnyt jelentenek azon hivatásos szolgálatot teljesítők számára, akik napi szolgálatukat fegyverrel látják el. Felvázolja a szituációs lövészsport fogalmát, a különböző szabályrendszereket, azok főbb sajátosságait. Elemzi a bemutatott lövészsportok kiképzéssel párhuzamos vonásait, emellett felhívja a figyelmet a sport és a valós szituációkra kiképzés keretében történő felkészítés különbözőségeire.

Elemző módon bemutatja a szituációs lövészsportok és -versenyek elérhető előnyeit és figyelembe veendő hátrányait.

Ajánlást tesz a rendészeti döntéshozók részére a lövészversenyek támogatásának előnyeiről.

KULCSSZAVAK: szituációs lövészsport, lövészverseny, rendészeti kiképzés

Ebben a tanulmányban arra a kérdésre keressük a választ, hogy egy hivatásos fegyverforgató, - legyen az rendőr, katona, biztonsági őr, avagy - Magyarországon ritka jelenség - önvédelmi célú tartási engedéllyel rendelkező állampolgár - számára jelent-e előnyt, vagy éppen ellenkezőleg, hátrányos-e, ha az illető többkevesebb rendszerességgel részt vesz lövészversenyeken.

Ahhoz, hogy a kérdésre érdemben tudjunk választ adni, és elkerüljük a gyakori félreértéseket, tisztáznunk kell, milyen lövészsportra gondolunk. Az érvelést kissé rövidre zárva kijelenthető, hogy - legalábbis álláspontunk szerint - az úgynevezett szituációs lövészversenyeken való részvétel valamennyi hivatásos fegyverforgató számára kézzelfogható előnyökkel jár, olyan előnyökkel, melyek más úton nem, vagy csak sokkal kisebb hatékonysággal és eshetőlegesen módon érhetőek el.

Mit is jelent a szituációs lövészsportok fogalma? Szituációs lövészsportok alatt azokat a szabályrendszereket értjük, mint például az IPSC / USPSA, az IDPA, illetve a Magyarországon méltán népszerű úgynevezett gyorskombinált, ahol a versenyző a löfeladat során több célt kell, hogy leküzdjön szolgálati jellegű, teljes erejű lőszert tüzelő kézi vagy hosszú lőfegyverével. E célok változatos távolságban, előre nem ismert helyen találhatók. Maguk is sokfélék lehetnek, így papírcélok vagy fémcélok, álló vagy mozgó célok. A lövőnek a löfeladat végrehajtása során fedezékeket kell használnia. Előzetes utasítás értelmében vagy a pálya által kikényszerített módon több tüzelési testhelyzetet is fel kell vennie, illetve mozgás közben is lőhet.

A feladat során nem az összes cél löhető, vannak úgynevezett nem löhető célok is, melyek leküzdése büntetést von maga után.

A feladat értékelése során a szabályrendszerek egyaránt tekintetbe veszik az elért találatot és az eltelt időt, azaz az nyer, aki a lehető legrövidebb időn belül a lehető legtöbb találatot éri el.

117. ábra: A szituációs lövészsportokban gyakori a szokatlan testhelyzetben végrehajtandó löfeladat

(Forrás: Ludovika SE Lövészszakosztály engedélyével)

A lövő az indító jelzés - általában hangjelzés - illetve az általa leadott utolsó lövést követő bírói vezényszavak között fegyverét önállóan, saját elhatározásából kezeli, önállóan cserél tárát, az esetleges akadályokat szintén önállóan hárítja el. Az akadályelhárítás időtartama a feladat végrehajtás időtartamába természetesen beleszámít. További fontos körülmény, hogy a lövők a pályán, illetve azon kívül a lőtéren rendkívül szigorú módon kötelesek betartani a biztonságos fegyverkezelésre vonatkozó írott és íratlan szabályokat. Ezek közül csak egyet emelünk ki, mégpedig azt, hogy amennyiben a lövő az úgynevezett biztonsági zónán kívül fegyverét bírói utasítás nélkül kezeli, azaz a fegyvert a tokjából előveszi, úgy azt azonnali kizárással büntetik, és az említett lövészsportok gyakorlatát vizsgálva kijelenthető, hogy ez a mindennapokban ténylegesen is így történik.

Újabb, a hivatásos fegyverforgató számára kedvező körülmény, hogy az említett szabályrendszerek lehetővé teszik a ténylegesen szolgálati vagy szolgálati használatra alkalmas fegyverekkel való szereplést, illetve a szolgálati jellegű felszerelés használatát. Sőt, bizonyos esetekben a ténylegesen viselt járőr felszerelés, illetve egyenruha verseny közben való viselésére is lehetőség nyílik.

Nyilvánvaló, hogy csúcseredményeket ezek mellett a feltételek mellett a legjobb lövők sem képesek elérni, azonban az életszerű gyakorlás lehetőségei ezáltal tovább bővülnek.

118. ábra: Közszolgálati Kézifegyver Kupa a Ludovika Lövészklubban Budapesten

(Forrás: Ludovika SE Lövészszakosztály engedélyével)

Mik azok az előnyök melyek a szituációs lövészversenyeken való résztvételtől várhatók? Melyek azok a készségek, melyeket a szituációs lövészversenyeken való részvétel fejleszt? Első helyen említhetjük a biztonságos fegyverkezelést, úgymint a fegyver tokból való elővétele és tokba helyezése; biztonságos irány betartása; lövés leadása csak löhető célokra; a leküzdeni nem kívánt személyekre fegyverrel való célzás kizárása. Ezen első hallásra egyértelmű evidenciáknak tűnő mozzanatok biztonságos végrehajtása a tapasztalat szerint sehol máshol és semmilyen más módon nem tanulható meg és nem rögzíthető fegyvert hivatásszerűen viselő személybe, mint a szituációs versenyeken, hiszen azokon a versenyszabályok a biztonsági szabályokat magukba foglalják, megszegésüket pedig rendkívül szigorúan és roppant következetesen szankcionálják is.

A másik jelentős előny a gyors és pontos lövés leadásának készsége.

Hangsúlyozom, hogy ez a fajta lövés leadása az, ami a gyakorlatban elvárhatóhoz a lehető legközelebb áll, hiszen nyilvánvaló, hogy a tökéletes pontosságú lövéshez szükséges hosszú célzás vagy ellenkezőleg, a találatot nem eredményező, túlságosan gyorsan kiváltott lövés a gyakorlatban egyaránt nemkívánatos.

Harmadik mozzanat a löhető célpont kiválasztása és az esetlegesen csak részben látható célokra való magabiztos lövés leadásának képessége.

Újabb mozzanat a töltött, tűzkész fegyverrel való biztonságos mozgás képessége. További előnyként említhetjük a saját elhatározásból való felelősségteljes lövés leadás képességének kialakulását is.

Ezen viszonylag könnyen felismerhető előnyökön túl vannak olyan előnyök, melyek alaposabb elemzés után válnak nyilvánvalóvá. Ezek között a fokozott stresszhelyzetben való gyors és szabályszerű lövés és fegyverkezelés említhető. Az, hogy tűzfegyverünkkel a lehető legrövidebb idő alatt, és a lehető legpontosabban találatot kell elérni, igen jelentős stresszt okoz, mivel ezek egymásnak tökéletesen ellentmondó elvárások²⁷⁷. A stresszt csak fokozza a pályabíró és a nézők jelenléte, akik gyakran ismeretlenek, tehát reakcióikat nem tudja a lövő annyira előre megjósolni, mint azon bajtársaiét, akikkel nap, mint nap együtt teljesít szolgálatot. Másként fogalmazva, a versenyeken elért teljesítmény összhangban van azzal, amit a lövő jelentős stressz hatása alatt képes elérni. Nyilvánvalóan a valódi, éles fegyverhasználat során (és a rendészeti lökiképzés ilyenre készít fel) pontosan ugyanilyen, sőt, ennél jelentősebb stressznek lesz a versenyző kitéve.

A rejtett előnyök között még egyet említünk, ez pedig az, hogy a versenyen nincs lehetőség próbára vagy bemelegítésre, és nincs mód a végrehajtás megismétlésére sem. Ez a helyzet megintcsak tökéletesen egyezik egy esetleges tűzharc során tapasztalható helyzettel, amikor szintén akkor és ott, igen rövid idő alatt kell döntéseket hozni, és a lehető legrövidebb idő alatt a lehető legpontosabb találatot elérni.

Természetesen vannak olyan mozzanatok is, melyek még a szituációs löversenyeken való részvétellel sem sajátíthatók el, hanem kizárólag az emelt szintű lő - és taktikai kiképzés során - mely azonban gyakran elmarad vagy nem a kellő terjedelemben kerül lebonyolításra. Kezdjük itt is a kézzelfogható hiányosságokkal. Nyilvánvaló, hogy a szituációs löversenyeken gyakran sportfelszerelésben hajtják végre a feladatot, amitől persze el lehet térni, mégis, például gázálarc használatára vagy rossz látási viszonyok közötti lövészetre a szituációs lövészportok nem, vagy csak igen ritkán adnak lehetőséget.

²⁷⁷ Gáspár&Regényi (2021)

119. ábra: A lámpás versenyek különleges kihívások elé állítják a versenyzőket

(Forrás: Ludovika SE Lövészakosztály engedélyével)

Fontos eltérés az úgynevezett pályabejárás is. Pályabejárás során a lövők a versenyeken fegyver nélkül, szárazon bejárják a pályákat, előre eldöntik, melyik célt melyik pozícióból kívánják leküzdeni, természetesen kiválasztják a pálya leküzdésének lehető leggyorsabb módját, kiválasztják az esetleges tárcsere időpontját és helyét, és az egészet be is gyakorolják a rendelkezésre álló néhány perces időkereten belül. Nyilvánvaló, hogy ez egy nagyon markáns eltérés egy valódi tűzharc-hoz képest.

Fontos eltérés az is, hogy a lehető leggyorsabb végrehajtás, illetve a biztonságos végrehajtás szempontjai általában nem esnek egybe, illetve a fedezékektől való optimális távolság is eltér a versenyen, illetve az éles végrehajtás során.

Az eltéréseknél maradva, az élettelen célok nyilvánvalóan nem fognak eleget tenni lövő semmiféle felszólításának, kérésének sem, így a deeszkaláció érdekében, illetve a jogi helyzet tisztázása érdekében fontos és elengedhetetlen kommunikáció begyakorlására a szituációs lövészversenyek értelemszerűen nem adnak módot. Mivel a szituációs lövészversenyek során biztonsági okokból a pályán egyszerre egy lövő tartózkodik, ezért ezek a versenyek nem alkalmasak a társbiztosítás, a társsal való kommunikáció, illetve a tűzfegyverekre épülő taktikai eljárások gyakorlására sem.

Ugyancsak ritka, hogy a lövő több fegyverrel hajtja végre a feladatot (ezek az úgynevezett three gun vagy multigun versenyek), és sosincs lehetőség támogató fegyver alkalmazására. Ezt a szintet tehát ismét csak a magas szintű harci, taktikai kiképzés során tudja a rendészeti tisztviselő elérni - amennyiben erre a lehetőséget biztosítják számára.

120. ábra: Felkészülés a versenyre

(Forrás: Ludovika SE Lövészszakosztály engedélyével)

Összefoglalva tehát elmondható, hogy a szituációs löversenyeken való rendszeres részvétel nagymértékben ajánlható minden hivatásos fegyverviselő számára, hiszen ott nemcsak sportszerű versengésre, hanem a magas szintű egyéni fegyverkezelési és lövészeteki készségek kialakítására és elmélyítésére, optimális esetben azok szinten tartására kiváló lehetőség nyílik. Természetesen, mint oly gyakran, ez sem varázslat: a csoportos, komplex taktikai eljárások gyakorlására nem alkalmas. Fontos mozzanat, hogy a szabályok lehetőséget adnak a szolgálati használatú vagy jellegű fegyverek, felszerelések és öltözet használatára, így, amennyiben célunk az éles helyzetre való gyakorlás, a versenyző választhatja ezt az opciót, tudomásul véve, hogy a számszerű eredményeinkre ez nagy valószínűséggel hátrányosan hat majd.

Egyet kell értenünk azzal az elképzeléssel is, miszerint kisebb versenyeken, adott esetben plusz nevezési díj befizetése mellett kipróbálhatjuk, hogy egy-egy pályát versenyszerűen, avagy harcszerűen kívánunk végrehajtani, és saját magunk számára rögzítjük a hasonlóságokat és különbségeket egyaránt.

Logikus volna tehát, hogy hivatásos fegyverforgatók számára a szolgálat ura támogassa szituációs löversenyeken való részvételt.

Amíg ez az örvendetes helyzet nem válik elterjedtté és magától értetődővé, addig a hivatásos fegyverforgató felelősségére kell apellálni, hiszen, ha saját szabadidejének és anyagi lehetőségeinek terhére is, de a szituációs löversenyeken való részvétel által kiépítheti és megszilárdíthatja azokat a készségeket, melyekre hivatásos fegyverforgatóként is meghatározó szüksége van.

Kijelenthető, hogy jobb és megbízhatóbb lőkészséggel rendelkeznek azok, akik szituációs löversenyeken vesznek részt, mint, azok, akik ezt mellőzik. A különbség igen-igen jelentős.

Fentiekből következik, hogy nem tudunk egyetérteni azokkal a vélekedésekkel, miszerint a versenyeken való részvétel rossz készségeket alakít ki a hivatásos fegyverforgatókban. Úgy véljük, hogy pontosan a versenyek révén elérhető helyzettudatosságnak köszönhetően a magasabb szinten gyakorlott lövő könnyűszerrel képes felismerni a verseny és a valódi fegyverhasználat közötti különbségeket, és ösztönösen kiválasztani az adekvát eljárásokat. Számunkra mindenképpen kérdéseket vet fel, ha egy szélesebb vagy szűkebb körben ismert és elismert, tekintélyes lövő nem hajlandó versenyeken részt venni, kitérve ezáltal az objektív megmérettetés elől.

Zárásképpen e sorok olvasóit is arra biztatjuk, hogy keressék a lehetőséget a szituációs löversenyeken való részvételre. Keressék meg a hozzájuk legközelebb eső lövészklubot, szerezzenek élményeket, kössenek életre szóló barátságokat, mindekenélőtt pedig sajátítsák el és véssék be azokat a fegyverkezelési és lövészeti készségeket, melyekre mindennapos szolgálatellátásuk során oly nagy szükségük van, és amelyeken szélsőséges esetben az életük is múlik.

14. ALAPGONDOLATOK A RENDÉSZETI LŐKIKÉPZÉS EGYES GAZDÁLKODÁSI, PÉNZÜGYI ÉS LOGISZTIKAI SZEMPONTJAIRÓL

GÁSPÁR MIKLÓS

Absztrakt: A tanulmány a rendészeti lökiképzés elemeit a rendészeti gazdálkodás és logisztika tükrében vizsgálja. Sorra veszi azokat a legfontosabb tevékenységeket, melyek logisztikai háttértámogatást igényelnek. Megkísérli röviden összefoglalni, kiemelni azokat az elemeket, szempontokat, melyeket a jövő rendészeti tisztjeinek és vezetőinek szem előtt kell tartani a lökiképzési foglalkozások megszervezése során. Bemutatja azokat a jelenleg érvényes normatív rendelkezéseket, amelyek az egyes rendészeti szervezetek tárgyi szabályozásának alapját adják. Röviden ismerteti a fegyverzeti anyagok és perifériáik beszerzéssel, tárolásával, nyilvántartásával, karbantartásával kapcsolatos legfontosabbnak tartott ismereteket. A napjainkban egyre erősödő társadalmi igényre válaszul a tanulmány kitér a lökiképzés speciális környezetvédelmi szempontjaira is.

Kulcsszavak: rendészeti lökiképzés, rendészeti logisztika, közbeszerzés, karbantartás, környezetvédelem

14.1. A szolgálati lőfegyverek és lőszeres a rendészet mindennapjaiban

A rendészeti lökiképzés szigorú számadás és elszámolás mentén folyik, figyelemmel a használt eszközökkel kapcsolatos normatív szabályozás részletességére. A jogilag szabályozott rendelkezések a lökiképzési foglalkozások lefolytatásának szabályozásán túl kiterjednek a felhasznált szakanyagok beszerzési, nyilvántartási, tárolási és felhasználási szabályaira is.

Ennek oka egyrészt nyilvánvaló: a fegyveres szervezetek által használt lőfegyverek, lőszeres és egyéb lövészetes szakanyagok (a továbbiakban: szakanyagok) illetéktelen kezekbe jutva rendkívüli veszélyt jelentenek az állam külső és belső biztonsága szempontjából.

További fontos szempont a szervezeti fizikai biztonság elemeként definiálható tényező, melynek során – szintén a szakanyagok természetéből adódóan – egy sor (munka)biztonsági szabálynak is meg kell felelni a lökiképzési foglalkozások és a mindennapi használat során. A már korábban említett lőfegyverkezeléssel kapcsolatos biztonsági szabályok is e célt szolgálják: általuk garantálható, hogy a szakanyagokat napi szinten használó rendészeti dolgozók mind maguk, mind mások biztonságát képesek legyenek biztosítani szolgálatuk ellátása során.

A szakanyagok jelentős része gyúlékony, illetve mérgező anyag, melyek kezelése különös körültekintést igényel mind a tárolás, mind pedig a felhasználás során.

Mivel az állami szervezetek tulajdonában lévő eszközök (és ingatlanok) közvagyonnak minősülnek, azok felelős, átlátható és ellenőrizhető kezelését (beleértve ebbe a beszerzéstől kezdve a használatot, üzemeltetést és karbantartást, a kopófogyó eszközöknél a szigorú számadást) törvény írja elő. A rendészeti szervezetek használatában lévő eszközök közül a lőfegyverek és lőszer, és egyéb fegyverzeti anyagok, illetve a hozzájuk kapcsolódó ún. perifériák (tokok, kényszerítő eszközök stb.) szervezeti szintű kezelésével kapcsolatban több jogszabály és alacsonyabb szintű jogi norma ad iránymutatást, illetve ír elő kötelező tevékenységeket.

A jelenlegi hazai szabályozás korszerűsége azonban helyenként kihívást jelenthet az azokat betartani és betartatni kívánó beosztott munkatársaknak és rendészeti vezetőknek. Néhány olyan szabály is fellelhető egyes normákban, amely indokolatlan adminisztratív terhet ró a személyi állományra, emellett értékes munkaidőt veszít vele a szervezet.

Jó példa erre a szolgálati maroklőfegyver otthontárolására vonatkozó magatartási szabályok előírása²⁷⁸, amelyek olyan, főként adminisztratív jellegű elvárásokat támasztanak, amelyeknek nincs gyakorlati jelentősége, azonban a napi szolgálatellátás rugalmasságát, ezáltal a reagálóképességet hátrányosan befolyásolják. Például, ha egy bűnügyi szakterületen szolgálatot teljesítő nyomozó munkaidő után végez egy – sürgős dokumentációt nem igénylő - eljárási cselekménnyel, akkor külön engedély hiányában, abban az esetben is vissza kell vinnie a szolgálati maroklőfegyverét a szolgálati helyére, ha egyéb feladat, teendő ezt nem indokolná. Ezzel esetenként jelentős szolgálatszervezési deficit, felesleges túlóra és szolgálati gépjárműhasználat keletkezhet²⁷⁹. A szolgálati lőfegyver otthontárolásának engedélyezése a szabályzat szerint külön „eljárás”, amely csak további értelmezés eredményeként terjed ki olyan esetekre, élethelyzetekre, amelyek a rendőrségi feladatellátás során gyakran előfordulhatnak.

Az ENSZ Kézikönyv²⁸⁰ részletes ajánlást ad a rendészeti szervezetek által igénybeveendő szolgálati lőfegyverek és felszerelések beszerzésére vonatkozóan. Összehasonlítva azokat a hazai szabályozással elmondható, hogy Magyarországon az ilyen eszközök beszerzése és rendszeresítése jelentős részben megfelel az ENSZ ajánlásainak.

A Belügyminisztérium felügyelete alá tartozó rendészeti szervezetek szolgálati lőfegyvereinek tárolására vonatkozó részletszabályokat külön miniszteri rendelet tartalmazza²⁸¹.

²⁷⁸ Szolg. Szab. 97. §.

²⁷⁹ A rendőrségi szolgálati szabályzat 95. § (2a) bekezdése ugyan megemlíti, hogy azonnali bevetetőséget megkövetelő szolgálati feladatot ellátó állomány speciális körülmények között is tárolhat ideiglenes jelleggel szolgálati lőfegyver és lőszer, azonban ez a fenti anomáliát nem oldja fel.

²⁸⁰ Kézikönyv 5.7 cím (74-77. o)

²⁸¹ 32/2012. (VII. 19.) BM utasítás a használatra kiadott szolgálati lőfegyverek és tartozékaik, valamint a szolgálati lőszerbiztonságos tárolásáról, kezeléséről és megőrzéséről

A rendőrség esetében a szolgálati lőfegyverek és lőszer tárolásáról, kezelésük, nyilvántartásuk, őrzésük és ellenőrzésük szabályozásáról külön norma rendelkezik²⁸². A szabályozó a rendőrség által foglalkoztatott FBŐ-kre és határrendészekre is vonatkozik.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal a fegyveres szolgálatot ellátó pénzügyőrök vonatkozásában szintén rendelkezik ilyen tartalmú szabályozással²⁸³.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok szolgálati lőfegyvereivel kapcsolatban is találhatunk külön, a szervezetek speciális tevékenységét is szem előtt tartó részletes alsóbb szintű normát²⁸⁴. Az ebben foglalt rendelkezések azonban más hazai fegyveres szervezetek szabályozóival kapcsolatban helyenként inkohereciát mutatnak²⁸⁵.

A büntetés-végrehajtási szervezet szolgálati szabályzata²⁸⁶ a szervezet feladataira specifikus intézkedéseket tartalmaz a szolgálati lőfegyverek vonatkozásában, valamint alsóbb szintű norma²⁸⁷ is külön szabályokat fogalmaz meg a tárgyban.

Ezen szabályozók részletes elemzése további kutatás tárgyát képezi.

Összefoglalásként megállapítható, hogy biztosítani kell az átláthatóságot a lőfegyverek és lőszer szolgálati vagy kiképzési célú kiadásánál és visszavételénél. A lőfegyvereket és lőszerket egymástól, továbbá a típuson, fajtán, kaliberen belül is elkülönítve kell tárolni. A fegyverek karbantartásáról, mindenkor hadrafoghatóságáról szakszemélyzetnek kell gondoskodni.

14.2. A szolgálati lőfegyverek karbantartásáról

Egy szolgálati lőfegyver életútja a beszerzéstől kezdődően a használaton (üzemeltetés, kezelés, tárolás, karbantartás és javítás) az üzemideje végéig, azaz, selejtezéséig, megrongálódásáig vagy megsemmisüléséig tart.

A szolgálati lőfegyverek karbantartása és szükség szerinti javítása a rendészeti szervezetek részére normaszinten előírt, tervezett feladat. A lőfegyver műszaki állapotára azonban a felhasználónak egyéni szinten is ügyelnie kell.

²⁸² 13/2013. (IV. 11.) ORFK utasítás a szolgálati lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok és pirotechnikai eszközök tárolásának és biztonsági követelményeinek meghatározásáról, a lőfegyverek, lőszer és fegyverzeti tartozékok kezelésének, nyilvántartásának, őrzésének és ellenőrzésének szabályozásáról

²⁸³ 10/2013. (V. 17.) NGM utasítás a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál a használatra kiadott szolgálati lőfegyverek és tartozékaik, valamint a szolgálati lőszer biztonságos tárolásának, őrzésének, kezelésének és nyilvántartásának szabályairól

²⁸⁴ 5/1999. (X. 27.) TNM rendelet a szolgálati fegyvernek a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál történő rendszeresítéséről, viseléséről, használatáról és tárolásáról

²⁸⁵ A rendelet sajnálatos helyesírási hibák (3. § (3) és (4) bek.) mellett például a szolgálati lőfegyver hordmódjaként a cső alá töltött és bebiztosított állapotot határozza meg szolgálatban. Ezt a szemléletet minden más hazai fegyveres szervezet szabályozása meghaladta.

²⁸⁶ 21/1997. (VII. 8.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet Szolgálati Szabályzatáról

²⁸⁷ 16/2022. (VII. 6.) BVOP utasítás a fegyverzeti szakanyagokról, valamint a körzeti fegyverműszerész technikusok feladatairól

Műszaki eszközökről lévén szó, mind a használat megkezdésekor, mind pedig a használat során rendszeresen és tervezetten ellenőrizni kell az egyes eszközök használhatóságát, műszaki állapotát.

Egy lőfegyver típustól, anyaghasználatától és felhasználási területtől függően akár több tízezer lövést leadására alkalmas, megfelelő karbantartás mellett. A leggyakrabban meghibásodó alkatrészek típustól, gyártótól függően eltérnek. Kijelenthető, hogy a fegyverek csöve, amely a pontosságot is befolyásolja, kiemelt kockázatú alkatrész, amelynek mind a külső, mind pedig a belső felülete a rossz tárolási feltételek (párás helyiség), a karbantartás hiánya (az elégett lőporból származó felkenődött anyagmaradványok) miatt korrózióra hajlamos. Az egymáson csúszó, illetve egymásba akadó alkatrészek (tok, szán, elsütő- és biztosítószerkezetet) fizikai törvényszerűségek miatt értelemszerűen kopnak, ezek ellenőrzése kiemelt feladata a műszaki szakterületnek. A lőfegyverek mozgó alkatrészeinek kenése emiatt fontos feladat az egyéni fegyverkarbantartás során. A fegyverkarbantartás gyakorlati végrehajtásával kapcsolatban, kiemelten a CZ P-09 szolgálati pisztolyra vonatkozóan Csomán János rendőrségi lőkiképző készítet egy részletes videós útmutatót²⁸⁸, amely további magyarázatot nem igényel.

14.3. A rendszeresítésről

A beszerzést illetően röviden célszerű szót ejteni a rendszeresítési eljárásról, mint a közszférában, így a rendészetben és a honvédelemben általánosan alkalmazott közigazgatási típusú eljárásról. Célja annak megállapítása, hogy a fegyveres állami szervezetek által alkalmazni és használni tervezett különböző eszközök és felszerelések, köztük a fegyverzeti anyagok és a kényszerítő eszközök megfelelnek-e az adott rendészeti szervezet feladatai által támasztott szakmai igényeknek.

Hazánkban az ún. belügyi szervek részére külön szabályzat írja elő a rendszeresítési eljárás részletes szabályait²⁸⁹. E norma részletesen meghatározza a hatálya alá tartozó eszközök és felszerelésének rendszeresítésével kapcsolatos eljárási szabályokat, felelősségi köröket.

14.3.1. A szolgálati lőfegyverek és a kényszerítő eszközök modifikációjának tilalma

A magánhasználatban lévő sport- és vadászfegyvereknél bizonyos korlátok között, melyek a biztonságot garantálják, engedélyezett a lőfegyverek személyes igények szerinti módosítása.

²⁸⁸ Csomán, János (2020): CZ P09 pisztoly karbantartási útmutató

<https://www.youtube.com/watch?v=qivREBIXMIQ&t=118s>

²⁸⁹ 18/2011. (VI. 30.) BM utasítás a Belügyminisztérium Rendszeresítési Szabályzatáról

Ezek a rövid lőfegyverek esetében – egyebek mellett – jellemzően az irányzékot és az elsütést érintik, hosszú fegyvereknél az agyazást, illetve az ergonómiát, továbbá a különböző felszerelések (pl. lámpa, optikai irányzék, távcső stb.) elhelyezési lehetőségét. A fegyvergyártók újabb és újabb fejlesztéseket dobnak piacra, amely a lövők (néha még saját maguk által sem megfogalmazott) igényeit hivatottak kiszolgálni.

A szolgálati lőfegyvereket a rendszeresítési eljárás során – kevés kivételtől eltekintve – a gyártó által biztosított állapotban és felszerelésekkel vizsgálják és próbálják. A rendszeresítési eljárás eredményeképpen a lőfegyverek esetében a lőfegyverek későbbi módosítása tilos, éppen azért, mert az eljárás során a vizsgálat tárgyát képezi az, hogy a gyártó által szállított állapotú fegyver megfelel-e a rendészeti felhasználás követelményeinek. Az ettől való eltérés csak rendkívül szűk körben, a gyártók által biztosított alkatrészek (pl. pisztoly markolatpanelek) vonatkozásában lehetséges. Az ENSZ Kézikönyv is kihangsúlyozza, hogy a rendészeti szervezetek által beszerzett lőfegyverek és felszerelések egyéni módosítása tilos, ennek ellenőrzése a szervezet felelőssége²⁹⁰.

14.4. A lőkiképzéssel kapcsolatos környezetvédelmi megfontolásokról

A kézfegyverek használatára való kiképzés során egyre nagyobb hangsúlyt kap a környezetvédelem. A természetes és az épített környezet védelme egyaránt felértékelődött a 21. században. A lövészet gyakorlása kihatással van a levegő és a talaj szennyezettségére. Azonban megfelelő megelőző és egyéb logisztikai intézkedésekkel a szennyezés mértéke jelentősen csökkenthető.

A problémakört több szemszögből is meg lehet közelíteni, így az ezzel kapcsolatos feladatok felmerülnek mind az egyén, mind pedig a szervezet szintjén, illetve elkülöníthető a kiképzés éleslövészettel érintett és az azon kívüli részeire.

Ha az utóbbi megközelítésből vizsgáljuk a kérdést, főként a különböző szakanyagok csomagolása, az ellőtt lőszerelemek, illetve a karbantartás során keletkező hulladék megfelelő módon történő kezelése tűnnek kézenfekvő problémának. Az éleslövészeti során keletkező légszennyezés kezelésével kapcsolatban egyéni szinten kevés lehetősége van a felhasználóknak. Szervezeti szinten a lőterek megfelelő kihasználása, a lövő személyi állomány, illetve kiképzési, lövészeteti időszakok optimális kezelése jelenthet enyhítést. A zárt lőterek szakszerű takarításának ki kell terjednie mind a padlózatra, ahová a lőpormaradék hullik, mind pedig a szellőzőrendszerre, ahová a lőporgázok jutnak.

Ezek nemcsak a környezet-, de a munka-, baleset- és tűzvédelem szempontjaiból is megkerülhetetlen tényezők.

²⁹⁰ Kézikönyv 98.o.

Mind a nyitott, mind pedig a zárt lőterek problémája a lövedékfogókban felgyülemlett nagy mennyiségű mérgező ólom és egyéb fémek kezelése, amely a nyitott lőtereknél a talajba történő beszivárgás veszélyét is rejti. A zárt lőterek lövedékfogói, melyek jellemzően gumiból készülnek, szintén veszélyes hulladéknak minősülnek. Kezelésük különleges bánásmódot igényel. Főként a nagyobb, nyitott, nagyszámú lövő fogadására alkalmas lőtereknél lehet enyhítő megoldás a foglalkozások, éleslövészetek helyének változtatása (amennyiben nem egy speciális lövgyakorlatról és arra alkalmas helyről van szó).

A lövészetek szakanyagok csomagolásának kezelése nem kell, hogy feltétlenül komoly kihívást jelentsen szervezeti szinten. A kulcs az egyéni felelősségtudat kialakításában, fejlesztésében van. A lőszer csomagolása kevés kivételtől eltekintve jól elkülöníthető papír és műanyag részekre. Ezek szelektív gyűjtése és elszállítása kizárólag szándék és elhatározás kérdése, melyet a feltételek biztosítása mellett vezetői szinten célszerű meghatározni és számonkérni. Mint azt egy korábbi tanulmányban említette a szerző²⁹¹, a lőszer hűvelye jellemzően réz, amely nagy mennyiségben jelentős értéket képvisel. Ennek gyűjtése, kezelése, tárolása és elszállítása logisztikai kihívást jelent a rendészeti szervezetnek. Megoldás lehet az ilyen tevékenységet folytató vállalkozással – a hatályos gazdálkodási szabályoknak megfelelő – kölcsönösen előnyös polgári jogi szerződés megkötése a veszélyes hulladék kezelését és elszállítását illetően.

A lőfegyverek egyéni és csoportos karbantartása során célszerű arra ügyelni, hogy annak során a végrehajtók a talajt ne szennyezzék pl. fegyverolajjal vagy azzal szennyezett tisztítóanyagokkal. Vízforrások, kutak minimum 20m-es körzetében lehetőleg ne végezzen a lövő állomány fegyverkarbantartást! A fegyverkarbantartáshoz használt olajjal, lőpormaradványokkal szennyezett textíliák veszélyes hulladéknak minősülnek, ezért elkülönítve kell összegyűjteni és kezelni őket. Esetükben a tűzbiztonsági szempontok is mérvadók.

A szakanyagok csomagolásához hasonló módon, a lőtéren a fából, papírból készült célanyagok szelektív gyűjtése és elszállítása javasolt.

Összefoglalásképpen kijelenthető, hogy a lökiképzéssel kapcsolatos pénzügyi, gazdálkodási és logisztikai feltételek megteremtése folyamatos kihívást jelent a fegyveres szervezetek részére. Korunkban elengedhetetlen a szolgálati érdekeken túl a közösségi érdekek, különösen a környezetvédelem szempontjainak szem előtt tartása a lökiképzéssel kapcsolatos feladatok tervezése és végrehajtása során.

²⁹¹ Regényi, Kund. (2023). Az egyesített lőszer. in: Rendészeti lökiképzés 1.

15. A LŐFEGYVERHASZNÁLAT KIVIZSGÁLÁSA – VEZETŐI SZEMPONTOK A LŐFEGYVERALKALMAZÁS PARANCSNOKI KIVIZSGÁLÁSA SORÁN

TROMBITÁS ZSOLT

ABSZTRAKT: A tanulmány összegezi a szolgálati lőfegyverek alkalmazásával kapcsolatos jogi szabályozókat, azokat specifikusan a kivizsgálás gyakorlati szempontjait szem előtt tartva rendezi egységbe.

Hiánypótló szándékkal kísérletet tesz a parancsnoki kivizsgálás, mint fogalom meghatározására. A rendőri intézkedésekkel szemben általában támasztott jogi és szakmai követelmények elemzésén keresztül jut el a szolgálati lőfegyver használatának feltételeihez.

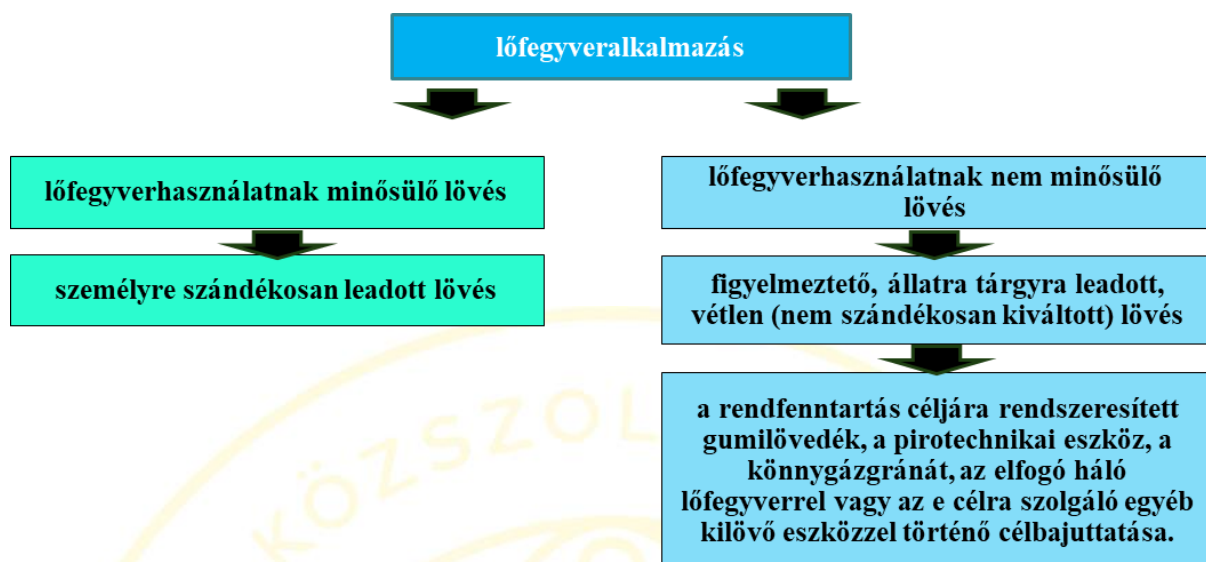
A kivizsgálással kapcsolatos adminisztratív feladatok gyakorlati szempontú ismertetésén túl, praktikus módszertani útmutatót ad a kivizsgálás helyszíni feladataival kapcsolatban. Gyakorlati példák bemutatásával világít rá a szóhajóhető eljárási hiányosságok lehetőségeire, azok megelőzésének módjaira. Említést tesz a hazai szakirodalomban korábban nem tárgyalt „rendőr általi öngyilkosság” előfordulásának lehetőségére. Kitér az állatra és tárgyra leadott, valamint a vétlen lövés kivizsgálásával kapcsolatos gyakorlati kérdésekre.

KULCSSZAVAK: rendészeti lökiképzés, parancsnoki kivizsgálás

15.1. A lőfegyverhasználat jogi szabályozása

A lőfegyver a rendőr legsúlyosabb – halálos eredmény előidézésére alkalmas – kényszerítő eszköze. Lehetséges alkalmazásáról és az alkalmazás szabályairól a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.), valamint a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) fogalmaz meg rendelkezéseket.

Az Rtv. 53. § (1) bekezdésének rendelkezése alapján csak a szándékosan, személyre leadott lövés minősül lőfegyverhasználatnak. Ennek megfelelően az alkalmazást érintően lőfegyverhasználatnak minősülő, és lőfegyverhasználatnak nem minősülő alkalmazásokat különböztethetünk meg.

121. ábra: Lőfegyverhasználat a rendőrségi törvény szerint

(Forrás: a szerző szerkesztése)

Fontos megemlíteni, hogy az Rtv. 53. § (2) bekezdése szerint, amennyiben a lőfegyverhasználat törvényi feltételei fennállnak, a rendőr bármilyen dolgot fegyverként használhat, azonban ezekben az esetekben a lőfegyveralkalmazásra vonatkozó szabályokat kell értelemszerűen alkalmazni.

A lőfegyverhasználat fogalmi elemei:

- a rendőrnek a lövés leadásakor az ítélőképessége birtokában kell lennie;
- a lövésnek tudatosnak és akaratlagosnak kell lennie;
- a lövésnek más személy ellen kell irányulnia²⁹².

Nincs helye lőfegyverhasználatnak – a fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett támadás, fegyveres ellenállás leküzdése, illetőleg a tömegben lévő személlyel szembeni használat (Rtv. 57. §) kivételével – ha olyan személy életét vagy testi épségét veszélyezteti, akivel szemben a lőfegyverhasználat feltételei nem állnak fenn, illetve a rendőri intézkedés célja tárgyra vagy állatra leadott lövéssel is elérhető (Rtv. 55. §).

A lőfegyverhasználatot a következő sorrendben meg kell előznie

- a) felhívásnak, hogy a felhívott a rendőri intézkedésnek engedelmeskedjék;
- b) más kényszerítő eszköz alkalmazásának;
- c) figyelmeztetésnek, hogy lőfegyverhasználat következik;
- d) figyelmeztető lövésnek (Rtv. 56. § (1). bek.)

A lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések részben vagy teljesen mellőzhetők, ha az eset összes körülményei folytán a megelőző intézkedésekre már nincs idő, és a késedelem az intézkedés eredményességét, a rendőr vagy más személy életét, testi épségét közvetlenül veszélyezteti (Rtv. 56. §).

²⁹² Nagy-Juhák István (1997): A rendőr fegyverhasználati joga. BM Kiadó. Budapest. 5. o.

1. A lőfegyverhasználat esetei

Az Rtv. 54. § (1) alapján a rendőr lőfegyvert használhat

- a) az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására;
- b) a testi épséget súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására;
- c) a terrorcselekmény (Btk.²⁹³ 314–316. §), a jármű hatalomba kerítése (Btk. 320. §) vagy a közveszély okozása (Btk. 322. §) bűncselekmények megakadályozására vagy megszakítására;
- d) bűncselekmény lőfegyverrel, robbanóanyaggal vagy az élet kioltására alkalmas más eszközzel való elkövetésének megakadályozására;
- e) lőfegyver, illetőleg robbanóanyag jogosulatlan, erőszakos megszerzésére irányuló cselekmény megakadályozására;
- f) az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos létesítmény ellen felfegyverkezve intézett támadás elhárítására;
- g) az emberi élet kioltását szándékosan elkövető elfogására, szökésének megakadályozására;
- h) *
- i) azzal szemben, aki a nála lévő fegyver vagy élet kioltására alkalmas más eszköz letételére irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget, és magatartása a fegyver vagy más az élet kioltására alkalmas eszköz ember elleni közvetlen felhasználására utal;
- j) az elfogott, bűncselekmény elkövetése miatt őrizetbe vett, vagy bírói döntés alapján fogva tartott személy erőszakos kiszabadításának megakadályozására, az azt megkísérlővel szemben;
- k) a saját élete, testi épsége, személyi szabadsága ellen intézett támadás elhárítására.

Nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa alapján más állam területén szolgálatot ellátó rendőr a nemzetközi szerződésben vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott esetekben és módon használhat lőfegyvert.

A rendőrségi vagy határrendészeti feladatokat ellátó külföldi szerv tagja Magyarország területén e törvényben, a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló törvényben, nemzetközi szerződésben vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa alapján meghatározott esetben és módon használhat lőfegyvert.

2. Lőfegyver használata tömegben lévő személlyel szemben

Lőfegyverhasználatnak tömegben, csoportosulásban lévő személlyel szemben nincs helye, kivéve, ha az egyes személy elleni fegyverhasználat feltételei (Rtv. 54. §) fennállnak. A lőfegyverhasználatnak az egyes személy ellen kell irányulnia.

²⁹³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

Nem állapítható meg a lőfegyverhasználat jogellenessége, ha a szabályos lőfegyverhasználat során olyan személyt ér találat, aki a helyszínt a rendőrség felszólítása ellenére nem hagyta el.

A tömegben, csoportosulásban lévő személlyel szemben történő lőfegyverhasználatot a következő sorrendben meg kell előznie.

- a) a tömeg vagy a csoportosulás szétosztatására, illetőleg a jogellenes magatartás megszüntetésére való felhívásnak;
- b) a tömeg vagy a csoportosulás szétosztatására irányuló egyéb kényszerítő eszköz alkalmazásának;
- c) figyelmeztetésnek, hogy lőfegyverhasználat következik;
- d) figyelmeztető lövésnek.

A tömegben, csoportosulásban lévő személlyel szembeni lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések mellőzésére az egyes személyek elleni lőfegyverhasználat szabályai az irányadók (Rtv. 57. §).

3. Egyéb rendelkezések

A Szolgálati Szabályzat 37. fejezete szerint a lőfegyverhasználati jog gyakorlása független attól, hogy a rendőr egyenruhát vagy polgári öltözetet visel, szolgálatban vagy azon kívül van, és rendelkezik-e szolgálati lőfegyverrel. A rendőr a lőfegyverhasználat során elsősorban a rendőrségnél rendszeresített lőfegyvert használja. Az Rtv. 53. § (2) bekezdése alapján fegyverként használható más dolog lehet a nem rendszeresített lőfegyver és minden olyan eszköz, amely a rendőr feladatának teljesítését elősegíti.

A fegyverhasználatot megelőző figyelmeztetést érthetően, határozottan „A törvény nevében fegyvert használok!” szavakkal kell megtenni.

Szolgálati elöljárója parancsára a rendőr köteles a lőfegyverét használni. A lőfegyver parancsra történő használatának jogszerűségéért a parancsot kiadó szolgálati elöljáró a felelős. E parancs végrehajtása csak akkor tagadható meg, ha a rendőr tudja, hogy a lőfegyver használatával bűncselekményt követne el.

Csapaterő zárt alakzatban történő alkalmazása esetén a rendőr saját elhatározásából is használhatja lőfegyverét, ha a zárt alakzattól elszakadt, vagy alakzaton kívüli feladat ellátására kap utasítást (Szolgálati Szabályzat 46. §).

A lőfegyverhasználat során a lövést lehetőleg végtagra kell irányítani. Az Rtv. 55. §-ában meghatározottakon túl nincs helye a lőfegyverhasználatnak, ha a lőfegyverhasználat az államhatáron átlövést idézne elő, valamint a határúton közlekedő személlyel szemben, kivéve, ha fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett támadást, vagy fegyveres ellenállást kell leküzdeni.

Mások személyét, vagyonát közvetlenül veszélyeztető megvadult állatra a rendőr akkor lőhet, ha a veszélyhelyzet elhárítására az adott körülmények között más lehetőség nincs. Szolgálati feladata teljesítésének érdekében a rendőr a testi épességét közvetlenül veszélyeztető állatot lelőheti.

A tárgyra, állatra irányuló lövésnek feltétele, hogy az ember életét, testi épségét ne veszélyeztesse (Szolgálati Szabályzat 48. §).

15.2. Lőfegyverhasználatot követő intézkedések

A lőfegyverhasználat során sérültet elsősegélyben kell részesíteni, gondoskodni kell orvosi ellátásáról, a közvetlen hozzátartozója értesítéséről. A lőfegyverhasználatot, valamint a halaszthatatlan segítségnyújtást követően a rendőr közvetlen szolgálati előljárójának haladéktalanul jelenti, és annak megérkezéséig a helyszínt biztosítja. A szolgálati előljáró intézkedik a helyszíni szemle lefolytatására, függetlenül attól, hogy történt-e személyi sérülés, vagy keletkezett-e kár. A szolgálati előljáró a lőfegyverhasználatról jelentést tesz a szolgálati út betartásával.

Ha a lőfegyverhasználatra fogvatartottal szemben került sor, erről a fogvatartásért felelős haladéktalanul értesíti a lőfegyvert használó rendőr szolgálati helye szerinti rendőri szerv székhelye szerint illetékes vármegyei (fővárosi) főügyészség büntetés-végrehajtási felügyeleti ügyészét, valamint a fogvatartottal szemben eljáró szerv vezetőjét. A lőfegyverhasználattal összefüggésben lefolytatott vizsgálatot lezáró jelentést az iratokkal együtt meg kell küldeni az ügyésznek.

A tárgyra vagy állatra irányuló, valamint a figyelmeztető és a nem szándékosan létrejött lövést a rendőr lehetőleg azonnal, szóban jelenti szolgálati előljárójának, majd írásos jelentést készít (Szolgálati Szabályzat 49. §).

4. A parancsnoki kivizsgálásra vonatkozó rendelkezések

A Szolgálati Szabályzat 49. § (3) bekezdése szerint a lőfegyverhasználatnak minősülő és lőfegyverhasználatnak nem minősülő lövés jog- és szakszerűségét a lőfegyvert használó rendőr szolgálati helye szerinti rendőri szerv vezetője öt munkanapon belül köteles kivizsgálni.

Különösen indokolt esetben a határidőt az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szervénél szolgálatot teljesítő rendőr esetében az országos rendőrfőkapitány, egyéb szervénél szolgálatot teljesítő rendőr esetében – az országos rendőrfőkapitány egyidejű tájékoztatása mellett – az illetékes rendőrfőkapitány vagy a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdésében meghatározott szerv vezetője, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési szervnél szolgálatot teljesítő rendőr esetében az említett szerv főigazgatója, a terrorizmust elhárító szervnél szolgálatot teljesítő rendőr esetében az említett szerv főigazgatója, vagy az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságnál szolgálatot teljesítő rendőr esetében az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója öt munkanappal meghosszabbíthatja.

A parancsnoki kivizsgálás gyakorlati végrehajtásának szabályait az egyes eseményekkel kapcsolatos parancsnoki kivizsgálások szempontrendszeréről és jelentési rendjéről szóló 58/2013. (XII. 21.) ORFK utasítás (a továbbiakban: utasítás) határozza meg.

15.3. Az összefoglaló jelentés, a határidők

Az utasítás 3. pontja a Szolgálati Szabályzat 49. § (3) bekezdésében meghatározottakkal összhangban az eseménnyel közvetlenül érintett rendőr vagy a szerződéses határvadász legalább osztályvezető besorolású szolgálati előjárója részére meghatározza, hogy öt munkanapon belül köteles elkészíteni a parancsnoki kivizsgálásról szóló összefoglaló jelentést.

Az összefoglaló jelentést a szolgálati út betartásával állásfoglalás céljából a helyi szerv a vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság rendészeti szakterülete vezetőjének, illetve a területi szervnél történt esemény esetén az összefoglaló jelentést készítő szolgálati előjáró a területi szerv szakmailag érintett vezetőjének megküldi. Az összefoglaló jelentés beérkezésétől számított három munkanapon belül azt az állásfoglalással együtt meg kell küldeni az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztály vezetőjének, aki a felterjesztett anyagot szakmai felülvizsgálat keretében megvizsgálja, értékeli és szükség esetén intézkedést kezdeményez.

A külföldi rendvédelmi szerv Magyarországon határrendészeti szolgálati feladatot ellátó tagjával kapcsolatos esemény vizsgálata során biztosítani kell, hogy a külföldi rendvédelmi szerv, illetve az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Ügynökség (a továbbiakban: Frontex) a kivizsgálásban részt vehessen, vagy annak megállapításait véleményezhesse.

A Frontex-szel, illetve a külföldi rendvédelmi szervvel történő kapcsolattartás az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztály Határképviselői Osztály Nemzeti Frontex Kapcsolattartási Pontjának feladata.

A külföldi rendvédelmi szerv Magyarországon határrendészeti szolgálati feladatot ellátó tagjával kapcsolatosan készült, állásfoglalással kiegészített összefoglaló jelentést az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztály vezetője a szakmai felülvizsgálatot követően tájékoztatásul megküldi ORFK Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztálya vezetőjének.

15.4. Az összefoglaló jelentés alapjául szolgáló vizsgálat és a tartalmi követelmények

Az összefoglaló jelentés alapjául szolgáló vizsgálatot az utasítás 10. pontja alapján az alábbiaknak megfelelően kell elvégezni:

- a) a vizsgált eseménnyel érintett valamennyi rendőrnek - lehetőség szerint külön-külön - jelentést kell készíteni, amennyiben a jelentések között eltérés van, úgy arra az összefoglaló jelentésben ki kell térni;
- b) meg kell állapítani, hogy az intézkedésben részt vevő több rendőr esetén az érintett rendőrök között ki volt az előjáró;

c) az előjáró jelentésének tartalmaznia kell, hogy az eseménnyel kapcsolatban milyen feladatokat határozott meg;

d) a kivizsgálásban nem vehet részt az, aki az esemény vonatkozásában, illetve a vizsgálatban érintett;

e) meg kell vizsgálni minden olyan szolgálati okmányt, nyilvántartást, számítógépes alkalmazást, amely az eseménnyel összefüggésben bejegyzést tartalmaz(hat), és a releváns adatokat a jelentésben szerepeltetni kell;

f) a rendőr vagy a szerződéses határvadász intézkedéséről (a továbbiakban együtt: rendőri intézkedés) esetlegesen készült - pl. mobiltelefonnal, térfigyelő kamera vagy a média munkatársa által készített - kép-, hang- vagy kép- és hangfelvétel(ek)e)t be kell szerezni, amelyek értékelése alapján megállapított tényeket rögzíteni kell.

Az összefoglaló jelentés mellékleteként csatolni kell az eseménnyel kapcsolatban keletkezett iratok másolatát. Az összefoglaló jelentés részletes tartalmi követelményeit az utasítás melléklete tartalmazza.

Amennyiben az eseménnyel kapcsolatban az ügyész számára készített értesítés, illetve az eljáró hatóság vezetőjéhez előterjesztett tájékoztató jelentés a mellékletben meghatározott tartalmi követelményeknek megfelel, a jelentési kötelezettség ezen iratok másolatának felhasználásával is teljesíthető.

15.5. A lőfegyverhasználat kivizsgálásának szempontrendszere, az összefoglaló jelentés tartalmi követelményei (az utasítás melléklete)

1. Az esemény ideje, helye.

2. A rendőr(ök) neve, rendfokozata, beosztási helye.

3. Az intézkedés alá vont személy(ek) neve, személyi adatai.

4. A használt fegyver(ek) típusa, száma.

5. Az esemény leírása, kiemelten:

a) a rendőr lőfegyverhasználatát milyen események előzték meg, mi alapján döntött a rendőr a lőfegyver használatáról;

b) a rendőr lőfegyverhasználatát megelőzte-e felszólítás, más kényszerítő eszköz alkalmazása, lőfegyver használatát kilátásba helyező figyelmeztetés, illetve figyelmeztető lövés, ha nem történt ilyen, ennek mi volt az oka;

c) a lőfegyver használatára saját elhatározásból vagy utasításra került-e sor;

d) a rendőr saját szolgálati lőfegyverét használta-e vagy más - azzal egy tekintet alá eső - eszközt;

e) a lőfegyverhasználat során a rendőr kerülte-e az emberi élet kioltását (hová célzott, hányat lőtt, a célszemélyt hol találta el, illetve ezekből a rendőr mit észlelt a fegyverhasználat idején);

- f) a lőfegyverhasználat oka mikor szűnt meg, a rendőr mikor szüntette meg a lőfegyverhasználatot, a lőfegyver használata elérte-e a célját;
- g) a lőfegyverhasználat a célszemélyen milyen sérülést okozott, más személyen okozott-e, és ha igen, milyen sérülést;
- h) a rendőr intézkedett-e - az egyéb intézkedések mellett - segítség nyújtásáról, azonnali orvosi ellátásról;
- i) a h) alpontban foglaltakat követően a rendőr jelentette-e szolgálati előljárójának az eseményt;
- j) történt-e intézkedés a helyszín biztosítására, a sérült közvetlen hozzátartozójának értesítésére;
- k) az előljáró gondoskodott-e helyszíni szemle megtartásáról, az esemény továbbjelentéséről a szolgálati út betartásával;
- l) fogvatartottal szemben foganatosított lőfegyver használat esetén a fogvatartásért felelős személyt értesítették-e;
- m) a fogvatartásért felelős személy gondoskodott-e haladéktalanul a rendőri szerv székhelye szerint illetékes vármegyei (fővárosi) főügyészség büntetés-végrehajtási felügyeleti ügyészenek értesítésére;
- n) a kivizsgálás eredménye alapján milyen további intézkedés, eljárás vált szükségessé.

15.6. A parancsnoki kivizsgálás helyzete, a jog- és szakszerűsége, valamint az arányosságra vonatkozó megállapítások pontos jogszabályi hivatkozással, a felelősségre vonás kezdeményezése, a tett parancsnoki intézkedések.

15.6.1. A parancsnoki kivizsgálás fogalmi meghatározása

A parancsnoki kivizsgálás fogalmi meghatározását a Rendőrségre vonatkozó jogszabályok és közjogi szervezetszabályozók nem tartalmazzák. A kivizsgáló tevékenység az alábbiak szerint foglalható össze:

A kivizsgálásra vonatkozó jogi normákban, közjogi szervezetszabályozókban meghatározott vezető besorolású személy (parancsnok) azon tényfeltáró tevékenysége, mely a kivizsgálás alapját képező rendkívüli esemény vonatkozásában előírt határidőn belül a vonatkozó szakmai és az ágazati szabályok rendelkezéseinek megfelelően állásfoglalást alakít ki az eseménnyel összefüggő, illetve az esemény alapjául szolgáló rendőri intézkedés jogszerűsége, szakszerűsége, arányossága és szükségszerűsége tárgyában.

A lőfegyverhasználatokkal kapcsolatos nyomozati eljárás a Nyomozó Ügyészség hatáskörébe tartozik.

A parancsnoki kivizsgálás ennek megfelelően nem a lőfegyverhasználattal érintett, illetve a lőfegyverhasználat indokául szolgáló cselekményt elkövető személy (a továbbiakban: intézkedés alá vont személy) büntetőjogi felelősségének megállapítására irányul, hanem a kivizsgáló tevékenysége során megállapított adatok és információk alapján, a kriminalisztika alapkérdéseinek megválaszolásával megfelelő kronológiai sorrendben, objektív módon vizsgálja a lőfegyverhasználathoz vezető eseményeket. A vizsgálat kiterjed a rendőri intézkedés végrehajtásának jog- és szakszerűségére, a végrehajtás módjára, az esemény és az intézkedés közötti esetleges ok- okozati összefüggésekre, az alkalmazás szükségszerűségére, az arányosságra és az eredményre. Az arányosságot érintően az Rtv. 15. §-ának rendelkezései az irányadók.

15.6.2. A rendőri intézkedés fogalmi meghatározása, a rendőr intézkedési kötelezettsége

A jogszerűség vizsgálatával összefüggésben célszerű meghatározni a rendőri intézkedés fogalmát. A parancsnoki kivizsgáláshoz hasonlóan a jogszabályok nem térnek ki a rendőri intézkedés fogalmi meghatározására.

A rendőri intézkedés meghatározása:

A rendőri intézkedés a Rendőrség, mint állami közhatalmat gyakorló szerv közegeinek, a rendőrnek a hatósági intézkedése:

- amely rendszerint szóban történik,
- az intézkedés alá vont személyre azonnali végrehajtási kötelezettséget ró,
- jogilag determinált, meghatározott közcélok – a törvényes rend, a közrend – elérése és fenntartása – érdekében alkalmazzák,
- céljának eléréséhez legitim fizikai erőszak alkalmazására kerülhet sor és
- a rendőrség és az intézkedés alá vont személy között közigazgatási jogviszony jön létre.²⁹⁴

Más megközelítésben olyan – konkrét egyéneket és (vagy) objektumokat, illetve meghatározott kategória alá eső, előre meg nem határozható számú személyeket és (vagy) objektumokat érintő – hatósági akaratnyilvánítás, amely azonnali végrehajtási kötelezettséggel párosul, tehát közvetlenül, külön eljárás nélkül, az intézkedő rendőr helyszíni mérlegelésén alapuló döntése alapján kikényszeríthető.

A rendőr intézkedési kötelezettségét az Rtv. 13. §-a az alábbiak szerint határozza meg: „a rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak. Ez a kötelezettség a rendőrt halaszthatatlan esetben szolgálaton kívül is terheli, feltéve, hogy az intézkedés szükségességének időpontjában intézkedésre alkalmas állapotban van”.

²⁹⁴ Buzás Gábor. (2011). Közigazgatás-rendészet-rendőri intézkedés. Doktori (PhD) értekezés. Pécs

A rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni. További szabályokat fogalmaz meg a tárgykörben a Szolgálati Szabályzat 3. Fejezete is.

15.6.3. A rendőri intézkedések minősítésének fogalmi meghatározásai

A rendőr intézkedése akkor

JOGSZERŰ, ha a rendőr szolgálata – vagy szolgálati fellépése – során a hatályos törvényekben és egyéb jogszabályokban (ide tartoznak a közjogi szervezetszabályozó eszközök, belső utasítások, parancsok, intézkedések stb.) meghatározott szolgálati, hivatali kötelezettségét teljesíti, hatáskörébe tartozó ügyben jár el;

SZAKSZERŰ, ha végrehajtását a hatályos szabályzók rendelkezéseinek, előírásainak megfelelően teljesíti, és az azokhoz kapcsolódó, szükséges taktikákat és technikákat hatékonyan és biztonságosan alkalmazza;

ARÁNYOS, ha az intézkedés során nem okoz olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával, illetve több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt választja, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár;

SZÜKSÉGES, ha az intézkedő rendőr az intézkedéssel elérni kívánt törvényes cél érdekében széleskörű mérlegelési lehetőségei alapján a legmegfelelőbb döntést hozza az általa alkalmazott intézkedéstaktikai elemeket, kényszerítő eszközöket és az alkalmazott jogkorlátozásokat érintően, melyek elegendők a törvényes rend megvédéséhez, illetve annak helyreállításához;

EREDMÉNYES, ha a törvényes célját eléri, a konfliktusokat, jogsértéseket megelőzi, megakadályozza, megszünteti, a társadalom, a közbiztonság a közrend iránti igényeinek megfelel;

OBJEKTÍV, ha a rendőr részrehajlás nélkül intézkedik. Tilos a személyek nemi, faji vagy etnikai származás, vallás vagy világnézet, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő hátrányos megkülönböztetése;

BIZTONSÁGOS, ha az intézkedéssel érintett személyek, illetve dolgok tekintetében nem áll fenn az indokoltnál nagyobb veszélyeztetettség, illetve sérelem vagy károkozás.²⁹⁵

²⁹⁵ A rendőri intézkedések gyakorlati végrehajtásának alapvető taktikáiról szóló 18/2008. (OT 10.) ORFK utasítás melléklete

15.7. A lőfegyverhasználatnak minősülő lövés parancsnoki kivizsgálásának folyamata

A lőfegyveralkalmazással kapcsolatos események bekövetkezését követően alapvetően az első parancsnoki feladat annak eldöntése, hogy a lövés lőfegyverhasználatnak (lőfegyver szándékos, személy elleni alkalmazása) minősült-e vagy sem.

A következő feladat annak megállapítása, hogy a lőfegyverhasználat során (azzal összefüggésben) keletkezett-e személyi sérülés vagy haláleset és történt-e intézkedés a sérült (sérültek) orvosi ellátására. A sérülésekre vonatkozó megállapításokat egyaránt ki kell terjeszteni az intézkedő rendőrökre és az intézkedéssel érintett valamennyi személyre is.

Tisztázni kell, hogy a lőfegyverhasználat következtében létrejött-e olyan anyagi károkozás, mely azonnali speciális veszélyelhárítást igényel (pl. tűz vagy robbanás, áramszünet stb.).

További fontos szempont, hogy a rendkívüli esemény a rendőr szolgálata során vagy szabadidejében következett-e be.

Ennek megfelelően a kivizsgáló parancsnok (a továbbiakban: parancsnok) az esemény tudomására jutását követően azonnal meg kell, hogy kezdje a kivizsgálással, és a helyszíni feladatok irányításával összefüggő tevékenységét.

15.7.1. A kivizsgáló parancsnok feladatai a rendkívüli esemény tudomására jutását követően, az információáramlás jelentősége, az időfaktor

A parancsnok (legalább alosztályvezető besorolású) a feladatra vonatkozó vezetői feladatszabás (az esemény tudomására jutásának) időpontjától ellentétes tartalmú vezetői utasításig a helyszínen tevékenykedő rendőri állomány előjárójának minősül, ennél fogva ő lesz az adott helyszín parancsnoka. A parancsnok kijelölését érintően a szervek gyakorlata általában egymástól eltérő. Egyes szervek esetén a vezetői (rendészeti) ügyeletet ellátó vezető lesz az adott helyszín parancsnoka, de a parancsnok kijelöléséről a szerv vezetője (a hatáskörében eljáró személy) ettől eltérő módon is dönthet.

A parancsnok kijelölése szempontjából meghatározó lehet, hogy az adott esemény a parancsnok szolgálati ideje alatt vagy azon kívül következik be.

A szolgálati ideje alatt bekövetkező esemény kapcsán vagy valószínűséggel az eseménnyel érintett rendőr osztályvezető besorolású parancsnoka fogja ellátni a helyszíni parancsnoki teendőket.

Célszerű, ha a parancsnok a lehető legrövidebb időn belül a tevékenység-irányítási központon (a továbbiakban: TIK) keresztül vagy/és a helyszínen lévő (intézkedő) rendőrökkel történt kapcsolatfelvétel során személyesen tájékozik a rendelkezésre álló adatokról.

A lőfegyverhasználatnál együttjáró rendőri intézkedések magasabb vezetői hírigénye – elsősorban a média érdeklődése következtében – általában kiemelt szintű.

Az adott ügyben döntési vagy felelősségi jogkörrel rendelkező szolgálati elöljárók részére ezért biztosítani kell a gyors, pontos és tényszerű tájékoztatást. Az információtorzulás bekövetkezésének megelőzése szempontjából az a legoptimálisabb, ha az elöljárók – és az eljáró ügyészség – tájékoztatását a parancsnok folyamatban átveszi a TIK-től és a továbbiakban azt ő hajtja végre. Az ilyen jellegű rendkívüli események során a parancsnoknak figyelemmel kell lennie a pletykák és a különböző álhírek kirobbanásának megelőzésére, valamint a pontos és egyben megfelelő szintű tájékoztatás igényére is.

Ennek azonban az egyik alapfeltétele, hogy a parancsnoknak minél előbb meg kell ismernie a lehető legtöbb, már megállapított és az időközben folyamatosan gyarapodó releváns információk körét.

A bekövetkezett esemény helyszínére történő vonulása során az így megszerzett információk elemzése és értékelése alapján döntéseket hozhat az eseménnyel összefüggő rendőri feladatok végrehajtására vonatkozóan, kijelölheti a helyszín parancsnokát, aki a helyszínre való megérkezéséig az általa kiadott utasításoknak megfelelően irányítja a rendőri egységek tevékenységét. Utasítást adhat a helyszín és az esemény szempontjából releváns nyomok, tárgyak fényképen való rögzítésére, mivel a kárelhárítás és az egészségügyi ellátás során olyan nyomok semmisülhetnek meg, melyek rekonstruálása később már nem lesz kivitelezhető.

Utasításokat adhat a sérültek ellátásával, valamint az intézkedés alá vonttal szemben végrehajtandó feladatokra vonatkozóan, rendelkezhet a helyszín biztosításának módjáról, az intézkedéssel érintett terület zárásáról, a tanúk visszatartásáról, elkülönítéséről, a helyszínre belépők és a helyszínt megváltoztatók dokumentálásáról, és számtalan egyéb meghatározó intézkedés bevezetéséről.

A vidéki rendőrkapitányságok esetében gyakorta előfordulhat, hogy a kivizsgáló parancsnok szolgálati vagy tartózkodási helye az esemény bekövetkezésének helyszínétől nagy (50-60 km) távolságra helyezkedik el, így az odajutás jelentős időt vesz (vehet) igénybe.

Ezalatt az idő alatt számos kriminalisztikai elem vagy rendőrszakmai érdek sérülhet, így nagyon fontos, hogy a parancsok kellő tudatossággal, komplex gondolkodással és megfelelő döntések meghozatalával ezt az időszakot át tudja hidalni.

15.7.2. A kivizsgáló parancsnok további feladatai

A lőfegyverhasználatnak nem szükségszerű velejárója a sérülés (halálos eredmény) vagy az anyagi kár bekövetkezése. A lőfegyver személy elleni alkalmazása megvalósulhat személyi sérülés vagy anyagi kár előidézése nélkül is.

Amennyiben személyi sérülés következett be a lőfegyverhasználatból összefüggésben, az intézkedő rendőrök elsődleges feladata az életmentés és a sérültek ellátása (elsősegélynyújtás). Előfordulhat, hogy ez a kötelezettség valamilyen formában a helyszínre megérkező parancsnokot is terheli, vagy további intézkedéseket kell meghoznia az élet és vagyonmentés biztosítása érdekében (pl. a kár és veszélyelhárításban résztvevő szervek, valamint hatóságok értesítése).

A parancsnoknak a helyszínre érkezését követően ellenőriznie kell az intézkedés alá vonttal szemben bevezetett kényszerintézkedések végrehajtását, meg kell határozni az őrzésével, kísérésével kapcsolatos rendőri feladatokat (különös figyelemmel a sérült, egészségügyi ellátást igénylő intézkedés alá vont kísérésére és az egészségügyi intézményben történő szabályszerű őrzésére vonatkozóan). Amennyiben a lőfegyver alkalmazását kiváltó cselekmény elkövetője az alkalmazás helyszínéről elmenekült, haladéktalanul meg kell kezdeni az elfogására irányuló tevékenységeket (nyomon üldözés), melyek megszervezése és irányítása szintén a parancsnok feladatkörébe tartozik.

Ugyanezeket a feladatokat végre kell hajtani azoknak a személyeknek (pl. bűntársak) az esetében is, akik személyi szabadságának korlátozása a lőfegyverhasználatot előidéző cselekmény (vagy egyéb ok kapcsán) indokoltá vált.

Következő feladat a helyszín biztonsági kockázatainak felmérése és azonosítása. Elképzelhető, hogy a helyszínen tartózkodó személyek valamilyen formában veszélyt jelentenek az ott tevékenykedő rendőri erőkre, az intézkedést aktív-passzív módon akadályozzák, vagy tevékenységük az intézkedések biztonságos és eredményes végrehajtását egyéb módon veszélyezteti.

Ebből a szempontból további problémát jelenthet a kíváncsiskodók, az érdeklődők és a sajtó képviselőinek jelenléte, mivel ők is zavarhatják vagy akadályozhatják a rendőri tevékenységet, illetve megsemmisíthetik, megváltoztathatják a helyszínen lévő nyomokat. Biztonságos távolságra történő eltávolításuk érdekében meg kell tenni a szükséges intézkedéseket, erre vonatkozóan a kivizsgáló parancsnoknak – amennyiben az még nem történt meg – intézkedéseket kell tennie.

A helyszín jellege alapvetően meghatározza a helyszínbiztosítás²⁹⁶ és területzárás²⁹⁷ végrehajtásának módját. Egy többemeletes lakóház lépcsőházában lévő helyszín esetében a lakók mozgása csak a szükséges mértékig (és ellenőrizetten) korlátozható.

Utcán vagy egyéb nyilvános helyen lévő helyszín zárása esetén is figyelemmel kell lenni arra, hogy az adott helyszín (lezárt terület) elhagyása, vagy a helyszínre való belépés az ott lévőköt érintően szintén csak a szükséges mértékig, és persze ellenőrizetten korlátozható.

²⁹⁶ Szolgálati Szabályzat 11. § alapján

²⁹⁷ Rtv. 37. § alapján

A parancsnoknak ellenőriznie kell a helyszín biztosításának²⁹⁸, zárásának végrehajtását, a biztosító és záró rendőrök pozícióit, a védőeszközök viselését, a tárgyi bizonyítékok begyűjtésének, kezelésének, őrzésének és tárolásának szakszerűségét, módját. Meg kell győződnie arról, hogy korábban, a helyszínre vonulása során a helyszín biztosítására vonatkozó utasításait maradéktalanul végrehajtották-e. A helyszíni intézkedések jog- és szakszerűségének felügyelete, biztosítása a parancsnok kiemelt feladatai közé tartozik.

Intézkednie kell az esemény szemtanúinak, érintettjeinek egymástól való elkülönítésére, szükség esetén felügyeletére. Az eljáró ügyész utasítást adhat az érintettek, szemtanúk azonnali kihallgatására, ezért a parancsnok feladatkörébe tarthat az érintettek rendőrkapitányságra való beszállításának, valamint a kihallgatásuk végrehajtásának megszervezése.

A gyakorlat alapján a lőfegyverhasználat helyszínén az eljáró ügyészség képviselője rendszerint megjelenik, és átveszi a tevékenység irányítását. A parancsnok és az eljáró ügyészség képviselője közötti folyamatos kapcsolattartás többek között emiatt is elengedhetetlen.

15.7.3. Meghallgatások

A kivizsgáló parancsnok elsőként az intézkedő (lőfegyvert használó) rendőröket hallgassa meg. A lőfegyveralkalmazás következtében jellemzően extrém (szélsőséges) stresszhelyzet alakul ki, mely vélhetően nem szűnik meg az eseményt követően azonnal vagy rövid időn belül.

Hatványozódik ez a stresszhelyzet abban az esetben, ha a lövés személyi sérülést vagy halált okoz, illetve az intézkedő rendőr is megsérül az esemény kapcsán. Ezek az eredmények, illetve maga a személy elleni alkalmazás – személyi sérüléstől függetlenül – jelentősen kihatnak a rendőr pszichés állapotára.

²⁹⁸ A helyszínbiztosító rendőr határozza meg a helyszínen jelenlévőknek, hogy mi az, amit a bizottság kérésére tehetnek, mihez nyúlhatnak, merre mozoghatnak. A rendőrségi törvény hatálya mindenkire vonatkozik, így a rendőrnek joga és kötelessége a bűncselekmény helyszínéről eltávolítani, oda be nem engedni bárkit, aki megítélése szerint az intézkedés eredményességét veszélyezteti. Ez különösen nehéz azokon a helyszínen, ahol olyan közösségek élnek együtt, akik például haláleset kapcsán meghatározott, erős tradíciók alapján a halottól el akarnak köszönni, nem akarják őt magára hagyni, vagy csak hangosan és látványosan szoktak búcsút venni. Ilyenkor nagyobb rendőri erőt kell a helyszínre vezényelni, ki kell nevezni egy helyszínbiztosítás parancsnokot, aki koordinál, és megfelelő, nyugodt hangnemben képes a hozzátartókkal kommunikálni (ez a kolléga lehet a szemlebizottság vezetője is). Meg kell őket nyugtatni, hogy módjuk lesz a halottól elbúcsúzni, azonban előbb az orvosnak meg kell a holttestet vizsgálni. A szükséges kriminalisztikai tevékenységeket és a halottszemlélt követően lehetőséget kell biztosítani egy szűk kör részére a helyszínen kívül, nyugodt környezetben az elbúcsúzásra. Ez a módszer rendszerint segít megelőzni a konfliktusokat, és lehetővé teszi a zavartalan munkavégzést. A szűk értelemben vett helyszínre a bizottság tagjain kívül alapesetben senkit nem szabad beengedni. Akinek az ott tartózkodása feltétlenül szükséges (például orvos, tűzoltó), annak tevékenységét a bizottság megérkezése előtt figyelemmel kell kísérni, és az előzőekben említett módon kell eljárni. Parancsnokot is csak indokolt esetben, a védőruházat viselése mellett javasolt a szűk értelemben vett helyszínre beengedni (Dr. Gárdonyi Gergely: Módszertani útmutató 1.a bűnügyi technikusok részére (Budapest, 2014) I Fejezet.

Elképzelhető, hogy az átélt traumatikus esemény következtében a lőfegyvert használó vagy az intézkedéssel érintett rendőr a további szolgálat ellátására alkalmatlanná válik, és orvosi (pszichológus) segítségre lesz szüksége (krízisintervenció).

Elsődleges feladat ilyenkor a lőfegyver alkalmazással érintett rendőrök pszichés, mentális (intézkedésre képes), fizikális és egészségi állapotának felmérése. Véltetően a parancsnok nem rendelkezik az ehhez szükséges képesítésekkel, azonban a traumatikus sokk bizonyos jelei számára is nyilvánvalóan érzékelhetők.

A parancsnoknak a rendelkezésére álló információk és tapasztalások alapján meg kell állapítania, hogy az eseménnyel érintett rendőrök alkalmasak-e a további szolgálat ellátására vagy sem.

Ugyanakkor szem előtt kell tartani a rendőr által átélt traumatikus élmények lehetséges következményeit, mivel ezek szélsőséges viselkedésformában nyilvánulhatnak meg a későbbiekben (harag, düh, elkeseredettség, lelkiismereti válság). Meg kell előzni, hogy ezek az érzelmek valamilyen – a rendőrt vagy más személyt érintő – önkárosító magatartáshoz vezessenek (pl. a lőfegyvert később maga vagy mások ellen fordítja). Indokolt esetben a parancsnoknak intézkednie kell szakorvos (pszichológus) bevonására.

Célszerű, ha a parancsnok a meghallgatásokat egyenként hajtja végre. Figyelembe kell vennie, hogy az átélt traumatikus hatások következtében a történetek az érintett rendőrök számára másképpen képződtek le, az információik torzulhattak, egymástól eltérően emlékeznek vissza az eseményekre. Nem tudják pontosan felidézni az esemény sorrendiségét, másképpen emlékeznek az intézkedési pozícióikra, a leadott lövések számára stb.

A meghallgatásuk azonban szükségszerű, hiszen a parancsnok ezek alapján kezdi meg az esemény gondolati rekonstrukcióját.

A következő feladat az intézkedéssel érintett személyek (pl. szemtanúk) és – amennyiben meghallgatható állapotban van – az intézkedés alá vont személy meghallgatása.

A meghallgatások során tisztázni kell az érintettek intézkedésben betöltött szerepét, tevékenységét, mozgását, pozícióit, kommunikációját, a rokonsági kapcsolódásokat, a lőfegyveralkalmazáshoz vezető cselekmény pontos történeti megvalósulását, az alkalmazást előidéző okokat. A meghallgatásoknak a tényállás tisztázását kell elősegítenie.

Fontos, hogy minden esetben valamennyi, a helyszínen jelen lévő és az adott eseménnyel kapcsolatban releváns információval rendelkező személy meghallgatásra kerüljön. Ezeket a személyeket a körözési nyilvántartásban ellenőrizni kell, adataikat és az általuk elmondottakat fel kell jegyezni, valamint a jelentésekben is fel kell tüntetni.

A meghallgatások során beszerzett információkat első körben össze kell vetni a rendőrök által szolgáltatott információkkal. Amennyiben az információk között ellentmondás merült fel, a parancsnoknak törekednie kell az ellentmondások feloldására, tisztázására.

A meghallgatott személyek által szolgáltatott információk valóságtartalmát a fokozott idegállapot, a szeszes italtól vagy egyéb szertől befolyásolt állapot, az intézkedés alá vonthoz fűződő viszony, rokoni vagy egyéb kapcsolat egyaránt befolyásolhatja. Fontos annak megállapítása, hogy a meghallgatott személyek az intézkedés során elfoglalt pozícióik alapján látták (láthatták-e) az események bekövetkezését, illetve pontosan hol tartózkodtak a lövés (lövések) leadásának idején.

15.7.4. A használt lőfegyverrel kapcsolatos feladatok

A lőfegyveralkalmazás során használt lőfegyver tárgyi bizonyítási eszköz, annak lefoglalására az eljáró ügyész nagy valószínűséggel intézkedni fog. Ha több rendőr használta a lőfegyverét, akkor – függetlenül attól, hogy a sérülést okozó rendőr és a fegyvere beazonosítható – valószínűleg valamennyi lőfegyvert lefoglalják az eljárás során.

A fegyvereket – ellenkező tartalmú utasításig – a továbbiakban a kriminalisztika szabályainak megfelelően tárgyi bizonyítási eszközként kell kezelni, és a további tárolásukkal, kezelésükkel kapcsolatosan a helyszínbiztosítás rendelkezései az irányadók. Nem célszerű, ha a kivizsgáló parancsnok (más személy) szükségtelen és egyben indokolatlan változtatást eszközöl a lőfegyvereken.

Ilyen jellegű indokolatlan változtatást idézhet elő pl. a leadott lövések számára vonatkozó felsőbb vezetői hírigény, különösen abban az esetben, ha az erre vonatkozó – a rendőrök és tanúk által közölt – adatok egymással ellentétesek és ez az adat a helyszínen fellelhető lőszerhüvelyek alapján sem egyértelmű.

A parancsnok (vagy a helyszínen lévő egyéb személy) a vezetői hírigény teljesítése céljából általában ekkor úgy győződik meg a leadott lövések pontos számáról, hogy a tárakban lévő (meglévő) lőszer számát – kitárazást követően – összeveti a javadalmazott lőszer számával és az így megállapított különbséget veszi alapul a lövések számának megállapításához.

A legtöbbször ezt védőeszköz (gumikesztyű) nélkül hajtja végre és általában vissza is tárazza a lőszeret. A hiányzó lőszeret érintően meg kell jegyezni, hogy egyáltalán nem biztos, hogy valamennyi hiányzó lőszer elműködtette a lőfegyvert használó rendőr.

Előfordulhat, hogy egy esetleges hibás tűzkész állapotba helyezés során a lőszer egyszerűen kiesett a fegyverből, így ez a módszer ebből a szempontból sem teljesen célravezető.

Tekintettel a helyszínbiztosítás szabályaira, illetve arra, hogy a használt lőfegyver tárgyi bizonyítási eszköznek minősül, nem célszerű, ha az ellenőrzést végző parancsnok ezt a tevékenységet az ügyész vagy a szemlebizottság vezetőjének engedélye (hozzájárulása) nélkül hajtja végre.

Nem minősül szükségtelen és indokolatlan változtatásnak a szolgálati lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok és pirotechnikai eszközök tárolásának és biztonsági követelményeinek meghatározásáról, a lőfegyverek, lőszer és fegyverzeti tartozékok kezelésének, nyilvántartásának, őrzésének és ellenőrzésének szabályozásáról szóló 13/2013. (IV. 11.) ORFK utasítás (a továbbiakban: fegyvernorma) 70. pontjában meghatározott tevékenység²⁹⁹ (a lőfegyver fesztelenítése, ürítése és meghatározott hordmódba való helyezése).

Visszautalva a lőfegyverhasználat során kialakult extrém stresszhelyzetre, a fegyverkezeléssel összefüggő rendkívüli események megelőzése érdekében ajánlott, ha a tűzkész állapotban lévő lőfegyverek ürítését az érintett rendőrök ellenőrzött körülmények között – parancsnok jelenlétében és utasításai szerint – hajtják végre.

Célszerű, ha az alkalmazott lőfegyver elvételére (átvételére) vonatkozóan az eljáró ügyész utasításának megfelelően intézkedünk. Amennyiben erre az eljáró ügyész utasítást ad, a parancsnok védőeszköz alkalmazásával a lőfegyvereket fesztelenített – és amennyiben a lőfegyverek típusa azt lehetővé teszi – biztosított állapotban, a tárákkal és a bennük lévő lőszerrel együtt vegye át és megfelelő csomagolást követően további utasításig gondoskodjon a fegyverek és lőszer biztonságos tárolásáról és őrzéséről.

Azt is figyelembe kell vennie, hogy amíg az intézkedés helyszíne valamilyen okból nem válik teljesen biztonságossá (szökésben lévő elkövető üldözése, ellenséges tömeg jelenléte), és fennáll a rendőrök elleni támadás lehetősége, személyi biztonságuk veszélyben van, a rendőröknek szükségük lehet valamennyi kényszerítő eszközükre. *A lőfegyverek elvételével nem veszélyeztethetjük a személyi biztonságukat.*

15.7.5. Az esemény rekonstruálása, a történeti rekonstrukció

A parancsnok feladata a történeti tényállás felderítése, az eseményhez vezető ok-okozati összefüggések, az esetleges rendőrszakmai hiányosságok, egyéb jellegű befolyásoló tényezők feltárása, a rendőri intézkedés – különösen az alkalmazott taktika, metodika, kommunikáció és kényszerítő eszközök – vizsgálata, kiemelten azok jog- és szakszerűsége vonatkozásában.

²⁹⁹ 70. Ha a lőfegyver-használati jogosultság megszűnt, a csőre töltött fegyver annak műszaki adottságaira figyelemmel, csak fesztelenített vagy biztosított módon kerülhet ismét a meghatározott hordmódba. Ezt követően a lőfegyver ürítését, a szolgálati feladatok függvényében, a legrövidebb időn belül, a biztonsági előírások maradéktalan betartásával, a lőfegyver csövét semleges irányba tartva - figyelemmel a nem szándékosan bekövetkezett lövés során esetlegesen létrejövő gurulatra - végre kell hajtani.

A parancsnok a rendőrök meghallgatása során vegye figyelembe a rendőri intézkedések gyakorlati végrehajtásának alapvető taktikáiról szóló 18/2008. (OT 10.) ORFK utasítás (a továbbiakban: int. takt. utasítás) mellékletében meghatározott, az intézkedés szakaszaira vonatkozó rendelkezéseket, illetve azok kronológiai sorrendiségét.

Az int. takt. utasítás III. Fejezete alapján a rendőri intézkedés hat szakaszból áll, melyek meghatározott logikai sorrend szerint egymásra épülnek. A szakaszokhoz különböző taktikák, metodikák és technikák párosulnak, melyeket az intézkedés-taktikai alapelvekben szereplő ajánlások figyelembevételével kell végrehajtani.

a rendőri intézkedés szakaszai

1. felismerés
2. felkészülés
3. megkezdés
4. lefolytatás
5. befejezés a helyszínen
6. befejezés a szolgálati helyen

az intézkedéstaktikai alapelvek

1. biztonság
2. megfelelő informáltság, alapos felderítés
3. megfelelő tervezés
4. egyértelmű kommunikáció
5. személy és tüzérő főlény
6. fedezék és rejtekhely használata
7. önmagunk, az intézkedés alá vont és a környezet kontrollja
8. szükség szerinti alkalmazkodás, a helyzet folyamatos kiértékelése

122. ábra: A rendőri intézkedés szakaszai és taktikai alapelvei

(Forrás: a szerző szerkesztése)

15.7.6. A felismerés szakaszának vizsgálata

Az Rtv. 13. § (1) bekezdése alapján a rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak. Ez a kötelezettség a rendőrt halaszthatatlan esetben szolgálaton kívül is terheli, feltéve, hogy az intézkedés szükségességének időpontjában intézkedésre alkalmas állapotban van.

Ebben a szakaszban az intézkedési kötelezettség megvalósulásának körülményeit kell vizsgálni.

Eldöntendő kérdés, hogy az intézkedésre a rendőr általi észlelés, felkérés vagy a TIK (egyéb szolgálati előjáró) utasítása alapján került sor, illetve – különös figyelemmel a szolgálati időn kívül (a rendőr szabadidejében) végrehajtott intézkedésekre – fennállt-e az adott eset kapcsán a rendőr intézkedési kötelezettsége és intézkedési hatásköre. Vizsgálni kell egyúttal a rendőr intézkedésre alkalmas állapotát is.

Az intézkedésre való alkalmasságot kizárja a rendőr szeszes italtól vagy egyéb bódító szertől befolyásolt állapota, illetve egyaránt befolyásolhatja a fáradtság vagy valamilyen akut egészségügyi rendellenesség. Az ittasság kizárása érdekében az érintett rendőrökkel szemben dokumentált módon hitelesített légalkoholmérő készülékkel légalkohol ellenőrzést kell végrehajtani.

15.7.7. A felkészülés szakaszának vizsgálata

A felkészülés az intézkedés egyik legmeghatározóbb szakasza. A felkészülés során végrehajtott (elmulasztott) rendőri tevékenység pozitív vagy negatív módon egyaránt meghatározhatja az egész intézkedés kimenetelét és az eredményt.

A Szolgálati Szabályzat a felkészülést érintően egyértelmű utasításokat határoz meg:

- A rendőr intézkedése előtt felméri, hogy rendelkezésére állnak-e azok az eszközök, amelyekkel a megkezdett intézkedését eredményesen be tudja fejezni; ha nem, úgy az intézkedésének megkezdése előtt segítséget kér (4. § (7) bek.).
- A rendőr az intézkedés megkezdésekor a vegyi eszközt, elektromos sokkoló eszközt készenlétbe helyezi, a rendőrbotot, a kardot kézbe fogja, és felkészül a támadás elhárítására, az ellenszegülés megtörésére (42. § (4) bek.)
- A rendőri intézkedés eredményes befejezését szükség esetén segítség igénybevételevel is biztosítani kell. A segítségnyújtásra felkért személy a segítségadást csak abban az esetben tagadhatja meg, ha az az életét, testi épségét nyilvánvalóan veszélyezteti, vagy a segítségadás teljesítéséhez szükséges tárgyi feltételek nem állnak a rendelkezésére (5. § (5) bek.).

Az Rtv. ezen felül lehetőséget biztosít a rendőr számára a bűncselekmény elkövetésének megelőzése, megakadályozása, bűncselekmény felderítése, az elkövető elfogása, a közbiztonság védelme érdekében – ha a törvényben meghatározott kötelezettsége más módon nem teljesíthető, és törvény másként nem rendelkezik – a magánszemély, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet birtokában lévő eszköz, valamint közreműködő igénybevitelére is.

Ezek az utasítások elsősorban a rendőr személyi biztonságát szolgálják, másodszorban pedig az intézkedés biztonságos és eredményes lefolytatását segítik elő, ezért a felkészülés során meghatározó érvényűek.

A segítség igénybevitelét érintően vizsgálni kell, hogy az adott intézkedés kapcsán szükségszerű volt-e a rendőr részéről a segítség igénybevétele, illetve erre megvolt-e a lehetősége.

A felkészülés szakasza öt fázisból – információszerzés, felderítés, kockázatelemzés, tervezés és döntés – tevődik össze³⁰⁰.

³⁰⁰ Jelenleg az ORFK Rendészeti Főigazgatóság hajtja végre az int. takt. utasítás felülvizsgálatát és az új norma előkészítését. Az új norma a fentiek szerint fogja meghatározni a felkészülés szakaszának fázisait

Az információ a rendőri tevékenység egyik fontos alapeleme. A kivizsgáló parancsnoknak meg kell állapítania, hogy az intézkedő rendőrök rendelkeztek-e az intézkedés megkezdéséhez szükséges lehető legtöbb releváns információval, illetve a rendelkezésükre álló – általuk beszerzett – információk elégségesek voltak-e az intézkedés biztonságos megkezdéséhez.

További fontos szempont annak vizsgálata, hogy a rendőrök törekedtek-e az intézkedés biztonsági kockázataira vonatkozó információk beszerzésére (adatgyűjtés, előzménykutatás, nyilvántartások ellenőrzése, az esemény bejelentőjével való kapcsolatfelvétel, tanúk, hozzátartozók, egyéb érintettek meghallgatása stb.) és azt milyen módon hajtották végre.

A felderítés során számos releváns információhoz lehet (kell) hozzájutni, melyek alapvetően meghatározzák az intézkedés biztonsági kockázati szintjét és egyben megalapozzák az alkalmazott taktikát, a végrehajtás elgondolását (helyszínen tapasztalt tények, állapotok, jelenlévő személyek, erőszak, agresszió, indulati szint, a rendőri beavatkozást igénylő okok, a helyszín jellege stb.).

A felderítés alkalmával beszerzett információk elemzését és értékelését követően (kockázatelemzés) kell megtervezni az intézkedés végrehajtásának menetét, az egyes rendőrök feladatait, az alkalmazni kívánt taktikát, és ki kell alakítani a megfelelő személy és tüzérő főlényt vagy segítséget kell igénybe venni és döntést kell hozni az intézkedés megkezdésére vonatkozóan. A felkészülés szakaszában végrehajtandó feladatokhoz tartozhat az intézkedési terület ürítése és lezárása is.

Nagyon fontos parancsnoki feladat a rendőrök (az intézkedést végrehajtók) közötti szándék és akarategység kialakítása. A rendőröknek ismerniük kell a végrehajtás elgondolását, a kijelölt pozícióikat, a felelősségi területeiket, az irányítás rendjét, a pontos feladataikat.

Tudniuk kell, hogy hol húzódnak meg az adott feladat határai, az adott intézkedés során mit tehetnek és mit nem tehetnek, hogyan kommunikáljanak stb. (feladat ismeret).³⁰¹

A felkészülés szakaszában végrehajtott rendőri tevékenység parancsnoki vizsgálata az intézkedés szakszerűségére vonatkozó minősítést érintően alapvetően meghatározó.

Az intézkedés jellegéből adódóan előfordulhat, hogy nincs lehetőség a felkészülés szakaszában meghatározott feladatok végrehajtására, mivel azonnali beavatkozásra van szükség (pl. életet, testi épséget közvetlenül veszélyeztető folyamatban lévő cselekmény vagy támadás).

Ebben az esetben vizsgálendő kérdés, hogy valóban fennállt-e az azonnali intézkedési (beavatkozási) kényszer, szükségszerű volt-e az azonnali beavatkozás, vagy lett volna lehetőség az intézkedés egyéb módon való megkezdésére (alternatívák vizsgálata).

³⁰¹ Farkas I. & Végh J. (2003). A lélektaktikai képzés elvei, módszerei és gyakorlati tapasztalatai. Magyar Rendészet. 2003. 3. szám.

Az intézkedési kötelezettséget a rendőrök gyakran tévesen úgy értelmezik, hogy az az intézkedés azonnali megkezdését jelenti, függetlenül a körülményektől, a biztonsági kockázati tényezőktől, illetve a sikeres végrehajthatóság – általuk nyilvánvalóan észlelhető és észlelt – egyéb akadályaitól.

A kivizsgáló parancsnoknak ebben az esetben meg kell állapítania, hogy mi indokolta az azonnali beavatkozást (pl. élet, testi épség, vagyonbiztonság közvetlen veszélyeztetése), a beavatkozás mennyire volt szükségszerű és elkerülhetetlen, illetve volt-e lehetőség a Szolgálati Szabályzat 4. § (7) bekezdésében meghatározottak szerinti eljárásra.

A felkészülés szakaszában kiemelt figyelmet kell fordítani az arányossággal összefüggő követelmények megvalósulására. Az intézkedés biztonsági kockázatainak elemzése, értékelése, a tervezés, valamint a taktika kialakítása során figyelembe kell venni, hogy a kényszerítő eszköz lehetséges alkalmazása nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontak.

Több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.

Amennyiben az intézkedés alkalmával a felkészülés szakaszának feladatai – rendőri szakszerűtlenség okán – részben vagy egészben elmaradnak, sérülhet az arányosság alapelve.

Az Rtv. 17. § (2) bekezdésének rendelkezése előírja, hogy a rendőri intézkedés során a kényszerítő eszközök alkalmazása esetén kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását. A felkészülés alatt – elsősorban a szakszerűtlenség következtében – elmulasztott tevékenységek és a nem megfelelő előkészítés könnyen vezethet a rendőri dominancia elvesztéséhez, az események eszkalálódásához, mely később a rendőr életének, testi épségének közvetlen és valós fenyegettségét idézi elő, így annak elhárítása érdekében a rendőr kénytelen lesz a löfegyverét használni.

Szükséges azonban megjegyezni, hogy nem minden esetben áll az intézkedők rendelkezésére megfelelő idő a felkészülésre, a tervezésre, mivel azonnal meg kell kezdeni a beavatkozó tevékenységet.

Ebben az esetben a parancsnoknak azt kell vizsgálnia, hogy milyen alapinformációkkal rendelkeztek és ennek megfelelően milyen taktikát alkalmaztak.

Nagyon fontos szempont annak figyelembevétele, hogy az intézkedők – életkoruk, szakmai tapasztalataik, jártasságuk, képzettségük és képességeik alapján – képesek voltak-e az adott feladat biztonságos és eredményes végrehajtására.

15.7.8. A jelentési kötelezettségek vizsgálata

A jelentési kötelezettségek megvalósulására vonatkozóan az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv tevékenység-irányítási központjai, egyes rendőri szervek ügyeletei, valamint a segélyhívásokat fogadó központok egységes működéséről szóló 57/2013. (XII. 21.) ORFK utasítás és a rendőri korrupciós cselekmények megelőzésével és visszaszorításával kapcsolatos feladatokról szóló 20/2013. (V. 17.) ORFK utasítás fogalmaz meg rendelkezéseket.

A jelzett normák szerint a bűnügyi, a közrendvédelmi, a közlekedésrendészeti és a határrendészeti szolgálatot ellátóknak a TIK (egyéb rendőri szervek ügyeleti szolgálata) részére jelenteni kell az intézkedés megkezdését, annak helyszínét, valamint a befejezés tényét és a tett intézkedéseket. Amennyiben a jelentés az intézkedést veszélyezteti, vagy a késedelem veszéllyel jár, azok elhárulását követően kell a jelentést megtenni.

A kényszerítő eszközök alkalmazásával összefüggésben – a lőfegyveralkalmazás kivételével – szintén jelentési kötelezettséget ír elő a Szolgálati Szabályzat 38. § (1) bekezdése.

A lőfegyverhasználattal összefüggő jelentési kötelezettséget a Szolgálati Szabályzat 49. § (2) bekezdése határozza meg.

A Szolgálati Szabályzat 89. § (1) bekezdésének rendelkezései szerint a rendőrt jelentési kötelezettség terheli továbbá a szolgálati feladat, az utasítás végrehajtását követően, valamint az intézkedéseit érintően. Ezeket a jelentéseket megteheti a Nova-mobil okos eszközön keresztül is.

A felkészülés szakaszában az intézkedő rendőrnek a TIK részére jelentenie kell a helyszínre való megérkezését, illetve az intézkedés megkezdését.

Amennyiben ezt nem hajtja végre, előfordulhat, hogy a TIK vagy a szolgálati előljáró nem szerez tudomást a rendőri intézkedés kezdeményezéséről, és a továbbiakban nincs lehetősége az intézkedés megfelelő támogatására, vagy szükség esetén az irányítás átvételére.

A szolgálati előljáró részére jelenteni kell továbbá minden egyéb, az intézkedés szempontjából releváns és meghatározó információt és tevékenységet³⁰².

³⁰² Az elmúlt években bekövetkezett lőfegyverhasználatok szakirányítói vizsgálata több esetben feltárta, hogy az intézkedő rendőrök az intézkedés megkezdése előtt nem rendelkeztek megfelelő mennyiségű, az intézkedés biztonsági kockázataira vonatkozó releváns alapinformációval és/vagy nem is tettek intézkedéseket ezeknek az információknak a megszerzésére. Előfordult, hogy az intézkedés helyszínén észlelt nyilvánvaló biztonsági kockázatokat nem megfelelően értékelve, vagy azokból téves következtetéseket levonva, több esetben a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdésében, valamint az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv mélyszégi ellenőrzési és közterületi támogató alegységeiről szóló 24/2012. (XII. 29.) ORFK utasítás 7. pontjában megfogalmazott hatásköri és illetékességi szabályokat megszegve eljárás hatáskör hiányában kezdték meg a rendőri intézkedést. Az intézkedés megkezdéséről, a végrehajtás elgondolásáról a legtöbbször nem tettek jelentést a TIK vagy a szolgálati előljáró részére, így a TIK-nek, illetve a

15.7.9. A megkezdés szakaszának vizsgálata

Attól függően, hogy a rendőr az intézkedését egyenruhában vagy polgári ruhában kezdeményezte, vizsgálni kell, hogy a szolgálati fellépés módja megfelel-e az Rtv.-ben és a Szolgálati Szabályzatban meghatározott rendelkezéseknek.

A bemutatkozást követően közölni kell az intézkedés tényét és célját, és a Rendőrséghez tartozásnak az intézkedés alá vont szemszögéből egyértelműnek kell lennie (amennyiben az intézkedés eredményességét ez a közlés aránytalanul nem veszélyezteti).

Amennyiben a rendőrt az intézkedés megtételében tárgy akadályozza, azt eltávolíthatja, vagy az akadályt más módon elháríthatja. Szükség esetén közre kell működnie a közbiztonságot fenyegető veszélyhelyzet elhárításában is.

Ebben a szakaszban vizsgálni kell, hogy az intézkedés megkezdése a felkészülés szakaszában meghatározottak szerint történt-e, a rendőrök – a szolgálati lőfegyver kivételével – készenléti állapotba helyezték-e a Szolgálati Szabályzat 42. § (4) bekezdésében meghatározott kényszerítő eszközeit, illetve a rendőri fellépés módja és a taktika alkalmas volt-e a rendőri dominancia kialakítására, illetve megfelelt-e az intézkedés biztonsági szempontoknak.

A szolgálati lőfegyver készenlétkébe helyezésére, illetve tűzkész állapotba helyezésére a fegyvernorma 68. pontja alapján csak abban az esetben kerülhet sor, ha az Rtv. 54. §-a szerinti lőfegyverhasználat feltételei, valamint az Rtv. 55. § b) pontjában meghatározottak³⁰³ fennállnak.

A rendőri pozíciók felvétele, a helyszín megközelítésének módja, a felelősségi területek kontroll alá vonása, a helyszínen való mozgás, a távolságtartási technikák alkalmazása és a társbiztosítás megléte, maga a rendőri tudatosság (környezeti tudatosság) szintén meghatározó vizsgálati szempont.

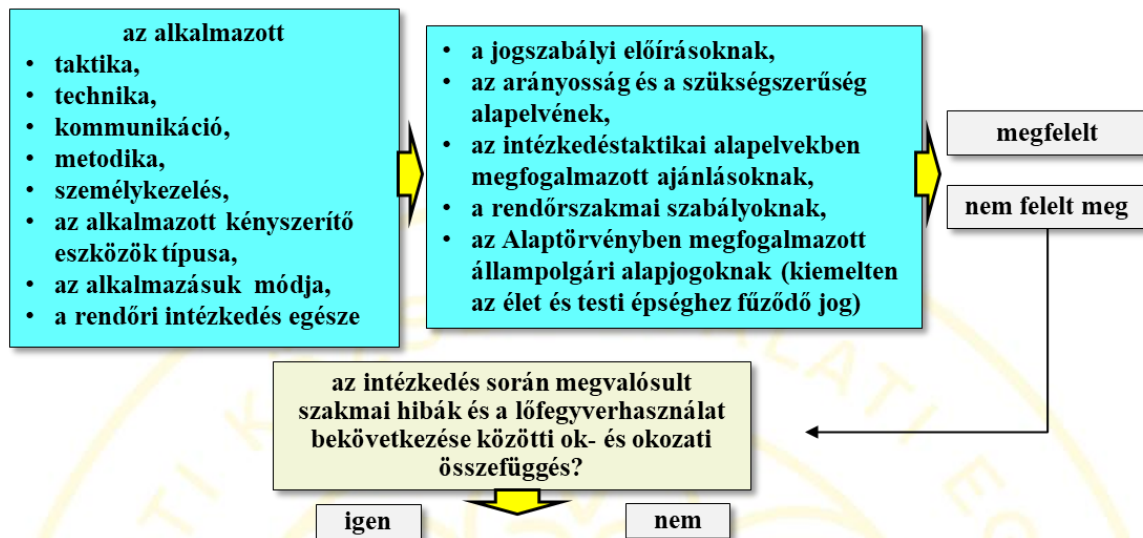
15.8. A lefolytatás szakaszának vizsgálata

Ebben a szakaszban az Rtv. IV., V., és VI. Fejezetében és a Szolgálati Szabályzatban meghatározottaknak való megfelelést kell vizsgálni az adott esemény történeti megvalósulását érintően. Meg kell állapítani, hogy milyen események vezettek a lőfegyverhasználat bekövetkezéséhez.

szolgálati elöljárónak nem is volt lehetősége az intézkedés támogatására vagy az irányítás átvételére. A jelentési kötelezettség megvalósulása esetén azonban előfordult, hogy a TIK ügyeletes nem ismerte fel az adott intézkedés kapcsán a terrorizmust elhárító szerv vagy a mélységi ellenőrzési és közterületi támogató alegység kizárólagos eljárási hatáskörét (pl. lőfegyverrel való bűnelkövetés vagy fegyveres személy előállítás) és engedélyezte (nem akadályozta meg) a rendőri intézkedés megkezdését (pl. 2023. június 06-án Becske községben bekövetkezett lőfegyverhasználat).

³⁰³ Fegyvernorma 68. A rendőr és a szerződéses határvadász szolgálati lőfegyverét abban az esetben veheti elő és töltheti csőre, ha a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 54. §-a szerinti lőfegyverhasználat feltételei, valamint az Rtv. 55. § b) pontjában meghatározottak fennállnak.

a lefolytatás szakaszának vizsgálata

123. ábra: A lefolytatás szakaszának vizsgálata

(Forrás a szerző szerkesztése)

A jogszabályi megfelelésen túl vizsgálni kell a rendőrszakmai megfelelést is, azaz a rendőri intézkedés gyakorlati végrehajtásának tevékenységrendszere mennyiben felelt meg a szakma szabályainak, mennyire érvényesültek a szakmai és gyakorlati ajánlások, az útmutatók, illetve a löfegyveralkalmazással összefüggő egyéb alelvek, melyek:

- a törvényhez kötöttség elve;
- az arányosság elve;
- a humanitás elve;
- a jog és kötelezettség egységének elve;
- a „végső eszköz” elve.³⁰⁴

Fontos annak megállapítása, hogy a rendőr a lehetséges és alkalmas intézkedések és kényszerítő eszközök közül azt választotta-e – volt-e módja azt választani – mely az eredményesség biztosítása mellett az érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járt (arányosság és humanitás elve), illetve törekedett-e az intézkedés során a súlyos sérüléssel vagy halálos eredménnyel járó végkifejlet elkerülésére (a jog és kötelezettség egysége és a „végső eszköz” elve).

³⁰⁴ Nagy-Juhák, I.(1997) 5. o.

A jogszerűség vizsgálata során szem előtt kell tartani, hogy az Rtv. a lőfegyver alkalmazását – a jogos védelem és végszükség eseteit kivéve – bizonyos bűncselekmények elkövetésének megelőzése, megszakítása, illetve megakadályozása céljából (pl. terrorcselekmény, jármű hatalomba kerítése, közveszély okozása), vagy bizonyos elkövetési magatartások megvalósulása (élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás, a testi épséget súlyosan veszélyeztető támadás, fogvatartott személy erőszakos kiszabadítása, a saját élete, testi épsége, személyi szabadsága ellen intézett támadás stb.) esetén teszi lehetővé.

A parancsnoknak ennek megfelelően vizsgálnia kell, hogy a lőfegyverhasználatot kiváltó cselekmény vagy elkövetési magatartás megalapozta-e (mennyiben alapozta meg) az Rtv.-ben meghatározott joghátrány kiváltását (a lőfegyver lehetséges alkalmazását).

Összességében az alábbi szempontokra kell a választ megadni:

a lőfegyverhasználat más taktika és eljárás alkalmazásával elkerülhető lett volna?

az intézkedés során alkalmazott taktikai elemek, eljárások alkalmasak voltak a lőfegyverhasználat elkerülésére?

a lőfegyverhasználat a taktikai elemek és eljárások hibás (szakszerűtlen) alkalmazásának következtében jött létre?

a lőfegyverhasználatot a taktikai elemek és eljárások hibás (szakszerűtlen) alkalmazása idézte elő?

illetve a lőfegyverhasználat bekövetkezése elkerülhetetlen volt.

124. ábra: A kivizsgálás szempontjai

(Forrás a szerző szerkesztése)

A parancsnoki kivizsgálásnak ki kell terjednie arra, hogy az intézkedés során megvalósult szakmai hibák és a lőfegyverhasználat bekövetkezése között fennáll-e valamilyen ok- okozati összefüggés.

15.8.1. A vizsgálat további szempontjai

Amennyiben a törvény csak a közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítása céljából teszi lehetővé a fegyverhasználatot és a közvetlen fenyegetés vagy támadás bármely oknál fogva megszűnt, a lőfegyverhasználati jogosultság is azonnal megszűnik. A lőfegyver további alkalmazásának helye nincs, ha az a célját elérte (időbeli és szükséges mértékben történő túllépés³⁰⁵).

Ha a támadás közvetett – a támadó ahhoz tárgyat vagy állatot alkalmaz –, akkor a rendőr elsősorban tárgyra, állatra ad le lövést. A rendőr az őt vagy segítőjét járművel elütni szándékozó támadó járművének kerekeire, az emberre uszított kutya támadása esetén az állatra leadott lövéssel hárítja el a veszélyt³⁰⁶.

A figyelmeztető lövést általában függőleges irányba, a légtérbe kell leadni. Ha ez nem biztonságos, a lövés irányát úgy kell megválasztani, hogy a lövedék életet, testi épséget ne veszélyeztessen, és lehetőleg ne okozzon anyagi kárt³⁰⁷.

Mindenképpen meg kell itt jegyezni, hogy a légtér irányába kilőtt lövedék valamilyenkor vissza fog hullani a talajra, azaz becsapódás következik be. Ez a becsapódás is alkalmas lehet olyan, vagy hasonló mértékű személyi sérülés vagy anyagi kár előidézésére, melyet a személy elleni szándékos alkalmazás során kilőtt lövedék okozhat. Célszerű lehet emiatt a figyelmeztető lövés leadása során kilőtt lövedék becsapódási helyének a felkutatása.

A lőfegyverhasználat során megsérült személyeket elsősegélyben kell részesíteni, intézkedni kell az orvosi ellátásukra.

Az elsősegélynyújtás kötelezettsége elsősorban az intézkedő rendőrt terheli, ennek a tőle elvárható módon eleget kell tennie.

A leadott lövések számának pontos megállapítása több okból is szükségszerű. Ahány lövést leadtak, elméletileg ugyanannyi becsapódási helynek kellett létrejönnie. A becsapódási helyek kutatása és azonosítása a további feladatok közé tartozik. A kutatásnál figyelembe kell venni az átmenő³⁰⁸ és érintő lövések, valamint a gurulat lehetséges bekövetkezését.

Amennyiben az intézkedés alá vont személy a cselekménye során lőfegyvert használt és ez a lőfegyver a helyszínen feltalálható, az azzal kapcsolatos valamennyi további feladat meghatározása és végrehajtása a szemlebizottság vezetője vagy az eljáró ügyész a hatáskörébe tartozik.

³⁰⁵ A kialakult bírói gyakorlat szerint a szükséges mértékben történő túllépés azt jelenti, hogy a megtámadott az elhárítás szükséges mértékét a védekezés során meghaladja. Időbeli túllépésről akkor beszélhetünk, ha a lőfegyvert azután alkalmazzuk, hogy a támadó kétséget kizáróan felhagy a további támadás szándékával vagy a lőfegyverhasználatot előidéző veszélyhelyzet nyilvánvalóan megszűnik (lásd 11. pont).

³⁰⁶ Szolgálati Szabályzat 48. § (2) bek. alapján

³⁰⁷ Szolgálati Szabályzat 48. § (1) bek. alapján

³⁰⁸ A 2020. december 24-én a Bp. Kassai utcában bekövetkezett lőfegyverhasználat során a rendőr által leadott lövések során 4 lövedék áthatolt az elkövető testén és az elkövető mögött lévő lakás ejáratí aajtáján keresztül a lakás berendezési tárgyaiba csapódott be. Az aajtó mögött állt és a kitekintőn keresztül figyelte az eseményeket a tulajdonos. A lövések közvetlenül a lába és a medenceje mellett csapódtak be a lakásba, de szerencsére nem okoztak személyi sérülést.

Ez a lőfegyver szintén tárgyi bizonyítási eszköznek minősül, melyen a feltalálási állapothoz képest nem szabad semmiféle változtatást előidézni. Ajánlott azonban a fegyver feltaláláskori állapotát fényképen rögzíteni.

A 8.4. Fejezetben már ismertetett vezetői hírigény kiterjedhet az intézkedés alá vont személy által a cselekmény során felhasznált lőfegyver jellegére, azaz fontos kérdés lehet, hogy a fegyver „éles” lőfegyvernek minősült, vagy sem.

Több ilyen jellegű lőfegyverhasználatot követő intézkedés során előfordult, hogy az intézkedő rendőrök vagy a parancsnok ennek ellenőrzése okán (utasításra vagy egyéni elhatározásból) a lőfegyvert ürítette, és/vagy a tárat a fegyverből kivette, a lőszereket kitarazta és így győződött meg a fegyver „élességéről”.

Ez a tevékenység egyrészt a kriminalisztika szabályaival teljesen ellentétes, másrészt rendkívül veszélyes, mivel a tevékenység következtében végtelen lövés (robbanás) jöhet létre, mely a végrehajtó és a jelenlévők életét, testi épségét veszélyeztetheti, ezért végrehajtása nem támogatható.

Az Rtv. 56. §-a írja elő a lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések sorrendjét. A parancsnoknak vizsgálnia kell, hogy a lőfegyverhasználatot megelőzően ezek az intézkedések végrehajtásra kerültek-e.

Ugyanez a szakasz egyben felmentést ad az előzetes intézkedések végrehajtására vonatkozóan akkor, ha az eset összes körülményei folytán a megelőző intézkedésekre már nincs idő, és a késedelem az intézkedés eredményességét, a rendőr vagy más személy életét, testi épségét közvetlenül veszélyezteti. A megelőző intézkedések azt a célt szolgálják, hogy alkalmazásukkal elkerülhető legyen a fegyverhasználat.

A megelőző intézkedések részben való mellőzése: az Rtv. 56. § (1) bekezdés alpontjaiban meghatározott tevékenység (felhívás a rendőri intézkedésnek való engedelmségre, más kényszerítő eszköz alkalmazása, lőfegyverhasználat bekövetkezésére irányuló figyelmeztetés, figyelmeztető lövés) átugorható vagy felcserélhető;

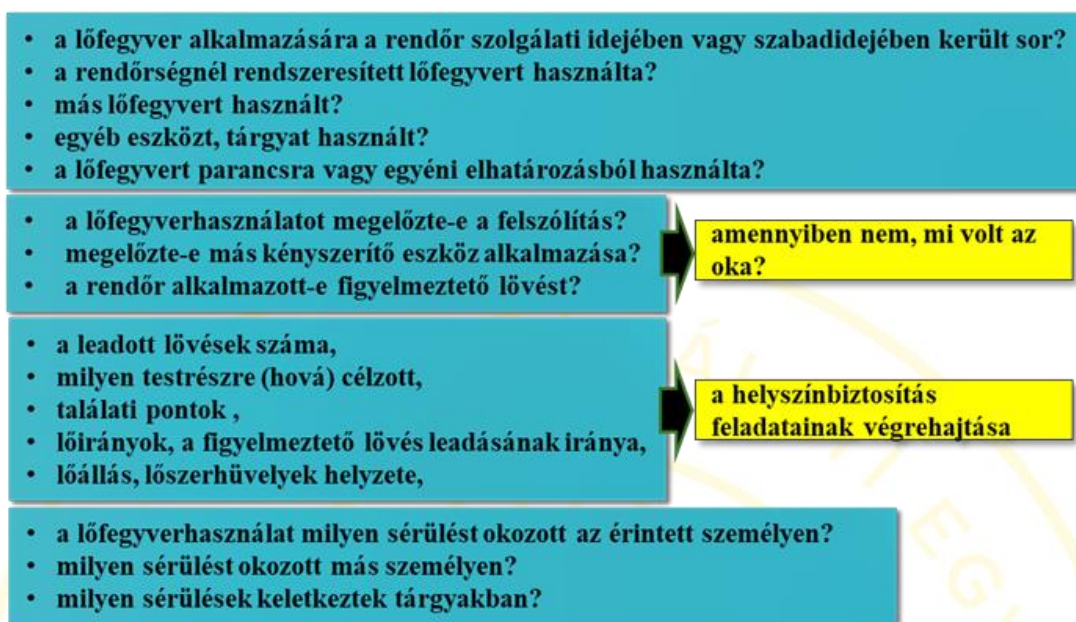
Idő hiányában való mellőzés: ha a megelőző intézkedések végrehajtására fordított idő az intézkedés eredményességét, a rendőr vagy más személy életét, testi épségét közvetlenül veszélyezteti³⁰⁹.

Az arányosság vizsgálata szempontjából különös jelentősége van annak, hogy a rendőr az intézkedés alá vont személy melyik testrészére célzott és hány lövést adott le.

A rendőrnek törekednie kell a lőfegyverhasználat lehetséges elkerülésére, illetve a halálos eredmény bekövetkezésének lehetséges megelőzésére³¹⁰ (figyelemmel az Alaptörvény II. cikkében meghatározott, kiemelten az élethez, az emberi méltósághoz, tisztességes hatósági eljáráshoz fűződő alapjogokra).

³⁰⁹ Zsigmond, Cs. (2016)

³¹⁰ Szolgálati Szabályzat 47. § (1) bek. alapján

125. ábra: A további vizsgálat szempontjai

(Forrás a szerző szerkesztése)

15.8.2. A rendőr által asszisztált öngyilkosság

Az utóbbi évek lőfegyverhasználatának szakirányítói vizsgálatai során több esemény bekövetkezésével kapcsolatban felmerült a „kiprovokált” vagy a „rendőr által asszisztált” öngyilkosság (SbC³¹¹) megvalósulásának lehetősége.

Ezekben a szituációkban az intézkedés alá vont személy az életveszélyes magatartásával, a nála lévő eszköz alkalmazásával (annak megkísérlésével, az azzal való fenyegetéssel) gyakorlatilag kiprovokálja, hogy a rendőr a saját vagy mások élete, testi épsége megóvása érdekében kénytelen legyen a lőfegyverét alkalmazni³¹². Leegyszerűsítve: az intézkedés alá vont személy meg akar halni, és ehhez az intézkedő rendőrt használja fel.

A „kiprovokált öngyilkosság” bekövetkezésének lehetőségét a fegyverhasználattal összefüggésben a parancsnoknak minden esetben vizsgálnia kell. Az „öngyilkosságot kiprovokáló” személy jellemzően nem akar sérülést okozni a vele szemben intézkedő rendőrnek. Az általa tanúsított fenyegető magatartás valós, azonban a támadásának jellege – bár arra utaló – nem olyan mértékű, mely a testi épségét közvetlenül veszélyeztetné.

Megfelelő képzettséggel és szakmai tapasztalatokkal rendelkező rendőr képes ennek a jelenségnek a felismerésére és azonosítására.

³¹¹ Suicide by Cop

³¹² Brandl (2018). 485. o.

Az elmúlt időszakban több ilyen jellegű rendőri intézkedés történt, ahol az intézkedő rendőr azonosította a jelenséget és ezzel gyakorlatilag megmentette az intézkedés alá vont személyéletét, mivel az intézkedését a lőfegyver alkalmazása nélkül, egyéb eszközök és taktikák felhasználásával fejezte be.

15.8.3. Becsapódási hely, lőállás, lőirány vizsgálata

Zárt térben bekövetkezett lőfegyverhasználat esetében a becsapódási helyek azonosítása viszonylag egyszerű, azonban a nyílt területen bekövetkezett alkalmazás esetén az azonosítás jelentős akadályokba ütközhet.

Eltekinteni ettől azonban nem lehet, mivel mindkét esetben előfordulhat, hogy a kilőtt lövedék olyan személyi sérülést vagy anyagi kárt okozott, mely nem hozható összefüggésbe a lőfegyverhasználat céljával. A lőfegyverhasználat az Rtv.-ben meghatározott esetek kivételével nem veszélyeztetheti olyan személy életét vagy testi épségét, akivel szemben a lőfegyverhasználat feltételei nem állnak fenn. Amennyiben a lőfegyverhasználat véletlen személy sérülésével, vagy ennek közvetlen veszélyével jár együtt, az felvetheti a lövést leadó rendőr későbbi büntetőjogi felelősségét.

A parancsnoknak – együttműködve a fegyverszakértővel és a szemlebizottság vezetőjével – be kell azonosítani a lőállást/lőállásokat (a lövések leadásának pontos helyét), a lőirányt, a becsapódási helyeket (találati pontokat) és a röppályát, ideértve a figyelmeztető lövés során kilőtt lövedék mozgását és becsapódását is.

A nyílt helyszínen bekövetkezett lőfegyverhasználat esetében a használt lőfegyver (lőszer) hatótávjának megfelelő távolságot alapul véve³¹³ el kell végezni a lőfegyverhasználattal érintett terület átvizsgálását. Az átvizsgálás célja annak megállapítása, hogy a kilőtt lövedék okozott-e olyan személyi sérülést vagy anyagi kárt, mely a lőfegyveralkalmazás céljával nem hozható összefüggésbe.

15.8.4. Az adatgyűjtés végrehajtása, adatok ellenőrzése, rendszerezése, felvételek beszerzése - parancsnoki feladatok

A további eljárások eredményes lefolytatása érdekében pontosan meg kell határozni (és be kell azonosítani) a lőfegyverhasználat idején a helyszínen jelenlévő személyek körét és az eseményben betöltött szerepüket.

Elképzelhető, hogy ezek a személyek már elhagyták a helyszínt vagy nem is tartózkodtak a helyszínen az esemény bekövetkezésekor (távolabbról látták, hallották).

A releváns és egyben szükséges adatok megszerzése érdekében ezeket a személyeket adatgyűjtő tevékenység keretében be kell azonosítani és meg kell hallgatni.

³¹³ A hatótáv 9x19 mm Luger és RUAG Action 5 SFX lőszer esetén 900-1000 m, 9x18 mm Makarov lőszer esetén 500 m, a 7,65 mm Bronwing Short lőszer esetén 300 m.

Gyakran előfordul, hogy a meghallgatott személy nincs tisztában azzal, hogy amit ő látott vagy hallott, az a hatóság számára releváns lehet. A jelenlévő, de elmondásuk szerint információval nem rendelkező személyek adatait is rögzíteni kell! Ennek oka, hogy a későbbi eljárás során kiderülhet, hogy ezek a személyek mégis rendelkezhetnek valamilyen lényeges, az adott eseményre vonatkozó releváns információval annak ellenére, hogy a helyszíni meghallgatásuk alatt lényegi információval akkor és ott nem tudtak szolgálni³¹⁴.

A helyszín és az esemény jellegéből adódóan – pl. többes helyszín – lehetséges, hogy nagyobb méretű területre (több lakásra, házra, egyéb helyre) kell az adatgyűjtést kiterjeszteni és több rendőrnek kell részt vennie a feladatban. A parancsnoknak meg kell határoznia az adatgyűjtés irányát, tárgyát, a személyi kört, a csoportok parancsnokát és az összeköttetés rendjét.

Az adatgyűjtésnek ki kell terjednie azokra a technikai eszközökre (térfigyelő és egyéb kamerarendszerek) melyek az adott eseményt részben vagy egészben rögzítették (rögzíthették).

Nem zárható ki, hogy az esemény résztvevői, tanúi a történeteket a saját tulajdonú mobil eszközeikkel rögzítették, így az adatgyűjtésnek ezekre az eszközökre is ki kell terjednie.

A szolgálati járművekben elhelyezett kamerák vagy az intézkedő rendőrök által készített felvételek (testkamerák felvételei) szintén a bizonyítás részét képezhetik. A parancsnoknak meg kell tennie a szükséges intézkedéseket valamennyi feltehető felvétel felkutatására és lefoglalására.

A későbbi eljárás szempontjából hasznos lehet, ha a parancsnok a tevékenységével összefüggésben fényképfelvételeket készít.

Amennyiben a lőfegyverhasználattal érintett személy (vagy annak társai) a helyszínről elmenekültek, meg kell határozni és meg kell szervezni a nyomon üldözés irányát, feladatait.

Az adatgyűjtést – beleértve a kamerakutatást is – bizonyos esetekben ki kell terjeszteni a személyek érkezési és menekülési (távozási) útvonalaira is³¹⁵.

Az adatgyűjtés során beszerzett adatok befolyásolhatják a szemle irányát, módszereit és kiterjedését, illetve az intézkedés alá vont bűnösségének bizonyíthatóságát.

³¹⁴ Gárdonyi, Gergely (szerk.) (2014). Módszertani útmutató 1. - a bűnügyi technikusok részére. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar. Budapest. ISBN 9786155305764

³¹⁵ 2019. február 15-én, a Fővárosi Törvényszéken a tárgyalása során Sz. K. megszerezte a felügyeletét ellátó büntetés-végrehajtási őrs lőfegyverét, túszul ejtette az egyik biztonsági őrt, majd további menekülése során egy taxi gépkocsi vezetőjét, akit lőfegyverrel kényszerített arra, hogy elszállítsa a helyszínről. A rendőri egységek a fővárost átívelően követték és vele szemben több alkalommal lőfegyvert használtak. Igen komoly mennyiségű képanyagot kellett az esemény kapcsán beszerezni és értékelni.

A vizsgált esemény összetettségétől függően hasznos lehet egy helyszínvázlat elkészítése, melyen a kivizsgáló parancsnok a rendelkezésére álló információk alapján rögzíti a rendőrök és az intézkedéssel érintett személyek pozícióit, mozgását, a lövéseket, a lövéseket és minden más, a vizsgálat szempontjából releváns adatot.

A helyszínvázlat egyaránt alkalmas lehet az ellentmondások feltárására (megjelenítésére) vagy azok feloldására, illetve a történeti tényállás megjelenítésére.

Amennyiben az eljáró ügyészség képviselője a helyszínen megjelenik, ő veszi át az illetékessége okán a rendőri tevékenység irányítását. A kivizsgáló parancsnoknak ezért szoros kapcsolatban kell állnia az ügyészség képviselőjével, illetve a szemlebizottság vezetőjével.

15.9. Befejezés a helyszínen

A parancsnoknak addig kell az esemény helyszínén tartózkodnia, amíg az rendőrszakmai szempontból indokolt. Amennyiben végrehajtotta a kivizsgálással összefüggő feladatokat, illetve meghatározta a helyszínen lévő rendőri erők további tevékenységét és személyes jelenlétére nem tart igényt az eljáró ügyész vagy a szemlebizottság vezetője, a szolgálati elöljárója engedélyével és tájékoztatása mellett a helyszínt elhagyhatja.

Ki kell jelölnie azt a rendőrt, aki a továbbiakban ellátja a helyszínen a parancsnoki teendőket, és jelentést tesz a számára (tájékoztatja) a további eseményekről.

A parancsnoknak a lehető leggyorsabban el kell készítenie az előzetes összefoglaló jelentését, melyet a bekövetkezéstől számított 8 órán belül az ORFK Főügyeletén keresztül fel kell terjesztenie a vonatkozó normákban meghatározott vezetői kör számára.

Nagyon fontos, hogy a parancsnok a megállapításait (a helyszínen tapasztalt tényeket, valamint a helyszíni tevékenységét, a beszerzett adatokat, az általa tett intézkedéseket) megfelelő módon, kronológiai sorrendben rögzítse, a kivizsgálás során törekedjen a kriminalisztika alapkérdéseinek a megválaszolására, az esemény pontos történeti tényállásának felderítésére.

Az eseménnyel érintett személyek kihallgatásainak megkezdéséhez elengedhetetlenül szükségszerű alapisirát a rendőri jelentés, így a parancsnoknak – váltás biztosításával – gondoskodnia kell arról, hogy az eseménnyel érintett rendőrök – amennyiben képesek és alkalmasak a jelentések elkészítésére – azt a lehető leggyorsabban meg tudják kezdeni.

Amennyiben az eseménnyel érintett rendőrök valamilyen okból nem tudják a jelentéseiket elkészíteni, akkor a parancsnoknak ezt más módon kell megoldania. Ha az érintett rendőrök meghallgatható állapotban vannak és meghallgatásukra a lehetőség adott, a parancsnok – szükség esetén telekommunikációs eszközök útján – hajtsa végre a meghallgatásukat.

Amennyiben meghallgatásuk nem lehetséges, a parancsnok a rendelkezésére álló adatok (tanúk, érintettek, intézkedés alá vont személy, intézkedésben résztvevő egyéb rendőrök elmondása, az eseményről készült felvételek megtekintése) alapján készítheti el az alapjelentést.

Vizsgálnia kell az elfogultság kérdéskörét. Amennyiben a lőfegyverhasználat oka a rendőr elleni támadás volt, a lőfegyvert használó rendőr (és társa, vagy társai) sérelmére megvalósul a Btk. 310. §-ában nevesített hivatalos személy elleni erőszak büntette. A lehetőségek szerint az eseménnyel érintett – kiemelten a sértett – rendőröket a lehetőségek szerint ki kell zárni az intézkedés alá vonttal szemben lefolytatott valamennyi további intézkedésből (előállítás, őrzés, kíséresi és egyéb személykezelési feladatok, biológiai mintavétel stb.).

Nem vehet részt a vizsgálatban a lőfegyvert alkalmazó rendőr, a lőfegyver használatára utasítást adó szolgálati előjáró, illetve az a rendőr, akinek jelentésírási kötelezettsége van³¹⁶.

Amennyiben a hivatalos személy elleni erőszak bűncselekmény elkövetési eszköze közlekedő gépjármű volt, az elkövetés során közlekedési bűncselekmény is megvalósul, mely a további büntetőeljárás során bűnhalmazatot képez³¹⁷. Az elfogultság kizárása okán célszerű az eseménnyel érintett rendőri szerv közlekedési helyszíneléssel érintett egységeinek az eljárásból való további kizárása.

A helyszín elhagyása előtt a parancsnoknak meg kell győződnie arról, hogy a további feladatok végrehajtása céljából a helyszínen maradt rendőri erő – beleértve az általa kijelölt parancsnokot – képes a feladatok szakszerű ellátására, az erre vonatkozó utasításokat megértették, pozíciójuk és tevékenységük a jog- és szakszerűség követelményrendszerének megfelel.

További fontos szempont a „kameraképesség” megvalósulása. A fegyverhasználatlal összefüggő események jellemzően komoly médiaérdeklődést váltanak ki.

A helyszínen viszonylag gyorsan megjelenhetnek a média képviselői és számítani kell egyéb kíváncsiskodók feltűnésére is. Az általuk – különösen a média képviselői által – birtokolt technikai eszközök akár nagyobb távolságból is képesek lehetnek a helyszínen lévő rendőrök tevékenységének és kommunikációjának a jó minőségű rögzítésére.

A Rendőrség tekintélyét, állampolgári elfogadottságát és megítélését jelentősen leronthatja az ilyen jellegű intézkedési helyszínen rögzített, a Rendőrségre nézve negatív tartalmú kép- vagy/és hangfelvétel. A parancsnok tevékenységének ki kell terjednie ennek megelőzésére.

³¹⁶ Szolgálati Szabályzat 50. § (1) bekezdés alapján

³¹⁷ A közúti veszélyeztetés és a hivatalos személy elleni erőszak bűnhalmazatban állapítandó meg, ha a tettes úgy akadályozza a hivatalos személyt, hogy őt a közúti közlekedés szabályainak megszegésével szándékosan veszélyezteti (BH 1993.590., BJD 4944., 5120).

Ellenőriznie kell a helyszínen lévő állomány öltözetét, felszerelését, meg kell határozni a kommunikáció – különösen a rádióforgalmazás – rendjét, módját és szabályait. A helyszínen tevékenykedő rendőröktől fegyelmezett feladatvégrehajtást kell megkövetelni.

Célszerű, ha a parancsnok csak a feladatvégrehajtáshoz elengedhetetlenül szükséges rendőri erőt veszi igénybe és tartja az esemény helyszínén.

15.10. Befejezés a szolgálati helyen

A parancsnoki kivizsgáló tevékenység a helyszíni feladatok végrehajtását követően nem fejeződik be azonnal. A parancsnoknak a megállapított tényeket közokiratba kell foglalnia, azaz el kell készítenie az összefoglaló jelentését.

Az összefoglaló jelentés megállapításai, tartalma és adatai jelentős mértékben az intézkedő rendőrök által elkészített jelentések³¹⁸ adattartalmára támaszkodnak, így célszerű, ha a parancsnok a jelentésekkel szemben támasztott alaki és tartalmi megfelelőség érdekében felügyeli a rendőri jelentések elkészítését.

A parancsnok képzettsége, rendőrszakmai tapasztalatai és ismeretei jelentős mértékben hozzájárulhatnak a jelentések alaki és tartalmi megfelelőségének megvalósulásához. Ezek a jelentések a későbbi büntetőeljárás során tárgyi bizonyítási eszköznek minősülnek, ezért nagyon fontos, hogy alakilag és tartalmilag megfeleljenek a közokiratokra vonatkozó jogszabályi követelményrendszernek.

Az összefoglaló jelentés és a rendőri jelentések adattartalma között nem lehet számottevő lényegi (ténybeli és történeti) eltérés. Amennyiben a jelentések tartalma között ellentmondás merül fel, a parancsnoknak a kivizsgáló tevékenysége során törekednie kell az ellentmondások feloldására.

Korábban utaltunk az intézkedés során kialakult extrém stresszhelyzet, illetve extrém terhelés kapcsán fellépő észlelési problémák kérdéskörére. Előfordulhat, hogy az extrém stresszhelyzetben tevékenykedő rendőrök később másképpen idézik fel az esemény lefolyását, illetve a feladat végrehajtásában betöltött szerepüket, tevékenységüket. Az ellentétek feloldására irányuló tevékenysége során ezt az élet-tani jelenséget a parancsnoknak mindig figyelembe kell vennie.

A rendőr az általa észlelt, illetve átélt élményei alapján rögzíti a történeti tényállást a jelentésében. Előfordulhat, hogy a rendőrök jelentései egymással bizonyos adatok tekintetében ellentétes vagy eltérő tartalmúak lesznek, mivel az extrém stresszállapot következtében feltehetően nem ugyanúgy képződnek le mindannyiukban az adott intézkedés történései.

Elképzelhető továbbá, hogy a bekövetkezett eseményt a rendőrök más pozíciókból, más látószögekéből és teljesen más tapasztalásokkal élték meg, ez szintén közrejátszhat valamilyen formában az eltérő adattartalom kialakulásában.

³¹⁸ A Szolgálati Szabályzat 50. § (1) bekezdés alapján

Az ellentmondások oldása nyilván nem azt jelenti, hogy a parancsnok eldönti, hogy melyik rendőr észlelése volt helyes és melyiké helytelen, illetve felülbírálja a rendőr ezirányú tapasztalásait és ennek megfelelően átíratja a rendőri jelentést. Vannak azonban az adott intézkedésnek olyan meghatározó ténybeli és történeti tartalmi elemei, összefüggései, amelyekkel kapcsolatban az ellentmondásosság egyrészt felvetheti a jog- és szakszerűtlenség megvalósulását, másrészt megnehezítheti a későbbi büntetőeljárás menetét.

Az ellentmondások oldásán kívül nagyon fontos parancsnoki feladat annak ellenőrzése, hogy az elkészített jelentések tartalmazzák-e az eseménnyel kapcsolatos valamennyi releváns adatot és információt.

Nem szerencsés, ha a későbbi parancsnoki vagy ügyészi revíziók hiányosságokat tárnak fel a jelentésekben rögzített információk kapcsán. Ebben az esetben a rendőröknek kiegészítő jelentéseket kell készíteni és előfordulhat, hogy a kiegészítő jelentések több nappal az esemény bekövetkezését követően készülnek el. Az adott ügyben eljáró ügyész részben az eseményt követő vizsgálat során megállapított adatok alapján hozza meg döntéseit a további eljárási cselekményekre vonatkozóan (pl. az intézkedés alá vont vagy más személyek őrizetbe vétele).

Fontos, hogy ezek az adatok hiánytalanul a lehető legrövidebb időn belül a rendelkezésére álljanak. Az utólag elkészített, kiegészítő jelentések magyarázó jellegűnek tűnhetnek, mivel késedelmesen (utólag) rögzítik azokat a történéseket vagy releváns információkat, melyeket az elsődleges jelentéseknek kellett volna tartalmazniuk.

További parancsnoki feladatok:

- az intézkedés alá vont rendőrségi objektumban való elhelyezése, biztonságos őrzésének megszervezése³¹⁹;
- sérülése esetén a kísérés és a kórházi őrzés megszervezése³²⁰;
- az intézkedés alá vont ittasságának, bódító hatású szertől, gyógyszertől való befolyásoltságának dokumentált ellenőrzése;
- ittasság vagy befolyásoltság esetén az ügyész rendelkezésének megfelelően a biológiai mintavétel végrehajtása, a végrehajtásban közreműködők eligazítása, a feladatok meghatározása;
- az intézkedéssel érintett (sértett) rendőrök ittasságának parancsnok általi dokumentált ellenőrzése;
- intézkedés a sérült rendőrök orvosi vizsgálatára;
- folyamatos kapcsolattartás az ügyészség képviselőjével, az adatlap elkészítése és megküldése;
- hozzátartozó értesítésével összefüggő feladatok koordinálása;
- TIK által rögzített adatok (esetlap, hanganyagok) feldolgozása;

³¹⁹ Az előállító egység és az előállító helyiség működtetésével, az előállítás és a visszatartás végrehajtásával kapcsolatos feladatokról szóló 36/2022. (XI. 30.) ORFK utasítás 20. pontja alapján

³²⁰ Az előállító egység és az előállító helyiség működtetésével, az előállítás és a visszatartás végrehajtásával kapcsolatos feladatokról szóló 36/2022. (XI. 30.) ORFK utasítás 12. és 13. Fejezete alapján

- az intézkedéssel kapcsolatos felvételek megtekintése, elemzése;
- panasz esetén a megfelelő intézkedések végrehajtása;
- jelentési kötelezettségek teljesítése.

A lőfegyverhasználatot előidéző cselekmény elkövetője (az intézkedés alá vont személy) az elfogását követően fogvatartottnak minősül³²¹. Vele szemben a további eljárás során a fogvatartásra irányadó szabályokat kell alkalmazni.

Az intézkedés alá vont személy veszélyessége (az önmagára vagy másra jelentett veszély) az elfogását követően – az esetleges sérülésétől függetlenül – nem szűnik meg. A vele szemben alkalmazott személykezelés (őrzés, kísérés, elhelyezés) során mindig különös figyelemmel kell eljárni, mivel nem zárható ki részéről a további támadás, ellenszegülés, illetve a szökés bekövetkezésének megvalósulása. A parancsnoknak ezeknek az eseményeknek a megelőzése, megakadályozása érdekében a feladatot végrehajtó személyi állományt minden esetben pontosan el kell igazítani.

Az eset során megsérült rendőrök, illetve az intézkedés alá vont, és egyéb személyek testén és ruházatán (egyéb tárgyiban) keletkezett sérülésekről fényképfelvételeket kell készíteni. A rendőrök esetében a személyi sérülésekről az esemény bekövetkezése után 4-5 nappal ajánlott újabb felvételeket készíteni, melyet később az ügyben kirendelt orvosszakértő a sérülésekkel kapcsolatos megállapításai során felhasználhat.

A helyszínen az intézkedő rendőrök, illetve a parancsnok által készített fényképeket, helyszínrajzot a jelentésekhez mellékelni kell.

15.11. Tárgyra (gépjárműre) leadott lövések vizsgálata

A gépjárműre leadott lövések nem minősülnek lőfegyverhasználatnak abban az esetben, ha a lövés nem a járműben tartózkodó személyre irányult.

Az ilyen jellegű lőfegyveralkalmazások országos szakirányítói vizsgálata és feldolgozása, valamint az ORFK Rendészeti Főigazgatóság által kiadott esettanulmányok³²² alapján megállapítható, hogy a korábbi években bekövetkezett hasonló jellegű események általában akkor valósultak meg, amikor a rendőr az adott intézkedési szituáció során az őt elütni szándékozó (életét, testi épségét közvetlenül egyéb módon veszélyeztető) közlekedő jármű kerekére ad le lövéseket (közvetett támadás).

³²¹ Rtv. 97. § (1) bekezdés h) alpontja alapján

³²² Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság által kiadott, 2023. március havi esettanulmány 3. számú esete alapján

A közlekedő járművek megállítására vonatkozó eljárási szabályokat, taktikákat és metodikát a közúti járművek megállításának és követésének módszereiről és taktikáiról szóló módszertani útmutató (a továbbiakban: gépjárműves útmutató) határozza meg³²³. A fegyveralkalmazás jog- és szakszerűségének megállapítása érdekében a parancsnoknak vizsgálnia kell, hogy a közlekedő jármű megállításával összefüggésben végrehajtott rendőri intézkedések megfeleltek-e az útmutató rendelkezéseinek.

Amennyiben az útmutatóban meghatározott eljárási rend sérül, az felvetheti az ezzel összefüggő lőfegyveralkalmazás jog- és szakszerűtlenségét is.

Az embercsempészettel kapcsolatos bűncselekmények gépjárművel közlekedő elkövetőivel kapcsolatos rendőri intézkedések alkalmával jellemzően előfordul, hogy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy (aki általában azonos a gépjárművet vezető személlyel) a rendőr megállásra vonatkozó jelzéseit figyelmen kívül hagyva a gépjárművel menekülni kezd. A rendőrök a gépjárműves útmutatóban meghatározott követési eljárásrend alapján eljárva megkezdik a menekülő jármű követését, és kezdeményezik a megállítására vonatkozó, a gépjárműves útmutatóban meghatározott intézkedések végrehajtását.

A jármű megállítása érdekében az útmutató tiltó rendelkezései³²⁴ ellenére gyakran gyalogos megállítási eljárást alkalmaznak, mely során a menekülő jármű vezetője szándékosan a rendőrök irányába kormányozza a járművet azzal a céllal, hogy a rendőröket elgázolja.

A támadás elhárítása céljából a veszélyben lévő rendőr ekkor lövést (lövéseket ad le a felé közeledő (az őt közvetlenül veszélyeztető) jármű kerekére.

Ebben az esetben a szabálytalan eljárása miatt egyrészt indokolatlan kockázatot vállal fel a rendőr, másrészt pedig bizonyos mértékig előidézőjévé válik annak a veszélyhelyzetnek, melyet a lőfegyveralkalmazással próbál később elhárítani.

Az ilyen jellegű lőfegyveralkalmazás komoly felkészültséget és meglévő lőfegyverkezelési készségeket, képességeket, jártasságot kíván meg. Több, korábbi hasonló jellegű lőfegyveralkalmazás kapcsán felmerült az időbeli túllépés megvalósulása, azaz a rendőr a lövést akkor adta le, amikor a gépjármű által kiváltott veszélyhelyzet (közvetett támadás) már megszűnt, a jármű a rendőr által elfoglalt pozíción túlhaladt, így a rendőr élete, testi épsége már nem forgott közvetlen veszélyben.

Több esetben fordult elő hasonló jellegű lőfegyveralkalmazás általános jellegű (nem embercsempészettel összefüggő) gépjármű ellenőrzés és megállítás során, amikor szintén sérültek az útmutatóban meghatározott, a jármű megállításra vonatkozó rendelkezések.

³²³ A 29000/25229/2023. ált. számon kiadott, a közúti járművek megállításának és követésének módszereiről és taktikáiról szóló módszertani útmutató

³²⁴ A gépjárműves útmutató 10. pontja alapján

További kockázatot jelent, hogy a leadott lövések több intézkedés alkalmával nem találták el a jármű kerekét (a célt) és a jármű utasterébe (rakterébe) csapódtak be. Ez azzal a kockázattal járt, hogy a lövés olyan személy életét, testi épségét veszélyeztette, akivel szemben nem álltak fenn a lőfegyveralkalmazás feltételei (utasok, a raktérben tartózkodó migránsok, a követésben résztvevő rendőrök).

Amennyiben olyan személy sérül meg a lőfegyveralkalmazással összefüggésben, akivel szemben nem állnak fenn a lőfegyveralkalmazás jogi feltételei, az nyilvánvalóan felvetheti az intézkedő, illetve a lőfegyvert alkalmazó rendőr büntetőjogi felelősségét.

A parancsnoknak tehát az alkalmazott taktikát érintően vizsgálnia kell a módszertani útmutató rendelkezéseinek és a lőfegyveralkalmazás jogszabályban meghatározott követelményrendszerének együttes megvalósulását.

Az ilyen jellegű esemény bekövetkezését követően a parancsnoknak a lőfegyverhasználat kivizsgálására vonatkozó, a fentiekben ismertetett rendelkezések szerint kell eljárnia.

15.12. Állatra leadott lövés vizsgálata

Erre jellemzően abban az esetben kerül sor, ha az intézkedés alá vont személy az állatot (általában kutyát) szándékosan az intézkedő rendőrre uszítja (közvetett támadás), vagy a megvadult állat (kutya) a rendőr (más személy) életét és testi épségét közvetlenül veszélyezteti. Az állattal elkövetett közvetlen támadás esetén a Szolg. Szab. 48. § (2) bekezdésének rendelkezése alapján a támadást az állatra leadott lövéssel kell elhárítani.

A rendőrnek figyelemmel kell lennie az állat életének, testi épségének a védelmére és lehetőségei szerint el kell kerülnie a sérülés okozását, illetve az állat elpusztítását. Az állatok védelmét és kíméletét törvény írja elő³²⁵, így annak rendelkezéseit az intézkedések alkalmával mindenkor figyelembe kell venni.

A parancsnoknak az intézkedés összes körülményeit vizsgálva meg kell állapítania, hogy az állatra irányuló lövés kiváltása, illetve az azzal járó eredmény elkerülhetetlen volt-e, továbbá a rendőrnek volt-e lehetősége más eszköz vagy más taktika alkalmazására a lőfegyveralkalmazás elkerülésének érdekében (arányosság és szükségesség követelménye).

Ebben az esetben is vizsgálni kell a lövés leadásának körülményeit, a helyszínt, a jelenlévő személyek pozícióit, tevékenységét.

A vizsgálatnak ki kell terjednie arra, hogy a lövés veszélyeztethette-e más személyek életét, testi épségét. A sérült állat orvosi ellátása érdekében a rendőrnek meg kell tennie a szükséges intézkedéseket.

³²⁵ Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény

A vizsgálat további szempontjait érintően a lőfegyverhasználatra vonatkozó fenti megállapítások az irányadók.

15.13. Vétlen (nem szándékosan kiváltott) lövés vizsgálata

A vétlen lövés bekövetkezését a lőfegyver kezelésére, töltésére és ürítésére vonatkozó, a fegyvernормában meghatározott szabályok megszegése vagy műszaki hiba (esetlegesen az együttes megvalósulásuk) idézheti elő³²⁶. A vétlen lövés jellemző bekövetkezési helye a rendőri szervnél kialakított töltő-ürítő hely, illetve a rendőrök által használt irodahelyiségek.

A parancsnoknak a vétlen lövés bekövetkezése során vizsgálnia kell, hogy az érintett rendőr a lőfegyver kezelése során betartotta-e a fegyvernorma vonatkozó rendelkezéseit³²⁷, követett-e el valamilyen normasértést és a lövés kiváltása veszélyeztette-e más személy életét, testi épségét, okozott-e személyi sérülést vagy anyagi kárt.

A lőfegyver felvétele, leadása, ürítése, töltése során bekövetkező vétlen lövés az érintett rendőr felelősségén túl felvetheti más személy (pl. járőrparancsnok, szolgálatparancsnok, lökiképző stb.) személyi felelősségét is, amennyiben jogszabályban meghatározott felelősségi körük kiterjed az érintett rendőr lőfegyverrel kapcsolatos tevékenységének felügyeletére.

A szándékosság hiányában szintén a vétlen lövés fogalomkörébe tartozik, ha a fegyverhasználat során olyan személy sérül vagy hal meg, akivel szemben nem álltak fenn a lőfegyverhasználat feltételei.

A vétlen lövés bekövetkezése a foglalkozás körében elkövetett gondatlan veszélyeztetésnek minősülhet, így a parancsnoknak e gondatlan bűncselekmény tényállási elemeinek irányából kell vizsgálnia.

³²⁶ Fegyvernorma 7. Fejezete alapján

³²⁷ Fegyvernorma 49. pontja alapján

ÁBRAJEGYZÉK

1. sz. táblázat: A kézi lőfegyverekkel kapcsolatos lőkiképzés felosztása azok alanyai szerint	23
1. ábra: Kínai Chukonu számszeríj	46
2. ábra: A keréklakat szerkezete	50
3. ábra: A páviai csata látképe	51
4. ábra: II. Gusztáv Adolf.....	53
5. ábra: 1807/35 M vadászpuska Console féle gyújtási rendszerrel	56
6. ábra: Augustin féle gyutacsos puska.....	57
7. ábra: Wänzel-féle puska felfelé nyíló csapó zára.....	59
8. ábra: M1867 Remington forgó tömbzára	60
9. ábra: Peabody puska zárszerkezete	61
10. ábra: A Mauser-Norris puska (M1867/69) hengeres zára	62
11. ábra: Winchester féle alsó emelőkaros zár	64
12. ábra: Adogatási csoportosítás	65
13. ábra: Henry 1860, Winchester 1866 és Winchester 1873 puskák	66
14. ábra: Az 1891-es Moszin-Nagant puska.....	66
15. ábra: Lee középágytáras ismétlő puskája	67
16. ábra: Hiram Maxim és az általa tervezett géppuska	68
17. ábra: A világtörténelem talán legvéresebb csatája – Sztálingrád.....	70
2. sz. táblázat: fegyverek csoportosítása	74
18. ábra: Lőfegyverek csoportosítása	75
19. ábra: M1844 Augustin elöltöltős lovassági pisztoly	77
20. ábra: 1854-es osztrák Lorenz pisztoly	77
21. ábra: Samuel Colt, a sorozatban gyártott revolver atyja	79
22. ábra: A Colt-Paterson revolver	79
3. sz. táblázat: Pisztolyok és revolverek közötti különbség	81
23. ábra: 1895-ös Nagant revolver, amelynek felépítése jellegzetes revolver felépítés.....	82
24. ábra: Pietta Remington .44-es kaliberű 1858 elöltöltős revolver	82
25. ábra: Webley lebillenő csövű revolver	82
26. ábra: Colt 17 Army kibillenő dobú revolver	83
27. ábra: Lőfegyverek csoportosítása	84
28. ábra: Kézi lőfegyverek csoportosítása	84
29. ábra: Az ismétlési ciklus	87
30. ábra: Perazzi MX 12 billenőcsövű 12-es kaliberű sörétes puska	88
31. ábra: Remington 870 Police előágyszános 12-es kaliberű sörétes puska	88

32. ábra: Remington 700 SPS 30-06 kaliberű puska	88
33. ábra: HK USP Standard félautomata pisztoly (.45-ös kaliber)	89
34. ábra: FN Minimi géppuska (5,56 x 45 mm NATO)	89
35. ábra: HK MP5 A1 géppisztoly (9 x 19 mm)	89
36. ábra: Marble-féle (hátsó) csapó irányzék, amely a Winchester 1885, 1886, 1892 és 1894 modelljein volt megtalálható	93
37. ábra: Redfield olimpiai irányzék.....	94
38. ábra: Ghost ring	94
39. ábra: A céltüske (hasáb) helyzete pontos célzáskor	95
40. ábra: Red dot irányzék.....	96
41. ábra: Steiner céltávcső	96
42. ábra: Különböző méretű Picatinny sínek	97
43. ábra: Glock 19 pisztoly lámpával az ahhoz kialakított kydex tokban	98
44. ábra: Súlyzáras működési rendszer	99
45. ábra: FN Browning Hi-Power félautomata pisztoly	101
46. ábra: M1911A1 45-ös kaliberű félautomata pisztoly	101
47. ábra: A csőfar a kengyellel	102
48. ábra: A cső a kengyellel és a tokhoz kapcsolt vezérlőtengellyel	102
49. ábra: A cső a merev csőnyúlvánnyal és a reteszelőbordákkal	103
50. ábra: Browning I. és Browning II. csövek	103
51. ábra: A SIG féle csőfartömb.....	104
52. ábra: Működés közben a Browning-SIG reteszelés	104
53. ábra: Az AK 47-es forgó zárfeje.....	105
54. ábra: HK MP5 zár	106
55. ábra: Mikhail Tyimofejevics Kalasnyikov	107
56. ábra: Kétsoros és egysoros szekrénytáruk	109
57. ábra: Biztosító-/fesztelenítőkar egy Beretta 92 F 9mm Luger pisztolyon ..	110
58. ábra: Markolatbiztosító egy HS (Spingfield) XDm 3.8 9mm Luger pisztolyon	111
59. ábra: Glock 19X 9mm Luger pisztoly	112
60. ábra: Teljes köpenyes (FMJ) 9mm Luger lőszer	113
4. sz. táblázat: a CZ P09 pisztoly jellemzői	114
61. ábra: Csőtípusok	116
62. ábra: Trapéz huzag.....	117
63. ábra: 1836 Texas Colt Paterson .28-as kalibertől .36-os kaliberig	118
64. ábra: P226R DAK rendszerű félautomata pisztoly	119
65. ábra: HK P30 LEM rendszerű félautomata pisztoly	120
66. ábra: A striker rendszer	121

67. ábra: A pisztoly szerkezeti elemei robbantott ábra	122
68. ábra: Steyr AUG A3 SF 5,56x45mm bullpup elrendezésű gépkarabély	125
69. ábra: 9x19 mm Heckler & Koch MP5 géppisztoly	127
70. ábra: 9x19 mm CZ Scorpion EVO3 géppisztoly	128
71. ábra: 7,62x39mm (43M) AMD-65 gépkarabély	130
72. ábra: 5,56x45 (5,56 NATO) Heckler & Koch HK416 gépkarabély	130
73. ábra: CZ 806 BREN 2 5,56,x45mm gépkarabély (Kép: czub.cz).....	131
74. ábra: Remington 870 Express előágyszános sörétes puska	132
75. ábra: Picatinny sín a fegyvercső felett, a céltávcső rögzítésére	134
76. ábra: Heckler&Koch MP7 4,6x30 mm PDW.....	137
77. ábra: 7,62x54R SZVD-Dragunov távcsöves puska	139
78. ábra: A céltávcső megvilágított szálkeresztje	140
79. ábra: Heckler & Koch G36 gépkarabély HK M320 gránátvetővel felszerelve	141
80. ábra: CZ-805 40mm-es gránátvető	142
81. ábra: Hornyos és peremes lőszer-hüvelyek 7,62x39 és 7,62x54R kaliberben	144
82. ábra: .300 Win Mag lőszer hüvelye	144
83. ábra: A csappantyú elhelyezkedése a lőszerhüvelyben	146
84. ábra: Boxer-csappantyú helye a 9x19-es lőszerhüvelyben	146
85. ábra: Elműködtetett peremgyújtású lőszer hűvelytalpa	148
86. ábra: 9x19 mm gyakorló lőszer	148
87. ábra: 9x19mm lőszer különböző lövedéktípusokkal	150
88. ábra: Lőszerhüvelyek balról jobbra: 7,62x39mm, .223 Rem, 6,5 Creedmoor, .308 Win, 7,62x54R, .300 Win Mag, .338 Lapua Mag	151
89. ábra: 9 mm-es pisztolylövedék	158
90. ábra: MFS .223 Remington 3,6g/55 gr lőszer	159
91. ábra: Töltetlenség ellenőrzése pizollyal – a biztonságos irány kiválasztása	170
92. ábra: Töltetlenség ellenőrzése pizollyal – lövedékfogó használata.....	170
93. ábra: A szán hátrahúzása	171
94. ábra: A tár helye és a tűzfal ellenőrzése	171
95. ábra: A töltényűr ellenőrzése	171
96. ábrator: A lőfegyver "elsütése"	172
97. ábrator: A lőfegyver tokba helyezése.....	173
98. ábrator: Hosszú lőfegyverek ürítése	174
5. sz. táblázat: Az álló pozícióhoz tartozó fegyverfogások	176
99. ábrator: A pisztoly elővétele	177

100. ábrásor: Csőretöltés 1.....	178
101. ábra: Csőretöltés 2.	178
102. ábrásor: A fegyverfogás kialakítása 1.....	179
103. ábrásor: A fegyverfogás kialakítása 2.....	179
104. ábra: A CZ P-09 szolgálati pisztoly fesztelenítőkarja és a használat iránya	183
105. ábra: Alacsony térdelő tüzelési testhelyzet.....	184
106. ábra: Magas térdelő tüzelési testhelyzet	184
107. ábra: Guggoló tüzelési testhelyzet	185
108. ábra: Hason fekvő tüzelési testhelyzet	186
109. ábra: Háton fekvő tüzelési testhelyzet 1.	186
110. ábra: Háton fekvő tüzelési testhelyzet.....	187
111. ábra: Taktikai öv és felszerelése 194	
112. ábra: Combtok	198
113. ábra: Magas fegyverfogás.....	203
114. ábra: Üres a fegyver	204
115. ábra: A fegyver behúzása	205
116. ábrásor: A tárcsere szakaszai.....	206
117. ábra: A szituációs lövészportokban gyakori a szokatlan testhelyzetben végrehajtható lőfeladat	225
118. ábra: Közszolgálati Kézifegyver Kupa a Ludovika Lövészklubban Budapesten	226
119. ábra: A lámpás versenyek különleges kihívások elé állítják a versenyzőket	228
120. ábra: Felkészülés a versenyre	229
121. ábra: Lőfegyverhasználat a rendőrségi törvény szerint	238
122. ábra: A rendőri intézkedés szakaszai és taktikai alapelvei	254
123. ábra: A lefolytatás szakaszának vizsgálata	260
124. ábra: A kivizsgálás szempontjai.....	261
125. ábra: A további vizsgálat szempontjai	264

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Andersen, J.P., Papazoglou, K., Nyman, M., Koskelainen, M., & Gustafsberg, H. (2015). Fostering resilience among police. *Journal of Law Enforcement*. 5(1).
- Arnold, David W.(2004).: *Classic handguns of the 20th Century*, Krause Pubns Inc. ISBN 978 087 349 576 9
- *A Készenléti Rendőrség Lövészeti Segédlete* (2002) Budapest
- Bahn, Paul & Renfrew, Colin (2005). *Régészet (elmélet, módszer, gyakorlat)*. Osiris Kiadó. ISBN 963 379 446 3
- Brandl, Steven G. (2018) *Police in America*. SAGE Publications Inc. ISBN 9781483379135
- Byam, Michelle (1990). *Fegyverek és páncélok*. Park Könyvkiadó. Budapest. ISBN 963 7970 98 3
- Boda, József (2019). *Rendészettudományi Szaklexikon*. Ludovika Egyetemi Kiadó ISBN: 978-963-531-100-2
- Bodrogi, Károly (1964). *A rendőrség fegyverhasználati jogáról*. BM Tanulmányi és Kiképzési Főcsoportfőnökség.
- Buzás Gábor. (2011). *Közigazgatás-rendészet-rendőri intézkedés*. Doktori (PhD) értekezés. Pécs.
- Csikány, Tamás. (2001). *Az európai hadművészet a harmincéves háborútól a XIX. század végéig*. Zrinyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtörténelem Tanszék. Budapest.
- Détshy, Mihály-Szentkirályi, Zoltán-Pamer, Nóra (szerk.)(1994). *Az építészet rövid története*. Budapest, Műszaki Könyvkiadó,. ISBN 963-10-6464-0
- Dr. Barta Tamás (2020): *Fegyver- és lőszerismeret*. Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar Állattudományi és Vadgazdálkodási Intézet. EFOP-3.4.3-16-2016-00014
- Domonkos, János (1977). *Haditechnika: Korszerű lövészfegyverek*. Magyar Honvédelmi Szövetség 1977; M.sz.:77.552
- Dr. Damó, László (főszerk.). *Katonai Lexikon* (1985) Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó. ISBN 963-326-178-3
- Dr. Farkas, Tivadar (2000). *Lőfegyverek rendszertana I.- II. kötet*. ZMNE Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar Fegyverzettechnikai tanszék. Budapest. ISBN 963 00 3558 8
- Erdős, Ágnes, & Gáspár, Miklós (2019). *A lőkiképzés szerepe a magyar rendészeti felsőoktatásban*. *Magyar Rendészet*, 19(4), 53–60. <http://doi.org/10.32577/mr.2019.4.3>
- Europol (2021). *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

- Gáspár, Miklós, & Regényi, Kund (2021). A hagyományos és modern lökiképzés, illetve a velük szoros kölcsönhatásban álló lövészportok összehasonlítása. *Belügyi Szemle* 69(2) különiadás, 120–137.
<http://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.7>
- Finszter, Géza (2018). *Rendészettan*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- Farkas, István & Végh, József (2003). *A lélektaktikai képzés elvei, módszerei és gyakorlati tapasztalatai*. *Magyar Rendészet*. A Rendőrtiszti Főiskola Szakmai, Tudományos Folyóirata. III. évf. 2003. 3. szám.
- Fowler, Will. & North, Anthony. & Stronge, Charles & Sweeney, Patrick (2018). *The Illustrated Guide To Guns Of The World*. Anness Publishing Ltd. ISBN 978-1-78214-342-0
- Gárdonyi, Gergely (szerk.) (2014). *Módszertani útmutató 1. - a bűnügyi technikusok részére*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar. Budapest. ISBN 9786155305764
- Gecse, Gusztáv. (1975). *Vallástörténeti kislexikon*. Kossuth Könyvkiadó. Budapest. ISBN 963 090 309 1
- Hartink, A.E. (1998). *Pisztolyok és revolverek enciklopédiája*. Hungarian Edition (ford.: Kiss Tamás), GABO Könyvkiadó ISBN9638009 56 X
- Hartink, A. E. (1999): *Golyós puskák és karabélyok Enciklopédiája*; GABO Könyvkiadó, ISBN 963 8009 85 3
- Hartink, A. E. (2002). *Pisztolyok és revolverek Nagyenciklopédiája*; Pécsi Direkt Kft. Alexandra kiadója ISBN 963 368 472 2
- Hautzinger, Zoltán. (2002). *A rendészeti kényszerítő eszközök alkalmazásának alapelvei*. In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. Pécs, 69-75 o.
- Haberfeld, M. R. & Murray, Kenneth R. (2021). *Use of Force Training in Law Enforcement : A Reality Based Approach*. Springer
<https://doi.org/10.1007/978-3-030-59880-8> ISBN 978-3-030-59878-5
- *Hadtudományi lexikon I–II*. Főszerk. Szabó József. Budapest: Magyar Hadtudományi Társaság. (1995). ISBN 963-04-5226-X
- Hogg, Ian. (2003). *Jane's Kézifegyver határozó*. (ford.: Vass Gábor) Panemex Kft. és GABO kiadó. ISBN 963 9491 144
- Huey, Laura. & Ferguson, Lorna. (2022). *Building empowerment: The Canadian approach to evidence-based policing*. In E. Piza and B. Welsh (eds.), *The Globalization of Evidence-Based Policing: Innovations in Bridging the Research-Practice Divide* (pp. 122-135). Abingdon, Oxon, UK: Routledge.
- Kelly, Jack (2009): *Gunpowder: Alchemy, Bombards, and Pyrotechnics: The History of the Explosive that Changed the World*; Basic Books. ISBN 978 078 673 900 4
- Kiss, Á. Péter (1996). *A pisztoly és használata*. Budapest, Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, ISBN 963 327 2661
- Kiss, Á. Péter (1998). *A gépkarabély és használata*. Zrínyi Kiadó ISBN 963 327 317 X
- Klaniczay, Gábor (2005). *Európa ezer éve. A középkor I.-II. kötet*. Budapest. Osiris Kiadó. ISBN 963 389 819 6

- Kobayashi, Bruce H. & Olson Joseph E. (1997) IN RE 101 CALIFORNIA STREET: A LEGAL AND ECONOMIC ANALYSIS OF STRICT LIABILITY FOR THE MANUFACTURE AND SALE OF "ASSAULT WEAPONS". Stanford Law & Policy Review, Vol. 8, p. 41
- Komáromy, József. (szerk.) (1963) Herman Ottó Múzeum évkönyve III. Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat. Miskolc. Készült az MSZ 3402—52. sz. szabvány szerint
- Komlósi, Sándor. Sportlövészet pisztollyal ISBN 963 005538 4
- Kopel, David B. (1994). Rational Basis Analysis of "Assault Weapon". Journal of Contemporary Law pp. 381-417
- Kováts, Zoltán & Nagy, István (1986). Kézi lőfegyverek – Típuskönyv. Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó ISBN 963-326-338-7
- Krauzer, Ernő (2012). Intézkedéstaktika személy- és vagyonőrök valamint fegyveres biztonsági őrök részére. Pro-Sec. Kft. Budapest
- Krauzer, Ernő (2019). Az intézkedéstaktika mint oktatásmódszertan, a korszerű és gyakorlatorientált képzés alapja". Belügyi Szemle 67. 7-8. sz., 79-115.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.7-8.5>
- Lewis, Archibald R. (1965). Development of Southern French and Catalan Society 718-1050. University of Texas Press.
- Lénárt, Ágota (2020). Az alkalmazott sportpszichológia szerepe és módszerei a korszerű sportfelkészítésben. - In: Testnevelés, sport, tudomány, ISSN 2498-7646,. (5. évf.), 3-4. sz., 26-40.
- Lukács, László. (2008). A robbanóanyagok kialakulásának rövid története. Robbantástechnika 29. szám. pp. 30-36. HU ISSN 1788-5671
- McNab, Chris (2002). Az AK-47-es. Hajja & Fiai Debrecen, ISBN 963 9329 58 4
- Miglécz, Gyula. Lőkiképzési alapismeretek I. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, ISBN 978-963-9722-90-3
- Mulroy, D. E. & Santiago J. (1998). Warning Shots Revisited Law and Order Volume: 46 Issue: 4 Dated: April 1998 pp. 96-99
- Myatt, Frederick (1978). Korszerű kézfegyverek. (ford.: Nagy M. Péter, Rondzik Róbert, Kondorosi Ferenc) Zrínyi Kiadó. (1993) ISBN 963 327 213 0
- Nagy, István (1975). A lövészek fegyverei. in: Haditechnika 1975 – Néphadseregünk három évtizedes fejlődése. (Sárdy Tibor szerk.) Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest. ISBN 963 386221 6
- Myatt, Frederick. Ridefort, Gerard (1993): Korszerű hadipuskák és géppisztolyok. (dr. Gömbös János ford.) Kossuth Könyvkiadó. Budapest. ISBN 96309 3632 1.
- Nagy-Juhák, István (1997). A rendőr fegyverhasználati joga. BM Kiadó. Budapest ISBN 963-8036-34-6
- Németh, Balázs (2017). Az Augustin-féle gyutacsos lakatrendszer megszületése. Hadtudományi Szemle. 2017. X. évfolyam 3. szám. pp.107-114.
- Németh János (szerk.) (1980). Sportlövészet. Verseny- és játékszabályok. Magyar Sportlövő Szövetség elnökség. Budapest. ISBN 963 253 322 4

- Öveges, József (1972): A fegyverek fizikája. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest. ZI 317-f-7273-259 (34) 71.0302/1. ISBN 239 996 418 471 9
- Pam, David Owen. (1998) The Royal Small Arms Factory, Enfield and its workers. World of Books. Goring-By-Sea, WS, United Kingdom. ISBN 978 095 322 710 5
- Pollard, Major H. B. C. (1927). A History of Firearms. Geoffrey Bles/ Houghton Mifflin Company. Boston and New York,; Újra szerkesztette: Blair, Claude. (1983) Country Life Books. Feltham. Middlesex. ISBN 978 060 033 154 4
- Rázsó, Gyula. (1987). A lovagkor csatái. Tankönyvkiadó Vállalat. Budapest. ISBN 963 180 441 0
- Schreier, Philip. (1998). Walker's Walkers The Colt Walker Revolvers of Captain Samuel H. Walker, Texas Ranger. Man at Arms, the magazine for gun and sword collectors. volume 20. no. 3. May/June 1998
- Simonyi, Ottó (2022). A mesterlövész – Vadászatról és sportlövészetről. Magánkiadás. ISBN 978-615-01-3554-0
- Smith, W. H. B. (1958). Mauser Rifles & Pistols. The Stackpole Company, PA
- Szikszay, Tamás (2021). Lövész Iskola – Lőkiképzési és lövészeti útmutató. Közös kiadás (szerző és Gabbiano Print Kft.) ISBN 978 615 5346 43 9
- The Handbook of Good Practices in Shooting Training. (2021) Erasmus+ Project 2018-1-PL01-KA202-051167 Ketrzyn
- The New Weapons of the World Encyclopedia: - An International Encyclopedia from 5000 BC to AD 2000. Diagram Group, St. Martin's Press. (1990) ISBN 978 031 236 832 6
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) and the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) (2017), Resource book on the use of force and firearms in law enforcement. United Nations, New York
- Zsigmond, Csaba. (2016). A rendőrségi fegyverhasználat. Belügyi Szemle 64 (5), 40-65. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.5.3>.

Internetes hivatkozások

- Adams, self-cocking, five shot, percussion revolver. hampshireculture.org <https://collections.hampshireculture.org.uk/topic/adams-self-cocking-five-shot-percussion-revolver> (letöltés: 2023. 09. 17.)
- Andersen, Judith P. and Poplawski, Steven. (2020). Evidence-based police training to improve performance, decision making and resilience. May 6 2020. Blue Line – Canada's Law Enforcement Magazine. <https://www.blueline.ca/evidence-based-police-training-to-improve-performance-decision-making-and-resilience/> (letöltés: 2023. 10. 12.)
- A Pallas nagy lexikona (1897). Égés. arcanum.com <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-pallas-nagy-lexikona-2/e-e-7C62/eges-7E6E/> (letöltés: 2023. 09. 27.)

- Az ember kétmillió évvel ezelőtt is vadászhatott. Múlt-kor Történelmi Magazin. 2012. szeptember 25.
https://mult-kor.hu/20120925_az_ember_ketmillio_evvel_ezelott_is_vadaszhatott (letöltés: 2023. 10. 15.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2023). Alexander John Forsyth. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Alexander-John-Forsyth> (letöltés: 2023. 10. 04.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2018). Christian Friedrich Schönbein. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Christian-Friedrich-Schonbein> (letöltés: 2023. 07. 12.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2023). Paul Vieille. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Paul-Vieille> (letöltés: 2023. 10. 12.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2023). Claude Louis Berthollet. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Claude-Louis-Berthollet> (letöltés: 2023. 10. 14.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2023). Nikolaus von Dreyse. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Nikolaus-von-Dreyse> (letöltés: 2023. 07. 12.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2022). Mauser rifle. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/technology/Mauser-rifle> (letöltés: 2023. 07. 12.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia (2007). Ferdinand, knight von Mannlicher. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Ferdinand-Ritter-von-Mannlicher> (letöltés: 2023. 09. 08.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia. (2023). Hiram Maxim. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Hiram-Maxim> (letöltés: 2023. 07. 12.)
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia. (1998) gunsight. Encyclopaedia Britannica.
<https://www.britannica.com/technology/gunsight> (letöltés: 2023. 08. 24.)
- Canfield, Bruce N. (2020). The Remington-Lee Rifle: Ahead Of Its Time. americanrifeman.org. December 26, 2020
<https://www.americanrifeman.org/content/the-remington-lee-rifle-ahead-of-its-time/> (letöltés: 2023. 10. 02.)

- College of Policing. APP (authorised professional practice) (2023). Discharge of Firearms (Hivatalos szakmai gyakorlati útmutató: a lőfegyverek használata).
<https://www.college.police.uk/app/armed-policing/discharge-firearms> (letöltés: 2023.10.29.)
- Csomán, János (2020). CZ P09 pisztoly karbantartási útmutató.
<https://www.youtube.com/watch?v=qivREBIXMIQ&t=118s>
- Dr. Fábián, Lajos (2015). Fegyverismereti vizsga – Felkészülési segédlet. Mátyásföldi Technocoop Lőegylet, Alpokalja Sportegyesület és Honvéd Kossuth Lövészklub
https://mdlsz.com/wp-content/uploads/2020/01/Fegyverismereti_vizsga_anyaga-Dr.-Fabian_Lajos.pdf (letöltés: 2023. 09. 10.)
- Double Action Kellerman (DAK). sigsauer.com.
<https://www.sigsauer.com/glossary/double-action-kellerman-dak/> (letöltés: 2023. 09. 14.)
- Fegyver az ősember kezében. Múlt-kor Történelmi Magazin. 2012. november 9.
https://mult-kor.hu/20121109_fegyver_az_osember_kezeben
- H&K P30. hk-usa.com
<https://hk-usa.com/hk-models/p30/> (letöltés: 2023. 09. 14.)
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). E4J University Module Series. Firearms Module 2. Basics on Firearms and Ammunition - Introduction and learning outcomes - Common firearms types.
<https://www.unodc.org/e4j/zh/firearms/module-2/key-issues/common-firearms-types.html> (letöltés: 2023. 05. 10.)
- Johnson, Kevin (2017). Should cops be able to fire warning shots in tense situations? Even police sharply disagree. USA Today 2017. 10. 25.
<https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2017/10/25/new-policy-allows-police-use-warning-shots-cops-disagree-new-policy-allowing-police-use-warning-shot/798338001/> (letöltés: 2023. 10. 25.)
- Kecskés, Róbert (2022). Hogyan lássunk többet? nimrod.hu
<https://nimrod.hu/hirek/hogyan-2> (letöltés: 2023. 09. 04.)
- Linda Hall Library: Edward Charles Howard
<https://www.lindahall.org/about/news/scientist-of-the-day/edward-charles-howard/> (letöltés: 2023. 08.10.)
- Lord, Carter K.(1997).: Hollow Point versus Ball Duty Ammo. National Law Enforcement and Corrections Technology Ctr-Rocky Mountain.
<http://web.archive.org/web/20051125213038/http://www.nlectc.org/nlectcrm/ammo.html> (letöltés: 2023. 10. 14.)
- Мосин, Сергей. Russian Military Historical Society
<https://histrf.ru/read/biographies/mosin-sierghiei-ivanovich> (letöltés: 2023. 10. 02.)

- Nagant M1895 A revolver keleti szinonimája. elfnet.hu.
<https://elfnet.hu/haditechnika/kezifegyverek/nagantm1895.php> (letöltés: 2023. 10. 02.)
- Németh, Balázs. (2012). The story of the Augustin tube lock ignition system. capandball.eu
<https://capandball.com/the-story-of-the-augustin-tube-lock-ignition-system/> (letöltés: 2023. 10. 07.)
- Németh, Balázs (2014). Az elöltöltő fegyveres lövészet alapjai 26.: Az elöltöltő revolverek története II. rész: Samuel Colt első revolverei. kapszli.hu. 2014. szeptember 7.
<https://kapszli.hu/az-elotolto-fegyveres-loveszet-alapjai-26-az-elotolto-revolverek-tortenete-ii-resz-samuel-colt-első-revolverei/> (letöltés: 2023. 10. 26.)
- Németh, Balázs (2019). A Lefauchaux-féle gyúpeckes fegyverek I. rész: A rendszer története. kapszli.hu.
<https://kapszli.hu/a-lefauchaux-fele-gyúpeckes-fegyverek-i-resz-a-rendszer-tortenete/> (letöltés: 2023. 09. 10.)
- Németh, Balázs. (2023) 19. századi kovás-csappantyús lakatkonverzió. kapszli.hu. <https://kapszli.hu/19-szazadi-kovas-csappantyus-lakatkonverzio/> (letöltés: 2023. 10. 26.)
- Patrick, Allan. (2018). A Gun Lingo - Glossary for Those Unfamiliar With Firearms (Published April 25, 2018)
<https://lifelifehacker.com/a-gun-lingo-glossary-for-those-unfamiliar-with-firearms-1825427596> (letöltés: 2023. 07. 05.)
- Perjés, Zoltán (2023). Ötvenhat éve jött létre a Varsói Szerződés
<https://honvedelem.hu/hirek/otvenhat-eve-jott-letre-a-varsoi-szerzodes.html> (letöltés: 2023. 06. 20.)
- Rattenbury, Richard C. (2023). Oliver Fisher Winchester. Encyclopedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Oliver-Fisher-Winchester> (letöltés: 2023. 09. 19.)
- Rattenbury, Richard C. (2023) John Moses Browning. Encyclopedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/John-Moses-Browning> (letöltés: 2023. 10. 14.)
- Regia Militia Hungarorum - A forgópisztolyok története
https://militiahungarorum.roncskutatas.com/1867_f_k_i_f_t.html (letöltés: 2023. 05.11.)
- Rorer, David. (2005). Gunpowder, a hellish concoction of Demon's Magic.
<https://soc.history.medieval.narkive.com/SeWh7ZKM/gunpowder-a-hellish-concoction-of-demon-s-magic>

- Sabol, Blair (2022). Controversial, yet effective: Why the sheriff's office allows for warning shots when few others do
(Published: Sep. 17, 2022|Updated: Sep. 18, 2022)
<https://www.live5news.com/2022/09/17/controversial-yet-effective-why-sheriffs-office-allows-warning-shots-when-few-others-do/> (letöltés: 2023. 09. 29.)
- SIG Sauer History and Development. gunivore.com
<https://gunivore.com/pistol/sig-sauer-history-development/> (letöltés: 2023. 09. 10.)
- Szomora, Zsolt (2021). Jogértelmezési problémák a lőfegyverrel visszaélés büntető törvénykönyvi tényállásának módosítása nyomán. (2021. 03. 21.)
<https://jogaszegylet.hu/jogelet/jogertelmezesi-problemak-a-lofegyverrel-visszaeles-bunteto-torvenykonyvi-tenyallasanak-modositasa-nyoman/> (letöltés: 2023. 09. 29.)
- The Complete History of Winchester Repeating Arms Historical Timeline 1860-1899. winchesterguns.com.
<https://www.winchesterguns.com/news/historical-timeline/1860-1899.html>
(letöltés: 2023. 09. 07)
- Wintersteen, Kyle (2018). 9 Common Misused Gun Terms (November 21, 2018)
<https://www.gunsandammo.com/editorial/9-misused-gun-terms/249625> (letöltés: 2023.07.10.)
- Watson, Traci. (2012) Early Humans Handed Down Toolmaking Tech. Science.org doi: 10.1126/article.26773
<https://www.science.org/content/article/early-humans-handed-down-tool-making-tech> (letöltés: 2023. 07. 28.)
- Institute for Economics and Peace, in partnership with Vision of Humanity. Global Peace Index.
<https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2023/06/GPI-2023-Web.pdf> (letöltés: 2023. 11. 01.)
- U.S. Department of Justice Federal Bureau of Investigation Criminal Justice Information Services Division (CJIS). Law Enforcement Officers Killed and Assaulted (LEOKA) Program.
<https://www.fbi.gov/how-we-can-help-you/more-fbi-services-and-information/ucr/publications#LEOKA> (letöltés: 2023. 11. 10.)
- Yirka, Bob. (2012) Anthropologist pushes back date of first humans hunting for meat to two million years ago. phys.org. September 26 2012.
<https://phys.org/news/2012-09-anthropologist-date-humans-meat-mil-lion.html> (letöltés: 2023. 07. 28.)
- Zilahy, Tamás (2012). A fegyverlegenda és feltalálója. honvedelem.hu
<https://honvedelem.hu/hatter/haditechnika/a-fegyverlegenda-es-feltalaloja.html> (letöltés: 2023. 09. 08.)

- Zilahy, Tamás. (2013). A fegyvermester. honvedelem.hu
<https://honvedelem.hu/hatter/multidezo/a-fegyvermester.html> (letöltés: 2023. 09. 10.)

Jogszabályok, egyéb jogi normák, ajánlások

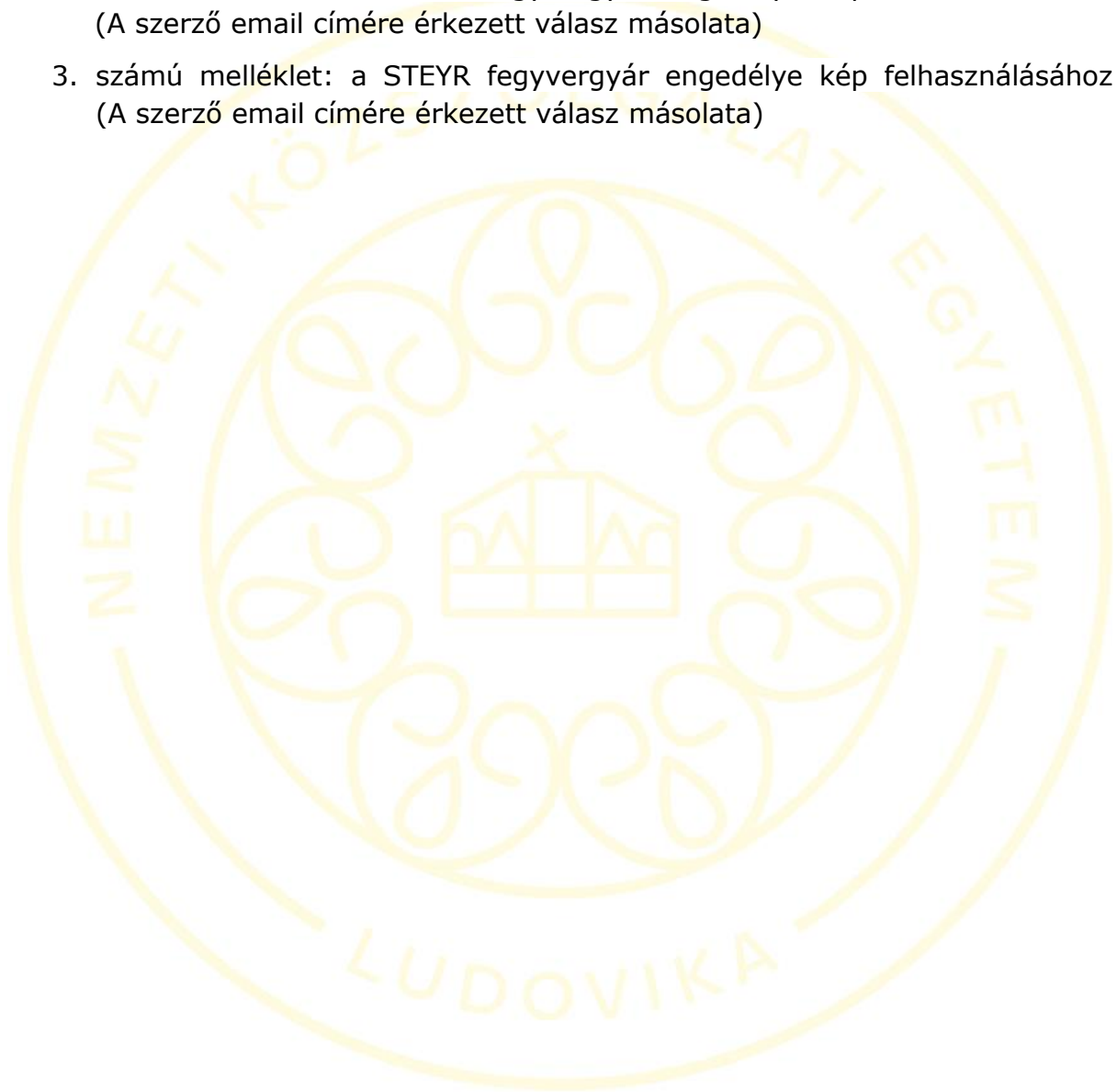
- Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials adopted 07 September 1990 by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990 <https://digitallibrary.un.org/record/161764>
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-use-force-and-firearms-law-enforcement> Letöltés ideje: 2023. 11. 05.
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
- 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
- 1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről
- 1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról
- 2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerkekről
- 2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról
- 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről
- 2021. évi CXL. törvény a Magyar Honvédségről
- 253/2004. (VIII. 31.) Korm. rendelet a fegyverekről és lőszerkekről
- 49/2004. (VIII. 31.) BM rendelet a lőterekről, a lőfegyverek, lőszerke hatósági tárolásáról, a fegyvertartáshoz szükséges elméleti és jártassági követelményekről
- 5/1999. (X. 27.) TNM rendelet a szolgálati fegyvernek a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál történő rendszeresítéséről, viseléséről, használatáról és tárolásáról
- 21/1997. (VII. 8.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet Szolgálati Szabályzatáról
- 32/2012. (VII. 19.) BM utasítás a használatra kiadott szolgálati lőfegyverek és tartozékaik, valamint a szolgálati lőszerke biztonságos tárolásáról, kezeléséről és megőrzéséről
- 10/2013. (V. 17.) NGM utasítás a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál a használatra kiadott szolgálati lőfegyverek és tartozékaik, valamint a szolgálati lőszerke biztonságos tárolásának, őrzésének, kezelésének és nyilvántartásának szabályairól
- 18/2011. (VI. 30.) BM utasítás a Belügyminisztérium Rendszeresítési Szabályzatáról

- A rendőri intézkedések gyakorlati végrehajtásának alapvető taktikáiról szóló 18/2008. (OT 10.) ORFK utasítás melléklete
- 13/2013. (IV. 11.) ORFK utasítás a szolgálati lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok és pirotechnikai eszközök tárolásának és biztonsági követelményeinek meghatározásáról, a lőfegyverek, lőszer és fegyverzeti tartozékok kezelésének, nyilvántartásának, őrzésének és ellenőrzésének szabályozásáról
- 16/2022. (VII. 6.) BVOP utasítás a fegyverzeti szakanyagokról, valamint a körzeti fegyverműszerész technikusok feladatairól
- A Készenléti Rendőrség Parancsnokának 26/2001. Intézkedése a Készenléti Rendőrség Lövészeti Segédlete Kiadásáról (2001. 10. 31.)
- National Consensus Policy on Use of Force. Revised July 2020 (Originally published October 2017)
https://www.theiacp.org/sites/default/files/2020-07/National_Consensus_Policy_On_Use_Of_Force%2007102020%20v3.pdf

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: az ENSZ 1990-ben Havannában tartott kongresszusán elfogadott a rendészeti tisztviselők által használt kényszerítő eszközökkel és lőfegyver használatával kapcsolatos alapelvek (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) minősítésre, kiképzésre és tanácsadásra vonatkozó részének eredeti szövege
2. számú melléklet: a STEYR fegyvergyár engedélye kép felhasználásához (A szerző email címére érkezett válasz másolata)
3. számú melléklet: a STEYR fegyvergyár engedélye kép felhasználásához (A szerző email címére érkezett válasz másolata)

1. számú melléklet

Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials³²⁸

Adopted 07 September 1990 by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990

Qualifications, training and counselling

18. Governments and law enforcement agencies shall ensure that all law enforcement officials are selected by proper screening procedures, have appropriate moral, psychological and physical qualities for the effective exercise of their functions and receive continuous and thorough professional training. Their continued fitness to perform these functions should be subject to periodic review.

19. Governments and law enforcement agencies shall ensure that all law enforcement officials are provided with training and are tested in accordance with appropriate proficiency standards in the use of force. Those law enforcement officials who are required to carry firearms should be authorized to do so only upon completion of special training in their use.

20. In the training of law enforcement officials, Governments and law enforcement agencies shall give special attention to issues of police ethics and human rights, especially in the investigative process, to alternatives to the use of force and firearms, including the peaceful settlement of conflicts, the understanding of crowd behaviour, and the methods of persuasion, negotiation and mediation, as well as to technical means, with a view to limiting the use of force and firearms. Law enforcement agencies should review their training programmes and operational procedures in the light of particular incidents.

21. Governments and law enforcement agencies shall make stress counselling available to law enforcement officials who are involved in situations where force and firearms are used.

³²⁸ Forrás: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-use-force-and-firearms-law-enforcement> Letöltve: 2023. 11. 05.

2. számú melléklet

A CZ fegyvergyár engedélye a képek felhasználásához

(A szerző email címére érkezett válasz másolata)

Hello Miklós,

Thank you for your message.

That should not be a problem, you can use the photo you found online for the purpose you mentioned.

In case of any further questions please open a new ticket via the contact form on our website.

S pozdravem / Kind regards

Jakub Ondrušek

Marketing Specialist

www.czub.cz

www.facebook.com/CZfirearms

www.instagram.com/czguns

----- Original Message -----

From: [info@czub.cz]

Sent: 19.11.2023 23:23

To: info@czub.cz

Subject: Kontaktní formulář (www.czub.cz)

Name and surname: Miklós GÁSPÁR (Mr.)

E-mail:@gmail.com

Country: Hungary

Type of question: General

Subject od question: request for legal use of picture

Your question: Dear Customer Service, As a law enforcement firearms instructor I am writing a handbook in Hungarian language about firearms training. As an illustration I request for your permission to use the picture of the CZ 805 grenade launcher on your website czub.com, naturally with an indication of the source. With best regards, Miklós Gáspár

GDPR: yes

ref:!00D3X01t80G.!500P804RBwL:ref

3.sz. melléklet

Dear Mr. Miklós Gáspár,

thank you very much for your email.

You hereby have permission to use the AUG picture for the sole and exclusive use in your book

about handguns. We would be glad to receive one of our hand signed books for our collection.

Best Regards,

Oliver BAUER

CEO / Geschäftsführer

STEYR ARMS GmbH

Ramingtal 46

A-4442 Kleinraming, AUSTRIA

P: +43 7252 896 0

@: office@steyr-arms.com

web: www.steyr-arms.com

follow us

[FACEBOOK](#) | **[INSTAGRAM](#)** | **[YOUTUBE](#)** | **[TWITTER](#)**

Von: Miklós Gáspár <.....@gmail.com>

Gesendet: Freitag, 1. Dezember 2023 21:42

An: Office <office@steyr-arms.com>

Betreff: Request for legal use of picture

Dear Customer Service,

As a law enforcement firearms instructor I am writing a handbook in Hungarian language about firearms training. I request for your permission to use the picture of the AUG carbine on your website steyr-arms.com as an illustration, naturally with an indication of the source.

With best regards,

Miklós Gáspár

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A szerzők köszönetüket fejezik ki

Tóth Csaba igazgató úrnak és Somogyi Richárd vezérigazgató úrnak az MFS Ammunition Hungary részéről, hogy támogatásukkal segítették a tanulmánygyűjtemény létrejöttét.

Csomán János úrnak, a nyilvánosan elérhető videóanyagok közzétételéhez való hozzájárulásáért.

Váradai Tamás és Csizmazia Benedek uraknak a gondolatébresztő diplomamunkáért és Tudományos Diákköri dolgozatért.

Sánta Györgyné Huba Judit asszonynak kiváló adminisztratív olvasószerkesztői munkájáért.

Az Országos Rendőr-főkapitányság Kommunikációs Szolgálat munkatársainak, kiemelten Antal Norbert r. százados úrnak, akik az általuk készített stúdiófelvételeket a szerzők rendelkezésére bocsátották a tanulmányok elkészítéséhez.

Ruzsinkó Zsolt r. hadnagy úrnak, a Budapesti Rendőr-főkapitányság munkatársának, a fotók elkészítésében való nélkülözhetetlen közreműködéséért.

